

Andrej Capuder

Pasijon ubogih (izbor)

Luise Maria Ruhdorfer

Koroški pasijoni

Edvard Gregorin &

Roman Tominec

I.N.R.I. (1928)

PASIJONSKI DONESKI

Alozij Pavel Florjančič

I.N.R.I. Gregorin-Tominčev
pasijon in duhovna drama pri
Slovencih v 20. stoletju

PI

škofjeloški pasijon
PROCESSIO LOCOPOLTANA
1721-1999

MUZEJSKO DRUŠTVO ŠKOFJA LOKA

Doneski 26

Memorabilia Locopolitana 15

Neva Grce, BIČANJE, risba s kredo 2011

Andrej Capuder
PASIJON UBOGIH
Izbor

Raj

1. *Na nebu je veseli kraj,
Kateri v božjem umu biva,
Ljudem zapisan kakor raj,
Kot doba večno ljubezniva,
Nekoč odprt bil na stežaj,
A danes gošča ga prekriva;
Kako, zakaj, prekmalu zveste,
Če s prave ne zdrsite ceste.*
2. *Bog tja naselil je človeka,
Da bi nedolžno kraljeval,
Nag, vedel ni, kaj je obleka
In kaj je slabo, kaj je prav,
Za njega čas je stal od veka,
V njem je živel in ni se bal,
Prijatelj božji znal je biti,
Se z njim neskončno veseliti.*
3. *Da bi pomnožil mu veselje,
Odloči se vladar Neba,
Ki rad usliši skrite želje,
In mu družico zvesto da.
Iz sanj mu naredi povelje,
Ki z enega ustvari dva,
Skrivaj odpre mu rebro levo
In Adamu pripelje Evo.*
4. *Videč to radost neskajjeno
Se brž rodila je zavist,
Da sprla bi moža in ženo
In spol zavila v figov list,
Iznajde zgodbo premeteno
In ji vsadi namen nečist
Ta, ki načrt Boga obrača
In v svetu plazi se kot kača.*

5. *Potuhnjena v drevo spoznanja
Iz njega sladko govori,
Že Evi jabolko poklanja,
Naj je in z Adamom deli,
Da užila bosta brez kesanja
To slast, ki sama se množi,
Da ju neskončna sreča čaka,
Kjer Bogu bosta brž enaka.*
6. *In pade ženska v to napast,
S seboj še Adama povleče,
Ta jed preide jima v slast,
In ju navda z občutkom sreče,
Pozabita, da šla sta krast,
Da Bog na take strele meče:
Gorje!, ko se užitek neha,
Obide ju spoznanje greha.*
7. *Postavi ju pred vrata raja,
On, ki je bil prepoved dal,
V opombo, kaj je greh in kraja,
Ki v njej se žali božji prav,
Naj vest stoji kakor ograja,
Da človek ve, da ni žival,
Da v njem živi kot večna priča
Ukaz Boga in trik hudiča.*
8. *A da prekletstvo se omili,
Kjer prvi Adam se je ujel,
Ga On, ki se mu človek smili,
Še v drugo je v naročje vzel;
V odkup za to, kar smo grešili,
Kar raste v nas kot huda zel,
Poslal je v svet Odrešenika,
Ki nam tolažba bo velika.*

Cehi

25. *Pomoč je tu in mora priti,
Saj Bog obljubo nam je dal,
Pri delu moraš se spotiti,
Da vrednega te bo spoznal,
Da te prištel bo v red častiti
On, ki potil je pot krvav:
Ni revež, kdor zagradi delo,
In z dneva v dan si služi jelo.*
26. *Kdor dela, sodni dan odmika,
Poštenih žuljev ni ga sram,
Svoj vrt neguje kot se šika,
Kar rabi, v njem pridela sam,
Tam, kjer bo pela še motika,
Spozna se Eva in Odam,
Komur je mar pošteno delo,
Na starost ga v život bo gredo.*
27. *Zatorej kvišku, vsi stanovi,
Ki častno delo vas redi,
Kjer z očem orjejo sinovi
In z materjo potegne hči,
Kjer se odpirajo rodovi,
In hiša trdna jim stoji,
Kjer bogec se ozira s kota,
On, ki je milost in dobrota.*
28. *Lončarji, peki in kovači,
Vi, mojstri tinte in peres,
Mesarji, furmani, krojači,
In vse kar dobrega je vmes,
Vi, ki država vas oblači
In davek jemlje kar počez,
Vam sojene so prve vrste,
Naprej zastave, potljej krste!*

29. *Nato pa pridejo zdravniki,
Ki skrb prevaga jim denar,
Zatem vsi drugi obrtniki;
Ki naročniku niso v kvar,
Pa še odvetniki, sodniki,
Ki jim poštenja še je mar,
In ti, ki svet ravnajo s stroji,
Bog vedi, tudi ti so tvoji!*
30. *Učitelje smo pozabili,
Težak je šolnikov poklic,
Ti, ki naj pamet bi solili,
Ne zmotajo se iz pleníc,
Zatorej Bog se jih usmili,
Pekla obvaruj jih in vic,
Dokler modrosti ne spoznajo,
In sebe vzamejo na vajo.*
31. *Ža njimi drenjajo se taki,
Ki niso voda niti krop,
Možje poslovni in veljaki,
Ki delajo za slaven grob,
Ti, ki te božajo po dlaki,
In skačejo, kjer piše stop,
Vsi dialektiki, tajkuni,
Ki spijo s tajnimi računi.*
32. *Žato, da bodi svet pregleden,
Izberi vsakdo si svoj ceh,
Pred samim s sabo bodi čeden
In mož veljal boš pri ljudeh.
V nebesih Bog, ki je vseveden,
Ti bo izbrisal kakšen greh,
Kdor ni zakopal si talenta
In na pomoč poklical šmenta.*

Poncij Pilat

81. *No, kje so tvoje divizije,
Povpraša Jezusa Pilat,
Brez vojske veš, da ni Mesije,
Nikar ne sili se v spopad;
Zakaj ta narod k tebi vpije,
Ne vidijo, da si brez gat?
Gorje, če se igraš preroka,
Zanič bo kruh in tvoja moka!*
82. *Tedaj pa Jezus se odloči,
Ošabnežu odgovor da,
Naj zrno se od pleva loči,
Naj zve, kdor je vladar sveta,
Kje dobri iščejo pomoči,
Ko duša v smrti trepeta:
Od tal povzdigne On poglede
Krilate izreče mu besede.*
83. *Rimljan, na nebu je armada,
Ki zdaj še skrit ima obraz,
Vsa gorka si želi spopada
Moj oče zbira jo, ne jaz,
V to zgodbo bi posegla rada,
Vse čaka le na moj ukaz,
Tedaj boš ti, ki zdaj si prvi,
Odšel ujet na lastni vrvi.*
84. *Tedaj ukaži jim, ukaži,
Pilat se mu v obraz smeji,
Nato pomigne svoji straži,
Naj sname jetniku vezi,
Da Jezusa ujel bi v laži,
Odstopit stražnikom veli,
Da mož bo prost, iz lastne volje
Pokazal, kaj je zanj najbolje.*

85. *Ozira Jezus se v veljaka,
Naravnost gleda ga v oči,
Zatrepetu mu žila vsaka,
In k srcu mu požene kri,
Milijone angelov že čaka,
Da mu sovražnika zdrobi:
Ne! - V tla upre poglede
In znova spet ne da besede.*
86. *Pilat pa se neskončno čudi,
Tak bacek bi Mesija bil?
Z ujetnikom se več ne trudi,
Naj bo nedolžen ali kriv,
Z duhovniki, ki nanj so hudi,
Ob njem bi rad se pomiril,
Ukaže rablju ga izročiti,
In z bičem trmo mu izbiti.*
87. *Da burka prav bo odigrana
In bo pohvaljen še sodnik,
Da rešena bo čast Rimljana,
Da Judom se posreči trik,
In ker Velika noč je znana,
Da milost daje oblastnik,
Oprostil bo, kot je navada,
Moža, ki bi ga srenja rada.*
88. *Razbojnika imel je v ječi,
Ki bil je kradel in moril,
Tja k Jezusu veli ga vleči,
Eden od dveh ostal bo živ:
Baraba, vpije zbor grozeči,
Barabi bodi milostljiv!
A Jezus? Kam naj gre Mesija?
Na križ, na križ! mu zbor pribija.*

Ježusa bičajo

89. *Zdaj mu po hrbtu bič zapoje,
Ki je z žeblicami prešit,
Kamor zobe zarine svoje,
Na koži madež je očit,
Kako boš zdržal, srce moje,
Kdo rane šel ti bo umit,
Kdo naj okrutno dlan ustavi,
Ki vtiska vate žig krvavi?*
90. *Ti, ki so tvoji, so zbežali,
Pod kožo jim je zlezel strah,
Na moč bojijo se drhali,
Ne šli bi radi pod zapah,
Nihče Mesija več ne hvali,
Na srca legel je preplah,
Kdor more, se poskuša skriti
In ga pred svetom zatajiti.*
91. *A bič prepeva brez zastoja
In rano z ranami množi,
Kako vzdržiš, ti duša moja,
Doklej bo tekla božja kri?
Kako da sam si sredi boja,
Da k Tebi zdaj nikogar ni,
Ki bi ustrahoval biriča,
Zaustavil roko, ki Te biča?*
92. *In kje so zdaj ti dvanajsteri,
Ki svojo dal si jim oblast,
V ljubezni, upanju in veri
Naj pričali bi v Tvojo čast,
Kje so, preplašeni pastirji,
Ki si poslal jih ovce past?
Gorje!, da se le volk prikaže,
Pobegnejo od svoje straže!*

93. *In kje je množica velika,
Ki stala ti je kakor zid,
Navajena, da oblastnika
Je roko lizala in rit,
Kje je trobenta, ki ti vzklika
Ko pot si kazal zmagovit,
Kdo je, ki reveža spoštuje,
Ko pod udarci omahuje?*
94. *A bič še kar naprej udriha,
Negibno čaka ga telo,
Umolknila so usta tiha,
In jezik lepi se v nebo,
Življenjska sila mu usiha,
Gori trpinčeno meso...
Tedaj pa rabelj se ustavi,
Vrč vode zlije mu po glavi.*
95. *Ńi kelih poln, še mora piti
On, ki je bičani Mesija,
Križ, ki bo treba ga nositi,
Se zadaj na dvorišču zbija,
Pod njim omagajo spočiti,
Kaj šele takšna podrtija
Iz pol Boga in pol človeka,
Ki ugrizne se, da ne zaveka.*
96. *Űaš kralj! Pilat si roke umije,
Ko rablju Jezusa izroči;
On čelo s trnjem mu ovije,
Pod krono to naj krvavi,
V zavito dlan mu trs zabije,
S tem žezlom vladal bo ljudi:
Ne kralja, hočemo cesarja,
Mu starešinstvo odgovarja.
In vrnejo ga spet med straže,
Naj Rim v tej krvi se umaže!*

Trnjeva krona

97. *Na glavi Jezus nosi trnje,
Z umetno krono je pokrit,
Kamor da glava se obrne,
Mu kožo žre krvava nit,
Prelegajo ga sence črne,
Ugaša mu že dneva svit,
Vsak, ki izmučenega vidi,
Se roga mu: Mesija, pridi!*
98. *Saj veš, da čaka te tiara,
Ti svetu boš papeževal,
Po nebu hodil boš nemara
In templje dvigal boš iz tal,
Prihodnost, če nas vid ne vara,
Bo križanemu dala prav,
A zdaj, prijatelj, se potrudi,
Da sam boš kos tej uri hudi.*
99. *Daj Bog, da smrt ti bodi hitra,
Naj angeli neso te vstran,
Neučakan je nebeški Mitra,
Ob njem sijal boš kot iz sanj,
To zemljo pa naj vrag pocitra,
To je drobiž, slabo kovan:
Trenutek ta samo preskoči,
Ves svet tedaj bo v tvoji moči!*
100. *Ti trni le navzven skelijo,
Navznoter pa so kot balzam,
Po tem boš prepoznal Mesijo,
Ki gleda te in zre drugam,
Poslušaj jih, kako kričijo:
Ta nauk, ki si ga znašel sam,
Dejal si, kdor trpi v telesu,
Že v božjem je uzrt očesu.*

101. *Gorje, trenutki so kot trni,
V meso zabode se ti vsak,
Iz belih barvajo se črni,
Ko da ti dušo šiva vrag,
Zaman rotiš Boga, povrni
Mi čas, ko bil sem sebi blag,
Ne daj, da pridem ti ob uri
Ko grenka jeza me zakuri.*
102. *Iz malega rodi se kletev,
Ki v ustih se naprej drobi,
Iz slabega se vsuje setev,
Ki pot v nebo ti zamaši,
Kar si sejal, bo piš pometel,
In v prah razpade, kar stoji,
Iz trnov res je taka krona,
Ki božjega ne najde lona.*
103. *Zato pa, Jezus, le zakliči
In angelov priženi zbor,
Na tla da padejo biriči,
In boljša vrsta pride gor,
Ki z njo nasilje se uniči,
Vsa laž, krivica in umor,
Ta svet pometi, o Mesija,
Ne daj, da zmaga hudobija!*
104. *Ne zganejo se božja usta,
Beseda jim ne pride ven,
Ta nori dan je našel Pusta
In greh je varno naložen,
Pritlehni so spodnesli hrusta
Zdaj vriska, kdor je premeten;
Od glave kronane cedi
Se težka, počrnela kri.*

Jezus nosi križ

105. *Pod križem se Mesija sključi,
Na Golgoto ga nese sam,
Prezir sveta mu dušo muči
In kakor svinec je nogam,
Je še kaj olja v tvoji luči?,
Vzdihuje ko da ga je sram,
Nato pa, kot podrt od klade,
Na trda tla izmučen pade.*
106. *Kdo križ pomagal bo nositi,
Vi prostovoljci, brž na plan,
Vsi Simoni in simoniti,
Ki v dobrem upali ste Vanj,
Vsi vi junaki, bolj spočiti
Kot revež ta, pokrit od ran,
Naj v stiski zdaj se usak izkaže,
Če res je mož, če videz laže.*
107. *Med prvimi se tam ponudi
Duhovnik zvesti brat Anton,
Ki dosihmal na rodni grudi
Je vlekel le za farni zvon,
Ob tej škofiji, se ne čudi,
Udaril bo v še trši bron,
Naj ve, da z njim utegne pasti,
Kdor nima prav Boga v časti.*
108. *Od njega zopet križ prevzame
Prijatelj zvesti brat Andrej,
Pogumno vzel ga bo na rame
In ravno hodil kot poprej,
Daj Bog, da bi ne bil iz slame,
Ki sama zgnije prej ko slej,
Gorje, kdor v tovoru se zmoti,
Dolg nos na koncu bo siroti.*

109. *In zdaj Marije Magdalene
Ponuja tam se vitki stas,
Nosila bo prek moči njene,
Dokler ne pade na obraz,
Četudi lajajo hijene,
Da ženska je samo iz las,
Naj vidijo, kaj zmore žena,
Iz dobrega testa znesena.*
110. *In Jezus znova križ poprime,
Ta težki, silno težki križ,
Ne bo še konec dolge zime,
Če hrbet še tako kriviš,
Še muk te čaka polno vime,
Ko stopaš, kamor ne želiš,
Življenje ti je hoja k smrti,
Tja greš, pa še tako se prti!*
111. *Kje si, usmiljeni Elija,
Da te ne gane lastni sin,
Njegova naj bo polomija
In kelih zvrhan bolečin?
Kdo bo verjel, da je Mesija,
Ko mu telo prebode klin,
Zato se moral je roditi,
Da svetu kaže lik razbiti?*
112. *Na Golgati je konec ježe,
Z ujetnika tam pade blod,
Na križ tedaj se krotko vleže
In hlapcu dlan moli Gospod,
Da žebelj ostri se zareže
In v mesu išče pravi kot:
Noge, roke na les pribije,
A mož molči in ne zavpije.*

Neva Grce, CEHI, risba s kredo 2011

PASIJONSKI DONESKI

2012 | 7

Muzejsko društvo Škofja Loka
&
Lonka

Škofja Loka, Stara Loka 2012

Loški razgledi

Doneski 26

Lonka

Memorabilia Locopolitana 15

PASIJONSKI DONESKI 2012

Uredil in oblikoval Alojzij Pavel Florjančič

Ilustracije: Matej Metlikovič, Neva Grce

Fotografije: Aleksander Igljučar, Igor Horvat, Miha Trpin

Jezikovni pregled Ludvik Kaluža

Oblikovanje naslovnice: Studio Jure Miklavc, zanj Barbara Šušteršič

Priprava za tisk Jože Šenk Salve

Naklada 300 izvodov

Založila in izdala Muzejsko društvo Škofja Loka (www.mdloka.si),
zanj predsednik, mag. Aleksander Igljučar;
Lonka, zanj Alojzij Pavel Florjančič

Izdajo je omogočila Občina Škofja Loka,
zanjo župan, mag. Miha Ješe

Za vsebino prispevkov odgovarjajo avtorji

ISSN 2232-2965

KAZALO

Andrej Capuder PASIJON UBOGIH (izvirno delo, prva objava, izbor).....	2
BESEDA UREDNIKA.....	23
PASIJONSKI DONESKI	25
Luise Maria Ruhdorfer KOROŠKI PASIJONI.....	27
Edvard Gregorin, Roman Tominec I.N.R.I. (1928)	49
Alojzij Pavel Florjančič GREGORIN-TOMINČEV PASIJON IN DUHOVNA DRAMA PRI SLOVENCIH V 20. STOLETJU	109
PASIJONSKI RAZGLEDI.....	135
Miha Terpin VIŠNJEGORSKI PASIJON	137
Igor Horvat VIRSKI PASIJON 2011	145

Tomaž Paulus PASIJONI V EVROPI (tabelarični prikaz).....	164
Alojzij Pavel Florjančič EUROPASSION 2011, »LA TURBA« V CANTIANU	170
Aleksander Igličar PASIJON V KRAJU ST. MARGARETHEN V AVSTRIJI	177
Aleksander Igličar OGLEDALI SMO SI RIBNIŠKI PASIJON.....	178
POZABLJENA IN VNOVIČ ODKRITA »PRVA« OMEMBA EVROPASIJONA.....	180
OD PASIJONA V LEDINICAH DO KONCERTA V SOKOLSKEM DOMU	180
Miha Ješe, Andreja Megušar MEDPASIJONSKI ČAS V ŠKOFJI LOKI (Škofja Loka, 9. marec - 11. april 2012)	181
Matej Metlikovič PASSIO AMORIS (katalog k razstavi).....	185

Matej Metlikovič
ilustracija za knjigo Cirila Berglesa VIA DOLOROSA
risba s čopičem in tušem, 1996

Pasijonske raziskave

Lansko leto so se v slovensko pasijonsko družino vključili še Višnja gora in Vir pri Domžalah, zato letos podrobneje predstavljamo obe njihovi pasijonski igri. Gospa Luisa Maria Ruhdorfer, ki z neverjetno vztrajnostjo raziskuje duhovne ljudske igre v alpskem prostoru, nam letos odkriva bogastvo pasijonskega izročila na Koroškem. Po lanski objavi Finžgarjevega pasijona iz leta 1896, najdenega v Kapiteljskem arhivu Novo mesto, objavljamo tokrat še en, na novo odkrit pasijon, to je Gregorin-Tominčev I. N. R. I. iz leta 1928, ki ga je našel p. Felicijan Pevec v novomeškem frančiškanskem samostanu. Sledi prispevek o tem delu, o obeh avtorjih in o duhovni drami na Slovenskem v 20. stoletju.

Naj vas spomnimo še na nekatere dosežke pasijonskih raziskav v sedemletnem času izhajanja naše revije. Predlanskim smo objavili izčrpno, založeno in pozabljeno diplomsko delo p. Roberta Podgorška z naslovom O pasijonskih igrah in procesijah na Slovenskem iz leta 1967. Isto leto nas je Ilja Popit opomnil, da so igrali pasijone pri nas že pred letom 1584. V Narodni in univerzitetni knjižnici smo odkrili Osapski pasijon iz 17. ali 18. stoletja. Matere Božje pasijon (1856) iz Železnikov nam je predstavil Vincencij Demšar. Prav pred kratkim nam je prišel pod roke »Kalanov pasijon« iz leta 1925. Nekaj malega o njem preberite v nadaljevanju.

Predvsem pa so tu dosežki znanstvenikov in naših sodelavcev, teologa in zgodovinarja dr. Metoda Benedika, jezikoslovca in gledališkega lektorja prof. Jožeta Faganela, muzikologa dr. Franceta Križnarja, gledališkega zgodovinarja, pedagoga in režiserja Marka Marina in literarnega zgodovinarja dr. Matije Ogrina. Slednji nam razlaga, da »naš« torej Romualdov Škofjeloški pasijon ni nastal leta 1721, kot se običajno misli in govori, ampak je nastajal od leta 1715 do leta 1727; da pa so igrali v Škofji Loki pasijon, pravzaprav pasijonsko procesijo že vsaj leta 1713, če ne že preje. Skratka, poglobljene pasijonske raziskave so se pravzaprav šele začele, tako nekako, kakor se je na prehodu zadnjega stoletja začela tudi renesansa pasijonskih iger na Slovenskem.

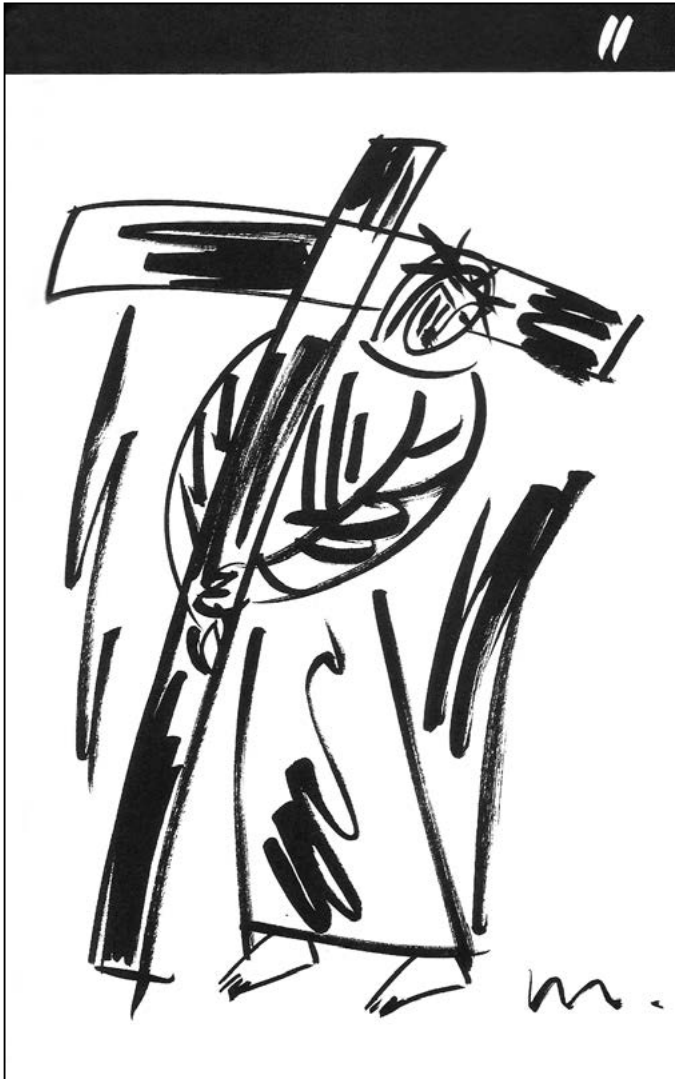
Se pa tudi dogodi, da kakšno pasijonsko sled izgubimo. Tako smo pozabili, da je naš sodelavec Peter Pokorn že leta 2004, prvič pri nas spregovoril o združenju evropskih pasijonskih mest. Vse to in še marsikaj drugega boste, dragi bralci, našli v letošnjih Pasijonskih razgledih.

Alojzij Pavel Florjančič

Matej Metlikovič
ilustracija za knjigo Cirila Berglesa VIA DOLOROSA
risba s čopičem in tušem, 1996

PASIJONSKI DONESKI

Matej Metlikovič
ilustracija za knjigo Cirila Berglesa VIA DOLOROSA
risba s čopičem in tušem, 1996

Luise Maria Ruhdorfer

KOROŠKI PASIJONI

Moj Bog, zakaj si me zapustil?

RAZISKOVALNI POLOŽAJ

Luise Maria Ruhdorfer se v svoji diplomski nalogi ukvarja z razvojem pasijon-
skih iger v nemškem, slovenskem in gornjeitalijanskem jezikovnem prostoru in v
njej obravnava slovensko igro o Kristusovem trpljenju „Terplenje in smrt Jezusa
Kristusa“, ki jo je napisal Edmund Müller leta 1931 deloma s pomočjo kostanjske-
ga pasijona Andreja Šusterja, pd. Drabosnjaka v Drabosinjah, in deloma s pomo-
čjo slovenske Biblije.¹

V drugi knjigi Luise Maria Ruhdorfer predstavlja koroška nemška in slovenska
besedila, ki so povezana s pasijonskimi igrami ali predstavljajo igre o Kristusovem
trpljenju v enem ali drugem koroškem deželnem jeziku. Med njimi sta dve igri o
Kristusovem trpljenju in slovenski Marijin pasijon Valentina Birta iz Sel iz leta
1902 ter del slovenskega Kapelskega pasijona.²

V okviru projekta Evropske unije pod vodstvom prof. Franca Križnarja z Uni-
verze v Mariboru bo Luise Maria Ruhdorfer izdala še tretjo knjigo o temi duhovne
ljudske igre, v kateri bosta med drugim tako božična igra kakor tudi igra o Kristu-
sovem trpljenju Jožefa Urana, ki ju je napisal konec 19. stoletja v Lipi nad Vrbo.³

Poleg tega avtorica upošteva v tem članku zadevna raziskovanja o pasijonski
igri, ki so jih objavili prof. Herta Maurer - Lausegger, prof. Erik Prunč in drugi do
31. oktobra 2011.

UVOD

Podnaslov se nanaša na drugo Jezusovo besedo na križu (Mk 15,34). Sedem
zadnjih Jezusovih besed na križu je torej ohranjenih iz evangelijev Biblije. Rim-
skokatoliškim duhovnikom so bili znani že v zgodnjem srednjem veku vsaj v latin-
ščini, dolgo preden je Martin Luter prevedel Biblijo v času reformacije leta 1534 v
celoti v nemščino. V slovenščino sta Biblijo prevedla Primož Trubar med leti 1555
(Matejev evangelij) in 1582 z objavo nove zaveze in nekaterih delov iz stare zaveze
ter Jurij Dalmatin leta 1584 s celotno izdajo Biblije. Od reformacije naprej so imeli
verni kristjani v nemščini in slovenščini dostop do verskih resnic.

Ker je Rimskokatoliška cerkev v srednjem veku široki množici božjega ljudstva
zamolčala oznanjenje Odrešenika v posameznem deželnem jeziku, so se iz litur-
gije razvile duhovne igre, med njimi tudi pasijonske ljudske igre, ki so jih nemški
rudarji prinesli v Šentvid ob Glini in so jih od tam širili po bližnjih dolinah od leta

1600 naprej. V nadaljevanju so torej igrali v dolinah rek Metnitz, Krke in Gline v rednih presledkih, pri čemer so prepovedi cesarsko-kraljevske in rimskokatoliške oblasti povzročile premestitev amaterskih iger iz mest v trge in nato v oddaljene vasi.⁴

LITURGIČNA BESEDILA

Pri liturgičnih besedilih so bili vernikom v celotnem alpsko-jadranskem prostoru znani vsaj deli iz evangelijev in s tem Jezusovo življenje, njegovi čudeži, njegovo trpljenje in njegovo umiranje. S tem so sledili vsako leto v postnem času ponavljanja sedmih zadnjih Jezusovih besed na križu, posebna liturgija na veliki četrtek in veliki petek, pobožnost božje glave in križev pot. Tesno s tem povezano je bilo nastajanje pasijonskih pesmi, ki so jih predvajali katoliškemu občinstvu tako v cerkveni liturgiji kakor tudi pri tako imenovanem pasijonskem petju. V tej zvezi je zanimivo dejstvo, da je že Martin Luter za evangeličane odklanjal uprizoritve pasijonskih ljudskih iger kot spektakel.⁵

VERSKA NABOŽNA KNJIŽEVNOST

Medtem ko so liturgična besedila in pesmi pisali rimskokatoliški učenjaki in duhovniki in jih je potrdila rimskokatoliška hierarhija za liturgijo, se je hkrati razvijala versko-didaktična nabožna književnost, ki so jo pisali rimskokatoliški duhovniki ali vsaj redovniki, ustrezno mesto med katoliškimi verniki pa si je lahko ustvarila šele s časom in korak za korakom jo je kot mogočo eksegezo priznalo rimskokatoliško cerkveno vodstvo. Takšne splošno razumljive razlage so na primer legende svetnikov v zbirki „Zlate legende“ dominikanskega meniha Jakoba de Voragine (okoli 1230–1298), ki je ohranjena še kot rokopis iz leta 1282 in vsebuje tudi traktate o cerkvenih praznikih, ter tako imenovano „**knjigo o Kristusovem življenju**“ p. Martina von Cochema (1634–1712), ki jo je napisal v dveh delih in je izšla prvič v Mainzu pri založbi Zubrodt leta 1677 in je do leta 1912 doživela številne nove izdaje.

Prvi del je ohranjen v predelavi iz leta 1841 in ima naslov „Das große Leben Christi⁶ oder ausführliche, andächtige und bewegliche Beschreibung des Lebens und Leidens unferes Herrn Jesu Christi und seiner glorwürdigsten lieben Mutter Maria ...“, kar bi bilo po slovensko „Veliko življenje Kristusa ali izčrpen, pobožen in razgiban opis življenja in trpljenja Gospoda Jezusa Kristusa in njegove slavne drage matere Marije, od vseh njihovih prijateljev, namreč: sv. Ana in njene matere, sv. Jožefa in Joahima, sv. Janeza Krstnika in evangelista, sv. Štefana, sv. Magdalene in Marte, sv. Nikodema in Jakoba, Jožefa iz Arimateje. Prvi del, v katerem so najodličnejše stvari, ki so se dogajale od stvarstva sveta do uničenja Jeruzalema, zgodbo stare in nove zaveze v judovski deželi, in so v bibliji opisani nekoliko temno in

kratko, izčrpno pojasnjeno in nakazano. Z razgibanim opisom poslednje sodbe in pekla. Novo izdali številni duhovniki. V kraju Landshut, leta 1841.“ Drugi del je še danes ohranjen v obdelani novi izdaji iz leta 1859, pri čemer naslov vsebuje le Jezusa Kristusa, Božjo mater s prijateljskimi svetniki.

Ta knjiga o Kristusovem življenju poleg dejstev iz Svetega pisma s pristankom treh papežev in dveh koncilov upošteva razodetje sv. Brigitte in pisma cerkvenih očetov in je bila napisana za pobožne duše in ne za teologe, kakor je izrecno zapisal avtor v predgovoru k prvemu delu. V drugem delu je p. Martin na okoli 350 straneh razvil trpljenje Jezusa Kristusa in njegove matere Marije. Nadalje je v njem govoril o življenju sv. Janeza in sv. Marte ter sv. Magdalene, opisuje vstajenje Jezusa Kristusa, Kristusov vnebohod in binkoštni čudež in obravnava pomen svetih krajev v Jeruzalemu in v celotni sv. deželi.⁷

II. Kapitel

Wie Christus seiner Mutter sein Leiden offenbarte.

Die gegenwärtige Geschichte ist so traurig und rührend, daß sie dich, wofern du nur eine geringe Liebe zu Jesus und Maria tragest, zum herzlichsten Mitleid bewegen kann. Lebe sie daher langsam und andächtig zur Ehre des Herzenleids Jesu und Mariä, so wird ohne Zweifel dein hartes Herz erweicht werden.

Am Mittwoch nahm Maria ihren Sohn allein in ein Zimmer, und wollte ihm in großer Vertraulichkeit ihr großes Herzenleid klagen. Als sie nun so beisammen saßen, sprach die hochbetrübte Mutter: „Mein allerliebster Sohn! obwohl ich nicht würdig bin, mit dir, als meinem Gott und Herren, zu reden, so gebrauche ich dennoch, weil du auch zugleich mein wahrer natürlicher Sohn bist, die mütterliche Freiheit und will etwas von dir begehren, was du mir nicht ver sagen wollest“. Christus sprach: „Meine allerliebste Mutter! du weißt, daß ich allzeit eine kindliche Liebe gegen dich getragen habe, darum sage mir, was dein Begehren sei, und ich will's dir nicht ab schlagen.“

Martin von Cochem, Das große Leben Christi. 2. del, 1859, str. 4 f.

V nemškem govornem prostoru so nato nastale podobne nabožne knjige, kot npr. „Velika knjiga življenja Jezusa“ Gašparja Erharda, ki je bila natisnjena leta 1846 v Augsburgu in jo hranijo v muzeju običajev v Metnitzu. Natančen naslov bi bil po slovensko: „Gašparja Erharda sveto pismo, doktorja in župnika v Paaru na Bavarskem, krščanska hišna knjiga, ali veliko življenje Jezusa Kristusa, z izčrpnimi, močnimi in nabožnimi opisi, pripovedmi in molitvami. Za pojasnitev in čaščenje trpečega trpljenja našega Gospoda in Odrešenika Jezusa Kristusa, z dodatkom zadnjih štirih stvari, 13., nova predelana izdaja Simona Buchfelnerja, 2. del, v Augsburgu 1846, založba Matth. Rieger.“ Poleg naslovnice so v tej knjigi na

levi strani naslikane naslednje postaje Kristusovega trpljenja: „Ecce homo, Smrtna sodba Kristusa, Kristusovo nošenje križa, Zaničevanje Kristusa, Kristusov padec pod križem, Kristusovo kronanje, Veronika s potnim prtom, Pribitje Kristusa na križ.“ Podpisi so tam seveda v nemščini.

MARIJIN PASIJON

Nemško govoreči ljudski pisatelji so iz takih nabožnih knjig prepisovali trpljenje in umiranje Jezusa Kristusa in trpljenje njegove matere Marije in prijateljskih oseb ter jih preoblikovali v tako imenovani Marijin pasijon v prozo ali v rime. In v slovensko govorečem jezikovnem prostoru so imele vsaj samostanske knjižnice takšne knjige, tako da so lahko iz njih prepisovali duhovniki, redovniki in laiki, iz njih je nato nastal slovenski Marijin pasijon. Za široko publiko je Mohorjeva založba v Celovcu od leta 1861 naprej izdajala tudi nabožno književnost, kot npr. prevod zgoraj navedene velike knjige Kristusovega življenja Gašparja Erharda.⁸

Takšno apokrifno besedilo je rokopis „**Device Marijæ Passijon**“ Valentina Birta iz Sel iz leta 1902, ki sega nazaj na besedilo Valentina Koglerja iz leta 1846. Rokopis Valentin Birta obsega 74 strani v majhnem formatu zvezane blagajniške knjige. Besedilo v prozi vsebinsko ni razčlenjeno in je napisano v podjunskem narečju, na kar nakazujeta neuporaba za ziljščino tipičnega „é“ oziroma „k“, kakor je v navadi v narečju Spodnjega Roža, pri čemer je uporabljena že gajica. Pisava in slovnica pa seveda nista uporabljene dosledno. Avtor Valentin Birt je moral torej dalj časa živeti v Selah in je ohranil stike s Podjuno. Začetek tega slovenskega Marijinega pasijona je direkten prevod zgornjega citata iz knjige o Kristusovem življenju Martina von Cochema.⁹

Device Marijæ Passijon. Al Premišlovanje Terpljenja Jezusa Kristusa in Žalost Device Marije.

Na velko sriedo uzame Marija Jezusa samega na stran v eno Kamro in začne njemu svoje velko Nadlogo in Žalost tožit. Kir sta pa ona dva ukupej sedela, pravi ta žavastna Mati k' njemu: »Oh, moj preljubznivi sin, velko Žavast in Grenkust, sen jaz s tabo preterpela, ker sem s tabo v Egipt rajžava, kolko straha noj Mraza in na vsim Pomankanja, ja, v Porodu nisem mogva Herpeg dobiti. Zavol tega mislim jaz, da ti moje Prošnje k na boš dov udaru, ker si ti moj ljubeznivi sin, in jaz tvoja prava Mati; zato jaz hočem s tabo serčno govoriti, kakor z mojim Bogam in Gospodam, in tebe za eno Reč lepo prositi.« Na tu pravi Jezus, »oh moja precartana Mati, ti ja doro veš, da sem jaz vselaj proti tebi eno otroško Ljubezen imel, satu povej, kaj je tvoja Prošnja, in jaz jo tebe ne bom dol udaril, al ni črez Voljo moga nebeškega Očeta.«

Valentin Birt: Device Marijæ Passijon. ... Rokopis, Sele, 1902, str. 1 f.

Pri obeh omenjenih Marijinih pasijonih iz Sel gre torej za predstopnjo nerazčlenjene proze o trpljenju božje matere Marije. Prav tako je treba po moji oceni sem uvrstiti tudi druge takšne rokopise, kakor tistega Simona Kosina iz Slovenjega Plajberka iz časa okoli leta 1892 s posebnostmi iz ziljskega in rožanskega narečja ali tistega Rosalie Zimmermann iz Kozloza pri Brdu (blizu Šmohorja) z dne 31. marca 1917, ki je napisan v bohoričici in gajici, z ziljskimi narečnimi izrazi.¹⁰

Andrej Šuster pa je napisal svoj „Marijin pasijon“ v akrostihih po nemški abecedi in ga je izdal v tiskani obliki leta 1811. Naslov tega Marijinega pasijona se glasi „PACION TU JE POPISVANIE OD TERPLEINIA JESUSA KRISTUSA INU NIEGOVE SHALOSTNE MATARE MARIE DEVIZA. Tæ Pasion je venka uʒet is taiftih Bukou katere se jemenujajo Kriftusava shiulenjä ali Chrifte Leben = Buch inu uʒ druk dane uʒ tem lete od Andreja Shuesterja Drabosnika eniga poredniga Paura uʒ Korotane. M.D.CCCXL.“¹¹

Že France Kotnik je v svoji disertaciji na Univerzi v Gradcu leta 1907 o življenju in delu Andreja Šusterja napisal, da je on svoj Marijin pasijon oblikoval po nemškem vzorcu iz Cochemovega Kristusovega življenja, ki pa je bil razčlenjen v poglavja. Drabosnjak je v istem letu objavil tudi dele iz tako imenovanega Cochemovega dela v slovenščino. Celotni slovenski prevod tega je izšel še pred letom 1824.

Po Herti Maurer - Lausegger se Drabosnjakov jezik v njegovem rimnem Marijinem pasijonu bliža višji koroško-kranjski tradiciji katoliškega verskega obreda, tako da je etnologinja v svoji obširni razpravi postavila vprašanje o duhovniku kot lektorju, kajti druga Drabosnjakova dela nikakor ne dosegajo tako visoke jezikovne ravni. Znanstveno utemeljena geneza o Marijinem pasijonu pa še manjka.¹²

P A S I O N.

Na velko Srido usåme Maria
Jesufa samiga najtran uʒ eno
Kamro inu sazhne niemu ſvojo.
velko nadluego, inu shauoſt to-
shiti. Kir ſta pak ona dba ukupa
ſedeua, pravi ta shauſtna Mati kʼ
niemu: oh! moj prelubeſnivi Sin.

Q velko shauoſti, inu gren-
kueſti ſem jeſt ſtabo shie
preterpeua, ki ſem ſtabo uʒ
Egypt rajshaua, kuelko ſtrahu
noi mrasa, inu na uſem pomån-
kenje, ja uʒ porodi kir niſem
mogua gerperg dobiti sa volo ta?.

Rajtam jeſt, de ti kna bosh
mojo proshnjo doui uʒ da-
rou, kir si ti moj lubi sin, inu
jeſt tvoja prava Mati, satu o-
zhem jeſt ſtabo serzhnu, koker
is mojem Buëgam govoriti, inu
tebe lepu sa eno rezh proſiti.

Saj ti viesh, pravi Jesus kʼ Ma-
rii: oh! moja zartana Mati,
jeſt ſem uſolej prueti tebi eno
otroshko lubieſen jemou, satu
povej kaj je tvoja proshnja, inu
jeſt tebi jo nabodem doui uʒ da-
rou, aku ni zhes volo mojga
Ozheta.

Lausegger: Marijin pasijon 1811. V Celovcu: Mohorjeva, 1990, faksimile, str. 4.

KAPELSKA PASIJONSKA KOMEDIJA

Podobno kot je bil Marijin pasijon iz Sel vzorec za v 296 akrostihih napisan Marijin pasijon Andreja Šusterja, temelji ohranjena kapelska pasijonska komedija brez dialoške členitve na „Pasijonu“ v prozi, ki predstavlja ljudski prepis štirih evangelijev v slovenščini¹³.

Ko je Jezus končal vse te govore, je rekel svojim učencem: »Veste, da bo čez dva dni velika noč; in Sin človekov bo izdan, da ga bodo križali.« Tedaj so se zbrali veliki duhovniki in starešine ljudstva na dvoru vélikega duhovnika, ki mu je bilo ime Kajfa. Sklenili so, da bodo Jezusa z zvijačo prijeli in usmrtili, vendar so dejali: »Nikar na praznik, da ne nastane hrup med ljudstvom.« (Mt 26, 1-5.)

Pasijon.

Tu je popisano trpljenje Jezusa Kristusa našiga Gospoda: po spisu vseh štirih Evangelistah.

Kadar se je približal praznik teh opresnih kruhov, kateri se imenuje Velika noč, je Jezus k svojim Učencem rekel: Vi veste, da bo čez dva dni Velika noč: in sin tega človeka bo izdan, da bo križan. Tedaj so se ukupe zbrali višji teh Farjov pisarjev in Starejši tega ljudstva, na dvor tega višjega farja, kateri je bil imenovan Kajfež, so svet držali, kaku bi Jezusa pregnali ujeli in umorili oni pa so se ljudstva zbali, in so rekli: nikar ob tem prazniku, da kej en hrup med ljudmi ne naustane.

Pasijon. Rokopis, fragment, str. 75. V: Valentin Birt. Device Marijæ Passijon. ... Rokopis, Sele, 1902.

Kapelška pasijonska komedija je torej dramatiziran del iz evangelijev, ki ga je napisal klerik ali laik, predvsem iz Matejevega evangelija, pri čemer jezik ustreza ljudski rabi.

Ta ponishna Pri[toua Chri]tu[]oua

Priedi je te predgouor, po predgouoru priede Chri]tu[is]oimi 12 Jogrami]emkei ino tako govori.

Nr. 1. [Jezus:] Lubi otrozhizhi, vi ve]te de bo zhies dua dni velika nuezh inu Sin tiga zhloveka bo izdan, de bo krishan.

Nr. 2. Natu gouorita dua Jogra. Kam ozhesh da gremo, inu tebi perpravima to velikunozhnu Jagne je]ti.

(Komödia od Kristusoviga Terplinia ... Tiposkript, ..., str. 2.)

„Komödia od Kristusoviga Terplinia katero so nekde na te Veliki četrtek inu na te Velikonočni ponedeljek v K a p p l i š p i l a l i “ obsega kot tiposkript naslovnico in 34 strani v formatu A 4, ki je bil od strani dve do strani pet natipkan v do leta 1848 običajni bohoričici, drugače

pa je napisana v gajici. V njej je veliko posebnosti glede na delujoče osebe, slovensko narečje igranih vlog, nemška režijska navodila poleg oštevilčenja posameznih nastopov ter tridelnega načina uprizoritve. Prvi del do Pilatusove obsodbe Kristusa so igrali namreč na veliki četrtek podnevi, drugi del do polaganja v grob istega večera in Kristusovo vstajenje kot tretji del na velikonočni ponedeljek.¹⁴

Jetzt wird der Rath vorgestellt.

Nr. 1. Kaifas: Kaj ozhmo storiti mi vishi fari ven is tega Ratha, dokler v Jerusalemskemu mestu ena velika smotta, katiera se meni tudi sd[i] ja za gvishnu, shie blisu hodi jnu skues nigov foush nauk nash folk s sabo vodi. Ta-istega on sa veliku shtima, nasho postau pa sa en smi[...] sposna; niega poslusha ta folk ves zhas jnu sa eniga Mesijasa [jma], sedi slishite moi glas.

Nr. 2. Der erste Farißäer: Le-tu je eno govorjenje, dobru spremishleno, osemimo k serzu, kar sedi shlishimo, sakai le-ta sapelanc velike zhudezhe diella, le-tu ta folk na sojo vero perpella, taku bodo ti stolz Rimlary zhries mogli priti jnu nam vsim ukupei nasho oblast prozh odsetti.

Nr. 3. Der zweite Pharisäer: Moi Rath je le-ta, da mi njega dobimo k shpotu, niemo le-tu storimo, usemite moi Rath, katierega jes vam dam, sei sim jes [...]shan, da na bom sapelan, al ga ne bomu s nashe deshele sagnali, taku mi nis[mo] shiher, da bi per nashem shiuleni ostali.

Nr. 4. Erster Pharißäer: Resnizhnu je le-tu, kai ozhmo veliku govoriti, le-ta Rot[h] vsimo kupei zadoisti biti, katier le-tu prau spremisli, gvishnu sa dobro s[...], de nam en tak Roth zadoisti pomaga, pak dobru zastopite, kar jest govorim. Zastopnu je meni storiti, da ga jes v nashe roke dobim, bodi an[...]stopn, kaker se meni sdi, vende ga ozhmu u nashe pesti dobiti mi.

Nr. 5. Zweiter Pharißäer: Niega zil inu konz je golfia teh ludi, kir so malu [...] inu slabu sastopni. s aniga Mesiasa se ven daje, jnu ves folk enu tak[u ter]dnu vero jma, oni vsi niega sa eniga preroka dershiu jnu nam vsim en [...] shpot narediu.

Komödia od Kristusoviga Terplinia ... v Kappli špilali. Tiposkript, ... str. 3 f.

Zgodbo o nastanku in vsebino ter jezikovne posebnosti te kapelske pasijonske komedije je izčrpno obravnavala Maria Pollanz v svoji diplomski nalogi na graški slavistiki.¹⁵ Na tem mestu samo še pripominjam, da je bila ta komedija uprizorjena med leti 1771 in 1815, sredi 19. stoletja, verjetno 1899, potem 1937 oziroma zadnjič leta 1950. Obstaja prepis iz leta 1816, ki ga je odkril Stefan Singer leta 1899.¹⁶ Novejše raziskave o tem načrtuje prof. Erik Prunč.

GLEDALIŠKA IGRA JEZUITOV V CELOVCU

Nadaljnje dejstvo za razvoj duhovnih ljudskih iger na Koroškem so bile gledališke uprizoritve jezuitov v Celovcu, ki so jih naštudirali s svojimi gimnazijci v času protireformacije in v baroku in so jih igrali tako v tamkajšnji latinski šoli kakor tudi v cerkvah in na odprtih trgih, s čimer so prispevali k ohranjanju gledališke tradicije, čeprav so se morale bratovščine v mestih v času razsvetljenstva vdati prepovedi igranja. Ta način postopanja je pogojeval premestitev igre iz mest v trge in vasi, ker tam cenzura ni bila tako učinkovita.¹⁷

PASIJONSKA IGRA, PASIJONSKA PROCESIJA IN IGRA O KRISTUSOVEM TRPLJENJU

Zaradi načina igranja med leti 1600 in 2000 lahko med ljudsko posredovanimi pasijonskimi igrami, ki so bile večinoma napisane v rimah, na splošno razlikujemo med tremi tipi, in sicer med **prvotno pasijonsko igro**, ki so jo igrali na postavljenem odru na trgu ali v gledališki hiši, kot na primer v *Oberammergauu in St. Margarethnu na Gradiščanskem*, in so komercialno delali reklamo in jo je vodil in interpretiral profesionalni režiser, v večjem delu kaže le nekaj do skoraj nič anahronizmov in v kateri nastopajo ne-svetopisemske vloge, odvisno od režiserjevega in scenaristovega mnenja, pri čemer sedi občinstvo na postavljeni tribuni, torej je na enem mestu.

Drugi način igre je figurirana procesija ali *pasijonska procesija*, pri kateri nosijo in vozijo sceno s seboj, to potem na določenih mestih igrajo na postavljenem odru ali pred njim na nosilu ali vozu, nasproti pa je postavljena tribuna za občinstvo. Ta tip se je lahko uveljavil kot posebej klerikalni spektakel pokore predvsem v *Škofji Loki*, kjer igrajo zapovrstjo na štirih mestih, pri čemer barve nosil in vozov ter številne korakajoče korporacije sugerirajo določen interpretacijski prostor.

Na *Koroškem* je nastala mešana oblika, ki ima kot *igra o Kristusovem trpljenju* naslednje značilnosti: igra je dvodelna, to pomeni, da so prvi del do Jezusove obsodbe igrali na simultanjem odru v kraju, medtem ko obsega drugi del procesijo križevega pota ven iz vasi na grič in tamkajšnje križanje. Sem sodijo številne alegorijske figure kot npr. Pastir in Pastirica ali Smrt. Nastopajo tudi Hudič in Angeli in dogajajo se vedno znova eklatantni anahronizmi. Sicer so peli pesmi, ampak ni bilo glasbe, amaterski igralci pa so igrali v čast Bogu, za nabožnost soljudi in za lastni dušni blagor.¹⁸

KOROŠKE IGRE O KRISTUSOVEM TRPLJENJU

Kot že zgoraj omenjeno, so nemški rudarji iz Nemčije prinesli s seboj augsburško verzijo pasijonske ljudske igre v Šentvid ob Glini, kjer je bila igra o Kristusovem trpljenju znana že pred letom 1600. Stanovita igralska tradicija je bila

v Metnitzu in nadaljnja v Sörgu v dolini reke Gline in v drugih vaseh okoli Trga, od koder se je nemško govoreča igra o Kristusovem trpljenju razširila tudi na Kostanje in so jo igrali le leta 1936. Že leta 1818 je tamkajšnji kmečki pesnik (= bukovnik) Andrej Šuster - Drabosnjak v Drabosinjah pri Vrbi objavil slovensko pasijonsko komedijo v kostanjskem narečju, ki je bila osnova za igre gledaliških skupin na Kostanjah, v Lipi nad Vrbo in v Štebnu pri Bekštanju. Na Kostanjah so bile slovenske uprizoritve med leti 1826 in 1933 ter med leti 1983 in 1990, v Lipi nad Vrbo pa so jo igrali leta 1900 in v župniji Šteben pri Bekštanju med leti 1861 in 1931 v slovenščini.¹⁹

IGRA V METNITZU SYLVESTRA WIETINGERJA

V Metnitzu so bile uprizoritve igre o Kristusovem trpljenju sredi 19. stoletja, v letih 1865, 1902, 1912 in 1928, pri čemer je bil v zadnjih treh gledaliških sezonah vodja Sylvester Wietinger (1865–1948), ki je napisal rokopis za igro leta 1912.²⁰ Sylvester Wietinger je poleg tega zapustil knjige z vlogami, pesmarice, sezname igralcev in kroniko iger ter natisnjen spored. Nadalje so imeli vstopnice in njegove igre so dokumentirali v 270 slikah. Napisal je tudi natančne zapiske o sejah festivalskega odbora ter o poteku vaj. Poleg tega obstajajo še rekviziti in kostumi, ki so prav tako razstavljeni v muzeju običajev v Metnitzu.²¹

Johann Bergmann, Kerschhagel,

α Petrus; β Simon von Cyr.

α Blauer langer Rock, kurzes
Schwert, kleine Kappe.

β Kurze Hosen, weiße
Strümpf, langen Lodenrock,
grauer Bart, eine Haue.

Jakob Gugacher, Holzarbeiter,

Judas.

Gelben langen Rock,
Haarperücke, Geldbeutel,
Laterne, Gurt (zum
Aufhenken), Brotsack.

Konrad Grabner, Sengersohn in Teichl, **Johannes.**

Grüner langer Rock, rotes
Übertuch, Kappe.

Pramberger e.h. 29.10.1920.

Pramberger, knjiga 16, str. 472.

Tako v obsegu kakor tudi v svoji vsebini in v umetniški izoblikovanosti najbolj uspela koroška igra o Kristusovem trpljenju v nemščini je igra Sylvestra Wietingerja iz Metnitza iz leta 1911 s 102 stranema, pri čemer je leta 1916 in

kasneje dodal še obširno zbirko pesmi v obsegu 32 strani. Igra vsebuje poleg preprostih dvovrstičnih rim tudi zapletene štirivrstične rime in dele z dvojnimi rimami. Poleg igre o raju kot predigra vsebuje tudi vstajenje. Ta igra je napisana v knjižni nemščini zelo bližnji jezikovni stopnji. Vsebuje 4.345 verzov kot igra vlog in 1.447 verzov pesmi, torej v celoti 5.792 verzov. Igra je razčlenjena v 32 dejanj, pri čemer je bila igrana predigra in prava igra do zadnje večerje in do umivanja nog dan prej in ostala igra skupaj s pastirskimi scenami in vstajenjem naslednje popoldne. Kot anahronizem izstopa to, da je umivanje nog šele po zadnji večerji. Od pesmi je potrebno navesti posebej pesem čuvaja, pesem pri grobu in vstajensko pesem.²²

Der falsche Judas Iskariot	Und uns zum Heil, vor seinem End,
Verratet Christu[s] zum Tod,	Hat eingesetzt das heiligste Sakrament,
Betrachtet den Schmerz Maria schon,	Christus darauf auf de[n] [Ö]lberg geht,
Als sie Abschied nimmt von ihrem Sohn.	Dort verrichtet er ein dreifaches Gebet.
Mit ihm will sie leiden und auch sterben,	Ach weh, unsere Sünden machen ihm
Und für uns Gottes Huld erwerben,	so heiß,
Betrachtet, wie Christus in einem Saal	Er schwitzt dort einen blutigen Schweiß.
Mit seinen Jüngern hält das letzte	Er fällt darauf in Ohnmacht hin,
Abendmahl,	Ein Engel kommt und stärket ihn,

Wietinger: Igra o Kristusovem trpljenju ... Metnitz, 1911/16, tiposkript KLA, vrstice 27–39.

IGRA V SÖRGU JOSEFA SPIESSA

V okolici Trga na Koroškem so v Glanhofnu v 19. stoletju, leta 1890, in leta 1920 uprizorili igre o Kristusovem trpljenju. V Sörgu so igrali tudi v 19. stoletju, in sicer pred letom 1876 ter leta 1906. V Obermühlbachu je potekala zadnja uprizoritev leta 1933 in v kraju Wegscheide leta 1938. Rokopisi so znani za igre v Glanhofnu iz leta 1890, za igre v Sörgu iz let 1876 in 1906. V Glanhofnu so leta 1920 uprizorili igro o Kristusovem trpljenju iz kraja Metnitz Sylvestra Wietingerja, ki jo je napisal leta 1911 oziroma leta 1916. V Maltschachu je potem Josef Spiess leta 1920 napisal lastno igro o Kristusovem trpljenju z naslovom „Vorstellung des bitteren Leidens und Sterbens Jesu Christi/Predstava o bridkem trpljenju in umiranju Jezusa Kristusa“.²³ To besedilo se konča s polaganjem Jezusa v grob. Ta Spiessov pasijon so uprizorili za veliko noč 1921. Vendar ni izročila, v katerem kraju blizu Trga so igrali to igro. O Spiessovem besedilu iz leta 1920 je ohranjen celotni seznam igralcev, iz katerega izhaja, da je Josef Spiess utelešal vlogo Jezusa, medtem ko je bil župan Glanhofna Gregor Lorber vodja igre.²⁴

Verzeichniss
der beim Paßionsspiel auftretenden Personen über die
verteilten Rollen unter der Spielleitung Herr Gregor Lorber,
Bürgermeister von Glanhofen

Name, Spiel-Rolle, Benennung.

Spieß Joſef, Christus, Maltschach.

Spieß Alois jun., Johannes, Knaßweg.

Fercher Mathias, Tod, Luzifer, Petrus, Longinus, Sattlermeister in Glanhofen.

Kraft Alois, Jakobus der ältere.

Torker Joſef, Philippus und Falsut, b. Jusner in Höfling.

Torker Gregor, Tadäus und Mendax, Taml in Leiten.

Spieß, 1920, str. 194.

Spießova igra obsega le 3.034 verzov na 141 straneh, napisana je v narečju doline reke Gline in vsebuje tudi grobe izraze. V igro o Kristusovem trpljenju so v dogajanje vključene nekatere pesmi. Igra se začne s kratkim angelovim prologom. V Spiessovi igri je zelo zanimiv anahronizem. Med apostoli nastopa Pavel, medtem ko manjka Matej.²⁵ Kopiran rokopis na strani 194 vsebuje popoln seznam igralcev, ki ima 60 vlog. V primerjavi s tem je bilo v Metnitzu leta 1902 le 48 amaterskih igralcev, Sylvester Wietinger pa je to število v igri vključenih oseb povečal na 76 za predstave v letih 1912 in 1928.²⁶

Der Engel als Prolog

Engel singt.

<p>1. Mensch betracht nur faß zu Herzen, Wie sündhaft lebst Du auf der Welt, T[u] mit Gott nicht länger scherzen, Sonst wird es mit Dir gefällt. Du willst nur in Wohlust leben, Denkst nicht an die Ewigkeit, Tu Dich bald zur Buß begeben, Sonst wird Dir zu kurz die Zeit.</p> <p>2. Sehst Christus, de[r] Sohn Gottes, Leidet für Euch große Pein, Dies wird der Gegenstand des Spottes, Könnt ein' größre Liebe sein. Geht ab.</p>	<p>Schon am Ölberg fühlt er Qualen Über das, was nun droht, Er will Eure Schuld bezahlen, Euch erlösen von de[m] Tod.</p> <p>3. Nicht allein mit Rutenstreichen Wird sein zarter Leib verletzt, Auch mit einer Kron desgleichen, Die mit Dornen ganz besetzt.</p> <p>Muß er auch das Kreuz noch tragen, Sogar leiden auch den Tod, Damit Er von Höllensplagen, Euch erlöset, von der Not.</p>
---	--

Spieß: Vorstellung des ... Leidens ... Maltschach, 1920, tiposkript KLA, vrstice 1–24.

KOSTANJSKA IGRA ANDREJA ŠUSTERJA

Na Kostanjah so bile uprizoritve v letih od 1826 do 1933, potem 1982, 1983 in na zadnje leta 1990. Slovenski rokopis Andreja Šusterja (1768–1825), pd. Drabosnjaka v Drabosinjah pri Vrbi, iz leta 1818 je izgubljen. Obstajajo prepisi Janeza Schöfmana iz leta 1841, Antona Unikarja iz leta 1854, Janeza Tepana iz leta 1881, Tomaža Aichholzerja iz leta 1888²⁷ ter Magdalene Kokot iz leta 1922. Herta Maurer - Lausegger se v svoji komentirani izdaji iz leta 1989 opira tako na prepis Janeza Schöfmana iz leta 1841 kakor tudi na prepis Antona Unikarja iz leta 1854, pri čemer se je odločila na poenotenje starega kostanjskega narečja.²⁸ Prepis Magdalene Kokot je bil objavljen leta 1983 kot faksimile.²⁹ Bio-bibliografije koroških „bukovnikov“ (= ljudskih pisateljev) je mogoče prebrati pri Herbertu Paulitschu³⁰ in v mojih knjigah. Pri tem naj izpostavim, da je Andrej Šuster na Kostanjah ustanovil igralsko skupino in jo tudi vodil, uprizoritev svoje igre o Kristusovem trpljenju pa ni več doživel.

„Komedijska od zelnice grenkiga terpenja ino smerti Jezufa Kriftusa nashiga lubiga Gofpuda. Popisano od Andreja Drabosnjaka eniga paura v Korantane, is nemzhiga v koroshko Jhpriah v rajme napraulano v letu 1818. Je popisano od leta 1841“³¹ je bila uprizorjena prvič leta 1826 pred skednjem pri Žvanu v Črezpolju pri Kostanjah, kjer je poseben skedenj z odprtim gumnom služil za „pinjo“ (= oder) za prvi del igre, preden so se amaterski igralci in gledalci podali na križev pot, ki je vodil na t. i. Kalvarijo, kjer je bil križan Kristus. Ta kostanjska igra o Kristusovem trpljenju vsebuje predigro o Kristusu kot Šefarju ali dobrem pastirju in o človekovi duši kot Šefarci ali Pastirici. Dva Roparja napadeta Kristusa, kar nakazuje njegovo prisilno smrt. Tudi alegorična lika Smrti in Hudiča sta v tej igri, pri inscenaciji v letih 1982 in 1983 so ju opustili kot ne-svetopisemska elementa.³² Kostanjska tradicija je dokumentirana v Etnološkem muzeju na Kostanjah.³³ Tudi Niko Kuret izčrpno opisuje to igro o Kristusovem trpljenju in v svojem pregledu predstavlja tudi slike predstave leta 1932.³⁴

Dvakrat v slovenskem tisku izraženi želji („Mir“ 1890, Trstenjak 1892), naj bi Drabosnjakov pasijon v primerni priredbi izšel v tisku, poskuša ustreči šele sedaj naša izdaja. Saj so Slovenci za Andreja Šusterja, „zvrhnega Drabosnjaka“, (rojenega 6. maja 1768 blizu Št. Jurija na Strmcu v bližini Vrbe ob Vrbskem jezeru, umrlega najbrže v domačalski župniji okoli leta 1825) izvedeli prvič šele iz „Kresa“ (V, 1885), kjer je kot prvi poročal o njem Jan. Scheinigg. Za njim je pisal o Drabosnjaku Lipe Haderlap, kot tretji pa Anton Trstenjak v svojem „Slovenskem gledališču“ (1892). Četrty glas o Drabosnjaku zasledimo v „Miru“ (1906), kjer se ga je spomnil Janko Maierhofer. Z znanstvenim interesom je začel raziskovati Drabosnjakovo osebo in njegovo delo šele dr. Fr. K o t n i k , ki je o njem objavil več razprav ...

Kuret: Igra o Kristusovem trpljenju. ... 1937, str. 103 f.

Prepis iz leta 1841 obsega 80 kopiranih strani v formatu Din A 3. Ne vsebuje predigre, temveč se začne s kratkim predgovorom avtorja o namenu igre in takoj preide na igro, ki se začne z monologom Smrti oziroma Judeža in svetovanjem Farizejev. To je posebej označeno kot prvo dejanje/“nastopnik“, pri čemer se začne drugo dejanje/“nastopnik“ s svetom pri Kajfežu. Nato se nastopi prepletajo z navodili režiserja, vse je napisano v slovenščini. Več pesmi je vpletenih v dogajanje. Rokopis obsega okoli 2160 verzov.³⁵

II. Na|topnik

Kaifa|h dershi ziu rat.

Kaifa|h.

Sato |mo |e mi v kupa sbrali
De bomo rat zhries nja dershali
Dai vsaki en dober |uiet
Kai je stim zhlouekam |torit
To je ena neuarna riez
Te zhouak more prez
On |e Kri|tus imenuje
Ino ludi sapeluje.

Sa Me|ijasa ga majo
Noi sa Go|pueda |po|najo.
Ana|.
Te zhlouak uelzhe rezhi dieua
Noi |e med ludmi porieua
Velko mujo nam more |toriti
V|e ludi more |preberriti
Lehku morta |posnati
De se ktomu kni sa|majati

*Komedija od zeliga grenkiga terpljenja ino smerti Jezusa Kri|tusa ...
Drabo|njaka ... 1841 ... str. 5 f.*

LIPŠKA IGRA JOŽEFA URANA

Po kostanjski igri o Kristusovem trpljenju so se usmerjale številne igralske skupine, tako tudi tista v Tmari vasi pri Lipi nad Vrbo, kjer so igrali npr. leta 1905. Ustrezni rokopis je napisal Jožef Uran leta 1889. Obsega 116 napisanih od 130 oštevilčenih strani, vendar je brez naslovnice,³⁶ avtorica jo bo v knjigi objavila “Rojen, da bo trpel in umrl./Geboren zum Leiden und Sterben.”³⁷ France Kotnik izdatno poroča o tej igri, in sicer o dvodelnem odru, o dveh kulisah, o zboru, o igri in o anahronizmih v kostumih igralcev.³⁸

Dobrega pastirja je predstavljal g. Weiß, kmet v Želpračah, ki je igral tudi neko apostolovo vlogo. Ovčarica je bila kmetska hči, Marija, kmetica. Marto je predstavljala ovčarica. Smrtno in Judeževo vlogo je igral Miklavž Klement. Posebno mu je pristojala vloga Judeža. Občinstvo se je smejalo nekaterim Judeževim vlogam, on pa se obrne proti njim in pravi, naj bodo mirni, ker je dejanje resno in ni nič smešnega na njem. Kot Smrt je imponiral Miklavž Klement s svojim patetičnim glasom. Vodja igre, g. Rumpolt, je imel vlogo Petra in velikega duhovna. Slabše je igral „stotnik“, ki je bil kot vojak precej okoren. Če pa vpoštevamo izobrazbo igralcev, moramo reči, da so vsi rešili svojo nalogo dobro. (Kotnik: Nekaj črtic ... Dom in svet, 1912, str. 17.)

Lipška igra Jožefa Urana iz leta 1889 je napisana v zelo lepem rokopisu s črnim in rdečim črnilom, režijska navodila so napisana tudi v slovenščini. V igro je vključenih nekaj pesmi. Leta 1890 je igralska skupina iz Tmारे vasi obsegala 32 amaterskih igralcev.³⁹

Prvi rauber.

Kaj je meni storiti
Da bi mogel enga komerata dobiti
Da bi se jez mogel žnjim prav
spodgovoriti
Kako da bi blo k denarjem priti.
*Te drugi rauber pride k njemu in
tako govori.*

Drugi:

Prav je prijatelj da prideva tukaj
Da se bova spodgovorila tukaj
Jez sim včeraj eno babo pastil
Pa k nisim groša denarja per njej
dobil.

Prvi:

Prijatelj neč ne cagej denar bova žej
dobila
Da le dovol modro naštelati viva
Stopiva k'cetam nastran
Tam grejo burni noj bogati ljudi
Tam bova enga kerelna dobila
Ta bova po najnej volji pastiva.
Zdaj gresta dol.
*Pastir pride noj poje: Potem ga
vstrelita*
da dol pade in k njemu škočta.
Te prvi tako govori.

Uran: Igra o Kristusovem trpljenju brez naslova. Lipa ... 1889, str. 1, vrstice 1–14.

ŠTEBENSKA IGRA JOHANNA GRABERJA IN EDMUNDA MÜLLERJA

Prav tako kot je igralska skupina v Tmari vasi pri Lipi nad Vrbo sprva uprizorila kostanjevsko igro o Kristusovem trpljenju Andreja Šusterja in je gostovala tudi v drugih koroških krajih, tako je bilo tudi v župniji Šteben pri Bekštanju, kjer so igrali od leta 1860 naprej na Škocijanu, nato v Maloščah in Dvorcu in v letih 1894, 1905, 1911 v Štebnu. Leta 1895 je Johann Graber (1845-1912) napisal „Igro terplenje in smert Izveličarja Jezusa Kristusa“, ki velja kot izgubljen rokopis. Bil je vodja igre v letih 1894, 1905 in 1911, ko so nasproti Graberjeve gostilne na nekem dvorišču naredili lesen oder.⁴⁰

Drugi del pasiona se vrši na potu na Kalvarijo in na njej. Stotnik zatrobi in spredov se začne pomikati. Na čelu koraka v dolgih korakih Smrt, ki drži v desni roki puščico, v levi pa ima peščeno uro. Za njo jezdi stotnik, ki je služil svoje dni pri dragonarjih cesarja, z zastavo. V prejšnjih časih je tudi Smrt sedela na starem belem konju. (prim. ljubljanske pasionske obhode.) Sedanji konji pa so baje preiskri in se boje Smrti! Tudi drugi jeruzalemski dostojanstveniki, ki so imeli opraviti z obsodbo Zveličarjevo, so na konjih. Veliki duhoven nosi celo očala. Pred Kristusom, ki nosi težek križ, stopata razbojnika, katera sta na rokah zvezana, vodi pa ju vojak. Za sprevodom in ob straneh pa se pomika vse gledališko občinstvo.

Na Kalvariji (na griču) stoje trije križi. Kristusa »pribijejo« na srednjega, ki leži na tleh. Nato ga vzdignejo. Razbojnika pa sama splezata na druga dva. Ko je Kristus umrl, so na Kostanjah in v Tmari vasi streljali s topiči, kar bi naj pomenjalo potres in pokanje zemlje – tukaj pa je stotnik udaril na svoj ščit, Judje so se zbal in zbežali na vse kraje proti vasi.

Kotnik: Predstava ... I. 1911. V: Dom in svet 1913: str. 158.

Leta 1931 so v Štebnu pri Bekštanju pri Erjanu (kasneje rojstna hiša avtorice, takratna posestnica avtoričina babica) na dvorišču zadnjič zaigrali slovensko igro o Kristusovem trpljenju, in sicer je Edmund Müller (1896–1944) napisal igro z 2.552 verzi v zelo lepem rokopisu, s črnim in rdečim črnilom, z režijskimi navodili v nemščini, z naslovom „Terplenje in smrt Jezusa Kristusa“. Po poročilih takratne Marte je lahko avtorica rekonstruirala delni seznam igralcev. Edinstveno pa je, da je Edmund Müller za igro leta 1931 napisal režiserski list.⁴¹

Mit zehn Fuhrwerken wurden die 49 Darsteller zu den Gastspielen befördert. Die Fuhrwerke stellten vlg. Martinč (Höfling, 5 Spieler), Edmund Müller (St. Stefan, 5 Personen), vlg. Gegneritsch (St. Stefan, 6 Personen), Herr Gastl (St. Stefan, 6 Personen), Friedi (2 Fuhrwerke, 12 Spieler), Herr Tomaschitz (St. Stefan, kein Fuhrwerk), vlg. Lederer (St. Stefan, 3 Personen), vlg. Wieglichsch (Mallestig, 6 Personen) und vlg. Nont (Mallestig, 6 Personen) zur Verfügung; zwei sonstige Personen gelangten mit dem Rad zum Aufführungsort. Die Fuhrleute waren: Herr Frank, vlg. Martinč, aus Höfling; der Spielleiter Edmund Müller aus St. Stefan; Herr Hochkofler, vlg. Gegneritsch, aus St. Stefan; Herr Gastl, vlg. Schmied, aus St. Stefan; ein gewisser Friedi; Herr Donesch, vlg. Lederer, aus St. Stefan; ein Herr, vlg. Wieglichsch, aus Mallestig; Herr Gallob, vlg. Nont, aus Mallestig. Die sechs Kassiere, die sich offenbar abwechselten, waren: Oschgan H., Irgl, Katernik, Michič, Gregar, Toni W., Glaser, Merlin, Lenzi, David, Lukan Mirti und Lukan Valti. Insgesamt waren also zu jedem Gastspiel 61 Personen unterwegs, nämlich 49 Spieler, 6 Kassiere, 4 Fuhrleute und 2 Sonstige.

Ruhdorfer: Das Passionsspiel „Terplenje in smrt Jezusa Kristusa“ ... 2007, str. 90 (= Dirigierblatt, Kopie 4). Prim. Ruhdorfer: Verurteilt zum Tod am Kreuz ... 2012 (Interpretation des Dirigierblattes).

[Tukaj gre za avtoričino interpretacijo Müllerjevega režiserskega lista iz leta 1931, na katerem piše režiser na strani 4, kdo je bil voznik vprege, kadar so zaigrali drugje, koliko voznikov je bilo ter koliko oseb so ti morali prevažati. Piše, da je bilo deset voznikov konjske vprege, ki so prevažali 49 igralcev, 6 kasirjev in dve drugi osebi. Od teh desetih voznikov konjske vprege so bili štirje, ki niso bili igralci. Omenjen je tudi avtoričin dedi Anton Gastl, pd. Kovač, kot takšen voznik konjske vprege.]

Müllerjeva igra je napisana v lokalnem slovenskem narečju beljaške kotline, ima nad 60 vlog in vsebuje po kratkem prologu Pastirja in Pastirice igro brez anahronizmov, vendar pa z alegoričnima likoma Smrti in Judeževe duše. Sega tako kot Lipška igra Jožefa Urana do polaganja Jezusa v grob in je tudi deljena v dva dela. V Štebnu je potekalo križanje na Pranguščah (= poti za rešnje telo).⁴²

Smrt.

Jes se celo lahko štemam,
Ker vse ljudi pod sebo imam,
Jes vse v svojo hišo vabim
In jih nič več oprostim.
Poglejte vsi moje uči,
Enkrat boste vsi tači,
Jes sem gotova smrt,
Umreti morate vsi amrt.
Vi ste Adamovi otročiči,
Vi boste moji snopiči,
Jes vas bom požela
Iz sveta preč vzela.

Jaz ne maram srebra ali zlata,
Zmenoj morate iz ta sveta.
Jas sem služabnica božja zvesta,
To vam povem, da veste.
Glejte da brumno živite
In sovražnikom odpustite.
Kedar boste Kristusovo trpljenje
premišlovali
Bodate sovražnike preč odgnali.
Kadar bo prišel vaš poslednji čas
Da bo Kristus pri vas ves čas,
Zato mi to pobožnost zdaj držimo
Da Kristusa prav častimo,
Kdor ima to za smeh,
Pade v največi greh.

*Ruhdorfer: Das Passionsspiel „Terplenje in smrt Jezusa Kristusa“ ... 2007,
str. 167 f., vrstice 126–151.*

PROJEKTI ZA PRIHODNOST

V Krastalu v nemščini uprizarjajo pasijonsko igro „Gegendtaler Spiele“ od leta 2007 naprej, in sicer na osnovi Wietingerjeve igre iz Metnitza iz let 1911/16 in Spiessovega pasijona iz leta 1920, s pretežno novim besedilom v trenutnem narečju doline Gegendtal, s številnimi starimi pesmimi in glasbeno kapelo. V Krastalu bodo igrali tudi leta 2013.

Skupina Akcent v novi mrtvašnici v Ledincah od leta 2007 naprej prireja dvojezično pasijonsko petje, ki mu od leta 2010 sledi v dveletnem ritmu dvojezični pasijon v peti obliki.

POVZETEK

Avtorica se je v svoji diplomski nalogi na Univerzi v Celovcu ukvarjala s slovensko igro o Kristusovem trpljenju Edmunda Müllerja iz Štebna leta 1931, ki je kot knjiga izšla leta 2007 pri Mohorjevi v Celovcu.

Izhajajoč iz raziskav Herte Maurer - Lausegger o Marijinem pasijonu in o pasijonski komediji Andreja Šusterja Drabosnjaka v Drabosinjah pri Vrbi, ter po nadaljnjem študiju zadevnih objav Franceta Kotnika, Nika Kureta in Pavleta Zablatnika je lahko avtorica v nadaljnji knjigi, ki je izšla leta 2012 v založbi Koroškega deželnega arhiva, začrtala obširno sliko o razvoju in vsebini Marijinega pasijona in Kapelškega pasijona ter tudi o nemški igri o Kristusovem trpljenju Sylvestra Wietingerja v Metnitzu in Josefa Spiessa v Maltschachu, ki sta napisala po eno igro v letih 1911/16 oziroma 1920 in sta bila sama vodja igre oziroma amaterska igralca.

Lipška igra Jožefa Urana iz leta 1889 bo skupaj z njegovo igro o Kristusovem rojstvu/božična igra in drugimi duhovnimi igrami v slovenščini ter pregled nemških duhovnih iger v Metnitzu in okolici s pomočjo Pramberških rokopisov v Univerzalnem muzeju v Gradcu/Universalmuseum Joanneum Graz (= UMJ Graz) predmet tretje avtoričine knjige.

Tako publikacije Franceta Kotnika iz leta 1907 in kasneje, objave Nika Kureta iz leta 1937, znanstvena spoznanja Herte Maurer - Lausegger od leta 1989 naprej, diplomsko delo Marie Pollanz iz leta 1992 in doktorsko delo Herberta Paulitscha iz leta 1992 ter tri avtoričine knjige iz let 2007, 2012 in kot posledica načrtovanega evropskega projekta so izhodišče za nadaljnje raziskave o koroških duhovnih igrah na avstrijskem Koroškem na splošno in o igrah o Kristusovem trpljenju posebej.

S tem so bili ustrezno zavarovani rokopisi o pasijonih dunajske slavistike, celovškega deželnega arhiva, iz etnološkega oddelka graškega deželnega muzeja (= UMJ Graz) ter iz arhiva Narodopisnega inštituta Urban Jarnik v Celovcu in so dostopni prihodnjim rodovom v knjižni obliki in s tem v digitalni obliki. Kar pa še manjka za priznanje, je ponovno oživljanje pasijonske tradicije, ki je imela temelje v kamnolomu marmorja v Krastalu s pasijonsko igro „Gegendtaler Passionsspiele“ leta 2007 in v novi mrtvašnici v Ledincah leta 2010. Medtem ko pasijon v Krastalu sledi zgledu iger v St. Margarethnu na Gradiščanskem, je Skupina Akcent v Ledincah razvila nov glasbeni koncept s tematskimi težišči „Izselitev koroških Slovencev, mladina in misijon“.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Autorin befasste sich in ihrer Diplomarbeit an der Universität Klagenfurt mit dem slowenischen Christi-Leiden-Spiel des Edmund Müller aus St. Stefan 1931, die 2007 bei Hermagoras in Klagenfurt als Buch erschien.

Ausgehend von den Forschungen von Herta Maurer-Lausegger über die Marienpassion und die Passionskomödie von Andreas Schuster, vlg. Drabosenig in Oberjeserz ob Velden, sowie nach dem weiteren Studium der einschlägigen Veröffentlichungen von France Kotnik, Niko Kuret und Pavle Zablatnik konnte die Autorin in einem weiteren Buch, das 2012 im Verlag des Kärntner Landesarchivs erscheint, ein umfassendes Bild sowohl über die Entwicklung und den Inhalt der Marienpassion und der Eisenkappler Passionskomödie als auch über die deutschen Christi-Leiden-Spiele des Sylvester Wietinger in Metnitz und des Josef Spiess in Maltschach, die je ein eigenes Spiel in den Jahren 1911/16 bzw. 1920 verfassten und selber auch Spielleiter bzw. Laienschauspieler waren, entwerfen.

Das Linder Spiel des Josef Uran aus dem Jahre 1889 wird zusammen mit seinem Spiel über Christi-Geburt und anderen geistlichen Spielen in Slowenisch sowie einer Zusammenschau der deutschen geistlichen Spiele in Metnitz und Umgebung an Hand der Pramberger Handschriften im Universalmuseum Joanneum in Graz (= UMJ Graz) Gegenstand eines dritten Buches der Autorin sein.

Somit bilden die Publikationen von France Kotnik von 1907 und danach, die Veröffentlichungen von Niko Kuret von 1937, die wissenschaftlichen Erkenntnisse von Herta Maurer-Lausegger ab 1989, die Diplomarbeit von Maria Pollanz von 1992 und die Doktorarbeit von Herbert Paulitsch von 1992 sowie die drei Bücher der Autorin von 2007, 2012 und als Folge eines geplanten EU-Projektes, die Ausgangslage für weitere Forschungen zu den Kärntner geistlichen Spielen im Allgemeinen und den Christi-Leiden-Spielen im Besonderen.

Damit werden nun auch die Passionsspiel-Handschriften der Wiener Slawistik, des Klagenfurter Landesarchivs, aus der Volkskundeabteilung im Grazer Landesmuseum (= UMJ Graz) sowie aus dem Archiv des Slowenischen Volkskundeeinstitutes Urban Jarnik in Klagenfurt dementsprechend gesichert und der Nachwelt in Buchform und damit in digitalisierter Fassung zugänglich. Was ihrer Würdigung teilweise noch fehlt, ist das Wiederaufleben einer Passionsspieltradition, die im Marmorsteinbruch im Krastal mit den „Gegendtaler Passionsspielen“ im Jahre 2007 und in der neuen Aufbahrungshalle in Ledenitzen im Jahre 2010 grundgelegt wurde. Während die Passion im Krastal dem Vorbild der Spiele in St. Margarethen im Bургенland folgt, entwickelte die Skupina Akzent in Ledenitzen ein neues musikalisches Konzept mit den Themenschwerpunkten „Aussiedelung, Jugend und Mission“.

ZUKUNFTSPROJEKTE

Im Krastal werden die „Gegendtaler Spiele“ in Deutsch seit 2007 aufgeführt, u. zw. in Anlehnung an das Wietinger Spiel 1911/16 und an die Spiess-Passion von 1920, mit einem überwiegend neuen Text im derzeitigen Gegendtaler Dialekt, mit vielen alten Liedern und einer Musikkapelle. Im Krastal wird 2013 wieder gespielt.

Die Skupina Akzent veranstaltete in der neuen Aufbahrungshalle in Ledentzen seit dem Jahre 2007 zweisprachige Passionssingen, denen seit 2010 im Zweijahresrhythmus eine zweisprachige Passion in gesungener Form folgt.

OPOMBE

- ¹ Prim. Ruhdorfer: Das Passionsspiel (= Pasijonska igra) ‚Terplenje in smrt Jezusa Kristusa‘, ... 2007.
- ² Prim. Ruhdorfer: Verurteilt zum Tod am Kreuz. (= Obsojen na smrt na križu.) ... 2012.
- ³ Prim. Ruhdorfer: Rojen, da bo trpel in umrl./Geboren zum Leiden und Sterben./ ... (Delovni naslov.)
- ⁴ Prim. Ruhdorfer: Das Passionsspiel ‚Terplenje in smrt Jezusa Kristusa‘, ... 2007.
- ⁵ Prim. Ruhdorfer: Verurteilt zum Tod am Kreuz. ... 2012.
- ⁶ Pripomba: „f“ = „s“ v stari nemški pisavi ali v tisku.
- ⁷ Prim. Ruhdorfer: Verurteilt zum Tod am Kreuz. ... 2012.
- ⁸ Prim. Gašpar Erhard in Štefan Kociančič: Kristusovo življenje in smert ... 1873.
- ⁹ Prim. Ruhdorfer: Verurteilt zum Tod am Kreuz. ... 2012.
- ¹⁰ Prim. Ruhdorfer: Verurteilt zum Tod am Kreuz. ... 2012.
- ¹¹ Takšen tisk ima tudi Narodopisni inštitut Urban Jarnik v Celovcu.
- ¹² Prim. Lausegger: Marijin pasijon 1811. ... 1990.
- ¹³ Prim. Pasijon. Rokopis, fragment, Sele, str. 75–80. Prim. Sveto pismo. 1991. Glej Mt 26, 1–40a.
- ¹⁴ Prim. Ruhdorfer: Verurteilt zum Tod am Kreuz. ... 2012.
- ¹⁵ Prim. Pollanz: Das Eisenkappler Passionsspiel. Diplomaska naloga, Univerza v Gradcu, 1992.
- ¹⁶ Prim. Ruhdorfer: Verurteilt zum Tod am Kreuz. ... 2012.
- ¹⁷ Prim. Kretzenbacher: Passionsbrauch ... 1952, str. 25.
- ¹⁸ Prim. Ruhdorfer: Das Passionsspiel ‚Terplenje in smrt Jezusa Kristusa‘, ... 2007, Kap. 3 in str. 34.
- ¹⁹ Prim. Ruhdorfer: Das Passionsspiel ‚Terplenje in smrt Jezusa Kristusa‘, ... 2007. Prim. Ruhdorfer: Verurteilt zum Tod am Kreuz. ... 2012.
- ²⁰ Prim. Sylvester Wietinger: Igra o Kristusovem trpljenju brez naslovne strani. 1911/16. KLA GV-HS 18/48-2. Ta igra izvira od nekega rokopisa iz leta 1800.
- ²¹ Prim. Pramberger: Rokopisi, St. Lambrecht, knjiga 16. UMJ Graz, Oddelek za narodopisje.
- ²² Prim. Ruhdorfer: Verurteilt zum Tod am Kreuz. ... 2012.
- ²³ Prim. Josef Spiess: Vorstellung des bitteren Leidens und Sterbens Jesu Christi. 1920. KLA-GV-HS 18/48-1. Ta igra izvira od nekega rokopisa iz leta 1721. Tako igra o Kristusovem trpljenju iz Metnitz kot tudi ta igra iz kraja Maltshach pri Trgu na avstrijskem Koroškem je imel Iganž Lorber, pd. Lopitsch v kraju Stocklitz. Oba tipkopisa hrani Koroški deželni arhiv v Celovcu pod številka KLA-GV-HS 18/48-1+2.
- ²⁴ Prim. Ruhdorfer: Verurteilt zum Tod am Kreuz. ... 2012.

- ²⁵ Jezusovi učenci/apostoli so bili: Andrej, Filip, Jakob ml., Jakob st., Janez, Jernej, Judež, Matej, Peter, Simon, Tadej in Tomaž. Torej jih je bilo 12. Pavel se je spreobrnil šele po Jezusove smrti, torej ga Jezus sam ni direktno poklical kot apostola, tako da Pavel seveda ni bil prisoten pri zadnji večerji.
- ²⁶ Prim. Ruhdorfer: Verurteilt zum Tod am Kreuz. ... 2012.
- ²⁷ Prim. Niko Kuret: Igra o Kristusovem trpljenju. ... Ljubljana, 1937, str. 104. Dunajska slavistika je torej shranila naslednje Drabosnjakove prepise iz let 1841, 1854, 1881 in 1889.
- ²⁸ Prim. Lausegger: PASIJON. ... 1989.
- ²⁹ Prim. Kokot: Andrej Šuster - Drabosnjak, Pasijon. ... Faksimile, 1983.
- ³⁰ Prim. Paulitsch: ... Bukovništvo ... 1992. Prim. Maurer - Lausegger: Pastirska igra ... 1992.
- ³¹ Prim. Komedija ... Drabofnjaka ... popisano od leta 1841. Rokopis.
- ³² Prim. Zablatnik: Drabosnjak na gledališkem odru. V: Kokot: ... Pasijon. ... 1983.
- ³³ Prim. Ruhdorfer: Verurteilt zum Tod am Kreuz. ... 2012.
- ³⁴ Prim. Kuret: Igra o Kristusovem trpljenju. ... 1937.
- ³⁵ Prim. Komedija ... Drabofnjaka ... popisano od leta 1841. Rokopis.
- ³⁶ Prim. Uran: Igra o Kristusovem trpljenju brez naslova. Lipa ... 1889. Rokopis, 116 str.
- ³⁷ Prim. Ruhdorfer: Rojen, da bo trpel in umrl./Geboren zum Leiden und Sterben. ... (Delovni naslov.)
- ³⁸ Prim. Kotnik: Nekaj črtic ... Dom in svet, 1912, str. 16 f. Prim. Ruhdorfer: Verurteilt zum Tod am Kreuz. ... 2012.
- ³⁹ Prim. Ruhdorfer: Verurteilt zum Tod am Kreuz. ... 2012. Prim. Ruhdorfer: Rojen, da bo trpel in umrl./Geboren zum Leiden und Sterben. ... (Delovni naslov.)
- ⁴⁰ Prim. Ruhdorfer: Das Passionsspiel ‚Terplenje in smrt Jezusa Kristusa‘, ... 2007.
- ⁴¹ Prim. Ruhdorfer: Das Passionsspiel ‚Terplenje in smrt Jezusa Kristusa‘, ... 2007. Prim. Ruhdorfer: Verurteilt zum Tod am Kreuz. ... 2012.
- ⁴² Prim. Ruhdorfer: Das Passionsspiel ‚Terplenje in smrt Jezusa Kristusa‘, ... 2007. Prim. Ruhdorfer: Verurteilt zum Tod am Kreuz. ... 2012.

VIRI

- Birt, Valentin: Device Marijæ Passijon. ... Rokopis. Sele, 1902, 74 str. V Celovcu: Arhiv Narodopisnega inštituta Urban Jarnik.
- Komedija od zeliga grenkiga terpenja ino smerti Jesufa Kriřtusa nashiga lubiga Gořpuda. Popifano od Andreja Drabofnjaka eniga paura v Korantane, is nemzhiga v koroshko řhpraho v rajme napraulano v letu 1818. Je popisano od leta 1841. (Kopiran) Rokopis, 45 listov, 5360, XXXII, 14, Univerza na Dunaju.
- Komödia od Kristusoviga Terplinia Katero si nekdey na te Veliki četrttek inu na te Velikonočni ponedeljek v Kappli řpilali. Kopiran tiposkript. Naslovna stran in 34 strani, [o. J.]. V Celovcu: Arhiv Narodopisnega inštituta Urban Jarnik.
- Pasijon. Rokopis, fragment, str. 75–80. V: Valentin Birt: Device Marijæ Passijon. Rokopis. Sele, 1902. V Celovcu: Arhiv Narodopisnega inštituta Urban Jarnik.
- Pramberger, Romuald: Rokopisi, St. Lambrecht, knjige 15–17. Universalmuseum Joanneum Graz (= UMJ Graz), Abteilung für Volkskunde (= Oddelek za narodopisje).
- Spieß, Josef: Vorstellung des bitteren Leidens und Sterbens Jesu Christi. Maltšach, 1920. Kopiran rokopis. 141 str. Kärntner Landesarchiv (= Koroški deželni arhiv), GV-HS 18/48-1. Seznam igralcev je na str. 194. (Strani 142–193 so prazne.)

Uran, Josef: Igra o Kristusovem trpljenju brez naslova. Lipa nad Vrbo, 1889. Rokopis. 116 str. V Celovcu: Arhiv Narodopisnega inštituta Urban Jarnik.

Wietinger, Sylvester: Igra o Kristusovem trpljenju brez naslovne strani. Metnitz, 1911/1916, kopiran tiposkript, 134 str. Kärntner Landesarchiv, GV-HS 18/48-2.

LITERATURA

- Caspar Erhard 's der heiligen Schrift Doktor und weil. Pfarrer zu Paar in Bayern, Chriftliches Hausbuch, Oder das große Leben Chrifti ... 13., nova izboljšana izdaja Simona Buchfelnerja. 2. del, Augsburg, 1846, založba Matth. Rieger.
- Cochem, Martin von: Das große Leben Chrifti ... 2. Teil. Nova predelana izdaja, Landshut: Založba Jofeph Thomann, 1859. (Skupaj 694 strani na Google Books, s platnicami, glej <http://bookstr.google.de/...>, 17.09.2011, ob 17. ure. Izdaja iz leta 1680 obsega 1464 strani za oba dela.)
- Erhard, Gašpar in Štefan Kociančič: Kristusovo življenje in smert v premišljevanjih in molitvah. Drugi del. I. snopič. V Celovcu: Družba sv. Mohora, 1873.
- Kokot, Magdalena: Andrej Šuster - Drabosnjak. Pasijon. Celovec: Založba Drava in Trst: Založništvo tržaškega tiska, 1983.
- Kotnik, France: Andreas Šuster - Drabosnjak. Sein Leben und Wirken (= Življenje in delo.) Disertacija, Univerza v Gradcu, 1907.
- Kotnik, France: Nekaj črtic o slovenskih pasionskih igrah na Koroškem. In: Dom in svet (XXV) 1912, str. 11–17.
- Kotnik, France: Predstava Drabosnjakove pasionske igre l. 1911. In: Dom in svet (XXVI) 1913, str. 157–159.
- Kretzenbacher, Leopold: Paffionsbrauch und Chrifti-Leiden-Spiel in den Südost-Alpenländern (= Pasijonski običaji in igre o Kristusovem trpljenju v jugovzhodnih alpskih deželah). V Salzburgu: Založba Otto Müller, 1952.
- Kuret, Niko: Igra o Kristusovem trpljenju. Napisal l. 1818 po nemškem izvirniku Andrej Šuster Drabosnjak. Za sodobni ljudski oder priredil Niko Kuret. Ljubljana: Založba ljudskih iger, 1937.
- Lausegger, Herta: Pasijon. Andrej Šuster Drabosnjak. V Celovcu: Mohorjeva založba, Krščanska kulturna zveza, 1989.
- Lausegger, Herta: Andrej Šuster Drabosnjak. Zbrana bukovniška besedila I. Marijin pasijon 1811. PASION ... Tæ Pasion ... Faksimile po izvodu ... Pavleta Zablatnika ... z dodano prečrkovano priredbo istega besedila. V Celovcu: Mohorjeva založba, 1990.
- Martin von Cochem, Kapuzinerpater, 1634 Cochem, 1712 Waghäusel (= Kapucin Martin iz Cochema, rojen leta 1634 v Cochemu, umrl leta 1712 v kraju Waghäusel). Festschrift zur Feier des 350. Geburtstages in seiner Heimatstadt (= Jubilejni zbornik za 350. rojstni dan v rojstnem mestu). Izdajatelj: Kirchengemeinde St. Martin Cochem, 1984, str. 51.
- Maurer - Lausegger, Herta: Andrej Šuster Drabosnjak. Zbrana bukovniška besedila II. Pastirska igra in Izgubljeni sin. Izvirnika in njuni prečrkovani priredbi. V Celovcu ...: Mohorjeva družba in Krščanska kulturna zveza, 1992.
- Paulitsch, Herbert: Das Phänomen „Bukovništvo“ in der Kärntner-slowenischen Kultur- und Literaturgeschichte (Fenomen „bukovništvo“ v koroško-slovenski kulturni in literarni zgodovini). V Celovcu ...: Mohorjeva, 1992.

- Pollanz, Maria: Das Eisenkappler Passionsspiel (= Kapelska pasijonska igra). Diplomska naloga, Univerza v Gradcu, 1992.
- Ruhdorfer, Luise Maria: Das Passionsspiel ‚Terplenje in smrt Jezusa Kristusa‘, St. Stefan bei Finkenstein, 1931 (= Pasijonska igra iz Štebna pri Bekštanju iz leta 1931). V Celovcu: Mohorjeva, 2007.
- Ruhdorfer, Luise Maria: Verurteilt zum Tod am Kreuz. Kärntner Christi-Leiden-Spiele (= Obsojen na smrt na križu. Koroške igre o Kristusovem trpljenju). V Celovcu: Založba Koroškega deželnega arhiva, 2012.
- Ruhdorfer, Luise Maria: Rojen, da bo trpel in umrl. Koroške duhovne ljudske igre/ Geboren zum Leiden und Sterben. Kärntner geistliche Volksschauspiele. (Delovni naslov. Projekt Evropske unije Univerze v Mariboru.)
- Ruhdorfer, Luise Maria: Štebenski pasijon. V celovškem Mohorjevem koledarju 2008, str. 81–84.
- Sveto pismo stare in nove zaveze. Ekumenska izdaja z novim prevodom nove zaveze. Ljubljana: Združene biblične družbe, 1991.
- Zablatnik, Pavle: Drabosnjak na gledališkem odru. V: Magdalena Kokot: Andrej Šuster - Drabosnjak. Pasijon. V Celovcu: Založba Drava in Trst: Založništvo tržaškega tiska, 1983, [str. 3–5].

BIOGRAFIJA

Luise/Alojzija **Maria** Hasenbichler, rojena leta 1944 v Štebnu pri Bekštanju; matura na Trgovski akademiji v Beljaku leta 1963, nameščenska, uradnica. Poroka leta 1967, mož Herfried **Ruhdorfer**, gradnja hiše, štirje otroci, gospodinja. Študij slovenščine na Univerzi v Celovcu, diplomirala o pasijonih leta 2002; Mož Herfried Ruhdorfer umrl po hudi in dolgi bolezni leta 2006, vdova. Štebenska pasijonska igra iz leta 1931 pri Mohorjevi v Celovcu leta 2007; „Štebenski pasijon“, članek v Mohorjevem koledarju leta 2008, str. 81–84. Promovirala na Univerzi v Celovcu o Florjanu Lipušu leta 2008; „Lipušs Identitätenkarussell“/Lipušev identitetni vrtiljak, Re Di Roma leta 2010*; „klagen-fragen-plagen“/tožiti-vprašati-mučiti, pesmi, Re Di Roma leta 2010*. Pesmi v antologiji „Wörterspuren 2011“/Besedni sledovi, Izd. Hubert Tassatti, Linz; „Gott im Verstand, das Herz in der Hand“/Bog v možganih, srce na dlaneh, 2011*; *Disertacija, pesmi in pripovedke v založbi Re Di Roma v Remscheidu, Nemčija; Nasilna smrt v taborišču in drugje, članka v Mohorjevih koledarjih v letih 2010/12; Koroške igre o Kristusovem trpljenju pri Koroškem deželnem arhivu 2012. Piše svoje knjige v glavnem za nemško govorečo koroško publiko.

I. N. R. I.

IEZUS NAZARENUS REX IUDAEORUM

Jeruzalemski dogodki o velikonočnih dneh leta 33 po Kr.
drama v treh delih – 14. slikah

Po spisih evangelistov, Mateja, Marka, Luke, Janeza, za oder priredila:
Edvard Gregorin in dr. Tomaž Tominec (p. Roman, O. F. M.)

OSEBE:

Jezus,	duhovniki:	slepi Bartimej,
Marija,	Amiel, Ecehiel, Jozua,	prvi romar,
apostoli:	Sadok,	drugi romar,
Peter, Janez, Jakob	farizeji in saduceji:	oče,
st., Andrej, Filip,	Arehelaj, Dariab,	mati,
Bartolomej, Matej,	Samuel, Amon,	dvanajstletni deček,
Tomaž, Jakob ml.,	Jozafat,	prva žena,
Tadej, Simon, Juda,	menjalci in prodajalci:	druga žena,
Jožef iz Arimateje,	Datan, Efraim,	tretja žena,
Nikodem,	Abrion, Kore,	četrti žena,
Simon Gobavec,	priče:	prvi otrok,
Lazar,	Eliab,	drugi otrok,
Simon iz Cirene,	Rafim, Salas,	tretji otrok,
Marija Kleopova,	Albiron, Gerzon,	četrti otrok,
Saloma,	stotnik:	Baraba,
Marija Magdalena,	Longin,	Dizma,
Marta,	rimski vojaki:	Gezma,
Veronika,	Kvint, Agripa, Tekstor,	člani zbora, farizeji,
Pilat,	Klavdij,	saduceji, prodajalci,
Epafrodit,	sel:	menjalci, priče, vojaki,
Melhior,	Silvij,	stražarji, ljudstvo,
veliki duhovniki:	vodja stražarjev:	glas.
Kaifa, Ana, Natanael,	Selfa, Arfaksad,	
	dekla:	
	Sara,	
	vratarica v Kaifovi palači,	
	hromi Abiud,	Kronist.

RAZPORED

PRVI DEL:

- I. slika: Vhod v Jeruzalem.
- II. slika: Posvetovanje sinodija.
- III. slika: Jezus v Betaniji.
- IV. slika: Sklep sinodija.
- V. slika: Zadnja večerja.
- VI. slika: Getzemani.

DRUGI DEL:

- VII. slika: Peter zataji učenika.
- VIII. slika: Obsodba sinodija.
- IX. slika: Pred Pilatom.
- X. slika: V sodni palači.
- XI. slika: Glejte človek.

TRETJI DEL:

- XII. slika: Pot na Golgota.
- XIII. slika: Golgota.
- XIV. slika: Gospodov pogreb.

Prvi del

Prva slika

VHOD V JERUZALEM

Scena:

V določenih, hribovitih obrisih mesta, nekoliko v ozadju tempelj iz belega marmorja in s pozlačeno streho. V daljavi v medlih obrisih – Golgota. Dvoje ulic, odprtih proti sceni: ena gre na levo v notranjost mesta, druga vodi na sceno. – Žarko dopoldansko sonce.

Osebe:

Prvi romar, drugi romar, Bartimaj, Dariab, Samuel, Amon, Jozafat, Datan, Efraim, Kore, Abrion, prvi, drugi, tretji, četrti otrok, Abiud, Oče, Mati, Dvanajstletni deček, Kvint, Klavdij, Agripa, Tekstor, Jezus, Učenci, Prva, druga, tretja žena, množica

Prvi romar: Vse je pozabljeno; dolga, utrudljiva pot, vročina dneva, napor, vse, samo da te zopet gledam, hiša Boga mojih očetov, dom naših obetov, znamenje Mesijevo!

Drugi romar: In če bi še dalj bilo, priti se ne bi ustrašil, zakaj obilo povračuje Jahve, naš Bog. Glej – ni še umrla vera, koliko množice. In čuješ hrup?

Prvi romar: Pride tudi novi prerok iz Nazareta – Jezus, sin tesarjev. Glas gre po deželi, da pokorna mu je celo smrt. Baje je mrtvega Lazarja obudil, pa naši duhovniki in pismoučenci tega ne priznavajo.

Bartimej: *Pristava. A, a.* – Vi, ki vidite, da ste, čujem glasove vaše. Povejte mi, ali ni to pot, ki bo po njej prišel sin Davidov, Jezus, Božji Sin imenovan?

Dariab: *Postaja z drugimi.* Kaj skruniš ime Jahve! Sin božji praviš, ta varljivi prerok, ki ima hudiča.

- Samuel:** Sin božji? Tesarjev sin, tesarjev sin iz Nazareta. In ni prazen pregovor: kaj more priti dobrega iz Nazareta.
- Amon:** In njegovi čudeži – samo slepilo, pesek v oči.
- Bartimej:** Ozdravi me ti, pa bom veroval.
- Amon:** Grešen človek si, in prav je, da trpiš.
- Jozafat:** Pusti ga. Ne umivaj se z blatom. Umažeš se.
- Bartimej:** Grešen človek sem, toda on tudi z grešniki občuje in sonce vsem sveti; morda ga še danes uzrem – o, sonce ...
Menjalci in prodajalci na poti v tempelj.
- Datan:** *Ima skrinjo z denarjem.* Jahve naj naš trud blagoslovi. Smo še blizu svetišča.
Mnogo tujcev je in tudi za nas bo dela.
- Efraim:** *Z golobi.* Obilo se bo žrtvovalo. Gospod vojnih trum, sprejmi tudi mene in moje živali milostno v svojo službo.
- Kore:** *Z blagom.* Čul sem, da pride tudi sloveči novi prerok za praznike semkaj. Cela Judeja govori o njem.
- Datan:** Ni samo govorica; res je, in baje mu njegovi privrženci pripravljajo slovesen vhod. *Od daleč se čuje hrup.* Kakor vse kaže utegnemo celo ta sprejem sami videti.
- Abrion:** *Z živili.* Ne maram zanj. Z grešniki občuje in k cestninarjem hodi. Celó ženo, javno hotnico je zagovarjal. *Klicanje narašča. Par otrok priteče z vejicami in se razbeži po ulicah.*
- Prvi otrok:** Naš kralj prihaja!
- Drugi otrok:** Mesija gre! Vsi mu kličejo: Hosana!
- Tretji otrok:** Jezus iz Nazareta je tukaj!
- Četrti otrok:** Hosana sinu Davidovemu!
- Bartimej:** Blagoslovljen, ki prihaja v imenu Gospodovem! ... O, da ga vidim!
- Abiud:** *Z berglami od stani, se obrne do farizejev.* Učeniki postave, ali res prihaja novi prerok, sin iz žene rojen in od Boga poslan?
- Dariab:** Kakšen prerok?
- Abiud:** Ali si sam tujec v Jeruzalemu? Celó mesto govori o njem. Jezus iz rodu Davidovega.
- Dariab:** Pojdi in glej, da zoper postavo ne grešiš. Jahve sam te je udaril in zaznamoval.

- Abiud:** *Farizeji se važno pogovarjajo med seboj. Se boječe umakne. Novi Učenik ni tako krut. Težko sinu, ki očetov grehe nosi. Odide v smeri, od koder narašča hrup in klicanje.*
Družina: oče, mati, dvanajstletni deček, dospejo izza ovinka.
- Oče:** *Obstane. Glej, otrok, ali vidiš zlato streho templja! Boga naših očetov, Abrahama, Izaka, Jakoba. Sin, ljubi in spoštuj postavo in ostani Mojzesu zvest, in če pride čas, da vržemo jarem tujcev raz naš vrat ... tedaj ...*
Kvint, Klavdij, Agripa, Tekstor preko trga.
- Kvint:** *Kaj neki česnaš fantalino o jarmu tujcev. Poduči ga rajši, naj spoštuje rimskega orla. Sicer boš čutil našo pest.*
- Klavdij:** *Sune dečka, da omahne proti materi. Spod nog.*
- Agripa:** *Zalega judovska.*
- Mati:** *Nikomur ni žalega storil moj sin.*
- Testor:** *Vaš kralj naj ga maščuje. Saj imate nekega Mesijo, prav sedaj ga vodijo v slovesnem sprevodu.*
- Bartimej:** *Jezus, sin Davidov, prihaja. Blagoslovljen! O, morda uzrem nebeško luč!*
- Kvint:** *To bo še zabave te dni v Jeruzalemu.*
- Agripa:** *Saj res, Herod je tu in naš oblastni Poncij Pilat in še ta novi čudni kralj; utegne biti res zabavno.*
- Oče:** *Mesija se bliža, naš kralj, in bliža se naše odrešenje grozi s pestjo za odhajajočimi vojaki in tempelj Jahve se bo zopet sončil v svobodnem soncu svobodnega kraljestva. O, Bog naših očetov, pospeši čas! Zagleda prihajajočega Jezusa. Blagoslovljeno prihajajoče kraljestvo našega očeta Davida!¹*
- Množica:** *Jezus prihaja z učenci. Množica gre pred njim in za njim ter vzklika. Hosana sinu Davidovemu! Hosana! Hosana na višavah! Blagoslovljen kralj, ki prihaja v imenu Gospodovem! Mir na nebu in slava na višavah!² Mnogi mu senčijo s palmovimi in oljčnimi vejicami, nekateri steljejo zelenje pred njim in razgrinjajo na pot svoje plašče. Otroci mu sipajo cvetje.*

- Dariab:** *Se zaničljivo ozre. Kralja ga imenujejo. To velja pomniti. Ne samo zoper Mojzesa je, tudi zoper cesarja ščuva Nazarenc.*
- Samuel:** In kako dostojanstveno si pusti pregrinjati pot!
- Dariab:** Kdo si, da si upaš nositi ime kraljevo?
- Jezus:** Jaz sem pot in resnica in življenje.³
- Učenci:** Blagoslovljen kralj, ki prihaja v imenu Gospodovem!⁴
- Amon:** Učenik, posvari svoje učence!⁵
- Jezus:** Povem vam, da če ti umolknejo, bodo kamni vpili.⁶
- Otroci:** Hosana sinu Davidovemu!⁷
- Jozafat:** Slišiš, kaj le ti pravijo?⁸
- Jezus:** Da! Ali niste nikdar brali: *»Iz ust otrok in dojencev si sebi pripravil hvalo«.*⁹
- Bartimej:** Jezus, Sin Davidov, usmili se me. Gospod, dotakni se me, da spregledam.
- Samuel:** Utihni ti.
- Amon:** Kaj vpiješ?!
- Učenci:** *Odrivajo množico.* Prostor za Gospoda.
- Bartimej:** Sin Davidov, usmili se me!
- Jezus:** Pojdi, tvoja vera te je ozdravila.¹⁰
- Bartimej:** Vidim – Sonce! – Gospod, zahvaljen bodi!
- Množica:** Hosana! Blagoslovljen kralj!
- Prva žena:** Še mojega otroka se dotakni.
- Druga žena:** In moje blagoslovi z dobrotno roko.
- Tretja žena:** In moje dete osreči.
- Peter:** Nikar ne mudite Učenika.
- Jakob:** Ne nadlegujte ga.
- Jezus:** Pustite otročiče k meni, zakaj takih je božje kraljestvo. *Jih blagoslavlja in polaga nanje roke.*¹¹
- Jozafat:** Vidite, da nič ne opravite; glejte, ves svet dere za njim. *Farizeji se jezno odstranijo.*
- Jezus:** *Stopi naprej in dvigne pogled.*¹² Vidite vse to? Resnično povem vam: ne bo ostal tukaj kamen na kamnu, ki bi se ne zrušil. – Jeruzalem, Jeruzalem!
- Otroci:** Hosana! Hosana Jezusu iz Nazareta!

Druga slika.**POSVETOVANJE SINEDRIJA.¹³**

Scena:

Zborovalnica v Kaifeževi palači. – Proti večeru.

Osebe:

Kaifa, Ana, Natanael, Ecehiel, Jozua, Arhelaj, Amiel, Sadok, Darib, Samuel, Amon, Jaozafat, člani zbora, Datan, Kore, Abrion, Efraim, Albiron.

- Kaifa:** Zbrani očetje! Nenavaden kraj nas je danes združil; pozval sem vas, da sklepamo o važni zadevi tega Nazarenca, ki moti s svojim novim naukom verno ljudstvo. Naj naš modri prisednik Natanael obrazloži visokemu zboru težaven položaj.
- Natanael:** Morda že veste in slutite, kaj nas je primoralo sklicati visoki zbor. Videli ste danes na lastne oči in tudi slišali, kako je naše ljudstvo pozdravljalo upornega Galilejca in mu klicalo Hosana. Vedli so ga skozi ulice svetega mesta in pustil se je nazivati kralja. Da, še več, visoki sinedrij, lastil ...
- Datan:** Klicali so ga za Sina Davidovega in Sina Božjega.
- Kaifa:** Pozneje, spoštovani trgovci, boste zaslišani.
- Člani zbora:** Groza, to je bogokletje! Nezaslišano! Neverjetno! Ali je to mogoče?
- Kaifa:** Pomenimo se o tem pozneje. Naj Natanael nadaljuje.
- Natanael:** Lastil sije celo veliko duhovniško moč in v svetišču je nastopil kakor človek, ki ima oblast.
- Albiron:** In tepel nas je, poštene trgovce.
- Efraim:** Kruto je kršil starodavne pravice.
- Natanael:** Kaj še manjka? Še en korak samo in postava Mojzesova bo poteptana, prezirana, ker je prišel Galilejec z novimi nauki.
- Člani zbora:** Sveta resnica je.
- Natanael:** Mar ne vemo, da prezira postno postavu in da sam obredov umivanja ne izpolnjuje?

- Jozua:** Pa tudi njegovi učenci ne.
- Arhelaj:** Sobota jim ni več sveta.
- Amiel:** Duhovnike je Galilejec preziral in jih imenoval gadja zalega.
- Člani zbora:** Zadnji čas je, da sveti zbor kaj ukrene.
- Kaifa:** Ne samo to. Slišali ste, da so ga imenovali kralja. Kaj, če se res sam prilakomni slave in moči in prične upor proti Rimljanom?!
- Ecehiel:** Kakor da ni dovolj gorja.
- Arhelaj:** Dovolj težak je tuji jarem, brez novih spon, ki nas utegnejo zadeti.
- Kaifa:** Od slovesnega spreveda v glavnem mestu ob prazničnih dneh ni daleč do javnega upora in potem gorje Izraelu!
- Ana:** Še bolj gorje svetemu mestu, gorje svetišču! Možje, visoki zbor, osivel sem v službi Jahve in samo to bi še rad videl, da krivi prerok dobi zaslužen kaznen. Ali niste vi duhovniki, čuvarji postav, poklicani, da branite svetost templja, pravice svetišča?!
- Kore:** Iz starodavne navade.
- Natanael:** Mi smo odgovorni za vero naših očetov, za sveto postavo, odgovorni za blagor ljudstva.
- Kaifa:** Zato moramo ukreniti, da čim preje zasežemo tega zvodnika.
- Člani zbora:** Čim preje, da in ga kaznujemo po zasluženju.
- Arhelaj:** Da je tako daleč prišlo – dopoldne vhod s krikom in vikom v sveto mesto, preziranje postav, prilastitev svetih pravic, očitane učnikom – tega smo krivi sami. Čemu to oklevanje, čemu ta obzirnost, to zavlačevanje?!
- Ana:** To je pametna beseda vnetega učenika postave!
- Arhelaj:** Kaj so nam koristili razgovori ž njim? Ali nas ni nešteto krat zavrnil – in to pred ljudstvom. Kaj naša svarila? – Ljudstvo je drlo za njim. Edino, kar nam zagotovi uspeh, je: zapah in straža rimskih kohort; potem bo mir.
- Kaifa:** Visoki zbor, povsem odobravam moško besedo učenika postave in veseli me, da vlada med nami tolika edinost. Sedaj pa zaslišimo tudi trgovce, priče današnjega nezaslišanega napada v templju. Naj govori Datan.

- Datan:** Ta predrzni samozvanec nas je izgnal z bičem iz templja, nam prevrnil mize, menjalnice, golobi so zleteli, drobnica se je vsa pomešala – mi štirje zahtevamo, da nam visoki zbor nakloni zadoščenje.
- Kaifa:** Kakor veleva pravica.
- Člani zbora:** Vsem pravico. Galilejcu zaslužen kazni.
- Efraim:** In tudi nas same je zaničeval, da ne izpolnjujemo postav naših očetov, da oskrunjamo svetišče njegovega Očeta.
- Arhelaj:** Kaj, še to je izrekel?
- Efraim:** Pri templju Jahve – rekel je.
- Člani zbora:** Boga je preklinjal, Boga se je delal.
- Ana:** Za to določa postava smrt.
- Člani zbora:** Ujeti ga moramo. Za vsako ceno ga moramo dobiti. Noben trud nas ne sme ostrašiti.
- Arhelaj:** Nikar na praznik, da morda hrup ne nastane.¹⁴
- Jozua:** Modro je, ne na praznik, da se ljudstvo ne vznemiri.
- Ecehiel:** Brez odloga!
- Kaifa:** Saj imamo zveste može, ki nam zamorejo pomagati.
- Datan:** Če se ne vem kje skriva, ga moramo najti; poštenega očeta sin in ugleden trgovec in bil sem javno bičan.
- Efraim:** Za vero naših očetov sem pripravljen dati vse, zato bom služil vsem, ki čuvajo svete postave.
- Kore:** Če hočete, kri dam.
- Abrion:** Saj vsak dan v sinagogi uči: tam ga primite.
- Jozua:** Le na skrivnem, da upor ne nastane med ljudstvom.
- Amiel:** Kaj, ko bi sveti sinedrij razpisal plačilo tistemu, ki ga ujame in izroči.
- Ana:** To je uvaževanja vredna misel preudarnega moža.
- Kaifa:** Če sinedrij to odobrava, ...
- Člani zbora:** Bolj gotovo je in tem lažje se posreči. Prav, Amiel je previden in moder. Tako napravimo. Ne bo dolgo in naš bo!
- Kaifa:** Spoštovani trgovci, zbor sprejme vašo službo in odobrava vašo svetost za postavu Mojzesovo. Zadoščenje in naša zahvala vam ne izostane. Glejte pa predvsem, da stvar ostane tajna in skrivna; prazniki so in previdno je treba postopati.

- Datan, Efraim, Abrion, Kore:** Navodila svetega sinedrija se hočemo držati.
- Kaifa:** Še nekaj večnega: da se stvar čim preje izpelje, pojdite in zalezujte ga vsepovsod. Pridobite si ljudi, ki bi vam pomagali!
- Datan:** Saj res! Poznam nekoga izmed njegovih; pri njem poskusite.
- Ana:** Naj vas vodi Bog Abrahamov.
- Jozua:** Galilejec bo kmalu na varnem, kakor vse kaže.
- Ecehiel:** Mir mora biti – dovolj je en sovražnik, en jarem in en bič!
- Sadok:** Čemu še na znotraj razdvojenost.
- Ana:** Čuvar postave ne sme biti popustljiv.
- Sadok:** Vemo, da mora biti neizprosen.
- Kaifa:** Kar smo sklenili, izvršimo. Čaka nas težko in važno delo.
- Ana:** Ki bo bogato poplačano.
- Člani zbora:** To daj Bog Jakobov in Izakov!

Tretja slika.

JEZUS V BETANIJI.

Scena:

Bogata hiša s širokim razgledom v cvetočo pokrajino. – Sončno jutro.

Osebe:

Jezus, učenci, Lazar, Simon gobavec, Marija Magdalena, Marta, Marija Kleopova, Salome, Datan, Efraim, Abrion.

- Jezus:** Obiščemo Simona Gobavca pred odhodom v Jeruzalem.
- Lazar:** *Znotraj.* To je glas Gospoda, ki me je poklical iz groba!
- Jezus:** *Vstopi z učenci.* Mir in blagoslov teh hiši!
- Učenci:** In vsem, ki v njih prebivajo!
- Simon gobavec:** *V hiši.* Kralj miru! Bodi mi pozdravljen!
- Lazar:** Zmagalec smrti!
- Jezus:** Prijatelj moj, Lazar!

- Simon gobavec:** Kakšna čast, da si se odzval povabilu in osrečil moj dom s svojim prihodom. Dobrodošli vsi tvoji! Pripravljeno je, Gospod!
- Jezus:** Simon! Poslednjikrat sprejemam z mojimi tvoje gostoljubje.
- Simon gobavec:** O, moj Gospod, često še naj ti nudi mirna Betanija prijeten odpočitek. Moja hiša ti je odprta!
- Jakob ml.:** Ali je resnica, da se približuje veliki dan, ko ustanoviš mogočno kraljestvo Izraela!?
- Jezus:** Glejte, v Jeruzalem gremo in spolnilo se bo nad Sinom človekovim, kar je pisano po prerokih.¹⁵
- Janez:** Najmodrejši Učenik, zagonetno nam govoriš.
- Filip:** Kako naj razumemo?
- Andrej:** Razodeni nam.
- Jezus:** Izdan bo namreč nevernikom in ga bodo zasmehovali, in ko ga bodo bičali, ga bodo umorili in tretji dan bo vstal.¹⁶
- Tadej:** Tega ne razumem.
- Simon:** Beseda mi je skrita.
- Bartolomej:** Gotovo je zopet prilika, ki nam jo razloži ob svojem času.
- Tomaž:** Gospod, zakaj omenjaš obenem ponižanje in vstajenje, smrt in zmago?
- Matej:** Kadarkoli so ti pismarji in farizeji hoteli škodovati, si jih zavrnil z besedo in dejanjem.
- Jezus:** Že zdaj vam to povem, preden se zgodi, da boste, ko se zgodi, verovali, da sem jaz.
- Tomaž:** Mojster, le tega ne doumem: po prerokih čujemo, da bo Mesija večen! Ti, ki delaš čudeže in obujaš mrtve, ne boš umrl!
- Jezus:** Tomaž! Jaz sem dobri pastir in svoje življenje dam za ovce!¹⁷
- Učenci:** Brez tebe, Gospod, smo izgubljena čreda.
- Lazar:** Da, Učenik! Farizeji in pismarji prežijo željno, ako prideš za praznike v Jeruzalem, in sklepajo o tvoji pogubi.
- Simon gobavec:** Gospod, ostani pri nas, varen pred njihovimi naklepi!
- Janez:** Učenik, to se ti ne sme zgoditi.
- Jakob ml.:** Dobro nam je tukaj.

- Peter:** Počakaj v tihem zatišju te hiše, ljubeznivo postrežen od tvojih zvestih.
- Jezus:** Peter, ne misliš na to, kar je božjega, ampak, kar je človeškega;¹⁸ zakaj Sin človekov ni prišel, da bi se mu streglo, ampak, da bi stregel in dal svoje življenje v odkupnino za mnoge.¹⁹
- Juda:** Toda mojster, če daš ti življenje, kaj bo potem z nami?!
- Učenci:** Vse naše nade bodo uničene.
- Peter:** Glej, mi smo vse zapustili in šli za teboj; kak bo torej naš delež?²⁰
- Jezus:** Resnično povem vam. Ob prerojenju sveta boste tudi vi sedeli na dvanajstih prestolih in sodili dvanajstere rodove Izraelove. Nikogar ni, ki bi zapustil hišo zaradi mojega imena in bi ne prejel mnogo več v tem času in v prihodnjem veku.²¹
Marija Magdalena in Marta prispeta v hišo.
- Marija Magdalena:** Raboni!
- Marta:** Pozdravljen bodi, Učenik!
- Jezus:** Blagoslov vama!
- Marta:** Dovolj mi, Gospod, da ti strežem.
- Jezus:** Marta, Marta, veliko si prizadevaš ...!
- Marija Magdalena:** *S snežno belo posodo iz alabastra.* Tudi meni ne zavrni darila ljubezni in hvaležnosti.
- Jezus:** Marija!
- Tadej:** Tolika čast ni bila izkazana našemu mojstru še nikoli.
- Bartolomej:** Pravo nardovo olje!
- Jakob ml.:** Kakšen vonj!
- Juda:** Naj bi se porabil ta izkupiček raje za kaj potrebnejšega.
- Tomaž:** Tako dragocena dišava.
- Jezus:** Zakaj grajate dejanje – ljubeznive hvaležnosti?
- Juda:** Čemu ta potrata z mazilom?
- Jezus:** Prijatelj!
- Juda:** Vem, Mojster, da ne ljubiš nepotrebnih stroškov; ²²saj bi se moglo to olje prodati za več ko 300 denarjev.
- Jezus:** Juda!
- Juda:** Kakšna škoda za uboge in nas!

- Jezus:** Kaj nadlegujete to ženo? Pustite jo. Dobro delo mi je storila, že vnaprej je mazilila moje telo za pogreb. Uboge imate vedno med seboj, mene pa nimate vedno. Resnično povem vam: kjerkoli po svetu se bo oznanjal ta evangelij se bo to povedalo v njen spomin. – Čas je. Vstanimo!²³
- Peter:** Gospod, kamorkoli, samo ne v Jeruzalem.
- Jezus:** Peter, ako želiš ostati, ostani.
- Peter:** Moj Gospod in Mojster! Ti imaš besede večnega življenja!
- Jezus:** Potem pojdi.
- Marija Magdalena:** Zdravnik moje duše!
- Jezus:** Žena, kaj jočeš? Bliža se noč, toda ob sončnem vzhodu me boš videla v vrtu.
- Lazar:** Učitelj moj, dobrotnik moj!
- Marta:** Resnica in življenje, ti greš in se ne vrneš.
- Jezus:** Mir z vami! Imam oblast življenje dati in oblast ga zopet vzeti. To naročilo sem prejel od svojega Očeta.
- Juda:** Toda Mojster, ako nas res zapustiš, zagotovi nam preje bodočnost. Poglej, to ne zadošča več niti za dan.
- Jezus:** Ne skrbi, Juda.
- Juda:** Tristo denarjev! Koliko časa bi lahko udobno živeli!
- Jezus:** Življenja nima nihče iz obilice svojega premoženja.²⁴
- Učenci:** Ne vznemirjaj Mojstra, Juda.
- Juda:** Kdo bo skrbel, če ne jaz. Kaj me ni sam odbral za denarničarja?
- Jezus:** To si; toda bojim se, da te ne zapelje skušnjavec.
- Juda:** Jaz pa se bojim, da bo to kmalu izpraznjeno in ostalo prazno.
- Jezus:** Ne bodite v skrbeh za svoje življenje, kaj boste jedli, tudi ne za svoje telo, kaj boste oblekli. Poglejte ptice pod nebom: ne sejejo in ne žanjejo in ne spravljajo v žitnice in vaš nebeški Oče jih živi.²⁵
- Učenci:** Besedam tvojim zaupamo in verujemo.
Marija vstopi v hišo, z njo Marija Kleopova in Saloma.
- Marija:** Moj Sin! Jezus moj! Neutešljiva želja me je privedla s tema ženama, da te vidim, preden greš tja.
- Jezus:** Mati, ne poti sem v Jeruzalem.

- Marija:** V Jeruzalem, v tempelj Jahve, kjer sem te darovala
Gospodu – srce čuti grozo.
- Marija Magdalena:** Kako vsi želimo, da ostane Učenik pri nas.
- Jezus:** Moja ura se približuje.
- Marija:** O, Simeon, Simeon! Tvoje besede iz davnine: »*Ta je postavljen v padec in vstajenje mnogih v Izraelu!*« In meč bo presunil tvojo dušo.²⁶
- Jezus:** Mati, ali ne veš, da moram biti v tem, kar je mojega Očeta?!
- Marija:** Sin, glej, dekla sem Gospodova! Toda le eno mi dovoli.
- Jezus:** *Se ozre nanjo.*
- Marija:** Da trpim in umrjem s teboj.
- Jezus:** Žena, ne veš, kaj prosiš, ker je skrito pred tvojimi očmi.
- Marija:** Naj grem z vami v sveto Davidovo mesto.
- Žene:** In me s teboj.
- Jezus:** Tvoja ure še ni prišla.
- Marija:** In kdaj te zopet vidim?
- Jezus:** Ko se dopolni pismo.
- Marija:** Sin moj.
- Žene:** Mati.
- Jezus:** Omagujete?
- Učenci:** Ne, Mojster; s teboj in zate.
- Lazar:** O, da bi se vrnil, veliki Dobrotnik!
- Simon gobavec:** Pospremimo te.
Zapustijo hišo.
- Juda:** *Ostane sam.* Sam ne vem, kaj namerja Učenik. Vedno bolj zamotano govori o svojem kraljestvu; tako se mi zdi, kakor da sam ne veruje več vanj. Venomer govori o trpljenju – a kdor hoče za menoj, naj vzame svoj križ – ha, ha. Juda iz Kariota ne bo nosil križa ... In kakor vse kaže, nas čaka še uboštvo. Ta potratnost! In kdo naj razume to skrivnostno obnašanje: slovesen sprejem, vreden kralja, ter namesto da bi ugodno priliko porabil in zanetil vstajo, si pa napravi novih sovražnikov v templju; trgovce je izgnal in jih z bičem in besedo bičal. Tako kraljevanje mi nič kaj ne ugaja ... Danes je govoril nekaj o pogrebu; če gre res v smrt, kam pa ti, Juda? Še je čas – preudarim, tehtno preudarim ... *Na steni se pojavi senca, vidi se določen obris.* Kaj je to?!

- Datan:** *Skozi okno.* Juda iz Kariota.
- Juda:** Kdo si, ki me poznaš?
- Datan:** Z Nazarencem hodiš, kdo te ne pozna!
- Juda:** Ti želiš?
- Datan:** Zaupam ti skrivnost, Juda.
- Juda:** Kakšno skrivnost?
- Datan:** Ti ljubiš denar in zaslužek se ti obeta.
- Juda:** Ali je to skrivnost? Čemu vse tako tajno?
- Datan:** Učenika iz Nazareta iščemo.
- Juda:** Ga niste videli, ko je odhajal?
- Datan:** Da, v Jeruzalem gre. Toda kam? *Tiho:* Vedi: veliki zbor ga išče, da ga zasliši. In radi bi vedeli ...
- Efraim:** *Se je izvil izza ogla.* Juda, ne bo zastonj!
- Juda:** Kaj mi mar vaš denar.
- Datan:** Precej – srebrnih, Juda, je razpisanih.
- Juda:** Mar naj ga jaz izdam, njegov učenec?!
- Abrion:** *Se pridruži.* To ni izdaja! Ti nam samo poveš, kam mojster gre, in veliki zbor ga zasliši. Saj veš, da si je v templju lastil oblast.
- Datan:** Ne razmišljaj.
- Abrion:** Če ne ti, kdo drug.
- Juda:** In kdo naj bi bil?
- Abrion:** Nisi ti sam njegov učenec?
- Juda:** Zakaj ga v soboto niso prijeli, ko je v templju nastopil? Javno je bilo.
- Efraim:** Zaradi ljudstva.
- Abrion:** Rimljani ne ljubijo preprirov.
- Datan:** Kaj jih briga, neverne, postava Mojzesova.
- Juda:** Če ni izdaja vam povem. Če ne jaz, kdo drugi ... In sinedrij naj upošteva, da je zame težko.
- Datan:** Kdaj nam poveš?
- Juda:** Brž ko izvem.
- Abrion:** Beseda velja! In kje?
- Juda:** V preddvoru templja, na levem stopnišču, jutri zvečer po vzidu lune.
- Datan:** Sporočimo sinedriju.
- Efraim:** Plačilo ti ne odide.
- Abrion:** Ne pokesaš se. *Zdrknejo proč.*

Juda: Dal sem besedo. Da, izdam Učenika. Ne, nisem rekel – izdam! Da povem, kje se nahaja; to ni izdaja. In sicer, kaj pa se vmešava v tempeljske zadeve?! To je stvar duhovnikov. Sicer pa mi nič ne morejo. Grozili mu dobo in ga odpuste. Prav mu je. Današnja potratnost in to neprestano oklevanje in še ta vedna negotovost in nejasnost – kam hoče in kaj hoče – dovolj tega. Juda iz Kariota hoče imeti jasnost, za kom gre. Ali je kralj ali ne! Če je kralj, se bo sedaj moral izkazati, izpričati in ti, Juda, si dobro zadel. In če ni ... preseda mi ta njegova dobrot. Z grešniki, s cestinarji se družijo in pusti celo, da ga bivša javna hotnica mazili. Kaj pa, če me je spregledal?! Tisti njegov pogled preje, kakor da vidi ves moj dvom ... In o pogrebu je govoril. Juda, kaj pa če ga sinedrij obsodi! Učenika v smrt izdajaš ... Ne v smrt. Še vedno jih je zavrnil. Rabonija se boje. Vem, da se ga boje; sovražijo ga pismarji, ker je moder, premoder zanje in premogočen. In če me spregleda – poprosim ga, da odpusti! Javni hotnici je odpustil, tudi meni bo. Dober je. Juda iz Kariota – precej srebrnih – to ni šala ... In jasnost moram imeti, kam misli, kaj hoče. Če je kralj, naj kraljuje temu svetu, kralj na onem svetu – ne! Juda iz Kariota hoče biti prisednik pravega kralja, pravega Mesije. *Juda gre svojo pot.*

Četrta slika.

SKLEP SINEDRIJA.

Scena:

Gazit – zborovalna dvorana poleg duhovniškega dvora v templju. – Večeri se.

Osebe:

Kaifa, Ana, Natanael, Ecehiel, Jozua, Sadok, Amiel, Arhelaj, Dariab, Jozafat, Amon, Samuel, Nikodem, Jožef iz Arimateje, Datan, Juda, člani zbora.

- Kaifa:** Tak je torej položaj za nas, za vero naših očetov in za naše ljudstvo. In sedaj presojava zadevo.
- Arhelaj:** *Vstopi.* Razveseljivo sporočilo, zbrani očetje: Datan, ugleden trgovec, je pridobil zaupnega spremljevalca – učenca Galilejca, ki nam bo kažipot do njegovega prenočišča. Oba sta že v preddvoru in pričakujeta samo še poziva velikega zbora.
- Člani zbora:** Ugodna vest. Dobro poteka stvar. Zmagujemo. Naklep dozoreva.
- Arhelaj:** Pokličem!
- Kaifa:** Pokliči. Razlagalci postav, svetujte in dogovorimo se o vsoti, ki naj se določi možu za ta njegov čin.
- Natanael:** Mojzesova postava nam sama veleva: na 30 srebrnikov je cenjen suženj.
- Amiel:** Tako je.
- Ecehiel:** Naj obvelja.
- Jozua:** Držimo se postave.
- Sadok:** Za ceno sužnja bomo kupili Mesijo.
- Datan:** *Vstopi.* Velemodri učitelji in očetje! Predstavljamo vam tega moža, Juda iz Kariota, ki se je odločil izročiti vam Galilejca.
- Kaifa:** Dobrodošel nam, Juda iz Kariota!
- Natanael:** Mojzes nam ga pošilja.
- Jozua:** Pozdravljen, spoznavalec naših postav!
- Sadok:** Da, da, že često smo ga opazovali v družbi Nazarenca.
- Kaifa:** Zbor velikega starešinstva te pozdravlja kot naklonjenega nam prijatelja in spoznavalca naših pravic! Zato izjavi pred vsemi, ali si zanesljivo odločen slediti našim načrtom in naši volji.
- Juda:** Sem mož beseda, učitelji pisma in prvaki ljudstva. ²⁷Kaj mi hočete dati in jaz vam ga izdam?
- Kaifa:** Sklenili smo in zakon določa 30 srebrnikov.
- Ecehiel:** Poleg tega izvršiš kot privrženec Mojzesovega nauka svojo sveto dolžnost, ako se pridružiš sodno in versko predpostavljenim ter izpolniš njih pravične želje.
- Kaifa:** Pridobiš si tudi naklonjenost vsega sinedrija in vsega ljudstva.

- Datan:** Sedaj verjameš, verjameš, prijatelj?
- Kaifa:** Premisli in izjavi nam – Juda.
- Juda:** *Nemo pritrđi.*
- Kaifa:** Rabi! Hiti in prinesi denar iz zakladnice. Soglašate, čuvarji Mojzesove postave?
- Člani zbora:** Soglašamo. Naš namen je velik. In sveta naša dolžnost.
- Amon:** Treba nam je žrtev, da odkupimo ubogo ljudstvo!
- Nikodem:** Krivično kupčujete, očetje! In ti ne zardiš in izdajaš svojega Gospoda in Mojstra? Na 30 srebrnikov ceniš neprecenljivo ljubezen prijatelja in dobrotnika. Pomni, to je denar krvi, ki vpije po maščevanju!
- Kaifa:** Obmolkni! Torej je resnica, kar že dlje časa opazujejo člani zbora.
- Ana:** Zavedaj se, da to ni stvar posameznika, ampak odgovornost razsodišča za blagor vsega naroda!
- Jozua:** Ne zmeni se, Juda, za besedičenje tega učenjaka.
- Arhelaj:** *Se vrne.*
- Člani zbora:** Mi smo s teboj in zate. Tvoja zadeva je tudi naša. Naša dobrobit je tvoja dobrobit. Naša sreča, tvoja sreča.
- Kaifa:** Na, Juda - preštej in beseda dana naj velja.
- Juda:** Zadošča naj vam obljuba; danes še, to noč, bo v vaših rokah. Toda priložnost moramo nemudoma zagrabiti, ker slutim, da namerja v kratkem zapustiti Jeruzalem.
- Amon:** Kam hoče ta potovati, da ga mi ne bomo našli?²⁸
- Samuel:** Pojde mar k bratom, razkropljenim med pogane, in bo učil pogane?
- Jozafat:** Ali se spominjate, ko nam je rekel nekoč ob prazniku v templju: »*Iskali me boste, pa ne našli; in kjer bom jaz, tja vi ne morete priti.*«²⁹
- Juda:** Zato mi še v tej noči pridružite oboroženo moštvo, da ne izgubim cilja.
- Ana:** Templjevo stražo in naše služabnike pripravimo.
- Člani zbora:** Dobro, templjeve stražnike in služabnike ti pridružimo. Zanesljivi so in večji. Razpolagaj z njimi.
- Kaifa:** Pametno je tudi, radi reda, da prevzamejo nadzorstvo nekateri udje sinedrija.
- Ecehiel:** Veliki duhovnik, izberi udeležence.

- Kaifa:** Za zdaj določam Dariaba, Jozafata, Amona in Samuela. Vi ukrenite tudi, da bo straža o tem obveščena in čakala pripravljena.
- Dariab, Jozafat, Amon, Samuel:** Z zadoščenjem izpolnjujemo ukaz velikega duhovnika.
- Kaifa:** Vrh tega hitite k poveljniku rimskih vojakov in prosite v našem imenu, naj vam doda četo oboroženih mož. Razložite vežen položaj in povejte, da se je ta prerok zelo pregrešil proti izraelski veri in da je nevaren, ker si je pridobil mnogo zvestih pristašev. Ko vse uredite, nam javite.
- Dariab, Jozafat, Amon, Samuel:** To poskrbimo nemudoma.
- Juda:** Preskrbljeni naj bodo s svetilkami in plamenicami, če bi se zatemnila noč in bi ga bilo treba iskati po votlinah. Jaz jim bom dal znamenje; in sicer, ko ga zagledamo na Getzemanski pristavi, kamor hodi ponoči molit – pazite: Kogar bom poljubil, tisti je; njega primite in ga varno peljite.
- Samuel:** Razumeš, po poljubu spoznaš Mojstra.
- Amon:** Zanesi se.
- Jozafat:** Izvrstno, Juda.
- Dariab:** Prežali bomo.
- Juda:** Sedaj hitim, da zasledujem; ko bo ugodna prilika, vam sporočim.
- Datan:** Jaz, Juda, pa se ti pridružim in ostanem v tvoji bližini, dokler ne storiš, kar si podvzel.
- Kaifa:** Spremlja naj vas sreča naših očetov!
- Člani zbora:** In Jahve z nami!
Juda, Datan, Dariab, Amon, Jozafat in Samuel zapustijo dvorano.
- Kaifa:** Stvar zori docela o naših načrtih! Sedaj pa, častiti očetje in učitelji ljudstva – najtežje in najvažnejše vprašanje: Kako presodimo njegovo mesijansko poslanstvo, ko bo v naši oblasti?! Kakšno je vaše mnenje?
- Amiel:** Veliki duhovnik, sodi: Močne okove, globoko ječo in zanesljivo stražo.
- Sadok:** Pridružujem se tvoji sodbi.

- Ecehiel:** Potem ga bo kmalu minula oblastnost in mu zatemnila slava.
- Arhelaj:** Tako je; gluhi temnici naj razodeva svoje božje poslanstvo.
- Kaifa:** Prav; toda kdo izmed vas si upa biti porok, da ne dvignejo njegovi privrženci ljudske vstaje, da ne podkupijo straž, da se čudodelec morda sam ne razreši okov in si ne odpre vrat v še večjo svobodo! Kdo, spoštovani očetje, zastavi poroštvo zanj?! *»Sprevidim, da nič ne veste in tudi ne pomislite, da je bolje, da umrje en človek za ljudstvo, kakor da pogine ves narod!«* Preden ga ne iztrebimo, ne bo miru v Izraelu, ne bo varna postava Mojzesova, ne bo obstanka nam, svetemu sinedriju.
- Arhelaj:** Res, Bog naših očetov je govoril po svojem velikem duhovniku. Samo s smrtjo Galilejca more in mora biti odrešen rod Izraela.
- Ana:** Pri moji sivi glavi prisegam, da ne bom miroval, dokler ne bo v krvi tega zapeljivca očiščena naša sramota!
- Natanael:** Dolgo že me je mučila ta beseda, sedaj je izrečena.
- Jozua:** Misli naših src so se združile v izrazu.
- Člani zbora:** Umrje naj Samarijan! Smrt sovražniku izraelske vere! Smrt sovražniku našega ljudstva!
- Nikodem:** Zbrani očetje, dovolite mi besedo.
- Člani zbora:** Že spet učeni Nikodem. Govori. Pričaj. Izpovej.
- Nikodem:** Ne sodite po videzu, temveč sodite pravično! Ali mar naša postava koga sodi, če ga poprej ne zasliši in ne poizve kaj dela?³⁰
- Kaifa:** Kako? Kaj si tudi ti iz Galileje? Preišči pisma in spoznaj, da iz Galileje noben prerok ne vstane.³¹
- Natanael:** O tem vemo, od kod je, o Kristusu pa, kadar pride, nihče ne bo vedel, od kod je.³²
- Ecehiel:** Ali ne pravi pismo, da pride Kristus iz Davidovega rodu in iz mesta Betlehem, kjer je bil David?³³
- Jozua:** Preuči in potem razsojaj.
- Nikodem:** Ko je učil v templju vam je zaklical: ³⁴Mene poznate in tudi veste, od kod sem! In vendar nisem prišel sam od sebe, ampak je v resnici, kateri me je poslal, in tega vi ne poznate.
- Sadok:** Kaj natolcuješ, zaslepljenec!

- Jozua:** Prisednik si Mojzesovega zbora in zagovarjaš, kar preklinja zakon!
- Natanael:** Očetje, postava zahteva maščevanje!
- Kaifa:** Zapusti nemudoma sodni dvor, ako vztrajaš na tem zagovoru!
- Jožef iz Arimateje:** Tudi jaz soglašam in se pridružujem Nikodemu, kajti resnico zagovarja. Nikoli noben človek ni tako govoril, kakor ta človek.
- Kaifa:** Kako, pri veri naših očetov! Ali ni znano po vsej Judeji, Galileji in Samariji, da je oskrunjeval sobote, da je zavajal ljudstvo z upornimi nauki, da je s pomočjo Belcebuba delal, da se je izdajal sam za Sina božjega, čeprav je samo človek?!
- Člani zbora:** Čuješ, Arimatejec? Tu imate dokaze.
- Jožef iz Arimateje:** Vem, da je od Boga izšel kot Učenik, zakaj nihče ne more delati teh znamenj, ki jih dela, ako ni Bog z njim!
- Kaifa:** Sedaj si se izdal; ti sam si tudi že dolgo skriven privrženec tega preroka.
- Ana:** Torej celo v naši sredi se že šopirijo izdajalci svetih postav.
- Amiel:** Kaj iščeta še tu, odpadnika! Pojdita in sledita vajinemu kralju, preden premine, kajti naš sklep poznata!
- Nikodem:** Preklinjam ta sklep in nočem biti deležen tega krvi želnega razsodišča!
- Jožef iz Arimateje:** Zapustiva to temo in pojdiva za njim, ki je luč sveta!
- Ecehiel, Amiel:** Iz naše srede, izdajalca!
- Natanael, Jozua, Sadok:** Ven, oskrunjevalca naših postav in svetih zakonov!
- Kaifa:** Ali je mar vero vanj sprejel kdo izmed voditeljev ali izmed farizejev? A ta drhal, ki ne pozna postave – prekleti so!
- Arhelaj:** Ne gre za to, modri prisedniki, ali je bolj ali manj kriv, blagor vsega ljudstva zahteva, da smrti umrje!
- Kaifa:** Radi končne obsodbe še predlagam, da si izposlujemo pri deželnem oskrbniku, da jo on izreče. Upam, da razumete našo odgovornost.
- Člani zbora:** Velemoder nasvet. Previdno ravnanje. Zaupajmo besedi velikega duhovnika.
- Kaifa:** Zaključujem zborovanje. Razidimo se mirno, toda bodite vsako nočno uro čuječi, če bo treba, da vas skličem.

Peta slika.
ZADNJA VEČERJA.

Scena:

Velika opremljena obednica. – Zvečerilo se je in polna luna razsvetljuje noč.

Osebe:

Marko, učenci, Jezus.

Učenci prihajajo v dvorano, poslednji je Jezus.

Marko: Gospod, pozdravljen v hiši tvojega hlapca. Nisem vreden, da te sprejmem pod svojo streho, toda rekel si besedo in glej, pripravljeno je zate in za tvoje.

Jezus: Zahvaljen bodi.

Marko: *Odide.*

Posedejo polagoma okoli mize.

Jezus: Srčno sem želel to velikonočno jagnje jesti z vami, preden bom trpel.³⁵ Vzemite to in si razdelite med seboj, zakaj povem vam, da ga ne bom več jedel, dokler se ne dopolni v božjem kraljestvu.³⁶

Jakob st.: In kakšna mesta odkažeš svojim zvestim v novem kraljestvu?

Janez: Gospod, kaj hočeš s tem povedati?

Jezus: Odhajam in spet pridem k vam; kam grem, veste, in za pot veste.³⁷

Tomaž: Gospod, ne vemo, kam greš.³⁸

Jakob ml.: In kako bi mogli vedeti za pot?

Jezus: Nihče ne pride k Očetu, razen po meni.³⁹

Filip: Gospod, pokaži nam Očeta in zadosti nam bo.⁴⁰

Jezus: Toliko časa sem med vami in me nisi spoznal? Kdor vidi mene, vidi Očeta.⁴¹ In besede, ki jih slišite, niso moje, ampak Očeta, ki me je poslal. Verujte mi; če pa ne, verujte zaradi del samih.⁴²

Učenci: Verujemo, Gospod, velika so tvoja dela.

- Jezus:** Jaz sem prišel na svet kot luč, da noben, kdor v me veruje, ne ostane v temi. Nisem prišel, da bi svet sodil, ampak, da bi svet zveličal. Kdor mene zaničuje in ne sprejema mojih besed, ima nad seboj sodnika; nauk, ki sem ga oznanil, ta ga bo sodil poslednji dan.⁴³
- Učenci:** Za teboj bomo hodili, kamorkoli pojdeš.
- Jezus:** *Vstane od večerje, odloži vrhnje oblačilo, vzame prt, se prepaše in vlije vode v umivalnico.*
- Učenci:** *Se spogledujejo in vprašujejo:* Kaj namerja Raboni?
- Jezus:** *Povabi prvega Simona Petra.*
- Peter:** Gospod, ti mi hočeš noge umiti?⁴⁴
- Jezus:** Kaj jaz delam, ti zdaj ne veš, a spoznal boš pozneje.⁴⁵
- Peter:** Ne boš mi nog umival, nikoli ne!⁴⁶
- Jezus:** Ako te ne umijem, ne boš imel deleža z menoj.⁴⁷
- Peter:** Gospod, ne le mojih nog, ampak tudi roke in glavo.⁴⁸
- Jezus:** *Umiva učencem noge in jih briše s prtom, s katerim je opasan.* Kdor se je skopal, mu je treba samo, da si noge umije, sicer pa je čist. Tudi vi ste čisti, toda ne vsi. Niste vsi čisti.⁴⁹ *Ko pride na vrsto Juda:* Kar misliš storiti, stori brž.⁵⁰ *Ko je gotov, odloži prt, vzame vrhnje oblačilo in sede.* Veste, kaj sem vam storil? Vi me kličete »Učenik« in »Gospod« in prav pravite, zakaj to sem. Vzglede sem vam dal, da bi tudi vi delali, kakor sem vam jaz storil. Ako to veste, blagor vam, če boste to delali! Ne govorim o vas vseh; jaz vem, katere sem izvolil.⁵¹ Toda glejte, roka mojega izdajalca je z menoj na mizi.⁵² Resnično, resnično povem vam: eden izmed vas me bo izdal.⁵³
- Učenci:** *Se spogledujejo, ker ne vedo, o kom govori?* Med nami izdajalec?
- Andrej:** Eden izmed nas dvanajsterih?
- Tomaž, Simon:** Kdo je nezvesti?
- Matej:** V srca gleda; ti veš, da nisem jaz.
- Tadej:** Gospod, ali sem jaz?⁵⁴
- Peter:** *Pomigne Janezu, ki sedi na Gospodovi desnici:* Vprašaj, kdo je tisti, o katerem govori?⁵⁵
- Janez:** *Se skloni na prsi Jezusove.* Gospod, kdo je?⁵⁶

- Jezus:** Tisti je, kateremu bom jaz pomočil grižljaj in mu ga dal. Sin človekov sicer gre, kakor je o njem pisano, ali gorje tistemu človeku, ki bo Sina človekovega izdal. *Pomoči grižljaj in ga da Judu.*⁵⁷
- Juda:** Učenik, ali sem jaz?⁵⁸
- Jezus:** Ti si!⁵⁹
- Juda:** *Odide v noč.*
- Simon Peter:** Kam gre Juda?
- Tadej:** Denarničar je in Gospod ga je poslal.
- Tomaž:** Kam le?
- Jakob ml.:** Da nakupi, česar nam je treba za praznike ali da naj da kaj ubogim.
- Jezus:** Zdaj bo Sin človekov poveličan in Bog bo poveličan v njem.⁶⁰ *Vzame kruh, se zahvali, ga blagoslovi, razlomi in reče:* Vzemite, jejte, to je moje telo, ki se za vas daje; to delajte v moj spomin!⁶¹ *Jim deli. Enako vzame kelih, se zahvali, ga blagoslovi in reče.*⁶² Pijte iz njega vsi, to je namreč moja kri nove zaveze, ki se za mnoge preliva v odpuščanje grehov. Povem vam pa: poslej ne bom pil od tega sadu vinske trte do onega dne, ko bom z vami novega pil v kraljestvu svojega očeta.⁶³ Otročiči, še malo časa bom med vami. Novo zapoved vam dan: ljubite se med seboj, kakor sem vas jaz ljubil. Po tem bodo vsi spoznali, da ste moji učenci.⁶⁴
- Učenci:** Gospod, zapuščaš nas.
- Jezus:** Vaše srce naj se ne vznemirja, ker odhajam, da vam mesto pripravim. V hiši mojega očeta je mnogo bivališč. Verujte v Boga, tudi v me verujte.⁶⁵ Resnično, resnično povem vam: če me boste kaj prosili v mojem imenu, bom to izpolnil.⁶⁶ Ako me ljubite, ohranite moje zapovedi. In jaz bom prosil Očeta in vam bo dal drugega Tolažnika, da ostane pri vas vekomaj: Duha resnice.⁶⁷
- Peter:** Gospod, kam greš?⁶⁸
- Jezus:** Kamor grem, zdaj ne moreš iti za menoj, pojdeš pa pozneje.⁶⁹
- Peter:** Zakaj bi ne mogel iti za teboj? Življenje dam zate.⁷⁰
- Jezus:** Življenje daš zame? Resnično, resnično povem ti: ne bo petelin zapel, dokler me trikrat ne zatajiš.⁷¹

- Peter:** Raboni.
- Jezus:** Mir vam zapustim, svoj mir vam dam; ne kakor svet daje, ga vam jaz dam.⁷² Jaz sem trta, vi mladike. Kdor ostane v meni in jaz v njem, ta rodi obilo sadu, zakaj brez mene ne morete nič storiti.⁷³ Za vas je dobro, da grem; zakaj, če ne odidem, Tolažnik ne bo prišel k vam. Še malo in ne boste me več videli in spet malo in me boste videli, ker grem k Očetu.⁷⁴
- Učenci:** *Govorijo med seboj.*⁷⁵ Kaj je to, kar nam pravi: »*Grem k Očetu*«? Kaj je to – »*malo*«? Ne vemo, kaj govori.
- Jezus:** Resnično, resnično povem vam: jokali boste in žalovali, svet pa se bo veselil; ali spet vas bom videl in veselilo se bo vaše srce in vašega veselja vam ne bo nihče vzel.⁷⁶ To sem vam govoril v prilikah. Izšel sem iz Očeta in prišel na svet; zopet zapuščam svet in grem k Očetu.⁷⁷
- Učenci:** Glej, zdaj očitno govoriš in ne pripoveduješ nobene prilike. Zdaj vemo, da vse veš. Zato verujemo, da si izšel od Boga.⁷⁸
- Jezus:** Zdaj verujete? Glejte, prihaja ura in je že prišla, ko se razkropite in zapustite mene samega. Vendar nisem sam, ker je Oče z menoj. To sem vam povedal, da bi imeli mir v meni.⁷⁹ Ako vas svet sovraži, vedite, da je mene sovražil prej ko vas;⁸⁰ ali zaupajte, jaz sem svet premagal.⁸¹
- Učenci:** Zaupamo, tvoja beseda je resnica!
- Jezus:** *Vstane, povzdigne oči in reče:* Oče, prišla je ura; poveličaj svojega Sina, da tvoj Sin tebe poveliča, kakor si mu dal oblast nad vsem človeštvom, da bo vsem, katere si mu dal, podelil večno življenje. Poveličal sem te na zemlji – dokončal delo, ki si mi ga dal, da ga izvršim. Razodel sem tvoje ime ljudem, katere si mi dal od sveta. Jaz sem jim izročil tvoj nauk; kakor si mene poslal na svet, sem tudi jaz nje poslal v svet. Zanje prosim. A ne prosim samo zanje, ampak tudi za tiste, ki bodo po njih besedi v me verovali, da bodo gledali mojo slavo, ki si mi jo dal, ker si me ljubil pred začetkom sveta. Vstanite, zapojmo zahvalno pesem in pojdimo od tod.⁸²
- Vsi:** Hvalite Gospoda vsi rodovi, slavite ga vsa ljudstva; zakaj velika je do nas milost njegova in resnica Gospodova traja vekomaj.⁸³ *Zapuščajo obednico.*

Šesta slika. GETZEMANI.

Scena:

Oljčni vrt z razgledom na Jeruzalem. – V svitu mesečne noči.

Osebe:

Jezus, učenci, Juda, Natanael, Arhelaj, Dariab, Samuel, Amon, Jozafat, Datan, Efraim, Abrion, Kore, Selfa, Stražarji, Strežniki, Longin, Vojaki, glas.

- Jezus:** *Pride z učenci in obstoji pred vhodom v vrt. Vsi se boste to noč pohujšali, zakaj pisano je: »Udaril bom pastirja in ovce se bodo razkropile.« Ko bom pa vstal, pojdem pred vami v Galilejo.⁸⁴*
- Peter:** Če se bodo vsi pohujšali nad teboj, se jaz nikdar ne bom.⁸⁵
- Jezus:** Resnično, povem ti, nocoj, to noč, preden bo petelin dvakrat zapel, me boš ti trikrat zatajil.⁸⁶
- Peter:** In če bi bilo treba umreti s teboj, te ne bom zatajil.⁸⁷
- Janez:** Učenik!
- Filip, Tomaž, Andrej:** Tudi mi ti zatrjujemo vdano zvestobo!
- Jakob ml.:** Nobeden izmed nas te ne bo zatajil.
- Matej, Bartolomej, Jakob st., Tadej:** Tvoji smo zdaj in ob času izkušnje!
- Jezus:** Sedite tukaj, med tem pojdem tja in bom molil.⁸⁸
Se oddalji in vzame s seboj Petra, Jakoba st. in Janeza.
- Jezus:** Moja duša je žalostna do smrti. Ostanite tukaj in čujte z menoj.⁸⁹ *Se oddalji, pade na zemljo in moli.*
- Peter:** Kaj je Učeniku?
- Jakob st.:** Tako žalostnega še nisem videl.
- Janez:** Zaupajmo Gospodu; čuli smo na gori spremenjenja glas: Ta je moj ljubljeni Sin nad katerim imam dopadenje; njega poslušajte.⁹⁰
- Jakob st.:** In razodel nam je, da je Elija že prišel, pa ga nismo spoznali, ampak so z njim storili, kar so hoteli. Takoj bo trpel od njih tudi Sin človekov.⁹¹
- Janez:** Zato čujmo in molimo.

- Jezus:** Moj Oče, ako je mogoče, naj gre ta kelih mimo mene: vendar ne kakor jaz hočem, ampak kakor ti. *Vrne se k učencem in jih najde speče.* Simon, spiš? Nisi mogel eno uro čuti?
- Peter:** Odpusti mi! Pozna ura je že.
- Jakob st.:** Oči so nam dremotne.
- Janez:** Raboni, prevzema nas hlad noči.
- Jezus:** Čujte in molite, da ne pridete v skušnjava.
- Peter, Janez, Jakob st.:** Bedeli bomo s teboj.
- Jakob st., Peter:** Strah mu pretresa dušo.
- Janez:** O, Jeruzalem, Jeruzalem, zakaj ne spoznaš časa svojega obiskanja!
- Jezus:** *Se je vrnil in spet moli.* Moj Oče, ako ne more ta kelih mimo iti, ne da ga pijem, zgodi se tvoja volja.⁹² *Pride k učencem in jih najde zopet speče; pusti jih, gre in v tretje moli.* Oče, ako hočeš, vzemi ta kelih od mene, vendar ne moja, ampak tvoja volja se zgodi.⁹³ *Klone; obsveti ga žarek in začuje se glas.*
- Glas:** Sin človekov! Tvoje učlovečenje je skrivnost Vsemogočnega, da preženeš z zemlje oblast teme in razsvetliš dušam pot v resnico in življenje! Dopolnil boš odrešenje človeštva z žrtveno daritvijo sprave. To je volja tvojega Očeta!
- Jezus:** *Vstane od molitve in gre k učencem.* Spite zdaj in počivajte.⁹⁴
- Janez:** Moj Gospod!
- Jezus:** Dosti je, prišla je ura.⁹⁵
- Janez:** Jaz sem s teboj.
- Jezus:** Vstanite, pojdimo. Glejte, Sin človekov bo izdan v roke grešnikom.⁹⁶
- Jakob st.:** Kdo so tam?
- Peter:** Koga iščejo?
- Janez:** Templjevi stražarji!
- Jakob st.:** Vojaki, množica!
- Učenci:** Z mečem in koli! Mi smo s teboj, Učenik. Branili se bomo. Pripravljene smo.
- Selfa:** Mirno in previdno!

- Dariab:** Pazite na znamenje. Juda!
- Juda:** Počakajte!
- Jezus:** Glejte, kateri me bo izdal, se je približal.⁹⁷
- Peter:** Kako je ta noč čudno grozna.
- Juda:** *Pride pred množico in se hitro približa Jezusu, ki mu je stopil nasproti.*
- Jezus:** Prijatelj, zato si prišel?⁹⁸
- Juda:** Pozdravljen, Učenik!⁹⁹
- Jezus:** Juda, s poljubom izdajaš Sina Človekovega?¹⁰⁰
- Janez:** Gorje tebi, človek!
- Tomaž:** Ta je tisti izmed dvanajsterih!
- Jezus:** Boljše bi bilo zanj, če bi se ne bil rodil.¹⁰¹
Množica prihaja. Učenci se zberejo okrog Jezusa.
- Dariab:** Poglejte družbo!
- Samuel:** Cestninar Levi iz Kafarnauma.
- Jozafat:** Simona Kananejca vidim in Cebedejeva sinova.
- Amon:** Ali ni Natanael iz Kane Galilejske?
- Jezus:** *Stopi naprej. Koga iščete?*¹⁰²
- Množica:** Jezusa Nazarečana.¹⁰³
- Jezus:** Jaz sem.¹⁰⁴
- Množica:** *Odstopi in nekateri popadajo na tla.*
- Peter:** Gospod, ali naj mahnemo z mečem?¹⁰⁵
- Jezus:** Spravi meč na njegovo mesto; zakaj vsi, kateri primejo za meč, bodo z mečem končali.¹⁰⁶
- Množica:** Od kod ima oblast? In ta pogum? Z Belcebubom je v zvezi. Čarovnik je.
- Jezus:** Pustite, ne več!¹⁰⁷ Koga iščete?¹⁰⁸
- Množica:** Jezusa Nazarečana.¹⁰⁹
- Jezus:** Povedal sem vam, da sem jaz. Če torej mene iščete, pustite, naj ti odidejo.¹¹⁰
- Natanael:** Le razbežite se, prijatelji cestninarjev in grešnikov; samo, da imamo vašega Mesijo.
- Datan:** Juda, junak Izraela!
- Jezus:** Kakor nad razbojnika ste prišli, da bi me prijeli. Dan za dnem sem sedel pri vas v templju in učil in me niste prijeli¹¹¹ – ampak to je vaša ura in oblast teme.¹¹²
- Selfa:** Stražarji, zgrabite ga.

- Dariab:** Da, sedaj je naša ura.
- Jozafat:** In oblast moči.
- Amon:** Razodel ti jo bo visoki sinedrij.
- Datan:** Maščevanje je naše!
- Kore:** Učeni tesarjev sin!
- Efraim:** Gospodar templja!
- Abrion:** Oblastnik Jeruzalema!
- Natanel:** Selfa! Na izrecno željo tasta velikega duhovnika Ane ga odvedite najprej tja; midva, Arhelaj, pa obvestiva zborovalce.
Proč.
- Longin:** Vojaki, razvrstite se!
- Selfa:** Previdno naprej, v Jeruzalem!
- Samuel:** V palačo na Sion.
- Datan:** Kjer te pričakujejo prvaki, da te okličejo za kralja.
- Abrion:** Za kralja vsega ljudstva.
- Kore:** O čemer si sanjaril.
- Samuel:** In potem ti razloži veliki duhovnik Kaifa! *Se v smehu razgubljajo v dolino. Janez in Peter se pojavita in sledita boječe za njimi.*
- Janez:** Učenik, velika je tvoja ljubezen do nas.
- Peter:** Besede se izpolnjujejo. Moj Gospod, dobrotnik moj, kaj naj storim, kako naj ti pomagam – jaz ubogi?!
- Janez:** Ne bojva se surovih stražarjev in pojdiva za njim – za njim!

*Drugi del.***Sedma slika.****PETER ZATAJI UČENIKA.**

Scena:

Dvorišče v Kaifovi palači; mimo njega vodi obokan in s stebri podprt tlakovan hodnik. – Pozno v noči.

Osebe:

Kvint, Avrelija, Agripa, Tekstor, Peter, Janez, Vrtarica, Sara, Arfaksad, Selfa, Vojaki, Stražarji, Služabniki, Jezus.

Vojaki sede okoli ognja in kockajo; igri sledi tudi nekaj stražarjev.

- Kvint:** Avrelij, stresi že vendar!
Avrelij: *Strese čašo s kockami.*
Tekstor: Enajst!
Agripa: Ko bi sedem dobil, to je sveta številka.
Kvint: E, sveta, tudi tale je svet, ki ga imajo sedaj v precepu.
Tekstor: Ali se imenuje svetega?
Agripa: Pravi, da je Sin božji, kali. Kje naj se človek spozna, ko je toliko skrivnosti in tajn v življenju.
Janez: *Zunaj.* Ne boj se. V palači me poznajo. Kar vstopiva.
Peter: Nikar, straža naju lahko prime.
Janez: Stopim sam in poizvem. Počakaj me!
Avrelij: Kam, tujec?
Vrtarica: Pusti ga, Cebedejev je.
Janez: V palačo grem. *Gre in zove Petra za seboj.*
Vrtarica: Glej ga – ali nisi ti izmed učencev tega človeka? Tudi ti si bil z Jezusom Galilejcem!
Peter: Nisem. Ne vem, kaj praviš.
Tekstor: Kaj ti je?
Avrelij: Saj se ves treseš!
Peter: Mrzla noč je.
Agripa: Pristopi, Galilejec.

- Avrelij:** Pogrej se.
- Peter:** *Se boječe približa.*
- Sara:** *Mimogrede.* O, tujec! Tudi ti si bil z Jezusom Nazarečanom. Ali nisi tudi ti izmed njegovih učencev?
- Peter:** *Taji s prisego.* Ne poznam tega človeka.
- Sara:** Videla sem te s prerokom iz Nazareta.
- Tekstor:** Res, čuden je ta prerok; preje sem ga videl in le za hip, pa mi njegov obraz ne gre iz spomina.
- Agripa:** Ali bo obsojen?
- Kvint:** E, pri Herkulu! Kdo naj razume to deželo. Danes imajo to za greh, jutri ono. – Devet! – Če se ne umiješ pred jedjo, grešiš; če ješ svinjsko meso, grešiš. Ta čudni Rabi jim ni nič preveč po godu.
- Agripa:** Lastno kri koljejo. – Šestnajst!
- Arfaksad:** *Se pridruži.* A, ali ste dobili še enega kockarja? Saj ti si bil tudi z novim prerokom! Ali nanj čakaš?
- Peter:** Ne vem, kaj misliš.
- Tekstor:** Zares si tudi ti izmed njih, saj te tudi tvoja govorica izdaja.
- Peter:** Ne poznam ga. Od kod naj vem, kaj imate z njim. Tujec sem; mrzla noč je in sem stopil k ognju.
- Agripa:** Nazarenca vedejo.
- Avrelij:** Razprava je končana. Šli bomo. – Štirinajst!
- Tekstor:** Čas je že; poglej luno!
- Kvint:** Tretja nočna staža gre h koncu.
Selfa in stražarji privedejo zvezanega Jezusa, ki se mimogrede ozre na Petra – pogleda se ujameta ...
- Možje:** *Pokrijejo Jezusa čez glavo in ga zasramujejo.* Kdo te je udaril, prerok? – He, nič ne odgovori! – Ali je nem? – In pravi, da je kralj! – Mogočen kralj brez kraljestva! – Preden pride dan, boš na prestolu! – Utegneš priti visoko, vladar! – Tvoji privrženci že komaj čakajo dne, da te proglasijo za kralja! – In zapovednika vsega ljudstva!
- Peter:** *Omahne od ognja, vstane, stopi par korakov in zastrmi za Jezusom... »Preden bo petelin zapel, me boš trikrat zatajil!«¹¹³ Se bridko razjoka ...*

Osma slika. OBSODBA SINEDRIJA.

Scena:

Gazit – zborovalna dvorana poleg duhovniškega dvora v templju. –
Zgodaj proti jutru.

Osebe:

Kaifa, Ana, Jozafat, Natanael, Samuel, Arhelaj, Selfa, Albiron, Rafim, Saras, Eliab, Grzon, Dariab, Jozua, Sadok, Ecehiel, Amiel, člani zbora, Jezus, stražarji.

- Kaifa:** Težko sem čakal, spoštovani učeniki, jutra, da sodbo nad Jezusom iz Nazareta pravomočno potrdimo.
- Ana:** Za storjeno krivico in za nemi zasmeh nad menoj stavim duhovnikom – naj smrti umrje!
- Člani zbora:** Naj umrje!
- Kaifa:** Započetek je ugoden; vse gre po sreči! Vsem članom sinedrija bodi zahvala za sodelovanje!
- Jozafat:** Predvsem zahvaljen ti, odlika našega zbora, za moder preudarek. Lahko bi nam očitali prehitro sodbo, češ, da smo sklepali ponoči in brez priče; tudi rimski prokurat bi utegnil rzsodbo zavreči. Tako pa se vrši vse po postavi.
- Kaifa:** Čim prej zadevo uredimo, tem bolj gotov je uspeh!
- Natanael:** Dobro bi bilo, da je že vse opravljeno, preden se njegovi privrženci zavedo in pričnejo z uporom.
- Kaifa:** To ravno hočemo dovršiti.
- Samuel:** Modrosti našega velikega duhovnika lahko brezpogojno zaupamo.
- Kaifa:** Sedaj hočem Nazarenca zaslišati povsem postavno, da se visoki sinedrij sam tudi prepriča o njegovi krivdi javnega hujskanja ter napovedovanju kraljestva duha in mesijanstva. Samuel bo preskrbel potrebne priče in Arhelaj bo poskrbel, da privedejo ujetnika.

- Ana:** Videti hočem, če bo tudi tukaj pred visokim zborom enako prezirljivo govoril in odgovarjal kot pri nočnem zaslišanju.
- Ecehiel:** Smrtni strah mu bo že dal zgovornost.
Selfa in stražarji privedejo Jezusa.
- Selfa:** Tu je ujetnik.
- Ana:** Naj se prične zasliševanje, da prevarano ljudstvo čim prej spozna krivega Mesijo.
- Kaifa:** Ti si torej tisti sloveči ujetnik, ki si je nadel ime Mesije in ki je govoril, da prinaša dopolnjenje svete postave Mojzesove?
- Selfa:** Ne odgovarjaš?
- Člani zbora:** Velikega duhovnika prezira.
- Kaifa:** Obtožen si, da si narod hujskal zoper postavno oblast in novo kraljestvo duha napovedoval. Božjo postavo sobotnega miru si kršil z delom in besedo.¹¹⁴Povej nam, kakšen je tvoj nauk?
- Jezus:** Jaz sem očitno govoril svetu; vedno sem učil v shodnici in v templju, kjer se shajajo vsi Judje, in na skrivnem nisem nič govoril. Kaj vprašuješ mene? Vprašaj tiste, ki so slišali, kaj sem jim govoril; glej, ti vedo, kaj sem povedal.¹¹⁵
- Ana:** Visokemu zbranemu zboru prav tako predrzno odgovarja, kakor meni.
- Selfa:** Tako odgovarjaš velikemu duhovniku?¹¹⁶ *Ga udari.*
- Jezus:** Če sem napak govoril, izpričaj, da napak; če pa prav, kaj me biješ?¹¹⁷
- Kaifa:** Naj torej govore priče.
- Albiron:** Jaz vem, da je ta človek hujskal narod zoper sveti sinedrj, ker je posamezne člane zbora in učeničke javno imenoval volkove v ovčjih kožuhih, slepe vodnike slepih in še rekel, naj se po njih delih ne ravnajo.
- Rafim:** Izpričujem, da je to in še mnogo drugega govoril, kar žali postavo in vero naših očetov.
- Člani zbora:** Nezaslišano! In to skozi tri leta!
- Saras:** In jaz, zbrani očetje, sem ga ponovno videl, kako je ta Galilejec sedel k mizi neumitih rok in tako žalil starodavne

- obrede. Videl sem ga, kako je s cestnarji in javnimi grešniki prijazno občeval in hodil v njih hiše.
- Eliab:** Celo s Samaritani je govoril in se z njih ženami javno razgovarjal.
- Gerzon:** S temi očmi sem videl, kako je v soboto, ki bi naj bila posvečena, ozdravljaj bolnike in hrome. In celo druge je k temu nagovarjal. Videl sem, da je rekel ozdravljenemu, naj nese svojo posteljo domov, in vem, da je rekel betežnemu, naj se okoplje v potoku Siloah.
- Eliab:** Tega sem tudi jaz priča.
- Amon:** In rekel si, da moreš mogočni tempelj našega Boga, ki so ga zidali naši očetje štirideset let, podreti in ga v treh dneh zopet sezidati.
- Gerzon:** Ne, ni tako rekel, temveč trdil je: *»Jaz bom podrl ta tempelj, ki je narejen z rokami, in postavil v treh dneh drugega, ki ne bo narejen z rokami.«*¹¹⁸
- Dariab:** In še trdil bogokletno, da je eno z Očetom, ki je v nebesih. Boga se je delal!
- Kaifa:** Kakor čuješ, niso očitki majhni! In obtožba je po postavi izrečena. Zagovarjaj se, če moreš. *Vstane.* Ne boš nič odgovoril na to, kar ti zoper tebe pričajo?¹¹⁹
- Jezus:** *Molči.*
- Kaifa:** Vidim, z molkom hočeš rešiti sebe in svoje. Pač ne upaš ponavljati pred zbranim zborom krivega nauka o mesijanstvu in o novem čudnem kraljestvu, kakor si učil preprosti narod.
- Ana:** Govori, maziljeni tesarjev sin; pričaj, povej!
- Člani zbora:** Govori! Zagovarjaj se! Sedaj modruj!
- Jezus:** Ako vam rečem, ne boste verjeli, in ako vas vprašam, mi ne boste odgovorili in me ne izpustili.¹²⁰
- Kaifa:** *Stopi v sredo.* Rotim te pri živem Bogu, da nam izjaviš, če si ti Kristus, Sin božji?!¹²¹
- Jezus:** Sem. Toda povem vam: Poslej boste videli Sina človekovega sedeti na desnici Vsemogočnega in priti na oblakih neba.¹²²
- Člani zbora:** Gorje!
- Ecehiel:** Boga je preklinjal!

- Amiel:** Človek, pa se dela Boga!
- Kaifa:** Bogokletje je izrekel! Kaj nam je treba še prič? Glejte, zdaj ste slišali, kaj se vam zdi?¹²³
- Ana:** Saj smo sami slišali iz njegovih ust. Smrt zasluži!¹²⁴
- Člani zbora:** Smrt zasluži! – V smrt z njim! – Boga je preklinjal! – Preklet, v smrt naj gre!
- Jozafat:** Ali čuješ zdaj in pomniš še, da si klical večkrat gorje na nas, učenika ljudstva, in nam grozil s sodbo živega Boga!
- Amon:** Gorje si nam klical in nas imenoval pobeljene grobove, ti sam grob božjega prekletstva in poln gnusobe.¹²⁵
- Dariab:** In še si nas neodpustno žalil ter nas imenoval pred ljudstvom gadjo zalego ter obetal trikratno gorje, češ, da smo slepi vodniki.
- Kaifa:** In sedaj gorje tebi, krivi prerok Izraela! *Pokaže s kretnjo ven.*
Selfa in stražarji odvedejo Jezusa.
- Kaifa:** Čas je ugoden, visoki zbor! Veste, da ima cesarski namestnik tri obsojence in da ima navado za praznike enega osvoboditi. Namesto njega lahko vrinemo Nazarenca.
- Ana:** Toda kakšen smrti naj umrje?
- Jozua:** Ne mi – postava veleva!
- Kaifa:** Kaj sodi postava o človeku, ki se upira oblasti?
- Sadok:** »*Kdor ni pokoren besedam duhovnikov, ki služijo Bogu, naj po sodbi sodnika – smrti umrje in zlo naj se izbriše iz Izraela!*«
- Kaifa:** Kaj sodi postava o človeku, ki je Boga preklinjal?
- Arhelaj:** »*Kdor skruni ime Gospodovo, naj smrti umrje; – kamenja ga vsa skupščina in najsi je domačin ali tujec!*«
- Člani zbora:** Pod kamenjem naj izdihne!
- Ana:** Mi ga ne bomo usmrtili, mi ga sodimo. Sodbo izvrši cesarski namestnik; po šegi poganov naj umrje: na križ naj gre, da bo povišan!
- Kaifa:** Arhelaj bo obvestil (tu vrstica ni dokončana, manjka besedilo) prej izvrši. Stvar je nujna. Čim prej se uredi, tem manj bo hrupa.

- Arhelaj:** Seboj vzamem Natanaela in Samuela, da uradno zahtevamo v imenu sinedrija potrditev obsodbe.
- Kaifa:** Hiteti bo treba.
- Člani zbora:** Čas je skopo odmerjen. Jutranje straže se že bližajo.
Arhelaj, Samuel, Natanael odidejo.
- Juda:** *V dvorano:* Kri pravičnega bo prelita. Gorje vam in gorje meni!
- Amiel:** Kaj hoče ta človek v svetem zboru?!
- Juda:** Grešil sem, da sem izdal nedolžno kri!¹²⁶
- Dariab:** Juda, molči!
- Amiel:** Denar si prejel, kaj hočeš več.
- Jozua:** Ni tvoja stvar, kar ukrene sinedrij z Nazarečanom.
- Juda:** Gorje vam in trikrat gorje meni! Nedolžno gre v smrt!
- Ana:** Če hočeš služiti njemu, pojdi.
- Juda:** K njemu ne morem; izdal sem ga. Kako naj bo še dober z menoj?! Toda izpustite nedolžnega! Kri bo vpila do neba!
- Kaifa:** Pred visokim zborom stojiš, Juda!
- Juda:** Grešil sem, da sem izdal nedolžno kri! Prekleti denar! Tu imate srebrnike...! ¹²⁷*Jih vrže po templju.*
- Ana:** Kaj nam mar?!¹²⁸
- Kaifa:** Ti glej!
- Juda:** *Izgine.*
- Dariab:** *Pobira z drugimi denar.* Kaj storimo s temi srebrniki?
- Kaifa:** Ne smemo jih dajati v tempeljsko zakladnico, ker so cena krvi.¹²⁹
- Sadok:** Res, ne smemo jih.
- Ana:** Tujci prihajajo sem v velikem številu, in mi, da jih pokopljemo v grobove naših očetov: naj bo za pokopališče tujcev.
- Člani zbora:** Moder nasvet! Pametno! Za ceno preroka kupimo pokopališče tujcev.
- Kaifa:** Kupili bomo Lončarjevo njivo. Sedaj pa, zbrani očetje, moramo hiteti, da se pravočasno prične jutranja daritev; ljudstvo čaka. Ko izvem, kaj sodi namestnik o Nazarencu, vam sporočim.
- Člani zbora:** Boga je preklinjal – umreti mora!

Deveta slika.
PRED PILATOM.

Scena:

Trg Litostratos – Gabbata. S kamnitimi ploščami tlakovan vzvišen prostor pred pretorijem. Na njem sodni sedež prokuratorja. – Palača blesti v jutranjem soncu.

Osebe:

Vojaki, Natanael, Samuel, Arhelaj, Lognin, Kaifa, Ana, Amiel, Ecehiel, Jozua, člani zbora, Sadok, Dariab, Amon, Jozafat, Datan, Efraim, Abrion, Kore, Eliab, Rafin, Saras, Albiron, Gerzon, Selfa, Jezus, tražarji, Pilat, Apafrodit, Melhior.

- Natanael:** Straža nas prijavi.
- Samuel:** Arhelaj, v pretoriju si poznan.
- Arhelaj:** Longin, čakajta, on nam izposluje. Zdravo, stotnik!
Naprašamo te, da prijaviš cesarskemu namestniku naše starešinstvo, ki je došlo, kakor je obljubil odposlanstvu, da ga pred koncem četrte nočne straže zasliši.
- Longin:** Stopite v pretorij. Prokurator pričakuje razprave.
- Samuel:** Ne gremo v sodno hišo.
- Natanael:** Praznujemo pasho in po postavi ne smemo prestopiti praga te palače.
- Arhelaj:** Zato prosimo namestnika, naj kot Rimljan tudi to pot upošteva naše verske običaje in naj blagovoli sprejeti nas tu, pred sodno hišo.
- Longin:** Sporočim mu. *V pretorij.*
Kaifa, Ana, Amiel, Ecehiel, Jozua, člani zbora.
- Arhelaj:** Prvaki! Še danes bo rešena vera Izraela in čast naše sinagoge!
- Člani zbora:** In zmaga postave Mojzesove za vso bodočnost!
- Ana:** Samo previdno do cilja in vztrajajte na zahtevi!
Omahljivega ljudstva se ne bojte. Kakor hitro izve, da smo mi, poglavarji, Nazarečana ujeli, obsodili in izročili rimskemu oskrbniku, bo takoj zdvojilo.

Sadok, Darib, Amon, Jozafat, Datan, Efraim, Abrion, Kore, Eliab, Rafim, Saras, Albiron, Grezon, Selfa, Stražarji – privedejo Jezusa.

- Ana:** Ta siromašni tesarjev sin vendar ne more biti Mesija in rešitelj naroda iz rok oblastnega Rima.
- Ecehiel:** *Majmonid, Sanhedrim 11,1.* »Kadar pride Mesija bodo ljudje angeli in bodo večno živeli.«
- Jozua:** Množili se bodo in večno nastanili po vesoljnem svetu.
- Amiel:** »Mesija bo živel s pomočjo Jahve.«
- Člani zbora:** Mesija bo osvobodil in osrečil Izrael!
Na terasi se pojavi Pilat in za njim Epafrodit in Melhior.
- Kaifa:** Namestniku cesarja Tiberija, pozdrav!
- Člani zbora:** Slava in čast ti!
- Kaifa:** Privedli smo pred tvoj sodni stol tega ujetnika, ki se imenuje Jezus, ter te naprošamo, da potrdiš smrtno obsodbo.
- Pilat:** Pripeljite ga predme. Kakšno tožbo imate zoper tega človeka?¹³⁰
- Jozua:** Ko bi ta ne bil hudodelec, bi ti ga ne bili izročili.¹³¹
- Sadok:** Ampak ga sodili sami po svojih predpisih.
- Pilat:** Česa ga torej dolžite?
- Kaifa:** Že tri leta je skrunil javno po vsej deželi sveto postavo Izraela.
- Ana:** Od cesarja imamo besedo, da se mora naša postava spoštovati.
- Sadok:** Ta pa jo onečašča.
- Amiel:** Ali ni kaznivo, če oskrunja, kar nam je po najvišji besedi zaščiteno?!
- Pilat:** Vzemite ga vi in ga sodite po vašem zakonu.¹³²
- Ana:** Sinedrij ga je že obsodil in smrti vrednega spoznal.
- Člani zbora:** Po naših zakonih mora umreti!
- Kaifa:** Toda mi ne smemo nikogar usmrtiti.¹³³ Zato prepuščamo tebi, rimski upravitelj, izvršitev obsodbe.
- Pilat:** Kako naj obsodim človeka, ko ne poznam njegove krivde?!
Kaj vam je storil?
- Kaifa:** Zakonita obsodba vsega zbora proti temu človeku je bila soglasno sprejeta po vestni preiskavi. Zato ti, visoki

- oblastnik, v imenu zbora predlagam, da si prihraniš ponovno preiskavo in potrdiš našo obsodbo.
- Pilat:** Kako? Meni, cesarjevemu namestniku predlagate, naj pri izpeljavi vaših sklepov ravnam kar na slepo?! Vedeti moram, kaj in v čem se je pregrešil.
- Kaifa:** Mi imamo postavo in po postavi mora umreti, ker se je delal Sina božjega!¹³⁴
- Amiel:** Kaj potrebujemo še pričevanje?¹³⁵
- Sadok:** Saj smo sami slišali iz njegovih ust.¹³⁶
- Člani zbora:** Zato vztrajamo na zahtevi – smrtni kazni!
- Pilat:** Radi takšnega govorjenja, ki je morda sad sanjave domišljije, ne more Rimljan nad nikomer izreči smrtno obsodbe; zakaj, kdo tudi ve, če ni morda ta človek resnično sin kakega boga. Če ni kriv hujšega pregreška, potem, prvaki, ne mislite, da bi vam izpolnil zahtevo.
- Jozua:** Ne samo proti Izraelu, ampak celo proti cesarju samemu se je pregrešil.
- Ecehiel:** Tega smo našli, da zapeljuje narod in brani cesarju davke dajati, in pravi, da je on Kristus –kralj!¹³⁷
- Pilat:** Ta beseda še nikakor ne zadošča, da ga obsodim. Pri nas se nazivajo modrijani tudi kralji. Dejstva pa, da bi si prisvajal kraljevsko moč in oblast, ne morete izpričati.
- Ana:** Velezdajnik in upornik je!
- Pilat:** Mnoge sem slišal o nekem modrijanu, ki potuje po deželi, uči in izvršuje čudovita dejanja; še nikoli pa nisem slišal o kakšnem uporu, ki bi ga on zanetil. Če bi se kaj sličnega dogodilo, bi izpovedal jaz prvi, saj sem nastavljen kot samostojen upravitelj te dežele in sem o početju Judov vedno dobro poučen. Kakšne dokaze torej navajate?
- Samuel:** Kdor ni z menoj, je zoper mene« je govoril.¹³⁸
- Darib:** In izjavil je: »Ne mislite, da sem prišel zato, da prinesem na zemljo mir; nisem prišel, da prinesem mir, ampak meč.«
- Natanael:** Zbiral je okrog sebe tisočere ljudske množice in vseh oči so bile vanj uprte.
- Jozua:** Ki so ga spremljale iz Judeje, Galileje, iz okolice Tira in Sidona, iz Idumeje in vse z one strani Jordana.

- Sadok:** In še ni teden tega, kar je sam uprizoril, obdan od preslepljenega našega ljudstva – zmagoslaven vhod v Jeruzalem.
- Pilat:** Vem, toda pri tem se je razodel v znamenju miru, ne bojevitosti.
- Kaifa:** Cesarski namestnik! Ali ni to upor, če brani cesarju davek dajati in ščuva po deželi, ki je podložna cesarju?
- Natanael:** Izdaja se za Mesijo – kralja Izraela!
- Pilat:** Občudujem vaše nenadno vzplamtelo navdušenje za cesarja. Ne slišiš, koliko zoper tebe pričajo?¹⁴⁰ – Glej, kolikih reči te tožijo.
- Jezus:** *Mu ne odgovori.*
- Pilat:** Ne odgovori nič?
- Natanael:** Njegov molk je najboljšo pričevanje.
- Člani zbora:** Obsodi ga in potrdi naš sklep!
- Pilat:** Čakajte! Stotnik, prevzemi nadzorstvo in moja straža naj ga odvede v pretorij. Sam ga hočem izprašati. *Notri.*
- Člani zbora:** Je že vse izprašano. Postava sama ga zaklinja k smrti!
- Kaifa:** Prvaki, ne izgubite poguma: kdor vztraja – zmaga!

Deseta slika.

V SODNI PALAČI.

Scena:

Bogato okrašena in opravljena sodna dvorana.

Osebe:

Pilat, Jezus, Kvint, Silvij, Epafrodit, Melhior.

- Pilat:** Slišal si, koliko zoper tebe pričajo. Odpovori mi. – Ti si judovski kralj?
- Jezus:** Praviš to sam od sebe, ali so ti o meni povedali drugi?¹⁴²
- Pilat:** Sem mar jaz Jud? Tvoj narod in veliki duhovniki so te meni izročili. Kaj si storil?¹⁴³

- Jezus:** Moje kraljestvo ni od tega sveta, ko bi bilo moje kraljestvo od tega sveta, bi se moji služabniki bojevali, da bi ne bil izročen Judom; tako pa moje kraljestvo ni od tod.
- Pilat:** Od kod si ti?¹⁴⁴
- Jezus:** *Mu ne da odgovora.*
- Pilat:** Meni ne odgovarjaš? Ne veš, da imam oblast te križati in oblast te oprostiti?¹⁴⁵
- Jezus:** Nobene oblasti bi ne imel do mene, če bi ti ne bilo dano od zgoraj; zato ima tisti, ki me je tebi izročil, večji greh.¹⁴⁶
- Pilat:** Torej kralj si?¹⁴⁷
- Jezus:** Tako je, kralj sem. Jaz sem zato rojen in sem zato prišel na svet, da pričam resnico. Vsak, kdor je iz resnice, posluša moj glas.¹⁴⁸
- Pilat:** Kaj je resnica?¹⁴⁹
- Kvint:** *Vstopi.* Cesarski namestnik! Dospel je sel z nujnim sporočilom, poslan od gospe Klavdije.
- Pilat:** Naj vstopi. – Stotnik! Odvedite obtoženca v preddverje; tam naj čaka. – Kaj mi prinašaš, Silvij, od moje Klavdije?
- Silvij:** Gospa te pozdravlja in naproša: »Nič ne imej s tem pravičnim, kajti veliko sem trpela danes v sanjah zaradi njega.«¹⁵⁰
- Pilat:** Težke sanje moje žene zaradi njega?! – On pravi, da je višjega izvora?! Čudno. – Vrni se in sporoči dragi Klavdiji, naj se ne vznemirja; zastopam pravico!
- Silvij:** *Ven.*
- Pilat:** Epafrodit! Melhior! *Ju pokliče v dvorano.* – Kako sodita o tej obtožbi judovskih duhovnikov?
- Epafrodit:** Namestnik, zdi se mi, da jih žene zlobna zavist in častihlepnost.
- Melhior:** Hinavski priliznjenci kriče, kakor da jim je za oblast cesarja, medtem ko so v skrbeh sami zase; zakaj velik je.
- Pilat:** Tako sodim tudi jaz. Strmim nad razumnostjo in odgovori tega pravičnega. Nobene krivde ne najdem na tem človeku.¹⁵¹
- Pilat, Epafrodit, Melhior odidejo ven; scena ostane prazna.*
- Pilat:** Glejte, pripeljem vam ga ven, da spoznate, da ne najdem na njem nobene krivde.¹⁵²

- Člani zbora:** Mi imamo postavo, in po postavi mora umreti, ker se je delal Sina božjega!¹⁵³
- Dariab:** Hujska narod, učeč po vsej Judeji, začenshi od Galileje do tod!¹⁵⁴
- Pilat:** Ali je on Galilejec?
- Člani zbora:** Nazarečan, izpod Herodove oblasti.
- Pilat:** Izročam vam ga in pojdite z njim k Tetrarhu, ki je te dni sam v Jeruzalemu; on naj sodi svoje obtožence!
- Člani zbora:** Proč z njim, k Herodu!

Enajsta slika.

GLEJTE, ČLOVEK!

Scena:

Trg Litostratos – Gabbata. S kamnitimi ploščami potlakan vzvišen prostor pred pretorijem. Na njem sodni sedež prokuratorja. – Nekaj časa pozneje.

Osebe:

Kaifa, Ana, Natanael, Amiel, Ecehiel, Jozua, Sadok, Arhelaj, Darab, Samuel, Amon, Jozafat, Datan, Efraim, Abrion, Kore, Eliab, Rafim, Saras, Albiron, Gerzon, člani zbora, Selfa, staržarji, Jezus, Pilat, Epafrodit, Melhior, Longin, Kvint, Agripa, Tekstor, Klavdij, vojaki, Baraba, strežaj.

Veliki zbor se vrača.

- Kaifa:** Čuvarji postave, tem odločneje moramo sedaj pritisniti na Pilata, in če ne bo obsodil po naši volji, mu zapremo, da ga zatožimo cesarju.
- Ana:** Ali naj na svoja siva leta dočakam poraz sinagoge?!
- Arhelaj:** Prej nas pokopljejo pod razvalinami templja, kakor da popustimo od naklepa.
- Člani zbora:** Ne popustimo, preden ne izdihne!
- Kaifa:** Kdor ne vztraja na tem, naj bo izobčen iz sinagoge!
- Ana:** Zadene naj ga prekletstvo očetov!

- Kaifa:** Zastaviti moramo ves svoj vpliv, vso našo moč, da se še danes, še pred praznikom izvrši, da se mora izvršiti!
na terasi se prikaže Pilat; za njim Epafrodit, Melhior, Longin, Kvint, Agripa, Tekstor, Klavdij.
- Pilat:** Kaj je zopet?
- Kaifa:** Visoki oskrbnik! Privedli smo Nazarečana nazaj pred tvoj sodni stol.
- Pilat:** Kako? Galilejec je in izpod Herodove oblasti; zato sem ga njemu izročil.
- Kaifa:** Oblastnik Herod se ga je sicer silno razveselil, ter ti sporoča svojo vdanost, vendar pa ni hotel soditi, ker si ti oskrbnik Judeje.
- Pilat:** Pripeljali ste mi tega človeka, češ, da hujska narod, a glejte, jaz sem ga izprašal, in v tem, česar ga tožite, nisem našel na njem nobene krivde. Pa tudi Herod ne; zakaj poslal sem vas bil k njemu, in glejte, nič smrti vrednega ni bil storil. Dal ga bom torej pretepsti ...¹⁵⁵
- Ana:** To ne zadošča!
- Kaifa:** Kajti po zakonu je kriv smrti!
- Člani zbora:** Tako je! V smrt z njim!
- Pilat:** Dal ga bom torej pretepsti in ga bom izpustil.
- Kaifa:** Proč s tem, izpusti nam Barabo!¹⁵⁶
- Člani zbora:** Proč s tem. Barabo nam izpusti!
- Pilat:** Dovolj imam že vaših predlogov in tožba; vem, kaj vas podžiga – prvaki! Glas ljudstva hočem slišati!
- Kaifa:** Krivično sodiš, cesarski namestnik!
- Člani zbora:** Ne mi, postava Mojzesova zahteva smrt za bogokletje!
- Pilat:** Kaj je hudega storil? Nič smrti vrednega nisem našel na njem. Dal ga bom torej pretepsti in ga bom izpustil.¹⁵⁷
- Člani zbora:** Barabo izpusti!
- Ana:** Tega na križ!
- Člani zbora:** Na križ z njim!
- Pilat:** Glas ljudstva bo odločil! – Odvedite ga na dvorišče!
Odide z Epafroditom in Melhiorjem. Longin, Kvint, Agripa, Tekstor, Klavdij – odvedejo Jezusa.
- Kaifa:** Pilat se sklicuje na glasovanje ljudstva! Dobro!
- Ana:** Tudi mi se sklicujemo na ljudstvo!

- Arhelaj:** V kratkem se itak zbere tukaj, da po običaju glasuje za sproščenje jetnika.
- Kaifa:** Sedaj, zvesti Jeruzalemčani, sedaj je naš čas. Razbežite se po vseh ulicah, pridobite prijateljev in zvestih pristašev; združite se in v skupinah prihitite in napolnite trg sodne palače. Poskrbite, da bo navdušenje naših prekričalo in oglušalo kričače Galilejčeve.
- Ana:** Ne zamudite trenutka!
- Arhelaj:** Če želi Pilat slišati glas ljudstva, ga bo slišal.
- Kaifa:** Enoglasno zahtevamo: Izpustiti nam Barabo, Galilejca na križ!
- Člani zbora:** Izpustite Barabo – Galilejca na križ!
- Datan:** Vrnemo se na čelu navdušene množice.
- Ana:** Ne mi, on naj pogine!

PREMOR.

Med tem je poteklo nekako pol ure. – Od vseh strani narašča vedno večja množica – na čelu sinedrij.

- Natanael:** Jeruzalemčani! Mojzes, vaš prerok vas kliče! Maščevanje zahteva njegova sveta postava!
- Množica:** Mi smo Mojzesovi! – Mi smo in ostanemo spoznavalci Jahve in njegovega nauka! – Mi se držimo naših duhovnikov in naših učiteljev! – Proč z njim, kdor se jim upira! – Vi ste naši očetje! – Mi smo in ostanemo z vami!
- Ana:** Otroci Izraela, zanašajte se na sinedrij; ta vas bo rešil!
- Ecehiel:** Odrecite se ga in ugonobite zapeljivca!
- Množica:** Več nočemo slišati o njem! – Vam sledimo, vam smo vdani! – Vse ljudstvo je z vami! – Mi gremo, kamor nas kličete! – Biti hočemo prosti krivih naukov Nazarečana! – Vi ste naši voditelji! – Živi naj visoki sinedrij! – Živijo naj razlagalci postav!
- Ana:** In Galilejec naj umrje!
- Gerzon:** Njegovo kri, njegovo smrt zahtevamo!
- Množica:** Galilejec mora umreti!

- Kaifa:** Potvarjal je postavo! Zaničeval Mojzesa in preroke in Boga preklinjal!
- Množica:** V smrt s krivim prerokom! – V smrt na križu! – Bogokletnik naj umrje! – Pilat ga mora križati!
- Kore:** Na križu naj zadosti svoji pregrehi!
- Množica:** Ne mirujemo, dokler se ne izvrši obsodba!
- Kaifa:** Blagoslovi naj vas Jahve, otroci Izraela!
- Ana:** Še živijo zvesti potomci očeta Abrahama!
- Kaifa:** Srečni, da ste se pravočasno oteli pogube, ki jo je pripravljajl vam in vašim otrokom!
- Abrion:** Samo odločnost naših prvakov je obvarovala narod pred padcem.
- Množica:** Živi naj visoki zbor! – Umrje naj Galilejec!
- Ecehiel, Jozua, Amiel:** In preklet naj bo, kdor ni z nami!
- Množica:** Poguba nanj!
- Kaifa:** Deželni oskrbnik vam bo dal izbiro, med oskrunjevalcem postav in Barabo. Jeruzalemčani, ne odnehajte, preden ne izpusti Barabe!
- Množica:** Barabo naj izpusti! – Galilejec naj pogine!
- Ana:** Češčen bodi Jahve, ker si uslišal naše želje!
- Ecehiel:** Pilat mora pritrditi; ves narod to zahteva!
- Kaifa:** Veliki dan v Izraelu! Jeruzalemčani, vztrajajte!
- Sadok, Arhelaj, Amiel:** Ta dan bo v čast sinagogi in v rešitev ljudstva!
- Kaifa:** Zahtevajte odločno obsodbo!
- Ana:** In če ne gre drugače, zagrozite s splošnim uporom!
- Sadok:** Pokažite pogum!
- Jozua:** Neustrašeno naprej!
- Arhelaj:** Pravična rabsodba nas štiti!
- Množica:** Pilat naj izreče smrtno obsodbo! (Cela vrstica lastnoročno prečrtana.)
Epafrodit in Melhior prihitita na teraso.
- Epafrodit:** Izraelci!
- Melhior:** V imenu oblastnika velevam: Mir in red!
- Množica:** Izpusti nam Barabo! Proč z njim!
- Epafrodit:** Oblastnik pride takoj.
- Množica:** Galilejčevo smrt zahtevamo!
- Kaifa:** Sedaj bo slišal, kakor želi – glas ljudstva!

- Longin:** *Na teraso. Cesarski namestnik!*
- Množica:** Sodi! – Obsodi ga! – V smrt!
Pilat se pojavi na terasi, za njim privedejo Kvint, Agripa, Tekstor, Klavdij z vojaki – Jezusa, ki je zbičan, na glavi ima trnjevo krono, ogrnjen v škrlatni plašč in trst v desnici.
- Pilat:** Pripeljem vam ga ven: Glejte, človek!¹⁵⁸
- Člani zbora:** *Ko ga zagledajo. Križaj ga! Križaj ga!*¹⁵⁹
- Množica:** Na križ z njim! – Križaj ga! – Umrje naj! – Na križ z njim!
- Pilat:** Vzemite ga vi in križajte, kajti ja ne najdem na njem nobene krivde.¹⁶⁰
- Množica:** Imamo postavo in po postavi mora umreti, zakaj Sina božjega se je delal!¹⁶¹ – Stori nam, kar si nam storil za vsake praznike! Križaj ga!
- Pilat:** Hočete li, da vam izpustim judovskega kralja?¹⁶²
- Množica:** Proč s tem, izpusti nam Barabo!¹⁶³
- Kaifa:** Cesarski namestnik, poslušaj glas ljudstva!
- Ana:** Poglej! Ves narod soglaša z našo obsodbo in zahteva, da ga usmrtiš.
- Množica:** Križaj ga!
- Pilat:** Tekstor, Kvint! Hitita k ječarju in privedita Barabo!
- Ana:** Živi naj Baraba! Obsodi Nazarečana!
- Množica:** Na križ z njim!
- Pilat:** Ne razumem tega ljudstva: pred nekaj dnevi so spremljali tega moža zmagoslavno po Jeruzalemu, in danes ga ženo v smrt.
- Kaifa:** Ljudstvo je končno izprevidelo, da je bilo varano od tega človeka, ki si je lastil ime Mesije in kralja Izraela!
- Natanael:** Ljudstvo se je streznilo, ko vidi, da je oni, ki je oznanjal življenje in svobodo narodu, postal sam brez moči in oblasti.
- Jozua:** Izrael na mara za Mesijo, ki se da ujeti in zvezati ter dopusti zasmeh in zaničevanje.
- Množica:** Zato naj umrje! – Križan naj bo krivi Mesija! – Pogine naj zapeljivec!
Agripa in Tekstor privedeta Barabo.
- Pilat:** Možje – Judje! Poglejte jih: sklicujem se ponovno na vaš trezni preudarek in vašo človeško vest! Znano vam je, da je

bil ta razbojnik zaradi upora, ki je nastal v mestu, in zaradi uboja vržen v ječo. Torej, katerega od teh dveh hočete, da vam izpustim?¹⁶⁴

- Množica:** Proč s tem! – Izpusti nam Barabo!
- Jozua:** Obljubil si, da izpustiš tistega, ki zanj prosi ljudstvo.
- Pilat:** Držim obljubo, ne da bi me kdo opozarjal. Kaj naj torej storim z Jezusom, ki se imenuje Kristus?¹⁶⁵
- Člani zbora:** Križan naj bo! (vrstica lastnoročno prečrtana)
- Množica:** Križaj ga! Križaj ga!¹⁶⁶
- Pilat:** Vašega kralja naj križam?¹⁶⁷
- Člani zbora:** Nimamo kralja razen cesarja!¹⁶⁸
- Pilat:** Kaj je vendar hudega storil?¹⁶⁹
- Člani zbora:** Križaj ga!¹⁷⁰
- Množica:** Križan naj bo!¹⁷¹
- Pilat:** Nič smrti vrednega nisem našel na njem. Dovolj je kaznovan: bičan je bil; oprostil ga bom.
- Člani zbora:** Ako tega oprostiš, nisi cesarjev prijatelj!¹⁷²
- Kaifa:** Kajti kralja se je delal!
- Člani zbora:** Vsak, kdor se dela kralja, se cesarju upira.¹⁷³
- Množica:** Dolžnost oblastnika je, da ga odstrani!
- Kaifa:** Mi smo, kot cesarjevi podložniki, storili svojo dolžnost in ti izročili tega upornika. Če torej naše tožbe in zahteve ljudstva ne upoštevaš, smo oproščeni krivde. Ti sam, cesarski namestnik, si potem odgovoren za posledice.
- Ana:** Če nastane po tem hujskaču vsesplošen nemir in upor po deželi, potem vemo, čigava je krivda.
- Datan:** Zadeva mora v Rim pred cesarja!
- Abrion:** Usrtiti ga moraš, sicer ne bo miru v Judeji.
- Pilat:** Kaj je vendar hudega storil? Nič smrti vrednega nisem našel na njem.¹⁷⁴
- Jozafat:** Kako je mogoče, da sodiš tega človeka tako obzirno, ko je vendar bilo pred nedavnim časom pomorjenih več ljudi radi malenkostnega krika in to celo brez razsodišče in brez obsodbe.
- Rafim:** Zato tudi tega ne smeš oprostiti, če si zvest cesarjev namestnik in skrben upravitelj te dežele.
- Pilat:** Prinesite vode.

- Kaifa:** Ljudstvo ne zapusti trga preden ne sliši smrtne obsodbe nad cesarjevim sovražnikom.
- Množica:** Mi se ne umaknemo.
- Pilat:** Glejte, vaš kralj!¹⁷⁵
- Množica:** Proč, proč; križaj ga! – Nimamo kralja razen cesarja!¹⁷⁶
- Pilat:** Kaj je vendar hudega storil?¹⁷⁷
- Množica:** *Še bolj pritiska nanj in njih vpitje zmaguje.* Križaj ga! Križaj ga! *Suženj prinese vode.*
- Pilat:** Vzemite ga vi in ga križajte; glejte, jaz si umijem roke.¹⁷⁸
Nedolžen sem pri krvi tega pravičnega, vi glejte!¹⁷⁹ –
Epafrodit in Melhior, poskrbite za razglas obsodbe in ga javno razglasite.
- Množica:** Njegova kri pridi na nas in na naše otroke!¹⁸⁰
- Pilat:** Na vašo zahtevo vam ustrežem in izpuščam Barabo! Toda, peljite ga ven do mestnih vrat, in da ne prestopi več tega obzidja.
- Člani zbora:** Sedaj si razsodil pravično!
- Množica:** Živel cesarski namestnik! – Živel Poncij Pilat!
- Pilat:** Pripeljite tudi ona dva morilca.
- Člani zbora:** Častna straža za kralja na njegovi zadnji poti.
- Množica:** In sredi med razbojnikoma! Pozdravljen, kralj judovski!
- Datan:** Sedaj boš v družbi grešnikov, katere si zagovarjal.
- Gerzon:** Ali boš sedaj podrl tempelj in ga v treh dneh sezidal?
- Rafim:** Modri tesarjev sin, kmalu ti stešemo prestol.
- Saras:** Prerok iz Nazareta!
- Arhelaj:** Ali nam boš še klical desetkratno gorje?
Epafrodit in Melhior z obsodbo. – Fanfarista.
- Epafrodit:** *Razglasi:* V imenu cesarja Klavdija Tiberija izrekam, jaz, Poncij Pilat, cesarski namestnik v Judeji, na izrecno zahtevo visokega sinedrija in po glasovanju ljudstva – obsodbo nad Jezusom iz Nazareta, ki je kriv hujskanja ljudstva k uporu, ki je branil cesarju davek dajati in se sam imenoval kralja Judov – k smrti na križu!
Obsojenec naj bo križan zunaj mestnega obzidja z razbojnikoma Dizmo in Gezmo, ki sta obsojena zaradi upora, ropa in uboja k enaki smrti.
Dano v Jeruzalemu, 14. nizana leta 781 po ustanovitvi Rima.

- Pilat:** Vzemite ga torej in ga križajte!
Z Epafroditom in Melhiorjem v palačo.
- Množica:** Zmaga! – Zmaga je naša! – Sovražnik sinagoge je uničen! –
Živi naj sinagoga!
- Člani zbora:** Živi naj Izrael!
- Kaifa:** Skozi Jeruzalem naj gre naš zmagoslavni pohod!
- Jozafat:** Kje so sedaj privrženci, da ti kličejo: Hosana?!
- Množica:** Na Golgoto! Kralj Izraela! – Čaka te prestol! – Na križu!

*Tretji del.***Dvanajsta slika.****POT NA GOLGOTO.**

Scena:

Križišče ulic. – Žarko predpoldansko sonce.

Osebe:

Prvi, drugi, tretji, četrti otrok, prvi, drugi romar, Gerzon, Rafim, Marija, Marija Magdalena, Janez, Marija Kleopova, Saloma, Longin, Kvint, Agripa, Avrelij, Tekstor, Selfa, Stražarji, Vojaki, Jezus, Simon iz Cirene, prva, druga, tretja, četrta žena, Veronika, prvi, drugi deček, Arhelaj, Amiel, Jozua, Daton, Sadok, Abrion, Efraim, Kore, Dariab, Dizma, Gezma, Priče, člani zbora, množica.

Od daleč se razlega fanfara in čuje se vrišč in hrup. Po ulicah živahno vrvenje. Od vseh strani se zbira ljudstvo in obrača pozornost na prihajajočo trumo.

Prvi otrok: *Kliče drugim.* Ali že veste? Jezusa iz Nazareta peljejo!

Drugi otrok: Kako peljejo?

Tretji otrok: Pa zakaj?

Četrti otrok: Kam peljejo?

Prvi otrok: Ali ne veste? Obsodili so ga in danes ga bodo pribili na križ.

Četrti otrok: Ali tistega kralja, ki smo mu v soboto potresali cvetje?

Drugi otrok: Pa pravijo, da je bil tako dober.

Tretji otrok: Ali bodo šli tod mimo?

Prvi otrok: Zato sem vas poklical. Pojdimo nasproti.

Četrti otrok: Bomo videli.

Prvi romar: *Spotoma.* Tistega slovečega preroka bodo danes križali. Boga se je delal in sedaj je našel svojo pogubo.

Drugi romar: In kakšno vrvenje po ulicah.

Prvi romar: Mnogo je takih, ki ga ljubijo. In celo iz daljnih krajev, kjer je preje učil, so prispeli za praznike.

Drugi romar: Pa ne bo morda kakih nemirov.

- Gerzon:** Pojdite, pojdite, da pozdravimo Galilejca; danes bo zasedel prestol.
- Rafim:** Hitimo, da vidimo.
- Prvi romar:** Pa pojdiva še midva.
Janez, Marija, Marija Magdalena, Marija Kleopova, Saloma – dospejo po ulici.
- Marija Kleopova:** Kako naj te potolažim, hči sionska; velika kakor morje je tvoja bolečina!¹⁸¹
- Marija Magdalena:** Raboni nedolžen v smrt izgnan!
- Marija:** Bičan, zasramovan, tako ponižan! Kaj jim je storil moj sin?
- Janez:** Zgodilo se je zavoljo grehov prerokov in zavoljo krivic duhovnikov, ki prelivajo kri pravičnega.¹⁸²
Se umakne v zatišje. – Vpitje narašča.
- Množica:** Naprej z njim! – Kaj zopet čakate?! – Sobota se bliža! – Pot tako ni več dolga! – Mora zdržati! – Na križu se odpočiješ!
Fanfara in sprevod.
- Glasovi iz množice:** Tesarjevega sina peljejo. Preroka iz Galileje. Sina Davidovega in z njim dva zločinca.
Ljudje se zbirajo ob potu in se pridružujejo sprevodu. Deček nosi belo desko, na kateri je viden trojni napis: I. N. R. I.
- Kore:** Okronani kralj Jeruzalemski!
- Sadok:** Pozdravljen, kralj judovski!
- Dariab:** Ali ti ne bo prestol premajhen, mogočni oblastnik?
- Selfa:** Povej, kdo te je udaril. Saj si prerok.
- Datan:** Sicer tak čudodelec, in sedaj brez moči in brez besede.
- Arhelaj:** Dosti dolgo si kraljeval, sedaj razpada tvoje kraljestvo.
- Longin:** Hitro, hitro, čas hiti. Do opoldne mora biti vse gotovo.
- Agripa:** Ali je že sedaj pretežko? Požuri se!
- Arhelaj:** Udari Nazarečana, da hitro stopi!
- Tekstor:** Nalašč se obotavlja.
- Kvint:** Zgrudil se nam bo. Pazite. Kdo bo nosil potem križ?
- Jezus:** *Nese globoko sklonjen – križ.
Za njim gredo žene, ki jokajo in tožijo.*
- Prva žena:** O gorje! Človek, ki si iz žene rojen, tako trpiš.
- Druga žena:** Pravičen je bil in le dobrote je delil.
- Tretja žena:** Mojega otroka je ozdravil.
- Četrta žena:** Kako trpi.

- Jozua:** Kaj objokujete javno sovražnika naroda.
- Prva žena:** Pada! Gorje! Nedolžen trpi.
- Veronika:** *Pristopi.* Dovolj, Gospod moj, da ti obrišem ranjeno obličje. *Mu poda prt.*
- Jezus:** *Jo hvaležno pogleda.*
- Veronika:** *Razpre prt in ga pokaže jokajočim ženam.* Učnikov obraz!
- Prva žena:** Čudo, čudovito, od kod to?
- Tretja žena:** Gospodovo obličje.
- Druga, četrta žena:** Usmiljeni dobrotnik.
- Arhelaj:** Tiho, ženske. Boga je preklinjal, zato mora umreti!
- Sadok:** Ali naj tempelj in sveto mesto pred njim izgine?!
- Člani zbora:** Smrti je kriv! Na križ!
- Longin:** Pomagajte mu, onemel je!
- Kvint:** To je delo sužnjev.
- Agripa:** Kdo bo nesel križ?
- Jozua:** Tu prihaja njegov privrženec – Simon iz Cirene. Ta naj nese.
- Agripa:** Čuj, ti tam!
- Simon iz Cirene:** Jaz, jaz nisem ... Zakaj prav jaz?
- Jozua:** Poslušal si njegov nauk o ljubezni do bližnjega, sedaj ga ubogaj!
- Člani zbora:** Pomagaj, da nam pred kaznijo ne umrje!
- Agripa:** Poprimi, Jud, če ne ... *Zavihti bič.*
- Jezus:** *Ga pogleda.*
- Simon iz Cirene:** Ponesem križ in mu pomagam.
- Arhelaj:** Zelo si obziren, stotnik.
- Longin:** Mar naj nam spotoma izdihne?
- Prva žena:** Dobri učenik!
- Druga žena:** Dobrotnik moj!
- Tretja žena:** Za toliko ljubezni – toliko plačilo!
- Četrta žena:** Glej, moj otrok, ta je tisti, ki te je blagoslovil in rekel: »Takah je božje kraljestvo«.
- Jezus:** Hčere Jeruzalemske, ne jokajte nad menoj, temveč jokajte nad seboj in nad svojimi otroki. Zakaj glejte, prišli bodo dnevi, ob katerih bodo začeli govoriti goram: »Padite na nas!« in gričem: »Pokrijte nas!«¹⁸³
- Selfa:** Zopet stojite?

- Longin:** Naprej, naprej!
Kore: S poti, ženske!
Arhelaj: Prerok, že zopet prerokuje.
Efraim: Stran, tu ni časa in prostora za solze!
Jozua: Vojaki, čemu nosite orožje?
Sadok: Dan pripravljanja je; podvizajte se!
Kvint: Molči, Jud! Sam vem!
Datan: O, kralj kronani, ne boš več bičal poštenih trgovcev, ne!
 Glej, tempelj stoji, hiša tvojega Očeta – ampak ti greš v smrt!
- Agripa:** Stotnik, zopet slabi; izkrvavel nam bo, preden dospemo na Golgoto. Z bičem mu pomagaj.
- Efraim:** Hlini se.
Gerzon: Čemu ta obzirnost?
Longin: Kaj vam mar? Naprej!
Tekstor: Mora iti, ni več daleč.
Prva žena: Mati!
Jozua: Kaj nas briga mati obsojenca.
Longin: Tudi obsojenci imajo matere. *Janez in Marija se srečata z Jezusom.*
- Janez:** Raboni!
Marija: Sin moj!
Jezus: *Se ozre in zagleda mater.* Mati!
Arhelaj: Stotnik, zastajamo!
Datan: Poldanska ura se bliža.
Longin: Jud zavistni! Naprej! Naprej! Kvint, Agripa! Tekstor!
Tekstor: Dalje!
- Marija Magdalena:** Zdravnik moje duše!
Janez: Pojdimo od tod.
Marija: Kjer je sin, tam je mati.
Janez: Mati mojega Gospoda, ali bo zmoglo srce?
Marija: Prosila sem pomoči – pojdimo.
Sprevod se pomika proti Golgoti.

Trinajsta slika.**GOLGOTA.**

Scena:

Nizki, goli griček blizu Jeruzalema. – Temni se.

Osebe:

Jezus, Dizma, Gezma, Kvint, Tekstor, Klavdij, Agripa, Ana, oče, dvanajstletni deček, Longin, Kaifa, Arhelaj, Jozua, Sadok, Ecehiel, Jozafat, Natanael, Samuel, Marija, Janez, Marija Magdalena, Marija Kleopova, Saloma, prva žena, druga žena, Datan, Eliab, Amiel, Dariab, Amon, Efraim, Abrion, Kore, Rafim, Saras, Albiron, Gerzon, Selfa, stražarji, člani zbora, množica.

- Kvint:** Delo je končano!
- Tekstor:** Povzdignjenje zemlje!
- Klavdij:** Povišan na križ!
- Agripa:** Sin tesarjev!
- Ana:** In ljudstvo je rešeno krivega Mesije!
- Oče:** *Sinu.* Glej, sin, tako umira prerok za svoj nauk!
- Longin:** In za svoje kraljestvo!
- Kaifa:** Kaj pomeni ta napis?
- Člani zbora:** To je norčevanje! Zasmeh sinedrija in naroda!
- Ana:** Kako se glasi?
- Arhelaj:** »JEZUS NAZAREČAN KRALJ JUDOV«; ¹⁸⁴ pisan je še z grškimi in latinskimi črkami.
- Ana:** To bero mimoidoči romarji in čast naroda je trpko žaljena.
- Člani zbora:** Ta deska mora s križa!
- Kaifa:** Rimska šega nam zabranjuje; zato hitite: Arhelaj, Jozua, Sadok! K Pilatu in zahtevajte v imenu Izraela, naj spremeni napis. Recite: »Nikar ne piši: »Judovski kralj«, ampak, da je on rekel: »Judovski kralj sem.«¹⁸⁵
- Arhelaj, Jozua:** Kakor velevaš.
- Kaifa:** Razložite tudi in prosite, ker je dan pripravljanja, da bi se strle križanim kosti in se sneli pred sončnim zatonom; da bi trupla ne ostala na križu v soboto.

- Kvint:** Odelo smo si razdelili, toda suknja; brez šiva je in od vrha izcela stkana.
- Klavdij:** Nikar je ne parajmo, ampak žrebajmo zanjo, čigava bodi.¹⁸⁶
- Tekstor:** Storimo to.
- Agripa:** Imam kocke. Žrebam prvi.
- Klavdij:** Vrzi!
- Kvint:** Izgubil.
- Agripa:** Nazarečan, če znaš delati čudeže, osreči moj žreb!
- Tekstor:** Pusti ga, kaj nam mar. – Pet!
- Klavdij:** Jaz poskusim. – Osem!
- Agripa:** Pri Herkulu, tvoja je!
- Kvint:** Vzemi jo.
- Tekstor:** Ne zavidamo ti je, od judovskega kralja.
- Agripa:** Če si ti judovski kralj, pomagaj sam sebi!¹⁸⁷
Vojaki pristopijo in se rogajo.
- Mimoidoči:** *Ga sramote in zmajujejo z glavami.*⁸⁸ Ti, ki podiraš tempelj in ga v treh dneh postavljaš, reši samega sebe! – Če si Sin božji, stopi s križa! – Saj je rekel: »Sin božji sem!«
- Natanael:** Zaupal je v Boga, naj ga zdaj otme, če mu dobro hoče.¹⁸⁹
- Tekstor:** Kristus, Izraelov kralj naj stopi zdaj s križa, da bomo videli in verovali.¹⁹⁰
- Jezus:** Oče, odpusti jim, saj ne vedo kaj delajo.¹⁹¹
- Jozafat:** Če je Izraelov kralj, naj stopi zdaj s križa in bomo vanj verovali.¹⁹²
- Gezma:** *Se mu roga.* Ako si ti Kristus, reši sebe in naju.¹⁹³
- Dizma:** *Ga svari.* Ali se tudi ti ne bojiš Boga, ki si v isti obsodbi? In midva po pravdi prejemava, ta pa ni storil nič hudega.¹⁹⁴
Jezusu: Gospod, spomni se me, kadar prideš v svoje kraljestvo!
- Jezus:** Resnično povem ti, danes boš z menoj v rajju.¹⁹⁵
Marija, Janez, Marija Magdalena, Marija Kleopova in Saloma pristopijo.
- Kaifa:** Čujte! Razbojniku obljublja »paradiž« – še vedno kakor oblastnik!
- Ana:** Celo s križa oznanja božje kraljestvo!

- Prva žena:** *Došlim.* In dajali so mu vina, mešanega z miro in žolčem.
- Druga žena:** Poskusil je, pa ga ni vzela.
- Janez:** Gospod, dopolnjuje se pismo.
- Agripa:** *Ženam, ki žele bližje.* Kam zopet? Proč! Od daleč glejte!
- Janez:** *Stotniku.* Vidiš to ženo? Mati je njegova. Dovolji ji, da stoji pod križem.
- Longin:** *Pritrdi.*
- Množica:** Mati Nazarečana. Žalostna je izvoljenca.
- Marija Kleopova:** *Stotniku.* Jaz sem ji sorodna in ta ga spremlja iz Magdale.
- Jezus:** *Se ozre na mater.* ¹⁹⁶Žena, glej, tvoj sin! – *Učencu:* Glej, tvoja mati!
- Marija:** Sin moj!
- Janez:** Učenik!
- Magdalena:** Rešitelj moj!
- Jezus:** Žejen sem.¹⁹⁷
- Longin:** Tu je posoda kisa. Kvint, natakni gobo na hizop in mu podaj k ustom.
- Datan:** Pustite!¹⁹⁸
- Eliab:** Glejmo, ali pride Jahve, da ga sname.⁹⁹
- Amiel:** Saj je rekel: »Sin božji sem!«²⁰⁰
- Jezus:** *Zakliče z močnim glasom.* ²⁰¹*Eloi, Eloi, lama sabaktani! Moj Bog, moj Bog, zakaj si me zapustil?*
- Glasovi iz množice:** Glejte, Elija kliče.²⁰² – Ta kliče Elija. – Poglejmo, če ga pride Elija rešit.²⁰³
- Jezus:** Dopolnjeno je.²⁰⁴
- Glasovi iz množice:** Umira!
- Jezus:** *Zakliče z močnim glasom.* ²⁰⁵ Oče, v tvoje roke izročim svojo dušo. *Nagne glavo in izdihne.*
Nastane tema in zemlja se strese. Ljudstva se polasti groza in se razbeži; nekateri od množice popadajo na zemljo in se trkajo na prsi.
- Longin:** Resnično, ta človek je bil Sin božji!²⁰⁶
- Glasovi iz množice:** Resnično, ta je bil Sin božji! – Grešili smo; reši nas, Gospod! Jezus, Sin Davidov – usmiljenje – usmiljenje.

Štirinajsta slika.
GOSPODOV POGREB.

Scena:

Griček je izpraznjen in križani sneti; le pod Jezusovim križem so ob mrtvem, z belim prtom pokritem truplu zbrani: Marija, Janez, Marija Kleopova, Marija Magdalena, Saloma, Jožef iz Arimateje in Nikodem. – Večerna zarja.

Janez: Končana je daritev.

Marija Magdalena: In vse je dopolnjeno.

Marija: Betlehem – Golgota!

Janez: Na svetu je bil in svet je po njem nastal in svet ga ni spoznal.

Marija Kleopova: Oznanjal je blagovest ubogim, delil dobrote, in kateri so potrebovali ozdravljenja, jih je ozdravil.

Saloma: In od rodu do rodu bo segala njegova milost.

Marija Magdalena: Sedaj pa je umolknil glas Rabonija in dobrotna roka je onemela; nevede sem mazilila njegovo truplo za pogreb.

Marija: O, vi vsi, ki greste po poti, ozrite se name in pogledjte, ali je bolečina, kakor bolečina moja!²⁰⁷

Marija Kleopova: Ne žaluj, blagoslovljena ti med ženami!

Saloma: Glej, blagrovali te bodo vsi rodovi, zakaj mati si Njemu, ki je mogočen!

Janez: Tvoje srce naj se ne žalosti: On je odšel, da ti v hiši Očeta pripravi bivališče, kjer bo kraljeval vekomaj in te vzел k sebi.

Marija: Njegove besede hranim in premišlujem v svojem srcu.²⁰⁸

Janez: Zopet ga bomo videli, ker obljubil nam je: ²⁰⁹»Ko bom pa vstal, pojdem pred vami v Galilejo«. – In kar je govoril, je resnica, zakaj – »Nebo in zemlja bosta prešla, moje besede pa ne bodo prešle!«²¹⁰

Nikodem: Zato bodi zahvaljen, Gospod, Bog Izraela, ker se je ozrl na svoje ljudstvo in mu pripravil odrešenje!

Vsi: In mir njegov bodi z nami!

Jožef iz Arimateje: Proti večeru gre in dan se je že nagnil; zato nesimo Gospoda v grob, ki je izklesan v skalo in v katerem še nihče ni bil položen.

Marija Magdalena: In ko bo minila sobota, bomo kupile dišav in prvi dan v tednu bomo prišle na vse zgodaj v vrt in mazilile njegovo truplo.

Odidejo in križi ostanejo osameli.

KONEC

*Pretipkala: Tanja Jenko,
v imenu Gospodovem 2012!*

OPOMBE

¹ Mr 11,10	³¹ Jn 7,52-53	⁶³ Mt 26,29-30
² Mr 11,9-10; Lk 19,38	³² Jn 7,27-28	⁶⁴ Jn 13,36
³ Jn 14,6-7	³³ Jn 7,42-43	⁶⁵ Jn 14,1-4
⁴ Lk 19,38-39	³⁴ Jn 7,28-29	⁶⁶ Jn 14,12-14
⁵ Lk 19,39-40	³⁵ Lk 22,15-18	⁶⁷ Jn 14,15-25
⁶ Lk 19,40-41	³⁶ Lk 22,17-18	⁶⁸ Jn 13,36
⁷ Mt 21,15-16	³⁷ Jn 14,28-29	⁶⁹ Jn 13,36-37
⁸ Mt 21,15-16	³⁸ Jn 14,5-6	⁷⁰ Jn 13,37-38
⁹ Mt 21,16-17	³⁹ Jn 14,6-7	⁷¹ Jn 13,37-38
¹⁰ Mr 10, 52	⁴⁰ Jn 14,8-9	⁷² Jn 14,27-28
¹¹ Lk 18,15-17	⁴¹ Jn 14,9-12	⁷³ Jn 15,2-8
¹² Mt 24,2-3	⁴² Jn 14,23-26	⁷⁴ Jn 16,5-16
¹³ Prirejeno po: Mt 26,1-5;14-16; Mr 14,1-2;10-11; Lk 22,1-67	⁴³ Jn 12,44-50	⁷⁵ Jn 16,16-18
¹⁴ Mt 26,5	⁴⁴ Jn 13,6-7	⁷⁶ Jn 16,19-25
¹⁵ Lk 18,31-32	⁴⁵ Jn 13,7-8	⁷⁷ Jn 16,25-29
¹⁶ Lk 18,32-34	⁴⁶ Jn 13,8-9	⁷⁸ Jn 16,29-31
¹⁷ Jn 10,11-16	⁴⁷ Jn 13,8-9	⁷⁹ Jn 16,31-32
¹⁸ Mt 16,23-24	⁴⁸ Jn 13,9-10	⁸⁰ Jn 15,18-19
¹⁹ Mr 10,45	⁴⁹ Jn 13,10-12	⁸¹ Jn 16,33
²⁰ Mt 19,27-28	⁵⁰ Jn 13,27-28	⁸² Jn 17,18
²¹ Mt 19,28-30	⁵¹ Jn 13,12-19	⁸³ Ps 117
²² Mr 14,5-6	⁵² Lk 22,20-21	⁸⁴ Mr 14,27-29
²³ Mr 14,6-10; Jn 11,7-8	⁵³ Jn 13,21-22	⁸⁵ Mt 26,33-34
²⁴ Lk 12,15-16	⁵⁴ Mt 26,23-24	⁸⁶ Mr 14,30
²⁵ Mt 6,24-27	⁵⁵ Jn 13,24-25	⁸⁷ Mr 14,31
²⁶ Lk 2,34-35	⁵⁶ Jn 13,25-26	⁸⁸ Mt 26,36
²⁷ Mt 26,15-16	⁵⁷ Jn 13,26-27	⁸⁹ Mt 26,38
²⁸ Jn 7,35-36	⁵⁸ Mt 26,25-26	⁹⁰ Mt 17,5
²⁹ Jn 7,36	⁵⁹ Mt 26,25-26	⁹¹ Mt 17,12-13
³⁰ Jn 7,51	⁶⁰ Jn 13,31-32	⁹² Mt 26,42
	⁶¹ Lk 22,19-20; Mr 14,22	⁹³ Lk 22,42
	⁶² Mt 26,28-29	⁹⁴ Mr 14,42

- 95 Mr 14,41
 96 Mr 14,41-42
 97 Mr 14,42
 98 Lk 22,49
 99 Mt 26,49-50
 100 Lk 22,49
 101 Mr 14,21
 102 Jn 18,4
 103 Jn 18,5
 104 Jn 18,5
 105 Lk 22,49
 106 Mt 26,52
 107 Lk 22,51
 108 Jn 18,7
 109 Jn 18,8
 110 Jn 18,8-9
 111 Mt 26,35
 112 Lk 22,53
 113 Lk 22,61
 114 Jn 18,19
 115 Jn 18,20
 116 Jn 18,22
 117 Jn 18,23
 118 Mr 14,58
 119 Mt 26,62
 120 Lk 22,67
 121 Mt 26,63
 122 Mt 26,64
 123 Mt 26,65
 124 Lk 22,71
 125 Cfr. Mt 23 sekv.
 126 Mt 27,4-5
 127 Mt 27,4-5
 128 Mt 27,5-6
 129 Mt 27,6-7
 130 Jn 18,29
 131 Jn 18,30
 132 Jn 18,31
 133 Jn 18,31-32
 134 Jn 19,7-8
 135 Lk 22,7
 136 Lk 22,7
 137 Lk 22,2-3
 138 Mt 12,30-31
 139 Mt 10,34-35
 140 Mt 27,13-14
 141 Mr 15,4
 142 Jn 18,34-35
 143 Jn 18,35
 144 Jn 19,9
 145 Jn 19,10-11
 146 Jn 19,10-12
 147 Jn 18,37
 148 Jn 18,37-38
 149 Jn 18,31
 150 Mt 27,19-20
 151 Lk 23,5-6
 152 Jn 19,4-5
 153 Jn 19,7-8
 154 Lk 23,5-6
 155 Lk 23,14-16
 156 Lk 23,18-19
 157 Lk 23,21-23
 158 Jn 19,6
 159 Jn 19,6
 160 Jn 19,6-7
 161 Jn 19,7
 162 Mr 15,9
 163 Jn 23,18-19
 164 Mt 27,21
 165 Mt 27,22
 166 Mr 15,14
 167 Jn 19,15-16
 168 Jn 19,16
 169 Lk 23,22-23
 170 Mt 15,14
 171 Mt 27,24
 172 Jn 19,12-13
 173 Jn 19,12-13
 174 Lk 23,22-23
 175 Jn 19,15
 176 Jn 19,15-16
 177 Lk 23,22-23
 178 Jn 19,6-7
 179 Mt 27,24-25
 180 Mt 27,25-26
 181 Cfr. Jer 2,13
 182 Cfr. Jer 4,13
 183 Lk 23,28
 184 Jn 19,19-20
 185 Jn 19,21-22
 186 Jn 19,24-25
 187 Lk 23,37-38
 188 Mt 27,39-41
 189 Mt 27,43-44
 190 Mk 15,32-33
 191 Lk 33,34-35
 192 Mt 27,42-43
 193 Lk 23,39-40
 194 Lk 23,40-43
 195 Lk 23,43-44
 196 Jn 19,27-28
 197 Jn 19,28-29
 198 Mr 15,36-37
 199 Mr 36,37
 200 Mt 27,43-44
 201 Mr 15,34-35
 202 Mr 15,35-36
 203 Mt 27,48-50
 204 Jn 19,30-31
 205 Lk 23,46-47
 206 Mr 15,39-40
 207 Iz Threni 1,12
 208 Cfr. Lk 2,51
 209 Mr 14,27-28
 210 Mt 24,35

Alojzij Pavel Florjančič

GREGORIN-TOMINČEV PASIJON IN DUHOVNA DRAMA PRI SLOVENCIH V 20. STOLETJU

*Posvečeno 145 letnici slovenskega Dramatičnega društva
in 120 letnici slovenskega narodnega gledališča.*

UVOD

V lanski številki naše pasijonske revije smo predstavili do tedaj še nenatisnjeni Finžgarjev pasijon, letos pa je prišlo na vrsto drugo, prav tako do sedaj nenatisnjeno besedilo pasijonske igre I. N. R. I., ki sta ga leta 1928 napisala Edvard Gregorin in Roman Tominec. V nadaljevanju bomo na kratko predstavili samo delo in oba pisca, ker sta širšemu krogu bralcev, v nasprotju z lani objavljenim pasijonskim avtorjem Franom Saleškim Finžgarjem, manj znana ali celo neznanata. Lansko leto smo podali poenostavljen pregled duhovne drame pri Slovencih v 19. stoletju, letos to poskušamo v nadaljevanju storiti tudi za 20. stoletje.

Morda ne bo odveč, da na začetku spregovorimo nekaj malega o nazivu duhovna drama, kamor smo uvrstili obe pasijonski noviteti v našem lanskem in letošnjem prispevku.

Niko Kuret (1906–1995), etnolog, romanist in komparativist, redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, med drugim mednarodno priznan strokovnjak za pasijonske igre, je leta 1981 v svojem delu *Duhovna drama*¹ uvodoma opredelil ta pojem takole: »Duhovna drama jemlje tematiko iz religiozne sfere, ki jo na tem mestu omejujem na krščanski kulturni krog,« in nadaljuje: »pridevnik *duhoven* se tudi v slovenščini ne nanaša samo na »duh, duhá, ampak pomeni tudi »verski, religiozen« (Slovar slovenskega knjižnega jezika I, 1970; tako že Pleteršnikov slovar I iz leta 1894, kjer je razvidno podobno nemško razlikovanje »geistig, geistlich«). V pomenu »verski, religiozen« ga je v tisku pri nas prvi uporabil Matija Klombner, ko je leta 1563 pod Trubarjevim imenom izdal *Ene duhovne peisni* (Kuret 1981, str. 5). Isti avtor na naslednji strani sklene: »Duhovna drama je po svojem nastanku in po svojem razvoju religiozno »angažirana«. Doseči hoče duhovni dvig in poglobitev ter krščansko očiščenje (katharzis) gledalcev. K njej zato ne prištevam dram z religiozno tematiko, ki jim je religiozna angažiranost tuja (Wilde, Giradau idr.)«.

Že v Kuretovem tolmačenju pojma duhovna drama zasledimo torej tendenco povezovanja s krščanskim kulturnim krogom, na katerega se omejuje. Posamezne

zvrsti duhovne drame se da seveda bolj natančno opredeliti: verska drama, liturgična drama, biblična drama, legendna drama in še natančnejše, misterij, mirakel, moraliteta, pasijon kot igra ali procesija in podobno, kot to še vedno učijo na slovenistiki Filozofske fakultete. Tako poimenovanje je prevzela tudi Enciklopedija Slovenije v geslu Duhovna drama² in podobno tudi Slovar slovenskega knjižnega jezika.

Včasih taka presplošna, za nekatere tudi zavestno tendenčna opredelitev, ki bi lahko pomenila enačenje duhovnosti z verovanjem, vero, religijo, morda kar s krščanstvom, če ne celo s katolištvom, nekatere moti, tudi nekatere slaviste, literate in dramske strokovnjake. Da te dileme niso kaj novega, se lahko prepričamo že leta 1940 v spisku dramskih naslovov Prosvetne zveze, kjer za priporočljive igre priporočajo »duhovne in verske igre« kot primerne za katoliško usmerjene ljudske odre, pa tudi v današnjem času nekateri pisci dodatno, torej podrobneje, označijo zvrst v oklepaju, na primer: *Duhovna (religiozna) drama*, glej: Stržinar (2003), pa čeprav avtorica stori to le na enem mestu in pri tem raje uporabi bolj »sprejemljiv« izraz religiozna kakor verska drama.

V današnji, tako imenovani »postmoderni«, dobi ustvarjalci pogosto iščejo navdihe in vire za svoja dela iz različnih kulturnih, duhovnih in verskih okolij, jih kombinirajo, združujejo in na ta način soustvarjajo globalistične »multi-kulti« produkte. Eden takih primerov je knjiga *Prebujenje v svetlobo* plodovitega slovenskega dramskega pisca, dramaturga, sicer ezoterika in deklariranega budista, Vilija Ravnjaka. Njegova umetniška predelava mističnih obredov Egipčanske knjige mrtvih (v prevodu Pert em hru) bi lahko služila za potrjevanje univerzalnosti izraza duhovna drama, čeprav jo konvencionalno (vsaj do sedaj) pod tem imenom razumemo kot sinonim za versko dramo krščanskega sveta, ki je zrasel na grških, rimskih in judovskih temeljih. Religiozne teme in simboliko sodobni avtorji pogosto uporabijo v prenesenem, simboličnem smislu, tudi kot parodijo, v skrajnih primerih včasih kot provokacijo ali celo blasfemijo. S tem želijo podati razpetost med tradicionalno in osebno normo, med duhom in telesom, odtujenostjo in nihilističnim absurdom, svetostjo in grehom ali pa preprosto želijo s »svetim« zbuditi publiciteto. Ni naključje, da se to izrazito pojavi in opazi pri piscih moderne in ekspresionizma, kot sta Cankar in Pregelj, ali v novejšem času pri Dominiku Smoletu v njegovem Krstu pri Savici (1968); podobno Miha Remec: Škofovski kres (Kres pri Savici) 1969; Dimitrij Rupel: Job (1982); Marjan Rožanc: Prizori s hudičem (1986), Lectio Divina (1988); Sergej Verč: Evangelij po Judi (1988); Marjan Tomšič: Jezus Križani (1992); Meta Hočevar: Škofjeloški pasijon (2000).

Pri našem izvajanju zato ostajamo pri Kuretovi opredelitvi pojma duhovna drama, pa naj si bo dramsko delo »visoke« literature in poklicnih odrov ali pa ljudske igre in za ljubiteljske odre. Mislimo pa, da ni nič narobe, če uporabimo tudi

izraz verska dramatika ali igra, lahko pa bi tudi napisali literatura ali dramatika z versko tematiko ali usmerjenostjo; sami smo se opredelili kar za termin duhovna drama pri Slovencih v 20. stoletju. Zavestno nismo napisali na Slovenskem, saj omenjamo tudi slovenske pisce iz zamejstva in tujine, na primer slovenske politične emigracije.

Naj temu še dodamo, da vsebina našega prispevka nima kakih posebnih ambicij, kot bi bilo morda lahko razumljeno iz naslova. Zaradi poenotenja vendarle nadaljujemo tam, kjer smo lansko leto končali. Kot lani tudi letos nismo pripravili nekega sistematičnega in izčrpnega pregleda celotne duhovne drame ali verskih iger na Slovenskem v 20. stoletju, pač pa vas vabimo, da se skupaj sprehodimo po bogati literarni in odrski sceni, ko je bila prav slednja, po koncu druge svetovne vojne, radikalno prekinjena. Duhovne, verske literarne ustvarjalnosti, kljub spremenjenim družbenim razmeram po drugi svetovni vojni, pri nas seveda niso nikoli popolnoma prekinili. Pisanje duhovnih, pravzaprav verskih dramskih vsebin po vojni pri nas sicer ni bilo zaželeno, tudi ne motivirano, saj se jih ni moglo uprizarjati, vendar so le-te vendarle nastajale, predvsem v emigraciji, največ v Argentini.

I. N. R. I.

Leta 1928 odigrajo v ljubljanski Drami pasijonsko noviteto *I. N. R. I.*, avtorjev Edvarda Gregorina in Romana Tominca, ki jo nato igrajo še v sezonah 1928/29, 1929/30, 1932/33 in 1933/34.

Glede na istega leta (1928) napisano in odigrano versko igro Theophilus pomeni Gregorin-Tominčev prvenec korak nazaj v pojmovanju sodobne duhovne drame v Evropi pa tudi pri nas. Igra je tradicionalno sestavljena iz besedil štirih evangelistov in opisuje jeruzalemske dogodke ob velikonočnih dneh leta 33 po Kristusovem rojstvu in je razdeljena na tri dele ter na štirinajst slik. Delo je sicer solidno napisano, zato se je uveljavilo na poklicnih ter na večjih amaterskih, ljudskih odrih. Dramaturško ni dodelana, manjkajo didaskalije, o morebitni glasbi ni sledu. Ohranjeni tipkopis ima delno pripisane zasedbe vlog, inscipientskih ali drugih pripisov ni.

To delo pa je vseeno pomembno, saj je po več kot treh desetletjih po Finžarjevem pasijonu prvo delo te zvrsti. Gregorinu pa je bila ta drama, ki mu jo je pomagal napisati teolog, tudi bibliacist p. Roman Tominec, osnova, s katero je lahko po petih uprizoritvenih sezonah, režiserskih in igralskih izkušnjah, leta 1935 napisal novo, tokrat dobro duhovno dramo *V času obiskanja*.

Delovni tipkopis igre *I. N. R. I.* je lansko leto (2011) našel p. Felicijan Pevec OFM v arhivu njihovega Frančiškanskega samostana v Novem mestu. Igra po dosedanjem vedenju ni bila natisnjena. Besedilo je ohranjeno v celoti. Evangelijske navedke smo iz dramskega besedila umaknili in jih oštevilčene navajamo na koncu

virov. Tako je besedilo bolj prijazno in nemoteče za bralca, bolj zahtevnim, analitičnim bralcem pa umik fusnote s tekoče strani ne bi smelo delati težav. Zastarele besede smo nadomestili z novejšimi (na primer, Mojzes namesto Mozes, nezaslišano namesto nečuvono, sonce namesto solnce), smo pa po drugi strani nemalo besed ohranili (na primer Bartolomej namesto Jerneja, Ecehiel namesto Ezehiela, Kaifež namesto Kajfa ali Kaifa, pismoučeni ali pismarji namesto pismouki, pa tudi, ako, često, čuješ, prilakomniti, ostrašiti, prilakomniti, velemodri, zmagalec) tako, da je vendar ostalo nekaj jezikovne patine. Kajpak smo popravili očitne zatipkane napake in nedosledno interpunkcijo.

Edvard Gregorin

se je rodil leta 1897 v Vnanjih gorica pri Ljubljani. Zanj bi lahko rekli, da se je rodil kot igralec. Še pred šolo naj bi ga fascinirala stavba Deželnega gledališča, današnja Opera v Ljubljani. V drugem razredu klasične (nižje) gimnazije v Ljubljani je napisal »igrokaz« igro v dveh dejanjih, ki so jo tudi odigrali. V četrtem razredu je s katedra ob navzočnosti profesorja Adolfa Robide predaval v nemškem jeziku o zgodovini slovenske gledališke umetnosti. Sošolci so ga klicali za »šaušpilerja«. Na šolskih proslavah je deklamiral, prvačil v pevskem zboru in redno obiskoval gledališke predstave. V višji gimnaziji je začel režirati in igrati v bližnji Brezovici. Že kot mlad dijak je začel brati strokovno gledališko literaturo in se izpopolnjeval teoretično in praktično.

Pred koncem vojne ga je angažiral intendant Dramatičnega društva Fran Govekar in 8. decembra 1918 leta je že uspešno zaigral v Govekarjevem *Desetem bratu*. Igral je celo sezono in kot igralec začetnik odigral kar trinajst vlog, med njimi tudi na prvi predstavi v novo odprtem slovenskem gledališču, 6. februarja 1919.

V sezoni 1919/20 je šel z nekaj ljubljanskimi soigralci in režiserjem Hinkom Nučičem v Maribor, kjer so tudi tam odprli slovensko gledališče in bil ravnatelj Nučiču še za tajnika. V tej sezoni je odigral neverjetnih 34 različnih vlog!

Naslednje leto ga je nagovoril direktor Pavel Golia, da se je vrnil v Ljubljano, kjer je takoj dobil prve vloge. Od leta 1918 do 1920 je obiskoval igralsko šolo Hinka Nučiča v Ljubljani in Mariboru. Dramatično šolo Združenja gledaliških igralcev je obiskoval v letih 1924 in 1925 in jo končal. Izpopolnjeval se je ob študijskih obiskih v evropskih gledaliških središčih (Praga, Leipzig, München, Dunaj). V Berlinu je bil v sezoni 1930/31 učenec Reinhardove gledališke šole, Znanstvenega inštituta berlinske univerze in privatist pri režiserju Lindbergu v Državnem gledališču. Povsod je intenzivno obiskoval tamkajšnja gledališča.

Gregorin je ustvaril več kot tristopetdeset likov v klasičnih in modernih dramah in komedijah, od tega *dvajset Shakespearovih* in *desetih Cankarjevih*.

Gregorinova posebna ljubezen pa je bila duhovna drama. Gotovo je kot dijak že pred prvo vojno videl »Finžgarjev pasijon« v ljubljanskem slovenskem Dežel-nem gledališču. V njem je leta 1920 v Mariboru odigral naslovno vlogo Kristusa. Srečanje s pasijonsko igro je Gregorina trajno zaznamovalo. Med obema vojnama je po ljudskih in dijaških odrih predaval, svetoval in režiral pri številnih pasijon-skih igrah in večkrat tudi igral Kristusa.

Leta 1928 je skupaj z ljubljanskim frančiškanom, p. Romanom Tomincem na-pisal pasijonsko igro I.N.R.I, jo do leta 1934 v ljubljanski Drami, režiral in v njej odigral Jezusa v petdesetih uprizoritvah. Leta 1934 je napisal novo, sodobnejšo pasijonsko igro V času obiskanja, ki so jo v ljubljanski drami igrali od leta 1935 pa vse do leta 1943. Igro je na oder postavil sam in v več kot petdesetih ponovitvah igral Kristusa. Napisal je še dve igri z biblijsko snovjo, božično igro *Kralj z neba* in sodobni *Oče naš*, ki ju je uprizorila ljubljanska Drama, prvo v sezoni 1936/37, in drugo v sezoni 1942/43.

Morda je prav ta angažiranost z duhovno dramo, prava *passio*, strast, povzro-čila, da Gregorin, ta »postavni, čedni, blagoglasni fant« ni postal »zvezda odra« gledališki igralec najvišjega formata, kljub svoji nadarjenosti, predanosti odru, studioznosti, zanesljivosti, in mojstrstvu. Še zlasti je njegova zvezda začela bledeti po vojni, ko na sporedu njegove, sedaj SNG Drame, ni bilo več prostora za njegove in druge duhovne drame. Navzlic temu mu je njegova hiša, ki ji je Edvard Grego-rin podaril vsa svoja gledališka leta, ob njegovem petindvajsetletnem gledališkem delu na slovenskem odru posvetila posebno, 14. številko Gledališkega lista sezone 1948/49. V njem so podrobno navedene vse njegove vloge, ki jih je odigral v Lju-bljanski in Mariborski Drami in predstavljen njegov gledališki razvoj.

Edvard Gregorin je vse do svoje smrti, umrl je leta 1960 v Ljubljani, še nasto-pal v Ljubljani, v Zagrebu, proti koncu tudi na radiu. Tako je še v letu 1959 igral v moderni posthumni drami Ferda Kozaka *Punčka* v SNG Drama prav Gregorin naslovno vlogo in poleg soigralke Vide Juvanove prav on kvalitetno izstopal. Iz leta Gregorinove smrti pa hranijo v arhivu Radia Slovenija posnetek Gogoljeve drame *Revizor*, kjer poleg prve violine našega povojnega gledališča Staneta Se-verja nastopa med glavnimi vlogami kot sodnik Edvard Gregorin. Z njima igrajo med drugimi še tedaj najbolj izpostavljeni igralci Stane Potokar, Janez Čuk, Jurij Souček, Jože Zupan. Igro je režiral Hinko Košak. Ta radijska drama sodi v zlati repertoar RTV Slovenija. Gregorin se je torej prav na koncu kot ptič Feniks zopet dvignil na oltar slovenske Talije. Ocenjujemo, da je Gregorin v dobrih štiridesetih letih odigral več kot štiristo vlog samo v poklicnem gledališču, povprečno deset vlog letno.

Slej kot prej ostaja Gregorin med obema vojnama eden od stebrov duhovne drame na Slovenskem.

P. Roman Tominec

Francišškanski pater Roman Tominec (1900 – 1991) in njegov rodni brat p. Angelik (1892 – 1961) sta veljala za »apostola Ljubljane«. Kako sta si pridobila ta naziv? S svojo neverjetno bližino človeku, ki je bil v kakršni koli stiski. Zelo sta bila izobražena in obenem zelo blizu malemu človeku. P. Angelik se je posvečal socialnim vprašanjem delavstva, saj je bil več kot 20 let idejni vodja Jugoslovanske strokovne zveze, ki je bilo sindikalno delavsko združenje. P. Roman pa je ideje socialne pravičnosti sporočal s pisanjem literarnih del, s predavanji in pridigami.

P. Roman se je rodil v Ljubljani 12. januarja 1900 v družini železničarja. Pri krstu je dobil ime Leon, Roman pa je njegovo redovno ime. V družini je bilo osem fantov, ki so imeli v mami in očetu odločna vzgojitelja, ki sta fante navajala na red, delavnost in medsebojno sodelovanje. Po letu noviciata v Brežicah, je leta 1916 izrekel svoje prve redovne zaobljube. Po študijih na teološki fakulteti v Ljubljani je bil 29. junija 1922 posvečen v duhovnika. Po diplomi je odšel na študij umetnostne zgodovine v München in tam v začetku leta 1926 na filozofski fakulteti doktoriral z nalogo Dr. France Prešeren in nemška literatura. V času študija je pogosto hodil na koncerte, v opero in v razne galerije. Čeprav je bil zaljubljen v umetnost, je izražal tudi dvome, ki pa so bili povezani z notranjo negotovostjo in omahovanjem. Takole zapiše v dnevnik: *»Če pomisli človek, kaj ima v tem življenju. Tako grozno malo. Znanost, umetnost so lepe stvari in veliko moč imajo, toda često to odpove. Bog – neskončen si, Ti pesem življenja – carmen vitae meae – včasih previsok, preteman, tako grozno zagoneten, da moj duh omaguje.«*

Po končanem študiju je bil p. Roman eno leto profesor na interni frančiškanski gimnaziji v Kamniku, potem pa se je preselil v Ljubljano, kjer sta z Angelikom ustvarjalno delovala na pastoralnem, vzgojnem, socialnem, kulturnem in karitativnem področju. Oba pa sta bila tudi vešča v pisanju. Drama je v resnici dramatisiran pasijon in prikaže Jezusovo trpljenje od cvetne nedelje do velikega petka. Sad prijateljavanja z gledališkim igralcem Edvardom Gregorinom je bila priprava in izvedba drama *I. N. R. I.*, ki je bila uprizorjena leta 1928 v Narodnem gledališču v Ljubljani. Zvrstilo se je kar 50 ponovitev. Igo je režiral tedaj vodilni režiser Osip Šest, poleg Gregorina, ki je igral Kristusa, so igrali še, Marija Vera, Anton Danilo, Slavko Jan, Ivan Jerman, Milan Skrbinšek, Janko Smerkolj, Vida Juvanova, Marija Nablocka, Ivan Levar, Fran Lipah, Ivan Cesar, da omenimo le tedanje vodilne igralce v tej osrednji slovenski gledališki hiši.

Veliko možnosti za kulturno delovanje je ponudila izgradnja župnijske dvorane leta 1937, kjer so se vrstila razna predavanja, družabni večeri in seveda dramske uprizoritve, za katere je skrbelo društvo Frančiškanska prosveta. Svoje igralske nastope v frančiškanski dvorani opiše Mirjam Tozon v knjigi *Rože in trnje* in pripoveduje, da je *»igre vodil in režiral pater doktor Roman Tominec«*. Igrala je več

glavnih vlog, med drugim tudi v igri *Blažena Imelda, Sveta Elizabeta, Prisegam* in drugih. V poročilu za leto 1938/39 navajajo, da je bilo na oder postavljenih 13 dramskih del pod vodstvom poklicnega režiserja Milana Skrbinška, dva Miklavževa večera, akademija za božični večer, zabavi za Martinov in Silvestrov večer ... Pripravili so 52 prosvetnih večerov s predavanji, na katerih je bilo od 250 do 290 obiskovalcev, kar pomeni 12.000 in več na leto (*Vera in življenje* 1939, št.6). Vse to kulturno, prosvetno in družabno delo je bilo po vojni nasilno prekinjeno in se v zelo omejenih možnostih vrnilo v prostore samostana.

Oba Tominca sta veliko svojega časa posvečala ljudem iz obrobja. Kot odgovorna za duhovno oskrbo zapornikov sta se srečevala s človeško bedo, kot odgovorna za Vincencijeve in Elizabetine konference, ki so povezovale ljudi s čutom za stiske soljudi, pa sta ljudi vzgajala za dobrodelnost. Tudi sama sta med drugo svetovno vojno okusila težo zaporniškega življenja in izгона iz Ljubljanske pokrajine, po vojni pa sta iskala nove možnosti skrbi za uboge, brezdome in politično preganjane.

Ko je bila leta 1928 postavljena prva radijska postaja z oddajnikom v Domžalah, je p. Roman od vsega začetka sodeloval z duhovnimi mislimi, poslušalcem pa je razgrinjal tudi svet umetnosti. Po vojni je kot predavatelj na teološki fakulteti bodočim duhovnikom naročal, naj pri oznanjevanju evangelija pogumno uporabljajo tisk, telefon, film, obenem pa naj se zavedajo, da mora za vso tehniko stati človek, duhovnik »s širokim obzorjem in ves predan svoji visoki in odgovorni službi«. Glavno zagotovilo uspešnega pastoralnega dela je »plemenit in svet ter iskreno pobožen duhovnik, ki šele vsem naporom doda dinamiko in toploto ter s tem odpira človeška srca.« (*Nova pot* 1957, štev. 1-3, 25-30)

P. Roman v svojih predavanjih poudarjal, da se pri »vrednotenju umetnosti z religioznimi motivi pojavlja odklonilni čut za zadnjo resničnost, ki jo pripoveduje umetnik. Razlog je v amuzičnosti za transcendentalne vrednote od religije odtrganega človeka.« (Zbornik Teološke fakultete 1952, 147) Pravi, da mora umetnostni zgodovinar človeku pomagati, da »prisluhne kulturnemu sporočilu, ki ga prinaša človeštvu vsak pravi umetnik.« (Zbornik Teološke fakultete 1954, 148) Opozori na nedopustno ločevanje celostnih umetniških zamisli, ko iz starih cerkva odnašajo slike, plastike in svečnike v galerije in muzeje. »To, kar spada skupaj, mora ostati skupaj!« O sodobni umetnosti pravi, da jo večkrat doživljamo kot »ofenzivo brezboštva.«

Zanimiva je trditev, da se cerkvena umetnost začne pri naročitelju. Med škofom ali duhovnikom kot naročiteljem nekega umetniškega dela in med umetnikom, ki naj bi to delo uresničil, naj bi potekal ustvarjalni dialog. V skupnem iskanju se rojevajo čudovite umetnine.

Na predavanjih je uporabljal slikovni material in na platno projeciral diapozitive, ki jih je desetletja skrbno zbiral in vztrajno dopolnjeval. Organiziral je ekskurzije v Oglej, Benetke, h Gospe Sveti in še v mnoge druge kraje. Na Teološki fakulteti je uredil seminar »*artis sacrae*« s stalno razstavo sakralnih predmetov v fakultetni kapeli. Do konca življenja je ostal zvedav, predvsem pa je rad prisluhnil topli človeški govorici, stalne spremljevalke pa so mu bile knjige, iz katerih je črpal navdih za razumevanje človeka in večnostnih razsežnosti dobrote in lepote.

p. Silvin Kranjec

DUHOVNA DRAMA NA SLOVENSKEM V DVAJSETEM STOLETJU

Na prehodu stoletja

Razvoj duhovne drame na Slovenskem v začetku 20. stoletja je nekako v zvezi s katoliško cerkveno in versko obnovo proti koncu 19. stoletja.⁴ Celo obdobje 19. stoletja, od Linharta, Vodnika pa do Cankarja, je naša literatura lovila zaostanek za Evropo. Izstopal je le Prešeren, s katerim smo se v romantiki tudi mi za trenutek pridružili kulturno bolj razvitim narodom. Pri Dramatičnem društvu v Ljubljani je od svojega nastanka leta 1867 pa do leta 1896 izšlo v šestdesetih zvezkih 118 deloma izvernih, večinoma pa prevedenih in prirejenih iger. Leta 1902 začne, kot ena od nadaljevalk te tradicije, izhajati Talija, zbirka gledaliških iger, ki jo je urejal Fran Govekar.

Leta 1898 je Ivan Cankar napisal dramo Jakob Ruda, ki je izšla leta 1900 v knjižni obliki in bila še isto leto uprizorjena. To je prvo zrelo Cankarjevo dramsko delo, z njo je Cankar postavil temelj moderne slovenske dramatike. To leto je Dramatično društvo uprizorilo svojo tisočo igro! Ob prehodu stoletja (formalno leta 1899 z izidom Cankarjeve *Erotike* in Župančičeve *Čaše opojnosti*) nastopi po desetletnem intervalu naturalizma, ki je sledil realizmu, tako imenovana moderna. V času moderne, ko slovenska književnost zopet dohiteva svetovno, se tudi katoliška umetnost močneje profilira in se dvigne nad preprosto raven nabožno-poučne književnosti za ljudstvo 19. stoletja. Med pesniki in pisatelji te vrste so bili sopotniki moderne Fran Saleški Finžgar, Fran Ksaver Meško, Anton Medved, Alojzij Merhar s psevdonimom Silvin Sardenko in drugi. Po letu 1910 bi lahko prišтели tudi **Ivana Cankarja** (1876–1918). V tem času se namreč pri njem množijo znamenja mističnega odnosa do sveta (*Križ na Gori*, *Hiša Marije Pomočnice*, konec drame *Hlapci*, *Lepa Vida*).

Primerno duhovno popotnico v 20. stoletje sta pripravila že Anton Medved in Fran Saleški Finžgar. **Anton Medved** (1869–1910) snuje svoje tragedije iz krščanskih osnov, take so na primer dramatična romanca *Savel* in zgodovinski tragediji v verzih *Viljem Ostrovrhar* (leto nastanka 1891, natis 1895 v Domu in svetu), *Kacijanar* (natis 1995, uprizorjena 1910 v Ljubljanski Drami) in leta 1908 *Ce-*

sar *Friderik na Malem gradu*. Finžgar pa je leta 1896 napisal *Pasijon – Trpljenje in smrt Jezusa Kristusa*, ki so ga uspešno igrali vse do druge svetovne vojne v Sloveniji in celo v Ameriki. **Engelbert Gangl** (1873–1950) je leta 1899 napisal dramo *Krst pri Savici*, po pesnitvi Franceta Prešerna, ki je bila istega leta tudi igrana. Pravzaprav je **Janez Evangelist Krek** (1865–1917) že leta 1885 v glasilu Glasi katoliške družbe objavil misterij *Sveta Ciril in Metod stopita na slovansko zemljo*. Isti avtor kasneje napiše še ljudsko igro *Sveta Lucija*, ki izide leta 1913 kot samostojna knjižica pri Izobraževalnem društvu Dražgoše. V letu njegove smrti pa izide še njegova igra *Ob vojski*. Leopold Lenard (1876–1962), duhovnik, je leta 1912 napisal igro *Dekla božja*.

Do prve svetovne vojne se slovenska drama močno uveljavlja v poklicnem Deželnem gledališču v Ljubljani in na stalnih amaterskih odrih: Dramatično društvo v Ptuj, Šentjakobsko gledališče v Ljubljani, Ljudski oder v Mariboru, Čitalniški in prosvetni oder v Kranju, Krekovo društvo, Sokolski oder in Svoboda na Jesenicah, Vesna v Zagorju, Rokodelski oder v Ljubljani, Celjski studio in drugod. V tem času so bile uprizorjene Cankarjeve drame: Jakob Ruda 1900, Za narodov blagor 1901, Kralj na Betajnovi 1902, Pohujšanje v deželi Šentflorjanski 1907, Hlapci 1911, Lepa Vida 1912. Njegovi odrski sopotniki so Fran Detela, Anton Funtek, Engelbert Gangl, Fran Govekar, Etbin Kristan, Fran Milčinski, Rado Murnik, Josip Vošnjak in drugi. V ljubiteljskih gledališčih igrajo Medveda, seveda Finžgarja (Divji Lovec 1902, Naša kri 1912, Dekla Ančka 1913, Veriga 1914) in vrsto domačih, še več pa v slovenščino prevedenih in prirejenih tujih avtorjev. Nekaj gledaliških naslovov navajamo v nadaljevanju (verske igre so v kurzivi).

Od leta 1900 do leta 1913 izide pri Katoliški bukvarni v Zbirki ljudskih iger dvajset snopičev iger različnega žanra. Ljudske igre, imenovane tudi »narodne igre s petjem«, so preproste in učinkovite realistične zgodbe z živim ljudskim jezikom. Ena najbolj popularnih je Miklova Zala avtorja Jakoba Sketa iz leta 1910. Izšla je leta 1912 pri Katoliški bukvarni, kasneje pa še leta 1936 pri založbi Ljudskih iger. Na ljudskih odrih so bile poleg nje še zelo priljubljene: Junaška Blejka, *Dekla božja*, Dimež – strah kranjske dežele, Svojejlava Minka, Turki pred Dunajem, *Sv. Boštjan*, *Marijin otrok*, *Vestalka*, Prepirljiva sosedica ali boljše je kratka sprava kot dolga pravda, Fernando – strah Asturije ali izpreobrnjenje roparja, Čašica kave, Nežka z Bleda, Kmet in fotograf, Krčmar pri zvitem rogu, *Sveta Neža*, *Mlini pod zemljo*, Jeza nad petelinom in kes, Kmet Herod, Vedeževalka in še nekaj verskih iger: *Na Betlehenskih poljanah*, božična igra *Pastir in kralji*, svetopisemska žaloigra *Izgubljeni sin*, *Smrt Marije Device*, *Junaška deklica* (blažena Ivana d`Arc), *Ljubezen Marijinega otroka*, *Sveti Just*, *Mojstra Križnika božični večer*.

V tem času **Alojzij Merhar** (1876–1942, sin. Silvin Sardenko) izda naslednje duhovne igre: *Pot modrih devic* 1903, *Pastirice Barbike Sveti večer* (1910), *Angelček*,

Slovanska apostola, misterij *Mater Dolorosa*; *Mati svetega veselja* (1912); *Apostolstvo sv. Cirila in Metoda*, misterija *Slovo apostolov* in *Skrivnostna zaroka*, *Ženin iz Nazareta* (vse leta 1913); *Nevesta iz Libana* (1920) in *Preroška žena* 1929.

V ta čas in v naš izbor sodi tudi drama *Ljubislava* iz leta 1907 **Etbina Kristana** (1867–1953), ki je bil pred prvo vojno poleg Cankarja in Kraigherja najpomembnejši slovenski dramatik.

Ivan Pregelj (1883–1960), sprva bogoslovec, kasneje slavist in germanist ter plodovit pisatelj in dramatik, je predstavnik literarnega simbolizma in ekspresionizma. Najbolj znana so dela: *ljudska igra Mlada Breda* (1913), *Plebanus Joanes* (1920), *Peter Glavar* (1922), *Bogovec Jernej* (1923), *Thabiti Kumi* (1933). Od iger izpostavljamo: *Vita* (1910), *Smrt sv. Cirila in Metoda* (1919), *Komposteljski romarji* (1925) in *Salve virgo Chatharina* (1928).

Po prvi vojni

Tedaj se je gledališka dejavnost v slovenskih poklicnih gledališčih v Ljubljani, Celju, Mariboru in na Ptuju močno okrepila. »Železni repertoar« domačih avtorjev: Cankar, Finžgar, Golia, Gorki, Grum, Jalen, Jurčič, Lah, Leskovec, Levstik, Medved, Meško, Milčinski, Novačan, Nušič, Pregelj, Šorli, Vomberger, Župančič in drugi se vedno močneje dopolnjuje z evropskimi klasiki: Andrejev, Bulgakov, Calderon, Dickens, Dostojevski, Evripid, Galsworthy, Goethe, Gogolj, Golar, Hašek, Hofmannsthal, Ibsen, Kozak, Kreft, Krleža, Leskovec, Maeterlinck, Maugham, Moliere, Nestroy, Pirandello, Rostand, Shakespeare, Shaw, Schiller, Sofokles, Strindberg, Tolstoj, Zweig, Yeats in drugi. Duhovnih dram oziroma verskih iger je v prvem desetletju po vojni v poklicnih gledališčih le za vzorec. Od domačih avtorjev igrajo samo Finžgarjev pasijon *Trpljenje in smrt Jezusa Kristusa* v Ljubljani, Mariboru in na Ptuju, sicer jo radi uprizarjajo tudi na ljudskih odrih v Ljubljani, Mariboru, Novem mestu, na Jesenicah, Svetem Lovrencu na Pohorju, v Mengšu, Kamniku, Ježici, Podzemlju in drugod. Kljub duhovni krizi, ki je nastopila med prvo svetovno vojno in se nadaljevala še po njej, le dobimo nekaj verskih iger. Leta 1920 izide pri Krekovi prosveti v Ljubljani *Nevesta iz Libana*, *Skrivnost Marijinega vnebovzetja* in slavospev *Ženin iz Nazareta*. **Ivan Lah** (1881–1938) leta 1920 napiše svetonočno igro *Pot v Betlehem* in otroško igro, *Miklavž prihaja*. (Lah leta 1937 napiše še dve igri, *Božič gre in Miklavžev pozdrav*). Pri Ljudskem odru v Ljubljani leta 1923 izideta igri *Mlini pod zemljo* in *Sveta Neža*. Istega leta izide božična povest *Petrčkove poslednje sanje*, **Pavel Golia** (1887–1959) pa leta 1928 izda betlehemsko legendo *Kralj brezpravnih* (Kristusovo rojstvo). Istega leta igro uprizorijo v ljubljanski Drami.

Čas po prvi vojni je čas, ko slovensko slovstvo, dramatika in gledališče pospešeno dohitevata svetovno raven. Priča smo tudi izjemnemu zanimanju za gledališče.

Kulturna dejavnost je v novi državi SHS in kasneje v stari Jugoslaviji narodnoobrambnega značaja kot protiutež unitarni državi, ki je vseskozi zatirala slovenske težnje po nacionalni politični enakopravnosti. Oba tabora, katoliški, tako imenovani klerikalni in krščansko socialni na eni strani, kakor tudi »svobodnjaški« liberalni, tako imenovani napredni tabor na drugi strani, ustanovljata različna prosvetna, kulturna društva s svojimi orlovskimi in sokolskimi organizacijami in njihovimi sekcijami. Oboji posvečajo gledališču veliko pozornost. Na splošno so prvi, ki jih poosebljajo orlovske in njim podobne organizacije, s prosvetnimi odri in gledališčem bolj uspešni na podeželju, medtem ko liberalni Sokoli prednjačijo v mestih in nekoliko več pozornosti namenjajo knjižnicam in telovadnim nastopom. Oboji pa svojo dejavnost krepijo z ustanavljanjem prosvetnih in sokolskih domov.

Dragotin Vodopivec (1882–1931), krojač, amaterski dramatik je leta 1924 napisal mirakel *Na skalnici*.

Leta 1925 izide pri »Tiskovnem društvu« v Kranju *PASIJON ali trpljenje Gospoda našega Jezusa*. To sklepamo po dovoljenju za natis na notranji strani naslovnice, ki ga je 4. februarja 1925 podpisal Andrej Kalan, generalni vikar Ljubljanske škofije. Tak primerek hrani Jernej Antolin Oman iz Žovšč. Nekateri izvodi pa tega natisa nimajo. Očitno je bilo natisov več. Ne vemo pa kdaj so posamezni izšli. Na videz nič posebnega ta mala knjižica z besedilom po štirih evangelistih, ki niti pasijonska igra ni. Je le razširjeno pasijonsko besedilo, podobno tistemu, ki se bere na cvetno nedeljo v cerkvi. Pa vendar je to pomembno delo, ki ni namenjeno le liturgiji, temveč lahko služi tudi pri uprizarjanju pasijonskih iger. Mogoče je bilo za to tudi namensko napisano. In tako je prav to skromno delo pri nas sprožilo in olajšalo izdajanje duhovnih iger, predvsem pasijonov. V začetku je bilo to le prevajanje tujih avtorjev, nato pa so sledila izvirna dela domačih piscev. Avtorstvo te knjižice pripisujemo kar omenjenemu generalnemu vikarju, zato ga poimenujemo po njem, »Kalanov pasijon«.

Andrej Kalan (1858 – 1933), teolog, duhovnik, pisec, urednik, politik je v mladosti pisal pesmi, kasneje biografije znamenitih mož, eseje in različna poučna besedila, prevajal, pisal o umetnosti, se zanimal zanjo in bil mecen literarnim ustvarjalcem, med njimi tudi Ivanu Cankarju in Izidorju Cankarju. Z Janezom Evangelistom Krekom sta leta 1892 organizirala katoliško socialno gibanje, še zlasti kmečko zadruženstvo. Bil je ljubljanski občinski svetnik in poslanec v Kranjskem deželnem zboru. Leta 1918 postane minister v prvi slovenski Narodni vladi nove Države Slovencev, Hrvatov in Srbov. Po vsej verjetnosti je prav on že pred letom 1925 napisal omenjeno knjižico, *Pasijon ali trpljenje Gospoda našega Jezusa Kristusa*.

Slehernik, Anima, Teophilus⁵

Te tri igre zaslužijo, da jih posebej predstavimo, saj so bistveno vplivale na razvoj duhovne drame med obema vojnama na Slovenskem.

Če je Slehernik pri nas zamujal, pa ne moremo reči kaj takega za kratko duhovno dramo *Anima*. Odigrala jo je leta 1927 v Celju novomeška igralska skupina »Vesna« v režiji Janeza Potokarja. *Anima* je delo nemškega pisatelja Josepha Jakoba Feitena iz leta 1924, v slovenščino pa jo je že leta 1926 prevedel Niko Kuret.

Še bolj zanimivo in pomembno vlogo pri razvoju duhovne drame pri nas pa ima igra *Theophilus*. Leta 1928 se je njenega prevoda na hitro lotila skupina nadebudnih študentov: Edvard Kocbek, Anton Oven, Leopold Stanek in Niko Kuret in jo decembra istega leta uprizorila v unionski dvorani v Ljubljani. Odmevna je bila tudi radijska izvedba te igre. Človek se ne more znebiti občutka, da je bila ta naglica mladih intelektualcev morda reakcija na malo preje uprizorjeno pasijonsko igro I. N. R. I. avtorja Edvarda Gregorina in Romana Tominca. Stereotipno besedilo po spisih evangelistov je bilo vse kaj drugega, kar so literarno in gledališko razgledani zanesenjaki upravičeno pričakovali od novitete. *Theophilus* je osnutek kasnejše zgodbe o Faustu. Legenda o Teofilu je prišla iz Male Azije v Evropo v 11. stoletju. *Theophilus* je bil baje arhidiakon v Ciliciji. Ko ga je novi škof odstavil, se je Teofil zapisal hudiču. Ko se je skesal, ga je Marija rešila. Že v 13. stoletju je francoski pesnik Ruteboeuf napisal mirakel o Teofilu. Iz konca 13. ali začetka 14. stoletja pa imamo že nemškega Teofila v rokopisu iz Helmstadta. Varianto iste igre pomeni stockholmski rokopis iz 14. stoletja. Obe varianti združuje trierski rokopis iz okoli leta 1450. Po tem rokopisu so nadebudni študentje priredili slovensko moderno izdajo *Theophila*. Igra je bila zanimiva za marsikateri oder, tako so jo na primer 1. septembra 1935 igrali v Škocjanu pri Mokronogu.

Obe igri, še zlasti *Anima*, sta bili zelo dobro sprejeti in velikokrat izvajani. Obe igri sta leta 1934 izšli v sedmem zvezku zbirke *Ljudske igre*. Njen urednik, Niko Kuret, eden od protagonistov Teofila leta 1928, je v uvodu k obema igrama zapisal:

»S *Theophilom* in *Animo* podajamo zgled srednjeveške (seveda za naš čas prirejene) in sodobne duhovne igre. Tudi srednjeveški repertoar je za nas pomemben, če pri prirejanju ne pozabljamo na današnjega človeka. Zlasti pa se nam zdi, da bo naletel srednjeveški repertoar v primerni priredbi na hvaležne gledalce ali med preprostimi kmečkim ljudstvom ali pri inteligenci, ki je prestala notranji prepod v smislu preprostosti in neposrednosti verovanja. Na drugi strani nam pa primer *Anime* kaže, kakšne naj bi bile moderne duhovne igre, ki bi lahko vršile apostolsko delo med industrijskim proletariatom, zakopanim v borbo z materijo za vsakdanjo skorjo kruha.

Naj bi knjižna izdaja teh dveh iger rodila še več predstav med našim kmečkim prebivalstvom in delavskim ljudstvom in obojemu pokazala lepoto in globoko poslanstvo duhovne igre v našem času.« (Kuret 1934).

Slehernik

Slehernik velja za najslavnejšo srednjeveško moraliteto v svetovni literaturi. Ta srednjeveški misterij oziroma duhovna drama je nekakšno nadaljevanje pasijonskih iger s širšo tematiko in predvsem s posebljenimi krepostmi in seveda tudi slabostmi iz vsakdanjega življenja. V literarni zgodovini je misterij razmeroma znan in pomeni močan člen v oblikovanju sodobne dramatike. Nastal je v 15. stoletju, po vsej verjetnosti nekje v Angliji (*The Sononynges of Everyman*) ali na Nizozemskem. Tematika in igra je najprej živela v ljudskem izročilu, pred stotimi leti pa so jo različni avtorji zapisali in priredili za sodobni čas. Eno od izvedb je leta 1911 pripravil za salzburški festival avstrijski pisec Hugo von Hofmannsthal (*Jedermann*) in so jo še istega leta premierno izvedli pred tamkajšnjo stolnico in hkrati še na Dunaju in v Berlinu. Drugi, nam znani avtor, je p. Prosper Thuysbaert, ki je ta alegorični misterij iz stare flamske verzije prevedel v francoščino.

V tej zvrsti dramskega dela nastopajo alegorične personifikacije: Bog, hudič, greh, smrt itd. Slehernik je bogat človek, ki ima veliko prijateljev. Ko potrka na njegova vrata Smrt, jih prosi, naj ga spremljajo, toda vsi ga zapustijo. Le Vera in Dobra dela gredo z njim.

Po naših izsledkih se je ta igra pri nas pojavila relativno pozno, glede na njeno popularnost v Evropi. Kdaj natančno se je igra pojavila pri nas, nam ni znano. V knjižni izdaji se pojavi leta 1932 v 1. zvezku zbirke *Ljudske igre*, ki izide pri Pasijonski družbi v Domžalah (Groblje). Igro je poslovenil in priredil Jože Pogačnik. Hitro je postala popularna, zato jo je leta 1934, po Hofmannsthalovi priredbi, za bolj zahtevne odre, v verzih prestavil v slovenski jezik Oton Župancič. Izšla je še istega leta pri Mohorjevi družbi v Celju.

V medvojnem času so to igro množično in uspešno izvajali predvsem na prosvetnih odrih, recimo leta 1932 pri Kmetškem bralnem društvu v Starem trgu pri Slovenj Gradcu in v Ljutomeru v dvorani Katoliškega doma pri tamkajšnjem Prosvetnem društvu. Leta 1935 je Slehernika v Prosvetnem društvu Šmihel pri Novem mestu postavil na oder režiser Janez Potokar, v Adergasu pri Velesovem pa so ga igrali leta 1938. Med drugim so Slehernika uprizorili tudi na Kongresnem trgu v Ljubljani pred uršulinsko cerkvijo.

Po drugi vojni Slehernika pri nas niso več igrali. Pač pa so ga leta 1960 igrali na drugi strani meje v Globasnici in leta 1989 v Trstu. V tamkajšnjem Slovenskem stalnem gledališču ga je postavil na oder režiser Marko Uršič z novim besedilom Nika Grafenauerja.

Trideseta leta

V tridesetih letih se pri nas povečuje zanimanje za verske igre. Že v sezoni 1928/29 izda **Franc Ksaver Meško** (1874–1964), duhovnik, pisatelj, pri Vrtni misterij *Božja dekla*, nato leta 1930 v Glasniku presvetega srca Jezusovega otroško igrico *Slovo Kristusa Kralja*, leta 1934 pri Mohorjevi družbi božični misterij *Henrik, gobavi vitez* in leta 1936 v isti založbi še *Pasijon*, velikonočni misterij v sedmih skrivnostih in s tremi predpodobami. Leta 1934 napiše **Davorin Petančič** (1910–1983) moraliteto *Izgnubljeni sin*, leta 1936 izda farno igro pod milim nebom *Naša apostola*, za sezono 1938/39 pa isti avtor izda v Ljudskem odru še liturgični pasijon *Križev pot* in *Legendo o koprivniški Mariji*.

Avtorja igre *Skrivnostna sveta noč* iz leta 1930 ne poznamo, za igro *Učlovečenje* iz leta 1931 pa vemo, da jo je istega leta uprizoril **Radivoj Rehar** (1894–1969) pisatelj, pesnik, novinar, doma iz Ajdovščine.

V zbirki Ljudskih iger v letih 1932 do 1940 izide šestindvajset dram, med njimi tudi že omenjeni *Slehernik* v prvem zvezku leta 1932, isto leto izide v drugem zvezku, prav tako v Grobljah, še božična legenda *Trije kralji* Felixa Timmermansa in Edvarda Vetermanna, ki jo je poslovenil in priredil Niko Kuret. V isti zbirki izide leta 1934 duhovna igra za advent in božič *Vrata* Marie Salamon v prevodu Joža Vovka. Leta 1935 izide pri ljubljanski Založbi ljudskih iger *Velikonočna igra* Franza Herwiga kot enajsti zvezek, istega leta v zvezku 13 *Božična igra* Andreja Šusterja Drabosnjaka, ki jo je priredil Niko Kuret, uglasbil pa Matija Tomc. Leta 1936 izda Finžgar pri Ljudskih igrah versko igro *Nova zapoved* in v sezoni 1938/39 pri isti založbi še misterij *Uslišana*.

Niko Kuret (1906–1995) je leta 1934, po rokopisu škofjeloške procesije iz leta 1721, priredil besedilo patra Romualda, (Lovrenc Marušič, 1676–1748), ki ga je »trendovsko« predelal (posodobil oziroma prepesnil je izvirno besedilo in ga reducirjal) in preuredil za oder kot *Slovenski pasijon*. Glasbeni del je prispeval Stan-ko Premrl. Delo je izšlo kot peti zvezek pri Založbi ljudskih iger v Kranju in bilo tam istega leta tudi uprizarjano na odru.

Kuret je leta 1935 po Andreju Šusterju Drabosnjaku priredil tudi *Božično igro*. Sledijo naslednje Kuretove igre: misterij *Antikrist* v sezoni 1934/35, v sezoni 1936/37 *Blažena mati Hema* in misterij *Bog kliče, Igra o gospostvu sveta* (1937), v sezoni 1937/38 *Legenda o udarjeni Mariji* in *Igra o gospostvu sveta*, leta 1938 *Slepa grofična*, v sezoni 1938/39 ptujskogorska legenda *Slepa grofična* in *Slovenski božič*. Leta 1939 izide pri Zadrugi tiskarni Ljubljana *Igra o kraljestvu božjem*, ki je istega leta odigrana na 6. mednarodnem kongresu Kristusa Kralja v Ljubljani od 25. do 30. julija.

Leta 1936 je Škofjeloški pasijon uprizoril na odprtem odru **Tine Debeljak** (1903–1989). Ta, Romualdovega Škofjeloškega pasijona jezikovno ni »moderniziral«, kot ga je dve leti preje Niko Kuret, ga pa je kot procesijo iz starega mestnega jedra prestavil v Kapucinsko predmestje in jo postavil na odprto sceno za škofjeloško gimnazijo. S tem je vsaj malce zadostil eni od značilnosti Romualdovega pasijona, to je, da jo je nakazal kot procesijo. Protagonisti so na oder izza kulis vstopali in izstopali mimo široke in monumentalne scene kulis Mestnega trga, ki jo je oblikovala Bara Remec.

Prosperja Thysbaerta staroflamski misterij *Prelepa igra o Marici in hudiču* je iz francoščine prevedel Janez Logar, inscenacijo je zasnoval in osnutke zrisal France Kralj. Igra je izšla leta 1940 v zbirki Ljudske igre. Lipplov misterij *Mrtvaški ples* so 23. oktobra 1940 igrali v Frančiškanski dvorani (sedaj MGL) v Ljubljani. Igro je prevedel prof. Sovre, režiral pa Vladimir Kos. Istega leta je to igro na oder postavilo tudi Prosvetno društvo Škofja Loka.

Davorin Petančič (1910–1983), gledališčnik, psiholog, se je zavzemal za množično gledališče na prostem. Njegove duhovne igre so: Igra naše fare (1935), Naša apostola (1936), Veliki prihod (1937), Legenda o koprivniški Mariji (1938).

V ČASU OBISKANJA

Edvard Gregorin je bil izkušen gledališčnik. Od leta 1919 pa do leta 1943 je igral v pasijonskih igrah naslovno vlogo Kristusa, jih režiral v poklicnih in ljudskih odrih. Bil je na tekočem tudi z literarnimi in odrskimi deli duhovnih dram doma in po svetu. Kljub temu, da je bila pasijonska igra *I. N. R. I.*, ki jo je ustvaril skupaj z Romanom Tomincem, uspešna in so jo velikokrat igrali v poklicnih in amaterskih gledališčih, je Gregorin spoznal, da je vendarle zastarela in se je sam lotil nove. Prvotnih 14 dejanj je skrajšal na osem (Učenik, Poslanec, Duhovnik, Sodnik, Kralj, Človek, Sin Božji Odrešenik), vnesel več nesvetopisemskih vlog in dialogov, dodal grafični osnutek za sceno, napisal navodila za slog uprizoritve in za prizorišče, razložil tri svetove (izraelskega, rimskega in Jezusovega), opozoril na ritem drame, se posvetil obleki, obrazom in osvetlitvi ter napisal še druge pripombe. Pasijonsko dramo *V času obiskanja* je napisal leta 1933, leta 1935 je bila samostojno natisnjena pri Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani. V ljubljanski Drami so jo uprizarjali v sezonah 1934/35, 1935/36, 1938/39, 1942/43. Dramo je sam režiral in igral naslovno vlogo, Jezusa. Igro so igrali tudi na drugih odrih, kjer je bil Gregorin pogosto režiser ali svetovalec.

Edvard Gregorin je v sezoni 1936/37 v ljubljanski Drami imel še svojo dramo *Kralj z neba*.

Leta 1944 je **Stanko Majcen** (1888–1970) napisal igro *Ženin na Mlaki*.

Do druge svetovne vojne so največ verskih iger igrali na ljudskih odrih. Na občnem zboru **Prosvetne zveze** leta 1940 v Ljubljani⁶ (ustanovil jo je leta 1897 Janez Evangelist Krek) so poročali, da je v zvezi 27.697 članov, da imajo 170 knjižnic in v njih 90.000 knjig, da so v 139 prosvetnih domovih odigrali 670 iger, zanje so si izposodili 1684 izvodov besedil, garderobo pa 495-krat. Dramatičnih odsekov so imeli 120, v minulem letu so imeli tri režiserske tečaje in dvojje maskerskih. Dr. Ivo Česnik je v svojem referatu *Izbira in spored iger za ljudske odre* predlagal seznam primernih iger, 38 otroških iger, 42 veseloiger, 42 duhovnih in verskih iger in 66 dram, tragedij in narodnih iger. Zadnja dva spiska navajamo v tabeli *Izbira in spored iger*.

IZBIRA IN SPORED IGER

(Ivo Česnik v: *Vestnik slovenske prosvetne zveze, 1940, leto 19, številka 11*)

Duhovne in verske igre

1. Amas	22. Judita
2. Anima	23. Kjer ljubezen, tam tudi Bog
3. Blažena med ženami	24. Klaudia Prokula
4. Ben Hur	25. Kralj z neba
5. Bele vrtnice	26. Kristus se je rodil
6. Boštjan iz predmestja	27. Quo vadis
7. Sv. Cecilija	28. Krvava Španija
8. Sv. Cita	29. Luč
9. Garjeva ovca	30. Luž z gore
10. Goslarica naše ljube Gospe	31. Marija iz Magdale
11. Grof in opat	32. Mašna strežnika
12. Henrik, gobavi vitez	33. Mlini pod zemljo
13. Izgubljeni sin	34. Most v večnost
14. Igra apostolov	35. Sin in mati
15. Igra o izgubljenem sinu	36. Sv. Just
16. Igra naše fare	37. Sv. Janez in roparja
17. Igra o dobroti	38. Sv. Theophilus
18. Igra o hudičevem mostu	39. Tri modrosti starega Wanga
19. Igra o pohlepнем mesarju	40. Trpljenje in smrt Jezusa Kristusa
20. Igra o sv. Krištofu	41. Tujec
21. Igra o Kristusovem trpljenju	42. Mrtvaški ples

Drame, tragedije in narodne igre

1. A njega ni
2. Antigona
3. Beg pred bratom
5. Bankrot
4. Begunka
5. Mrak
6. Beneški trgovec
7. Bratje
8. Bratski spor
9. Brez Boga
10. Glavigo
11. Čez deset let
12. Čigav je grunt
13. Deseti brat
14. Divji lovec
15. Dobrova
16. Dvoboj
17. Duše
18. Faust
19. Domen
20. Črnošolec
21. Grobovi
23. Grunt
24. Hamlet
25. Hanice pot v nebesa
26. Hera in Leander
27. Hippolytos
28. Igra življenja
29. Julij Cezar
30. Jurij Kozjak
31. Kacijanar
32. Kapelica na Šmarni gori
33. Koroški tihotapci
34. Kralj Lear
35. Kralj Oidipus
36. Kralj Svetopolk
37. Krivoprisežnik
38. Kruci
39. Lady Windermere
40. Logarjeva sinova
41. Lovski tat
42. Lurška pastirica
44. Marija Stuart
45. Marijana
46. Mariša
47. Mati
48. Miklova Zala
49. Mlinar in njegova hči
50. Luč. z gora
51. Na sodni dan
52. Nova zapoved
53. Pri Hrastovih
54. Razvalina življenja
55. Revček Andrejček
56. Srenja
57. Stari in mladi
58. Stari Ilija
59. Tekma
60. Testament
61. Trubadur
62. Užitkarji
63. Veriga
64. Vera in nevera
65. Veronika Deseniška
66. Za pravdo in srce

Za ilustracijo uprizarjanja iger med obema vojnama si oglejmo primera dveh podeželskih odrov, čeprav so viri zanju skromni, predvsem pa nepopolni.

Stara Loka

V Stari Loki je bilo ustanovljeno Izobraževalno katoliško (Prosvetno) društvo leta 1903. Zaradi zgoralega arhiva so podatki o uprizoritvah zelo redki. V sezoni 1905/6 so domači igralci uprizorili igro *Elizabeta Angleška*, leta 1910 Krekov *Turški križ* in do začetka vojne še vsaj *Sveto Nežo* in *Rokovnjače*. Leta 1918 igrajo tedaj popularno igro *Garcia Moreno*, imamo tudi podatek, da so leta 1928 uprizorili igri *Krivoprisežnik* in *Revček Andrejček*. Do leta 1931 so igrali vsaj *Divjega lovca*. Za to prvo obdobje je bil mecen starološki graščak Karel pl. Strahl, ki je bil odgovoren za njihove kostume in rekvizite.⁷

Po prihodu kaplana **Ivana Veiderja** (1896–1964) se leta 1931 obnovi in poživljuje prosvetno društveno življenje na Fari, vključno z gledališčem. Do leta 1934, ko v Stari Loki zgradijo prosvetni Društveni dom, nimamo podatkov o gledališkem delovanju. Nekaj podatkov med leti 1933 in 1934 najdemo v župnijskih Oznaniilih, nekaj podatkov pa najdemo v kroniki Marijine družbe med leti 1934 in 1936. Največ podatkov pa smo našli v zasebni zbirki gledaliških plakatov pri nekdanji amaterski igralki Marici Bergant, ki nam je pri iskanju mnogo pomagala.

Prva predstava, *Mlini pod zemljo*, je bila 19. marca, ponovitev pa 26. marca 1934. Šestega maja so uprizorili igro *Devica Orleanska*. Novembra 1934 so odigrali še igro *Sveti Vid*.

Leta 1935 so uprizorili tri igre: *Garcia Moreno*, *Ugrabljeni Ladislav Starološki* in neimenovano »mladinsko igro«.

Leta 1936 so na svečnico postavili na oder igro iz domače zgodovine: *Crngrobski razbojniki*, ki jo je dramatiziral Veider, on je tudi močno oživil dramsko dejavnost. Prvo in drugo nedeljo v marcu so uprizorili igro iz loške zgodovine: *Umorjeni škof*. Igro je napisal in jo postavil na oder starološki kaplan Veider. Ko je nato odšel za ekspozita v Šentvid pri Lukovici, je tam zopet postavil Prosvetni dom in začel uprizarjati igre, med njimi tudi *Umorjenega škofa*. Starološki amaterski igralci so sodelovali tudi pri Debeljakovi postavitvi *Škofjeloškega pasijona* leta 1936 pred novo šolo v Kapucinskem predmestju.

Ivan Veider je v Stari Loki napisal tri igre: *Ugrabljeni Ladislav Starološki*, *Crngrobski razbojniki* in *Umorjeni škof*. Besedil prvih dveh nismo našli, tipkopis igre *Umorjeni škof* pa hranijo v ZAL Enota Škofja Loka in v Uršulinskem samostanu pri Svetem duhu.

Med prenavljanjem spomladi leta 1937 je starološka gledališka skupina gostovala v dvoranah bližnjih sosek. Za dve takratni gostovanji vemo, to so *Cigani*, gostovanje pri Sv. Duhu, in *Vislavina odpoved*, gostovanje v Virmašah. V tem času je gledališko dejavnost na Fari uspešno vodil kaplan Karel Babnik. Babnika so Nemci ob prihodu izgnali, Društveni dom pa so leta 1944 požgali partizani in

domači aktivisti. Od tedaj gledališča v Stari Loki ni več. Pač, leta 2007, že v 21. stoletju, v Stari Loki na mestu stare Štirnovne hiše zgradijo večnamensko Jurijevo dvorano, kjer lahko uprizarjajo tudi dramske igrice.

Nepopolni seznam uprizorjenih iger (po ohranjenih gledaliških plakatih) v prenovljenem Prosvetnem domu:

Sezona 1937/1938

Rojenice, Janez Jalen, 26. jun. 1937, prva predstava v novem Starološkem domu na Marofu, na predvečer odprtja doma. *Izdaja pri Novari*, Cerar von Arx, prevedel Fran Albreht, kmečka tragedija, režija Peter Malec iz Narodnega gledališča Maribor, gostovanje Prosvetnega društva v Kranju 14. nov. 1937 (4. prireditev), *Sultanova hči in dobri vrtnar* (z akademijo), 12. dec. 1937, priredila Marijina kongregacija v Stari Loki, *Čevljar baron*, opereta, in *Snubači*, Vinko Vodopivec, Dramski prizor narodnih pesmi, 30. jan. 1938 (9. prireditev), *Radikalna kura*, avtor Rudolf Dobovišek, burka, scena, Skružni (iz Ljubljane), gostujoči igralci: Viko Guzelj iz Škofje Loke ter Hubert in Maks Bergant iz Kamnika, 20. feb. 1938 (10. prireditev), *Žrtev spovedne molčečnosti*, po romanu J. Spilmana, postna drama, 27. mar. 1938 (12. prireditev).

Sezona 1938/1939

Rokovnjači, Fran Govekar, narodna igra, 9. okt. 1938, otvoritvena predstava, *Podrti križ*, G. J. Rosa – J. O., drama, 20. nov. 1938 (3. prireditev), Akademija in igra: *Sv. Elizabeta*, 8. dec. 1938, v sodelovanju z Marijino kongregacijo, *Dr.*, Branimir Nušič, komedija, 22. jan. 1939, režija Hubert Bergant, gostovanje Dramatičnega društva Kamnik, *Pri belem konjičku*, veseloigra, 5. 2. 1939, *Prisega ob polnoči*, Manica Komanova, tragedija, 25. mar., 26. mar. 1939 (10. in 11. prireditev), *Miklova Zala*, Anton Cerar - Danilo, ljudska igra iz turških časov, po istoimenski Sketovi povesti, režija Viko Guzelj, Lojze Rešek, kostumi Ant. C. Danila, 9. apr., 10. april, 1939 (12. in 13. prireditev), *Narobe svet*, H. Horsky – J. O., veseloigra, 7. maj 1939 (14. prireditev), *Hasanaginica*, Milan Ogrizovič, drama, režija Karlo Babnik, 28. maja, 29. maja, 4. junija 1939 (15., 16. in 17. zaključna prireditev).

Sezona 1939/1940

Slehernik, 26. nov. 1939, gostovanje igralske skupine iz Preske, *Plavž*, France Klinar, drama, 26. dec. in 31. dec. 1939, režija Lojze Rešek, (3. in 4. prireditev), *Lažizdravnika*, Trije Tički, Jaka Štoka, burka, 28. jan. 1940 (8. prireditev), *Črna žena*, priredil Ivan Redenšek, 3. mar. 1940 (10. prireditev), *Mlada Breda*, opera, uglasbil Josip Lavtižar, pri klavirju, Karlo Babnik, 24. marec, 25. marec 1940 (11. in 12.

prirediv), *Mlinarjev Janez* (iz leta 1456), 26. 11. 1939, *Vrag in Katra*, igra, 5. dec. 1939? *Lepa Vida*, Josip Vošnjak, drama, 12. In 13. maja 1940 (16. in 17. prireditev).

Sezona 1940/1941

Šimkovi, G. Kadelburg, burka, režija Martina Šifrer, abiturijentka, gostovanje loških študentk, 1. sept. 1940, *Grče*, Slavko Savinšek, drama, dramaturgiral Jože Šorn, režija Lojze Rešek, 15. sept. 1940 (1. prireditev).

V Stari Loki po letu 1945 ni več gledališča, uprizorjanje gledaliških iger zamre. V letih 1999 in 2000 starološki amaterski igralci sodelujejo v Kokaljevi postavitvi *Škofjeloškega pasijona* v sosednjem mestu Škofja Loka. Šele leta 2007 se pri Zavodu sv. Jurija v Stari Loki z igro *Umorjeni škof* zopet začne dramska dejavnost v novo zgrajeni Jurjevi dvorani. Ob tej priložnosti smo to Veidrovo igro, ki jo je dramaturško dopolnil Ludvik Kaluža, izdali tudi v knjigi.

Sveti Lovrenc na Pohorju

Prosvetno in dramsko življenje v Sv. Lovrencu je zaživelo leta 1925 s prihodom duhovnika **Janeza Oblaka** (1886–1977)⁸. Novi župnik je bil zelo aktiven v duhovnem in prosvetnem delu in se je gledališko ujel s šolskim upraviteljem Josipom Petrunom, ki je režiral večino iger. Oblak je prevedel in priredil več kot petdeset iger, veliko jih je izšlo pri Cirilovi tiskarni v Mariboru. Še posebno rad je prevajal iz češčine, nemških predlog pa ni maral. Omenimo njegovo izvirno delo iz leta 1936 *Križ in sovjetska zvezda*. Med gradnjo Društvenega doma (1925 do 1928) so v gostilniški dvorani pri Kodru igrali najmanj naslednje igre: *Kristusovo trpljenje*, *Revček Andrejček*, *Podrti križ*, *Lumpacij vagabund (Trije ptički)* in *Županova Micka*. Po dokončanju Društvenega doma pa igre: *Miklova Zala*, *Jeftejeva hči*, *Imelda*, *Pasijon*, *Ubogi obrtniki*, *Mlada dekleta*, *Slehernik*, *Cefizelj*, *Križev pot*, *Quo vadis, Domine?*, *Črna žena*, *Svetišče gori*, *Teta iz Amerike*, *Miklavž in parkelj gresta v svate*, *Kovačeva nevesta*, *Križ in sovjetska zvezda*.

Med nemško okupacijo so Nemci Oblakove knjige in rokopise požgali, njega pa izgnali. Po vojni ga je nova revolucionarna oblast zaprla, ravnatelj Petrun pa je moral zapustiti učiteljevanje in gledališka dejavnost v Svetem Lovrencu na Pohorju je s tem zamrla.

Po letu 1945

Kot smo že omenili, po letu 1945 ni moglo v Sloveniji iziti nobeno dramsko delo z versko (beri krščansko) tematiko, niti ga ni bilo moč uprizoriti, kar pomeni popolno prekinitev verske dramatike in gledališča. Takoj po drugi vojni, leta 1945, je začela Kristina Brenkova izdajati zbirko *Mladi oder*, namenjeno šolam, pionirskim organizacijam in kulturno-prosvetnim društvom Svobod. V nekaj de-

set knjižicah je izšlo več kot sto iger, v katerih pa ni bilo prostora za verske igre. Nekateri redki dramski ustvarjalci, predvsem posvetni ali redovni duhovniki, so delo vseeno nadaljevali.

David Fortunat Doktorič (1887–1969), duhovnik, publicist, glasbenik. Pred fašizmom se je umaknil v Argentino, v Urugvaju je veliko sodeloval med Slovenci in Hrvati. Leta 1946 je napisal *Tja v Betlehem hitimo*.

Turnšek Metod (1909–1976), cistercijan, narodopisec, pisatelj in dramatik, prevajalec. Po drugi vojni profesor v Trstu in Gorici, nato v Tinjah in Celovcu. Leta 1936 je napisal dramo *Potujoči križ belih menihov*, leta 1961 igro *Božja planina*, leta 1966 *Zvezdi našega neba* in leta 1968 *Krst karantanskih knezov*.

Joža Vombergar (1902–1980), zdravnik, politik, pisatelj, je leta 1937 napisal igro *Sv. brata Ciril in Metod*. Maja 1945 je emigriral in kasneje živel v Argentini. Tam je leta 1949 napisal še igro *Pozdravljen, ljubljanski škof!*

Leta 1949 izide v Argentini *Velika maša za pobite Slovence*, avtorja **Tineta Debeljaka**, literarnega kritika, prevajalca, urednika in pesnika. To veliko, tragično in dramatično besedilo je neke vrste »*Veliki slovenski križev pot (ali pasijon)*«, ki še čaka na dramatizacijo.

Branko Rozman (1925–2011), duhovnik, pesnik, dramatik. Leta 1945 se je umaknil na Koroško nato v Argentino, od leta 1991 do smrti je živel v Sloveniji. Poleg pesmi je objavljaj tudi kratko prozo, uveljavil pa se je zlasti kot dramatik: *Človek, ki je umoril Boga* (1959) in *Obsodili so Kristusa* (1962). Napisal je tudi številne članke z duhovno in družbeno problematiko, tako je znan njegov članek *V Rogu ležimo pobiti*, ki ga je leta 1968 objavil v Buenos Airesu pod psevdonimom *Tomaž Kovač*.

Ivan Mrak (1906–1986), dramatik, pisatelj in esejist, je verjetno naš najizvirnejši duhovni dramski pisec. Bil je tudi sicer zelo plodovit dramatik, ki je razvijal teorijo himnične tragedije. Začel je leta 1924 z avantgardno dramo *Obločnica, ki se rojeva*, kateri sledijo leta 1929 *Slepi prerok*, leta 1930 *Mona Gabriela*, leta 1932 *Kapitan Scott*, leta 1936 *Prezident Abraham Lincoln* in istega leta *Karadžordže*, leta 1937 *Heinrich von Kleist*, leta 1938 *Emigrantska tragedija, Čajkovski* ter *Grohar* leta 1938. V vojnem času je napisal revolucijsko tetralogijo (*Mirabeau, Marat, Andre Chenier, Robespierre*). Med drugo vojno in takoj po njej (1941–47) je spremljal razpad vrednot, odpor, slovensko revolucijo in dr-

žavljansko vojno s *Slovensko tetralogijo* (*Talci* leta 1942–43, *Gorje zmagovalcev* leta 1943–44, *Rdeča maša* leta 1944–46, *Blagor premagancev* leta 1943–75) in *Rdeči Logan* leta 1944.

Nas zanima njegov biblični ciklus. Začenja ga leta 1955 s pasijonsko himnično trilogijo *Proces* (*Človek iz Kariota*, *Veliki duhovnik Kajfa* in *Prokurator Poncij Pilat*).⁹ Nadaljuje leta 1958 s himnično tragedijo *Apostol Peter*, kateremu sledita leta 1960 himnični misterij *Janez Evangelist* in leta 1964 himnična tragedija *Herodes Magnus*. Te svetopisemske drame je kot vse druge prvi interpretiral samo ožjemu krogu poslušalcev, za njim pa v celoti Radio Trst. V letih 1980–81 pa so drame uprizarjali v SNG Trst in ga ponesli po vsem Tržaškem, Goriškem, Benečiji in Koroški. Leta 1982 so *Mrakov Proces* trikrat igrali v mengeški cerkvi, ponovno pa prav tam leta 1992. Z njo so leta 1993 gostovali v Breznici, Komendi, Logatcu, v Velesovem in v Bohinjski Bistrici.

Mrakov bogat literarni opus šteje nad trideset himničnih tragedij, največkrat so to himne življenja, umetnosti in državotvornosti. Največji dramski uspeh je dosegel z uprizoritvijo zgodovinske tragedije *Marija Tudor* leta 1966 na odru ljubljanske Drame. Leto kasneje je Mrak za to tragedijo prejel nagrado mesta Ljubljana.

Mirko Mahnič, roj. 1919, dramatik, lektor, režiser. Leta 1954 napiše *Tridelno igro o bridki smrti in koščku veselega upanja* (I. Soldaški mizerere, II. Kmečki rekvijem, III. Kralj Matjaž). Kasneje tretji del zamenja s skrajšanim in prirejenim Romualdovim Škofjeloškim pasijonom in jo kot *Veliki slovenski pasijon* leta 1965 postavi na oder Slovenskega stalnega gledališča v Trstu.

Aleksij Pregarc, roj. 1936, je napisal tri igre z versko tematiko, *Hoja za pradednimi častmi* (1969), *Črni galebi* (1929) in *Božji vitez na slovenski zemlji* (1994).

Alojz Rebula, roj. 1924, klasični filolog, pisatelj, publicist, biblicist, katoliško angažiran esejist, se je rodil in živi v Trstu. Rebula spada med najpomembnejše sodobne slovenske avtorje. Leta 1995 je prejel Prešernovo nagrado za svoj literarni opus. Leta 1997 je dobil italijansko nagrado Acerbi za prevod svojega romana *V Sibilinem vetru* v italijanski jezik in leta 2005 nagrado Kersnik za roman *Nokturno za Primorsko* kot najuspešnejši roman leta. Tu omenimo njegovo biblično tetralogijo: *Četrti kralj*, *Pilatova žena*, *Savlov demon*, *Somrak*, iz leta 1985.

Na koncu 20. stoletja

Na koncu še besedo dve o oživljanju pasijonskih iger po drugi vojni, ki so bile v Sloveniji dolgo pod embargom, kakor druge duhovne drame oziroma verske

igre. Prvi, nam znani, povojni poskus uprizoritve pasijonske igre je bil leta 1969 v cerkvi sv. Lenarta pri novomeških frančiškanih po scenariju Poldeta Ciglerja, drugi pa leta 1981 tudi v redovniški kapucinski cerkvi sv. Ane v Škofji Loki, po predlogi p. Karla Gržana in režiserja Petra Jamnika.¹⁰ Igro ponovijo še leta 1987 v novi cerkvi na ljubljanskih Žalah. Sploh se v osemdesetih letih začne trda ideološka, protiverska in proticerkvena linija mehčati, kar nakazujejo že uprizoritve Mrakovega Procesa v letih 1982 do 1993 v Mengšu, čeprav so »varno« zaprte v tamkajšnji cerkvi. V drugi polovici osemdesetih pa se že kažejo prvi znanilci družbenopolitičnih sprememb. V Cankarjevem domu so začeli razmišljati, da bi v sodelovanju z več gorenjskimi ljubiteljskimi gledališkimi skupinami, uprizorili Škofjeloški pasijon. Takratni vodja ZKO (Zveze kulturnih organizacij) je bil Marjan Belina. Rezultat te akcije je bila *prva tekstokritična, komentirana in v celoti prevedena izdaja Škofjeloškega pasijona*, ki je bila osnova kasnejše uprizoritve na prostem v Škofji Loki. Pod uredništvom Aleša Bergerja je izšla leta 1987 pri Mladinski knjigi v zbirki Kondor. Pri njej so sodelovali avtorji: Jože Faganel – prečrkovanje slovenskega besedila in fonetična transkripcija, spremna beseda in opombe ter prispevek Škofjeloški pasijon kot priča razvoja slovenskega jezika, Primož Simoniti – prečrkovanje in prevod latinskega in nemškega besedila, Marko Marin – Škofjeloški pasijon – signum temporis, Janez Höfler – Glasba v Škofjeloškem pasijonu, Goran Schmidt pa je pripravil izbor literature o Škofjeloškem pasijonu. Leta 1988 so v Mestnem gledališču ljubljanskem uprizorili Claudelovo *Marijino oznanjenje*. Ideološki zid je bil končno prebit.

P. Karel Gržan, rojen 1958, duhovnik, pisatelj, publicist in scenarist je leta 1998 v župnijski cerkvi Razborje po svoji predlogi uprizoril tako imenovani *Razborski pasijon*. Na koncu stoletja, v letih 1999 in 2000, pa zaživi v Škofji Loki integralni »Kokaljev« *Romualdov škofjeloški pasijon* na prostem, izvirno kot procesija in igra na odru v vsej mogočnosti in lepoti. Več kot dvestoletni speči popek slovenske duhovne drame je zopet zacvetel.

Marjan Kokalj, rojen 1969, duhovnik, jezuit, teolog, slavist in etnolog, diplomiral je leta 2000 s temo *Duhovno zgodovinski pogled na slovensko dramatiko in gledališče od nastanka Slovencev do profesionalizacije*. Leta 2002 je s temo *Škofjeloški pasijon* diplomiral še na etnologiji. Kokaljevi deli sta velik prispevek k zgodovini duhovne drame pri Slovencih. Poleg Kuretovega dela iz leta 1981 in standardnih del slovenskega slovstva in dramatike mi je bilo prav Kokaljevo delo osnova za moja amaterska prispevka o duhovni dramati na Slovenskem v 19. in 20. stoletju.

Pomembno sem si pri delu pomagal tudi z najnovejšim delom **Alenke Goljevšček**, *Od (A)brama do Ž(upančiča) – vsebine 765 dram slovenskih avtorjev*, ki je izšlo pri Slovenskem gledališkem muzeju v Ljubljani 2011.

Poleg splošno dostopnih virov sem si precej pomagal s knjižnim gradivom iz Škofijske knjižnice v Ljubljani, do nekaterih podatkov sem se dokopal sam, nekaj pa sem jih napaberkoval s svetovnega spleta in pogovorov s poznavalci in protagonisti. Kot sem dejal v uvodu, imajo strokovnjaki, literarni in dramski teoretiki še posebej, še kar nekaj stvari postoriti v zvezi s tako imenovano duhovno dramo ali kako drugače imenovanimi verskimi, religioznimi igrami in uprizoritvami. Prav na koncu naj dodam navedek iz knjige Alenke Goljevšček (2011):

»... slovenske drame so žive in verodostojne priče našega dejanja in nehánja in nam znajo veliko povedati o naši sedanjosti in prihodnosti, saj si dramatik problemov, o katerih pišejo, ne izmišljajo, pišejo o tistem, kar jih zadeva in vznemirja, torej o materialno/duhovni realnosti. Žal mi teh prič ne poslušamo, s tem pa se samouničevalno odrekamo svojim koreninam. Smo narod, ki še danes ne zna sprejeti in nositi svoje zgodovine, raje z njo manipuliramo in jo konstruiramo, potem pa smo hudo presenečeni, ko doživljamo »krizo identitete« in iz različnih »zgodb o uspehu« neusmiljeno treskamo na realna tla. Pa bi te treske gotovo lahko precej bolje amortizirali, če bi bili pripravljeni in sposobni učiti se iz tega, kar je na stotine ustvarjalnih Slovencev začutilo, oblikovalo, premislilo, domislilo – za včeraj, za danes in jutri, za nas kot Slovence in kot ljudi. Naj pričujoča knjiga pripeva k temu cilju!«

Pripis:

Alenka Goljevšček, filozofinja, pisateljica, raziskovalka slovenskega ljudskega slovstva, esejistka in dramatičarka, roj. 1933, me je za nekaj časa, v šolskem letu 1961/62, poučevala filozofijo na II. državni (Šubičevi) gimnaziji Ljubljani. Ta šola je za nekaj časa ohranjala tradicijo poučevanja latinskega jezika po leta 1958 ukinjeni Klasični gimnaziji v Ljubljani. To nesmiselno in žalostno epizodo je Goljevščkova opisala v družbenokritični komediji *Pod Prešernovo glavo* (1984), ki je bila velik slovenski in vsejugoslovanski dramski komad. V zadnjem obdobju se je skupaj z možem Tarasom Kermaunerjem (1930–2008) lotila projekta *Rekonstrukcija in reinterpretacija slovenske dramatike*, v katerem analizirata svet in človeka skozi slovensko dramatiko.

Opombe

- ¹ Niko Kuret, Duhovna drama, Literarni leksikon, študije, 13. zvezek, Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede SAZU, Ljubljana 1981.
- ² ES, Ljubljana 1992, zvezek 6, str. 79.
- ⁴ Anton Mahnič (1850–1920), škof, doktor teologije, profesor, pisatelj, kritik, urednik. Leta 1888 je ustanovil revijo Rimski katolik, v kateri je podajal svoje strogo katoliške poglede na družbo, politiko in umetnost. S tem je v slovenskem kulturnem in političnem prostoru sprožil javno debato in pospešil "delitev duhov", ki je pretrgala obdobje "slogaštva" v takratni slovenski politiki.
- ⁵ Dve duhovni igri /Anima, Theophilus, Ljudske igre, 7. zvezek, Založba ljudskih iger, Kranj 1934.
- ⁶ Vestnik slovenske prosvetne zveze, 1940, leto 19, številka 11.
- ⁷ Velik poznavalec Škofjeloškega pasijona, dr. France Koblar, je zapisal, da je bilo v začetku prejšnjega stoletja še nekaj pasijonske opreme na podstrešju starološkega gasilskega doma. Če je ta šla nato leta 1934 v novi Društveni doma, je nato tam deset let kasneje v nesmiselnem požaru ta tristoletna priča slovenske dramatike žalostno zgorela.
- ⁸ Janez Oblak, življenje in delo, diplomsko delo Marka Rakovnika, Maribor 2004.
- ⁹ Mrak, 1985
- ¹⁰ Florjančič, Alojzij Pavel, Novejše pasijonske uprizoritve na Slovenskem, v: *Pasijonski doneski* 5 (69–88), Škofja Loka 2010

VIRI IN LITERATURA

- Florjančič, Alojzij Pavel, Novejše pasijonske uprizoritve na Slovenskem, v: *Pasijonski doneski* 5, Škofja Loka 2010.
- Goljevšček, Alenka, Od (A)brama do Ž(upančiča) – vsebine 765 dram slovenskih avtorjev, Slovenski gledališki muzej, Ljubljana 2011.
- Gledališki list SNG Drama 14, sezona 1948–1949, jubilej Edvarda Gregorina, Ljubljana 1949.
- Koblar, France, Slovenska dramatika I in II, Slovenska matica, Ljubljana 1972 in 1973.
- Kokalj, Marjan, Duhovno zgodovinski pogled na slovensko dramatiko in gledališče od nastanka Slovencev do profesionalizacije, diplomska naloga, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana 2000.
- Kranjc, Marijan, p. Roman, Brata p. Angelik in p. Roman Tominec – glasnika pravičnosti in dobrote, Ljubljana 2011
- Kuret, Niko, Na pot, v: *Dve duhovni igri /Anima/Theophilus/*, Ljudske igre, 7. zvezek, Založba ljudskih iger, Kranj 1934.
- Kuret, Niko, Duhovna drama, Literarni leksikon 13, Ljubljana 1981.
- Mrak, Ivan, Biblični ciklus, Svetopisemske drame, Celje 1985.
- Slovenska knjiga, Seznam po stanju v prodaji, dne 30. junija 1939, uredil Niko Kuret, Ljubljana 1939
- Stržinar, Maja, Duhovna drama na Slovenskem, diplomsko delo, Ljubljana 2003.

Matej Metlikovič
ilustracija za knjigo Cirila Berglesa VIA DOLOROSA
risba s čopičem in tušem, 1996

PASIJONSKI RAZGLEDI

Prizorišče Višnjegorskega pasijona

Miha Terpin

VIŠNJEGORSKI PASIJON

Glejte ceno našega rešenja!

22. aprila 2011, na véliki petek, je Višnja Gora doživela prvo uprizoritev Pasijona, ki je za naše starodavno mesto pomenila velik in zelo pomemben dogodek. Bilo je štirinajst let, preden je Krištof Kolumb odkril Ameriko, ko je Višnja Gora leta 1478, pred 533 leti, dobila mestne pravice. Širši slovenski javnosti je postala znana tudi po povesti Kozlovska sodba v Višnji Gori pisatelja Josipa Jurčiča. Čeprav se sosednja kraja Ivančna Gorica in Grosuplje kot sedeža občin razvijata precej hitreje, pa je Višnji Gori uspelo ohraniti svojo istovetnost, ki temelji na njenih geografskih, zgodovinskih in kulturnih danostih. V časih, ko enoličnost pomeni veliko grozno, je obvarovala svojo posebnost, ki jo v zadnjih letih celo nadgrajuje in dosega novo prepoznavnost.

Brez dvoma gre to pripisati tudi neutrudnim prizadevanjem, da bi živeli iz rešnične vere v Boga. Župnija v Višnji Gori je tako postala gibalo, središče in izvir, ki mesto bogati z novimi pobudami. Leta 2009 se je posvetila Brezmadežnemu srcu Marije, Kraljice ljubezni, slovesne posvetitve pa so se udeležili prebivalci mnogih krajev iz vse Slovenije. Marija, ki vedno vodi k Jezusu, nas je tako pripeljala do tega, da se je letos zgodil še prvi Višnjegorski Pasijon.

Zamisel se je porodila župniku, gospodu Boštjanu Modicu, v mesecu januarju. Začeli smo iz nič, ne vedoč, kako zelo zahteven je celotni načrt priprave in izvedbe take prireditve. Gotovo so bile v veliko pomoč njegove bogate izkušnje pri pisanju scenarijev in režiji oratorijev in živih jaslic, a vendarle je Pasijon precej obširnejši in je potrebno sodelovanje večjega števila ljudi. Celotno obdobje priprav je trajalo zgolj štiri mesece. Prvi trije so minili v izdelovanju avtentičnih kostumov in rekvizitov: vsi, razen čelad za rimske vojake, so bili narejeni doma. Z veliko mero iznajdljivosti in z uporabo različnih materialov nam je uspelo izdelati zares verodostojno opremo, ki je skupaj s prizoriščem, pripravljenim posebej za Pasijon, poskrbela za nepozabno doživetje. Dolina za župnijsko cerkvijo svetega Tilna se je ponujala kot idealno mesto za postavitev scene. Kulise so pričarale dvorano zadnje večerje, trdnjavo Antonijo, kamor privedejo Jezusa pred Poncija Pilata, prebivališče kralja Heroda, pobočje hriba se je spremenilo v Oljsko goro, višje nad njim pa so se trije križi zarisali na večernem nebu – Golgota. Primerna osvetlitev, ki je poglede usmerjala k različnim prizorom, in dobro ozvočenje sta v tej akustični dolini dogajanje povsem približala občinstvu, ki je čutilo, kot da

se nahaja sredi zgodbe, ki se je odvijala pred njim. Dvourni predstavo je lahko spremljalo sede, dobro razporejene klopi pa so omogočale lep pogled na rahlo dvignjeno prizorišče.

Ker je bilo časa zelo malo, so nastopajoči – bilo jih je sedemdeset (70) – imeli samo tri skupne vaje, kjer so morali z vso opravo izvesti to, kar je zahteval scenarij: uprizoriti trpljenje in smrt našega Gospoda in Odrešenika, Jezusa Kristusa. Zato je še toliko bolj osupljivo, kako prepričljiv je bil njihov nastop, ki je zmožal marsikaterega gledalca ganiti do solz. Razumljivo je bilo zadovoljstvo in navdušenje vseh nastopajočih ter občinstva ob izjemnem uspehu; na začetku je le redko kdo verjel, da se bo na koncu tako lepo izteklo. Vizija župnika in njegova vztrajnost tudi v najtežjih trenutkih, ko je šlo vse narobe in bi človek najraje kar obupal, sta obrodili čudovite sadove – dogodek, ki ga bo Višnja Gora pomnila za vedno.

Toliko o vidnem, ne gre pa spregledati tega, kar je vidno le Bogu. Pasijon je bil velika izkušnja, ki je Višnjo Goro naučila pomembnih stvari, za katere upamo, da ostanejo v naših srcih. Predvsem je bila to duhovna izkušnja, saj je bil že od samega začetka namen popolnoma usmerjen k temu, da bi bolje spoznali Jezusovo žrtev, ki nam je zaslužila spravo z Bogom za večno življenje. Geslo Pasijona in povabilo k njegovemu ogledu se je glasilo: »Glejte ceno našega rešenja!«. Višnjegorski Pasijon ni bil spektakel, niti igra, temveč molitev. To je bil njegov največji uspeh. Spomnimo se nekaterih resnic, ki smo jih ob njem lahko živeli:

1. Vera ni le izvajanje verskih pobožnosti, da bi zadostili zahtevam Cerkve. Biti veren ne pomeni udejanjiti tisto najmanj, kar nam nalaga vest, ali pa ohranjati tradicijo po zgledu naših staršev. **Vera je življenje**, ko lahko damo Bogu vse, kar smo. Ob ustvarjanju Pasijona smo spoznavali, da ima v božjem načrtu vsakdo nezamenljivo mesto, da izrazi svoje sposobnosti. Kakor v Pasijonu imamo tudi v življenju svoje vloge in Bog želi, da jih predano in dobro odigramo. Nimamo dveh življenj: zasebnega in verskega; življenje je eno samo. Kot smo živeli za Pasijon, naj vedno živimo za Boga: v vsakem trenutku pripravljeni storiti, kar je v naših močeh, da se izpolni njegova volja.
2. Nemogoče si je zamisliti uspeh takega podviga, kot je bil Višnjegorski pasijon, brez **ponižnosti**, ki **je prva med vsemi krepostmi**. Potrebna je bila župniku, da je osebno povabil vsakega sodelujočega in mu pojasnil, kako lahko prispeva svoj delež k celoti, prav tako pa tudi njim, da so mogli sprejeti vse njegove napotke. Ni preprosto pridobiti k sodelovanju sedemdeset ljudi, ki z redkimi izjemami nikoli niso igrali v nobeni predstavi. Nič lažje se ni izpostaviti pred vsemi in tvegati, da ne bi zmogli tega, kar se od nas pričakuje. Vsakdo se je soočal s svojimi strahovi in pomisleki. Toda krotkih in ponižnih src Gospod ne zametuje. Ko se človek v ponižnosti preda božji volji, lahko slednji po njem uresniči čudovite reči, zatorej ohranimo tako držo.

3. Pasijon bi bil lahko skušnjava, da bi bolj kot Bogu služili sebi: svojemu ugledu in napuhu. Namesto uprizarjanja največje skrivnosti odrešenja bi lahko v ospredje postavili sebe. Vendar je Pasijon ravno nasprotje tega – služenje. Služenje Bogu in bližnjemu. Bogu zato, ker ga premišljevanje njegovih veličastnih del proslavlja med ljudmi, da bi ga bolj spoznali in ljubili, obenem pa tudi ljudem, saj je najvišje dobro, ki ga lahko storimo bližnjemu, to, da mu posredujemo izkušnjo resnične vere. Ne nazadnje je bil Pasijon velika dobrobit za nas same. Jezus ni prišel na svet, da bi mu služili, temveč da bi on služil nam. **V služenju smo podobni Jezusu** in postajamo vredni njegovega kraljestva.
4. Kdor pozna Višnjo Goro in njene prebivalce, bi morda pripomnil, kako je včasih težko nekaj storiti skupaj. Pri Bogu pa nič ni nemogoče. Če se vse moči in prizadevanja usmerijo k enemu, višjemu cilju, lahko to preseže vse razlike, drugačne poglede in nasprotovanja. Ko se iskreno trudimo, ne za svoje lastne ozke interese, temveč za nekaj, kar je dobro za celotno občestvo, nas Bog nagradi. **Edinost je** že od nekdaj **preskusni kamen resničnosti vere**. Tokrat se je Višnja Gora zares izkazala. Pasijon nas je povezal, da smo se bolj spoznali in zblížali, in do sedaj ni še nikdar toliko ljudi sodelovalo skupaj. Jezus je zato umrl, da bi mi imeli življenje in da bi ga imeli v izobilju. Če ostanemo v edinstvi, ostanemo v Njem in kdor je v Njem, bo imel večno življenje.
5. Pasijon ni enkrat dogodek, ampak ustvarjanje, proces. Preveč različnih vidikov vključuje, da bi ga mogli dojeti in zaobseči naenkrat. Ogromno dela je bilo opravljenega v Višnji Gori, da je bil uprizorjen trikrat: 22. aprila, na veliki petek (skupaj z obredi tega dne), 25. aprila, na veliko noč in 14. maja. Žal je dež preprečil, da bi ga do konca izvedli tudi 24. aprila, na velikonočni ponedeljek. To pa še ne pomeni, da je dela konec. Marsikaj bi se dalo še izboljšati, popraviti, dopolniti. Pasijon nikoli ni zares končan in tudi v našem življenju ne moremo že tu na zemlji doseči popolnosti. Kot smo se pri Pasijonu soočali s težavami, izgubljali upanje, se borili s časom, sproti iskali nove rešitve, moramo podobno tudi v življenju vztrajati na poti svetosti, ne glede na ovire. Le stalno prizadevanje, zavestne odločitve, vztrajanje v dobrem in zaupanje v Boga nas bodo vodili skozi preizkušnje. Bog večkrat pričakuje, da se zaradi svojega zveličanja odrečemo stvarjem, ki nas oddaljujejo od njega. Vodi nas, a ne prepoznamo vedno njegovega delovanja. Toda **trud in vztrajnost vodita k cilju**: kdor bo ohranil vero do konca, bo gledal Gospodovo obličje. Pri Pasijonu nam je z božjo pomočjo uspelo. Pokazal nam je, da smo sami slabotni in kaj z njegovim blagoslovom zmoremo, zato nam je bil Pasijon neprecenljivo darilo. Prizori iz doline za cerkvijo bodo v nas ostali vedno živi, nepresahljiv vir navdiha, smerokaz in priložnost, da se Bogu nenehno zahvaljujemo. Za življenje, za vero in za njegovo ljubezen do nas.

6. Za vsakogar, ki ga je videl in doživel oziroma bil pri njem kakorkoli udeležen, je bil Višnjegorski pasijon globoko, ganljivo doživetje. Posebna milost je, ko pred seboj gledamo velike duhovnike, rimske vojake, tempeljsko stražo, Heroda, Pilata, žene, apostole in Jezusa. Kot Beseda in pod podobo kruha in vina je vsak dan navzoč med nami v sveti daritvi, evharistiji. Toda videti Jezusa živega ... Pasijon je pomagal naši neveri. Doživeli smo njegovo resnično prisotnost med nami. Jezus ni le zgodovinska osebnost, spomin ali simbol, on je oseba, živi Bog, ki mu ni vseeno za nas. Z njim imamo lahko zaupen odnos, saj nas razume in ljubi. Nihče nima večje ljubezni od tistega, ki dá življenje za svojega prijatelja. Jezus je res živel, res je umrl, toda zares je tudi vstal in živi. **Jezus živi** tudi sedaj, tudi za nas, tudi zame.
7. Ko je s svojim življenjem plačal ceno, potrebno, da se človek reši suženjstva grehu in da se izpolni božji načrt za odrešenje človeštva, je Jezus izpričal svojo brezpogojno ljubezen. Želel je, da ta ljubezen ostane med nami kot trajno znamenje njegove navzočnosti. Pasijon nam je omogočil, da smo jo bolj začutili, da bi jo mogli prepoznati v dogodkih našega vsakdana in jo ceniti bolj kot navidezne dobrine, ki nas ne morejo zadovoljiti in potešiti hrepenenja naše duše. Ponudil nam je priložnost, da okrepimo duha razlikovanja med dobrim in zlim: v svetu in v nas samih. Dal nam je novih moči, da bomo v svojih odnosih lažje dajali prednost ljubezni, dobroti, sočutju, sodelovanju, potrpljenju in zvestobi ter zavrnil skušnjave in se uprli vsemu, kar je sad naših slabosti, kar je navidezno udobno, trenutno koristno, a v svojem bistvu nasprotno resnici. Zvesti Jezusovi ljubezni v preizkušnjah, bodo deležni tudi njegovih zasluženj in večne sreče. Vse drugo propade, le ljubezen ostane za vekomaj naše edino bogastvo pri Bogu. **Ljubezen je smisel življenja.**

Višnjegorski Pasijon je popolnoma uspel v najglobljem pomenu te besede – Bog je sprejel našo skupno molitev in Ljubezen je bila v Višnji Gori znova ljubljena. Za odprta srca, ki so doumela Jezusovo žrtev, le-ta ni bila zaman. Spoznali smo ceno našega rešenja. Bogu hvala.

APOSTOLI PASIJONA

Postati moramo apostoli Pasijona oziroma Jezusovi apostoli. »Kdor ne nosi svojega križa in ne hodi za menoj, ne more biti moj učenec.« **Lk 14,27** Ne gre za to, koliko smo že dosegli in do kod smo prišli na svoji poti svetosti, temveč za našo naravnost, za temeljno življenjsko držo: da smo božji. Če si sposodim župnikove besede ob posvetitvi župnije Višnja Gora Brezmadežnemu srcu Device Marije, Kraljice ljubezni: »Kdo gre lahko skozi življenje sam, brez Boga? Kdo ima

dovolj moči? Ali bomo božji, ali pa nas ne bo.« Pasijon nam sporoča: v življenju nisi nikdar sam, niti v najstrašnejših preizkušnjah in trpljenju. Pred teboj je tu že stopal Jezus, človek in Bog. Njegove stopinje ti kažejo pot in ti sporočajo: zmožel boš, če boš sledil meni, če bo tvoje srce sledilo moji ljubezni. Tu se dotaknemo bistva Pasijona, ki je LJUBEZEN. »Božja ljubezen do nas pa se je razodela v tem, da je Bog poslal v svet svojega edinorojenega Sina, da bi živeli po njem.« **1 Jn 4,9** Gre za neizmerno ljubezen Boga do stvarstva. »Nihče nima večje ljubezni, kakor je ta, da dá življenje za svoje prijatelje.« **Jn 15,13** Gre za ljubezen božjega Sina do vseh bratov in sester v vseh časih do konca sveta. »Tolažnik pa, Sveti duh, ki ga bo Oče poslal v mojem imenu, on vas bo učil vsega in spomnil vsega, kar sem vam povedal.« **Jn 14,26** Gre tudi za ljubezen Svetega duha, ki nas z ljubeznijo prebujata in ljubezen. Zato je edini logičen, primeren, pričakovan, nujen in odrešilen odgovor človeka – gledalca ali soustvarjalca Pasijona – en sam: ljubezen. Pasijon obstaja zato, da se naučimo ljubiti, da spoznamo pravo mero ljubezni, ki je ljubiti brez mere. Da svoje vrednote prevrednotimo tako, da Boga znova postavimo na prvo mesto in svojega bližnjega na sebi enako. Pasijon obstaja zato, da nam s svojo neposrednostjo, prepričljivostjo, zgovornostjo, doslednostjo, brezkompromisnostjo in živo močjo razklene oklep okoli srca, ki ga vklepa v led sebičnosti, oholosti, pohlepa in brezbrčnosti. Pasijon je sulica, ki naj prebode naše srce, da iz njega pritečeta kri in voda ljubezni in usmiljenja. Pasijon je trnje, ki naj rani našo dušo, da se v bolečini zave svoje grešnosti. Pasijon je trdi les križa, na katerem naj naše na novo prebujeno spoznanje križa naše slabosti in neurejene strasti. Pasijon so žebli in kladivo, ki naj prebijejo in strejo našo zaverovanost vase, navidezno neodvisnost in nepokorščino božjim zapovedim ljubezni. Pasijon je potovanje skozi lastno osamljenost, zapuščenost, nevrednost, zavrženost, strahove, obup in smrt v večno življenje. Pasijon je vrv, ki nas poveže z našim najglobljim bistvom, z našo večno naravo človeškega bitja, ki je ustvarjeno iz ljubezni, da bi v ljubezni služilo Ljubezni. Pasijon je nezlomljiva vez med nami in Bogom; kdor ga je enkrat videl (Pasijon), naj vedno hrepeni po njem in se z vsemi svojimi močmi trudi, da ga nekoč doseže. Pasijon je obljuba, Pasijon je pot, Pasijon je uresničenje. In je odgovornost ter zaveza vedno znova vstati, ko bomo spet padli. Ne dopušča malodušja in vdaje, je vir spodbude in tolažbe. Pasijon je naša usoda, naše upanje in naša vera. Umreti pravzaprav niti ne moremo, saj je duša večna, umre torej le telo. Zato smo prav sedaj, če sodimo po ljubezni, bolj mrtvi, kot živi. Lahko šele začnemo živeti. Pasijon je prebujenje, ki nas oživlja. Od prvega prizora naprej. Postane neizbrisen del naše zavesti in ostane vekomaj v nas. Ta, ki ga je videl, je dobil priložnost, da začne zares živeti. Kdor ga je živel, je umrl sebi. Kdor je sebi umrl, je vstal v Bogu, ki je ljubezen, zato je Pasijon v svojem skrajnem bistvu VSTAJENJE V LJUBEZEN: največje darilo našega odrešenika, Jezus Kristusa. Gledalec Pasijona se ob

gledanju Jezusovega zmagoslavnega prihoda v Jeruzalem, zadnje večerje in vzpostavitev evharistije, trpljenja v Getsemaniju, izdaje, sojenja pred Pilatom, bičanja, kronanja, nošenja križa, križanja samega in polaganja v grob, spremeni. Spremeni se njegov pogled na smisel poti, po kateri hodi. Iz prepogosto nezavednega udeleženca in v usodo vdanega ter vplivom sveta podvrženega opazovalca se preobrazi v dejavnega igralca in sooblikovalca največje skrivnosti, ki je življenje. Tako tudi sam sprejme vlogo v pasijonu vseh pasijonov – božjem načrtu za odrešenje človeštva. V slednjem nihče ne more igrati namesto njega, saj je Bog, edini režiser (in ne človek, kot si to sam včasih domišlja), vsakogar poklical v življenje na edinstven način in mu zaupal njegovo poslanstvo. Pasijon, ki ga gledamo na odru in ga doživljamo kot igro, ki je zunaj nas, zaradi svojega osrednjega lika postane pasijon vsakega in vseh. Jezus, ki pozna srca do največjih globin, po njem vstopi vanje, da bi jih upodobil po sebi. Gre za nedoumljivo božje delovanje, ki po neki predstavi (Pasijonu) na nepojmljiv način človeka prestavi v veliko večjo dramo. V njej smo že po svojem obstoju udeleženi prav vsi, zaradi Pasijona pa naš delež ni več zgolj nemo opazovanje, temveč delovanje, saj preobrazi našo zavest. Po Pasijonu namreč nihče ne more več reči, da Jezusa ne pozna, da ne pozna njegovega nauka in cene, ki jo je plačal za naše odrešenje. Torej ne moremo reči, da ne vemo, ker nam je on v teh dveh urah vzel še zadnji izgovor. Sedaj vemo vse, ali pa vsaj dovolj, da se od tega trenutka naprej začnemo na drugačen način truditi za svoje zveličanje in vedno bolj dopuščamo Bogu, naj v nas znova prebudi in obnovi naš odnos z njim, ki je edini vir resnične sreče in miru. V tem smislu je Pasijon še posebej dragocen za tiste, ki Jezusa ne poznajo dovolj in iščejo odgovore na svoja vprašanja. Pasijon je ta odgovor, ker je v njem Jezus živ in tega odgovora svet ne more dati. Zato ima in bo vedno imel največje občinstvo, to smo mi vsi in vsi tisti, ki še pridejo v prihodnje, vse do konca časov. Kdorkoli je na kakršenkoli način udeležen v pripravi Pasijona, je Jezusov misijonar, po njegovem prispevku pa z vsako uprizoritvijo postajajo misijonarji vsi gledalci. Vsak v skladu s tem, kolikor je dopustil, da se ga Bog dotakne. Zagotovo nihče po ogledu Pasijona ne ostane ravnodušen, od te točke naprej pa deluje božja ljubezen, ki vabi k spreobrnjenju za večno življenje. Oder postane naše srce, mi postanemo kot Jezus, božja previdnost nas vodi skozi vse prizore v resničnosti naših življenj: lahko zaupamo in verujemo, da nas na koncu čaka vstajenje. Takrat bomo Boga gledali iz obličja v obličje in mu bomo hvaležni za Pasijon – tistega, ki smo ga sami izkusili in doživeli, in tudi tistega, ki smo ga nekoč videli uprizorjenega na nekem odru.

SODELUJOČI V VIŠNJEGORSKEM PASIJONU 2011**VELIKI DUHOVNIKI in PISMOUKI**

1. KAJFA	Marjan ADAMIČ
2. GAMALIEL	Silvester BOŽIČ
3. HANA	Lojze RUS
4. JOEL	Stane RUS
5. ELEAZAR	Žiga JEVNIKAR
6. MALH	Franci GARBAS
7. JONATAN	Pavel GROZNIK
8. RABI SIMON	Slavko NOVAK
9. JOŽEF iz Arimateje	Branko VOZEL
10. NIKODEM	France VOZEL
11. HABERIM	Marko JEVNIKAR

3. JANEZ	Miha SLAPNIČAR
4. ANDREJ	Andrej ŠKUFCA
5. JUDA TADEJ	Avguštin ZUPANČIČ
6. JUDA IŠKARIJOT	Gašper PRIMC
7. TOMAŽ	Tomaž ŠKUFCA
8. FILIP	Urban ZAJEC
9. JAKOB ml.	Beno ČOŠ
10. JAKOB st.	Martin ERJAVEC
11. SIMON GOREČNIK	Matic PODRŽAJ
12. MATEJ	Peter STRGAR
13. BARTOLOMEJ	Marko GNIDOVEC

SLUŽABNIKI

1. SLUŽABNIK	Martin KOŠČAK
2. VRATARICA	Maja GARBAS
3. PRIČA pri Kajfu	Peter STRGAR
4. SLUŽABNIK pri Pilatu	David ŠKUFCA

RIMSKI VOJAKI

1. TRIBUN	Štefan PINTARIČ
2. STOTNIK KORNELIJ	Andrej JEVNIKAR
3. 1. VOJAK	Janez ERJAVEC
4. 2. VOJAK	Črt OMAHEN
5. 3. VOJAK	Rok MATJAŽ
6. 4. VOJAK	Tone KASTELIC
7. 5. VOJAK	Stane GNIDOVEC
8. 6. VOJAK	Janez ČEBULAR
9. 7. VOJAK	Tomaž PETERC PALČIČ
10. 8. VOJAK	Peter ZALETELJ

DRUGI LJUDJE

1. stric BARNABA	Tone BRČAN
2. MARKO, evangelist	Matej ŽIČKAR
3. LEVI RAZBOJNIK	Matej ŽIČKAR
4. DESNI RAZBOJNIK	Gašper KASTELIC
5. razbojnik BARABA	Janez HRIBAR
6. MARIJA, Jezusova mama	Jožica OMAHEN
7. MARIJA, Markova mama	Ančka OMAHEN
8. VERONIKA	Meta TRAVNIK
9. 1. ŽENA	Marija VIRANT
10. 2. ŽENA	Veronika ZAJEC
11. ŽENA Marija Magdalena	Irena VIRANT
12. CIRENEJEC	Jože NOVAK
13. ANGEL	Polona ZAJC

OBLASTNIKI

1. PILAT	Jure OMAHEN
2. SLUŽABNIK PILATA	David ŠKUFCA
3. HEROD	Janez HRIBAR
4. SLUŽABNIK HERODA	Gašper KASTELIC

JEZUS in APOSTOLI

1. JEZUS	Janez KOŠČAK
2. SIMON PETER	Franci VODE

TEMPELJSKA STRAŽA

1. STRAŽA	Slavko GARBAS
2. STRAŽA	Franci OMAHEN
3. STRAŽA	Domen RUS
4. STRAŽA	Žan GRUM
5. STRAŽA	Blaž DREMELJ

LJUDSTVO 10 iz žup. Grosuplje**ŠIVILJE:**

1. Marija LUŽAR
2. Darja GNIDOVEC
3. Mirjam TRAVNIK
4. Zdenka KOŠČAK

OSVETLITEV in ZVOK

1. Miha VIRANT
2. Damjan TOMAŽIN

OBDELAVA ZVOKA

župnik Boštjan MODIC

SCENA

bagrist Jože ZAJEC

SVETOVALEC REŽIJE IN**KOSTUMOGRAFIJE:**

Miha TRPIN

REŽIJA IN**KOSTUMOGRAFIJA**

žpk Boštjan MODIC

BESEDILOSIN ČLOVEKOV
Wilhelm Hünemann
(Ognjišče 1991)

Virski pasijon, križanje

Igor Horvat

VIRSKI PASIJON 2011

Izvedba: Dramsko društvo Virko,
župnija sv. Jožefa in krajani

Gledališki list

POTEK PASIJONA

1. prizor (uvod v pasijon)

Postavitev evharistije in zapovedi o ljubezni

- uvodna beseda (povezovalac – menih)
- izdaja

2. prizor (1. slika)

Molitev v vrtu Getsemani

- 1. sodobna prispodoba (prevara, goljufija ...)
- 1. beseda (povezovalac – menih)

3. prizor (2. slika)

Zmaga ali poraz velikih duhovnikov

- 2. beseda (povezovalac – menih)
- opis dogodkov pred križanjem (povezovalac – menih)

4. prizor (3. slika)

Križanje

- 2. sodobna prispodoba (krivica)
- razmišljanje po smrti (povezovalac – menih)

5. prizor (4. slika)

Oblast

- 3. beseda (povezovalac – menih)

6. prizor (5. slika)

V mirnem pričakovanju

- 3. sodobna prispodoba (kesanje)
- 4. beseda (povezovalac – menih)

7. prizor (6. slika)

Vstajenje

NASTOPAJOČI:*Jezus* – **Robert Friškovec***Marija* – **Maša Hrovat**

Apostoli:

Peter – **Franci Prosenc***Janez* – **Matic Jereb***Juda Iškarriot* – **Matjaž Vodlan***Simon* – **Urban Videmšek, Dejan Horvat***Filip* – **Jure Svetlin, Matjaž Gerčar, Matej Pirnat***Andrej, Kajfin vojak, rimski stotnik* – **Marko Grabnar***Jakob, Kajfin in rimski vojak* – **Gregor Pirnat***Tomaž, Kajfin in rimski vojak* – **Aljaž Lederer***Jakob, Kajfin in rimski vojak* – **Jože Zalokar***Tadej, Kajfin in rimski vojak* – **Blaž Železnikar***Bartolomej, Simon iz Cirene* – **Aljaž Železnik***Matej, smrt v prispodobi* – **Grega Vrečar**

Veliki duhovniki:

Kajfa – **Andrej Hribar***Ana* – **Anton Tomažič***Jese* – **Janez Pavlič***Nikode* – **Danijel Anžlin**

Drugi nastopajoči:

Pilat – **Andrej Prašnikar***Klavdija* – **Sara Železnikar***Deborah* – **Tatjana Podbevšek***Veronika* – **Alja Jereb***Marija Magdalena* – **Petra Zalokar***Mož obsodbe* – **Lado Vodlan***Jeruzalemske žene* – **Vanja Jereb, Teja Dečman,****Simona Hrovat, Sara Gjergek***Prispodoba sedanjosti* – **Miha Podbevšek***Znanilec po smrti, Satan* – **Boštjan Grošelj***Angel 1* – **Manca Jereb***Angel 2* – **Nuša Novak***Povezovalec (menih)* – **Jaka Novak**

OBLIKOVALCI PREDSTAVE:

Avtor in režiser:

Igor Horvat

Vodja predstave:

Klavdija Vodlan

Pomočnika vodje predstave:

Katarina Pirnat, Slavica Černe

Lektoriranje:

Anica Grilj

Scenografija:

Vodja: **Bojan Vodlan**

Pomočniki: **Boštjan Černe, Peter Gerčar, Pavle Štupar**

Kostumografija:

Vodja in oblikovanje kostumov: **Alenka Leskovec**

Šivilje: **Nada Svetlin, Irena Žavbi, Ani Burja**

Izdelava opreme za vojake: **Dejan Horvat, Igor Horvat, župnija Višnja gora**

Maska:

Marinka Novak

Frizer:

Polona Hafner

Izdelava lončenih izdelkov:

Franci Kremžar

Izdelava avtorske glasbe:

Tomaž Kolar

Luč:

Drago Cerkovnik, Dušan Prelovšek

Ozvočenje in ton:

Uroš Urbanija

Rekviziterji in menjava scene:

**Andrej Železnikar, Matjaž Svetlin, Matej Jereb, Meta Prelovšek,
Andrej Jereb, Barbara Železnikar, Silvo Vidergar, Sašo Svetlin**

Kamera:

Damjan Kovačič

O KRAJU

Vir je naselje, ki leži v osrednjem delu kamniško-bistriške ravni in ga od Domžal loči le še reka Kamniška Bistrica. Naselje, ki je leta 1931 štelo le 392 prebivalcev, se je razvilo ob križišču nekdanje pomembne tovarne poti med Dunajem in Trstom s Kamniško Bistrico, kjer je bil včasih brod. Leta 1724 so zgradili prvi leseni most in postavili mitnico. Leta 1863 je naselje uničil požar, ki so ga podtaknili vojaki, ki so jih fantje prepodili z vasovanja.

Nastanek naselja in življenje sta v tesni povezavi z vodo. Že samo ime Vir je nastalo ali od izvirov, ko je voda na prodnatem svetu privrela na dan, ali od vode, ki je tekla po neurejenih rokavih struge Kamniške Bistrice. Mlinščica, ki teče skozi naselje in loči naselje Vir od naselja Količevo, je z s svojim energetskim potencialom omogočila razvoj industrije v obeh krajih. Zaradi nekaj velikih industrijskih obratov, kot so: Tosama, Helios, Papirnica Količevo, in številnih manjših obratov je Vir postal pomembno industrijsko in zaposlitveno središče. Sem se je začelo priseljevati veliko ljudi, ki so večinoma opustili kmetovanje v Črnem grabnu in Moravški dolini, se zaposlili v tovarnah in si na Viru zgradili hiše. Zato lahko rečemo, da je Vir izrazito delavsko naselje, ki danes šteje že 3078 prebivalcev (vir: SURS, GURS iz popisa prebivalcev l. 2002, kjer ni drugače navedeno) in leži na nadmorski višini 305,6 m.

V zadnjih tridesetih letih je iz sorazmerno majhnih vasi Vir in Količevo nastalo pravo naselje, ki danes šteje nad 3400 prebivalcev. Župnijska cerkev v Dobu pri Domžalah je zato postala, zlasti ob praznikih, premajhna. Mnogi verniki so se torej usmerjali v druga župnijska središča, naselji Vir in Količevo sta bili zaradi izredno prometne ceste Ljubljana–Celje skoraj odrezani od župnijskega središča v Dobu. Močni pastoralni razlogi, zlasti blagor duš, ki so že v preteklih letih narekovali, da se je skrbelo za prevoz otrok k verouku, šmarnicam in drugim župnijskim dejavnostim v Dob, so pripeljali do tega, da je bila leta 1997 v najem vzeta prazna hiša na Viru. V njej se je uredilo začasno bivanje za duhovnika, dva prostora za poučevanje verouka, na njenem vrtu pa so krajani postavili leseno kapelo, v kateri je takratni gospod nadškof dr. Franc Rode na Veliki šmaren, 15. avgusta 1997, posvetil oltar dvanajsterim apostolom in blagoslovil kapelo.

Ljubljanska nadškofija je leta 1998 odločila, da sta naselji Vir in Količevo tako veliki, da bi lahko postali župnija z svojim župnikom. Tako je bila 28. junija leta 1998 ustanovljena in razglašena župnija svetega Jožefa na Viru pri Domžalah, ki jo je ustanovil in slovesnost vodil gospod nadškof in metropolit dr. Franc Rode.

Danes na Viru, na svojem zemljišču na Bukovčevi ul. 70, stoji čudovita nova cerkev, ki ima pod sabo lepo dvorano z 220 sedeži, zraven nje pa stojita prostorna župnija in župnijski dom.

Kako je nastal VIRSKI PASIJON

Sem preprost, čisto navaden človek ali, če želite, državljan, ki ima družino z enim odraslim otrokom, hišo, avto, službo, ki redno plačuje davke in prispevke.

Pred dobrimi 11 leti sem doživel hudo krizo, sam temu rečem osebni padec, ki me je pripeljala do globine, da sem izgubil vero v Boga, ko nisem več verjel v sebe, v poštenost in človeške vrednote. Dolgo časa nisem videl izhoda iz začaranega kroga, v katerem sem se znašel. Ko so se na enkrat stvari začele obračati na bolje, sem zopet v sebi našel svojo vero do Boga in začel verjeti, da ima življenje tudi lepšo stran, kot pa tisto, v kateri sem bil v danem trenutku. Nisem nek fanatik, ki bi se metal po kolenih, vsak dan hodil v cerkev in se na ven delal lepega, znotraj pa bi skrival sovraštvo do drugih. Toda verjamem, da mi je njegova ljubezen, vera in molitev pomagala odpreti oči nazaj na svetlo stran tega zemeljskega življenja.

Takrat pa sem si zadal cilj, da bom v zahvalo naredil nekaj, s čimer bo zadovoljen. Moje osebno mnenje je, ko narediš nekaj dobrega in je On zadovoljen, da to čutiš v sebi. Dolgo nisem vedel, kaj naj bi to bilo, bil sem aktiven v župnišču, pri delu, ko se je gradila cerkev, v župnijskem svetu in tako naprej, vendar me nič od tega ni notranje napolnilo, da je to tisto, s čimer bi izpolnilo mojo zahvalo. Osem let sem vodil gledališko skupino, odigrali smo tri moje lastne komedije, poželi ogromne aplavze, vedno napolnili dvorano do zadnjega kotička. Razveseljevali smo starejše občane, ob materinskih dnevih in Miklavževanju odigrali predstave in nabrana prostovoljna sredstva namenili ljudem, prizadetim v poplavih v Železnikih in družinam v stiski. Vse to in še več, pa vendar je bila v meni še vedno praznina, da to ni to.

Po ponovnem lastnem vstajenju, če se lahko tako izrazim, se mi je spremenil tudi pogled na življenje. Družina je postala mir in zavetje, materialne dobrine in denar so dobili samo tisto nujno vrednost za preživetje, vera in molitev pa sta postala balzam za dušo. Ob vsem tem pa se je spremenil tudi moj osebni pogled na življenje. Vse bolj sem opazal, da ljudje sploh več ne poznamo človeških vrednot; izginila je poštenost, ki sta jo nadomestili goljufija in požrešnost, izginili so odnosi med ljudmi, prijaznost, pomoč, ki so jih nadomestili tisti nujni stiki, zaradi norega tempa življenja in borbe za materialne dobrine, splahnela je domačnost in toplina družinskega življenja, ki jo je nadomestila prezaposlenost in preobremenjenost v šolah in na koncu tisto najbolj pomembno, izginila je ljubezen, temelj in bistvo našega življenja.

In po vsem tem se je v meni prebudilo nekaj, kar me je napolnjevalo z notranjim čutom, da je to tisto pravo, kar bo v meni potešilo željo po zahvali. Da, napisal bom pasijon.

Na začetku sem bil malce v dvomih, kako se samega pisanja lotiti, kaj je sploh tisto, s čimer se bo razlikoval od drugih pasijonov, ki se po vsem svetu odvijajo že stoletja.

Že pri nas v Sloveniji jih je kar nekaj, da Škofjeloškega ne omenjan, ki po veličini in prepoznavnosti presega meje naše države. Pa vendar imajo vsi eno skupno lastnost – ljubezen. Ljubezen, o kateri je učil Jezus Kristus, ki je že tisočletja simbol sreče, razumevanja, miru, odpuščanja ...

Moram priznati, da si sam do sedaj nisem ogledal še nobenega pasijona, ker je šlo to vedno mimo mene, kot neka predstava ali igra, ki prikazuje Jezusa pred njegovim trpljenjem in na koncu vsej zgodbi sledi križanje nedolžnega človeka. Skratka glede tega sem bil zadovoljen s tistim, kar sem slišal v domači cerkvi pri maši med branjem pasijona. No kot vsakdo izmed nas, ali pa vsaj večina, sem si ogledal Gibsonov Kristusov pasijon, bolj kot ne iz firbca, če je že bil tako popularen, doma na televiziji.

Da je bistvo pasijona njegovo sporočilo, pa sem se začel zavedati šele, ko sem si postavljaj temeljne točke ali osnovo, ki me bo vodila skozi pisanje.

Za začetek sem zbral nekaj zgodovinske literature v župnijski knjižnici, da sem se poglobil v čas in takratno dogajanje, da sem v sebi ustvaril slike, ki bodo sestavljale pasijon.

Na začetku sem se odločil, da se bo pasijon imenoval VIRSKI PASIJON, po kraju, v katerem živim in delujem, in tudi zaradi tega, ker se vsak pasijon imenuje po kraju, v katerem se odvija. S tem, da bo Vir in sploh domžalski okoliš dobil svoj prvi pisani pasijon, se sploh nisem obremenjeval, ker nisem vedel, ali mi ga bo sploh uspelo napisati, in če ga bom že napisal, ali bo sploh kdaj uprizorjen.

Postavil sem si pravila pisanja:

- napisal ga bom v rimah, ker mi tako pisanje zelo ustreza (verjetno zaradi tega, ker sem vedno z lahkoto napisal pesmico ali govor v rimah ob različnih priložnostih);

- v času nastajanja si ne bom ogledal drugih pasijonov, da me pri pisanju ne bi zaneslo k podobnostim besedila;

- vsega, kar bo govoril Jezus, ne bom spreminjal, ampak se bom držal besed iz Svetega pisma, le da jih bom tako obrnil, da se bodo med seboj rimali;

- skozi besedila vseh drugih oseb pa bom izražal svoje mnenje in osebni pogled na današnji svet, svet poln bolečine, trpljenja, krivice, goljufije, svet brez temeljnih človeških vrednot in na žalost svet brez LJUBEZNI;

- besedilo bom pisal globoko iz srca, da če pride do uprizoritve, ga ljudje ne bodo gledali le z očmi, ampak ga bodo poslušali tudi z odprtimi ušesi.

Tako sem se l. 2007 v predvelikonočnem času, ko je človek že tako pod vtisom dogajanj, ki jih sliši in vidi, ter zgodovinskih dogodkov, lotil pisanja. Takrat sem v sebi začutil močno potrebo, da začnem svoja čustva izliviati na papir, vse skozi pa sem pri tem upal, če mi bo pisanje šlo dobro od rok, da delam prav in, da me tudi On podpira pri tem.

Že na samem začetku sem imel v mislih, da če bo prišlo do odrske uprizoritve pasijona, ga bom naredil v dvorani pod našo novo cerkvijo, v kateri sem se najbolje znašel, saj sem tam ustvarjal in uprizarjal vsa svoja dosedanja dela z gledališko skupino Face.

PISANJE IN VSEBINA PASIJONA

Ker bi v dvorani težko izvajali prihod Jezusa v Jeruzalem, sem se odločil, da bo uvod v pasijon '**Postavitev evharistije in zapovedi o ljubezni**', lahko bi uvodnemu dejanju rekel zadnja večerja, vendar sem že z samim imenovanjem uvoda želel nakazati, da bom v pasijonu dajal poudarek ljubezni. Ljubezni, ki je imela enak smisel že pred tisočletji, ga ima še danes in ga bo vedno imela, dokler bo svet obstajal.

Po uvodu sledijo besede meniha, povezovalca celotnega pasijona:

(del iz **uvodne besede**)

*»Ljubite drug drugega! Kakor ljubil
sem jaz vas, tako tudi vi drug drugega ljubite.«*

*Prišel na svet je,
da rešil bi pogube ga in sramote,
da nam pokaže, da ljubezen nima zmote.*

*Z življenjem pred trpljenjem,
pokazal je, kako potrebno je ljubiti
in za ljubezen dano nasebičen biti.
Ljubezni ta zapoved nas je objela,
živimo mi po njej, ali v nas sameva ...*

Menihu sem namenil vlogo povezovalca, ki s svojimi globokimi izražaji primerja življenje takrat in danes in na vsa dogajanja gleda preko temeljnih človeških vrednot. Vseskozi dopoveduje, da se življenje danes nič ne razlikuje od preteklosti, le da smo danes bolj napredni in da nas v brezno žene borba po drugačnih materialnih dobrinah kot ljudi v tistem času ali, lahko celo rečem, skozi vso zgodovino človeštva. Vse tisto, kar je dobro in velja za naše tihožitje na zemlji, pa ostaja

vedno enako in se ne spreminja. Spreminjamo se ljudje, ki vse to pozabljamo ali nam nič več ne pomeni. Zakaj bi ljubil, če ljubezen lahko kupiš, ... zakaj bi delal, če lahko kradeš in goljufaš, ... zakaj bi pomagal ljudem, če ti to vzame preveč časa in ti tega nihče na plača, beseda hvala nam pa že zdavnaj ni dovolj, ... in tako naprej.

Besedam meniha sledi '**Izdaja**', ki nas spomni, kaj vse smo pripravljeni narediti za denar.

Nato pa prva slika '**Molitev v vrtu Getsemani**', v katero sem vključil tudi Satana, ki se približa Jezusu med molitvijo. Satan, ki ga danes srečujemo vse bolj v podobah alkohola, mamil, pohlepa, hinavščine, laži, ... ki nas vse bolj ovijajo kot verige zla in vsega slabega, od katerih nas reši lahko samo ljubezen, in to v prvi vrsti ljubezen do samega sebe, da si tako močan, da se vsemu temu ne predaš, vsaj v tolikšni meri ne, ki bi škodovala tebi in drugim.

Zato Satan nagovarja Jezusa tudi s temi besedami:

»Kdo misliš da si?
*Ki za to drhal človeško se žrtvuješ,
 njih spletkam ne kljubuješ.
 Ni se še in nikoli se ne bo rodil,
 nekdo, ki silo tega bremena bi prenašal,
 in svoje bi življenje žrtvoval,
 da rod človeški boljši bo postal.«*

Že od začetka sem želel v pasijon vključiti nekaj, kar bo gledalca iz zgodovine hitro vrnilo nazaj v današnji čas, da bo lažje razumel sporočilo, da praktično med posameznimi dejanji nekdanj in danes ni nobenih razlik.

Zato sem vključil v pasijon sodobno prisposodbo, ki jo sestavljata človek, ki pride pred sodni stol in opisuje svoje zemeljsko življenje, in na drugi strani svetnik, ki mu daje odgovor oziroma razmišlja o njegovem življenju, koliko je storil dobrega in koliko je storil slabega.

S tem pa sem želel tudi pri gledalcih spodbuditi razmišljanje o takem življenju.

V '**Prvi sodobni prisposobi**' sem pri človeku izbral: pohlep, goljufijo, samovšečnost.

(del besedila)
*Oh življenje, zemeljsko življenje,
 kaj vse mi daješ, vse imam,
 česar nimam vzamem sam.*

.....

*Zame ni ovire,
meni vse je dosegljivo,
naj trpijo tisti,
ki s poštenim delom se živijo.*

In sledi svetnikov odgovor:

*Zdaj vest te peče, kar storil si ljudem,
koliko si prevaral, koliko si jih ogoščeval,
da svoje si bogastvo si nabral.*

....

*Še družina, tebi ni bila vrednota,
kakšno zatočišče, prej sramota ...*

Menih poveže dogajanja v '**Prvi besedi**'

*Izdaja in denar vladarja sta sveta,
to edino človek še razume in s tem živetni zna.*

.....

*Kar je lepo in mir v življenje nam prinaša,
to vse nam daleč je in tuje,
da le trpi se in vojskuje.*

.....

*O, Bog, o, Bog,
reši tega nas pekla,
saj v brezno rinemo brez dna,
v pogubo našega razuma,
saj šibki smo v veri in nemočni,
da sami nimamo poguma.
Ali obstaja upanje Gospod,
molitev, ljubezen, odrešenje ...
da skromno, a mirno naše bo življenje.*

V drugi sliki '**Zmaga ali poraz velikih duhovnikov**' želim prikazati, kaj vse smo pripravljeni storiti, da se obdržimo na oblasti ali da do nje pridemo. Pri vsem tem ne izbiramo sredstev, četudi so za to potrebne žrtve, ne skrbi nas, če zaradi naše oblasti umirajo nedolžni otroci, pomembna je samo oblast in čisto nič dru-

gega. In tudi to se ni v vsej zgodovini nič spremenilo. Še slabše, po Njegovi smrti je bilo še več vojn, vojne, ki še danes povsod po svetu povzročajo smrt in gorje, mi pa se imamo za tako civilizirane in tehnološko napredne ljudi.

Nato zopet menih povezovalc v '**Drugi besedi**' s svojim razmišljanjem opiše oblastni svet (odlomek):

*Ljubiti, bližnjega ljubiti,
kako ljudem vse to je tuje,
ker zlobni duh v njih domuje.
Oblast krivice ne pozna,
zanjo dovoljeno je vse,
da tepe in tepta,
človeka revnega, ubogega ...*

Po tem delu sem za trenutek zastal, kar nekaj časa sem potreboval, da se odločim, kako naj nadaljujem. Ko sem premišljeval, da imam za seboj že laž, krivico, goljufijo, izdajo, me je v nekem trenutku spreletel preblisk ali navdih, sam ne vem, kako naj izrazim to doživetje, kar nekaj me je gnalo, čas je da začneš z KRIŽANJEM. In tako sem nadaljeval z menihom povezovalcem '**Z opisom dogodkov pred križanjem**'. Želel sem ljudem na čim bolj slikovit način prikazati sliko takratnega dogajanja. Zato sem v opis povezal Jezusovo nošenje križa skozi ulice, vse tja do Olske gore, v to pa sem z besedilom vpletel vse tiste ključne dogodke, ki so si jih ljudje najbolj zapomnil iz zgodovine oziroma iz tistega, kar so nas učili in je zapisano. Navedel bom nekaj delov iz pasijona, ki se nanašajo na opis dogodkov.

(začetek)

*Ko bil je luč med njimi,
zaradi strahu niso ga sprejeli,
ker že od začetka so mu smrt hoteli.
V orodje drugih ga predajo,
ker preveč slabo vest imajo.*

...

(Simon iz Cirene)

*Ne kriv, ne sam,
z vojaško roko pripeljan,
s strahom Simon mu pomaga,
da Jezus do cilja ne omaga.*

...

(Veronika)

*Zaradi ozdravljenja mu ljubezen vrača,
zato s prtom k njemu se obrača,
krvav izmučen mu obraz obriše,
in s tem dejanjem v zgodovino se zapiše.*

(Žene)

*Čeprav v solzah zaradi njega trepetajo,
bo boljše, da strah za zarod svoj imajo.
Saj stiska moč neznansko bo dobila,
da boljše bi bilo, če hči ali sin ne bi se rodila.*

(Tretji Jezusov padec)

*Le malo mu še manjka,
da očeta voljo svojega izpolni,
da rešen zemeljske bo te naloge svoje,
in žalost me obliva,
ker nosi grehe vaše in pa moje.*

Vsemu temu sledi križanje, pa sramotenje ljudstva in Jezusove besede s križa. Tukaj sem želel prikazati, kako malo je potrebno, da oblast zadovolji ljudstvo, da je dovolj žrtveno jagnje, ki nekje v naši notranjosti umiri sovraštvo. Ne sprašujemo se, kdo in zakaj, je kriv ali nedolžen, obsojamo vse povprek, tudi če človeka ne poznamo.

Nadaljujem z '**Drugo sodobno prisodobno**', v kateri opišem krivico, ki se je in se še dogaja tudi dandanes. Je prav, da na enem koncu sveta mečemo hrano v smeti, na drugem koncu pa ljudje umirajo od lakote? Je prav, da si zidamo betonske gradove za svoje domove? Verjetno, ker se potem lažje skrivamo za stenami pred drugimi, medtem ko drugi nimajo strehe nad glavo. Kako smo krivični sami do sebe in do drugih.

Sledi '**Razmišljanje po smrti**', ki jo opisuje menih povezovalc, ter zbor, ki sprašuje Jezusa, zakaj je vse to dopustil, da so mu storili, ta pa mu odgovarja. Dobro je, če razumemo Jezusovo žrtvovanje, mogoče pa nam bo lažje obuditi ljubezen v sebi.

(odlomek)

*Zakaj Gospod sestopil nisi z križa,
prenašal ponižanja in vse žaljivke?
Če storil bi tako, sprejel bi sile moč,
ljubezen bi ves smisel izgubila,
in kako spoznali bi, da le ona moč ima,
da svet bo spremenila.*

V nadaljevanju sledi izpraševanje vesti. Se kdaj čutimo krive, ko nekaj storimo, obžalujemo, smo se pripravljene opravičiti ali omiliti storjeno? Težko, tudi to se vleče že tisočletja, zato v četrti sliki '**Oblast**' preko zgodovinskih osebnosti (služkinja Deborah, Pilatova žena Klavdija, Pilat, stotnik) opišem svoj takratni in današnji pogled na izpraševanje vesti.

(odlomki)

Deborah:

*Moja gospa,
ne ženite si preveč k srcu,
kar se je zgodilo,
tega vi videti ne bi smeli,
žal mi je,
da ste to doživeli*

Klavdija:

*Nocoj nemirna bo ta noč,
in ljudstvo Jeruzalema ne bo spalo,
kakšno lahko je pravičnika,
v smrt poslalo.*

Deborah:

*Če je res pravičnik bil,
je najbolje vedel sam,
jaz na to prav nič ne dam.
Kar se pa Jeruzalemčanov tiče,
verjemite, da bodo spali,
to zanje je še križanje bilo,
ki se končalo je samo.*

...

Klavdija:

*Politika, pravica, resnica.
In s tem vest je poteptana,
ni važno koga se žrtvuje,
je kriv ali ne,
to več se ne sprašuje,
ker ulica o sodbah ukazuje.*

Pilat:
Je vest,
da tebe bi in mene žrtvoval,
da judovskega verskega blazneža,
zato ne bi kaznoval.

Nato sledi misel in opis meniha povezovalca v **'Tretji besedi'** in pa peta slika **'V mirnem pričakovanju'**. V peti sliki sem želel preko zgodovinskih oseb apostola Janeza, matere Marije in Klavdije, dokazati (seveda nisem iznašel nič novega), da za človeštvo še ni vse izgubljeno. Vedno obstaja upanje, ki umira zadnje, zato prebudimo ljubezen v sebi.

(odlomek)

Janez:
Vem, mati,
tudi meni ni lahko,
da končalo se je s kruto smrtjo,
ko bi lahko učitelj rešil se,
pa raje potrpej je vse.

mati Marija:
Veš, vseskozi je govoril,
da se je zato rodil,
da moral bo trpeti,
in breme nase vzeti:

...

Klavdija:
Ko bi ta vera peljala me naprej,
nazaj v temačne hodnike, sobane,
ko lahko z odprtimi rokami,
bi hodila za svetlobo z vami.

mati Marija:
Ta vera te že do mene je vodila,
in veseli se sestra, jutrišnjega dne,
ko sonce resnice bo posijalo,
miru in življenja nam bo dalo.

Po upanju dodam '**Tretjo sodobno prispodobo**', v kateri opišem Satana – alkohol. Alkohol, ki je bil in je danes vse večji prijatelj naših družin, prijatelj zapuščenih in revnih, ponižanih in ogoljufanih. Pravzaprav opisujem človeka, ki se pred sodnim stolom kesa, kaj vse slabega je storil v življenju, ker je vseskozi iskal rešitev v alkoholu. In seveda mu sledi odgovor apostola svetnika.

Po vsem že napisanem in stokrat prebranem sem začutil, da bi lahko pasijon počasi pripeljal do konca in ga zaključil. Zato sem se odločil, da še zadnjič preko meniha povezovalca v '**Četrti besedi**' opišem še svoje zadnje razmišljanje o vprašanju ljubezni, trpljenju, smrti in vstajenju.

(odlomek)

*Vse bolj postajamo mogočni,
da svet v naših rokah se vrti,
gradimo, naravo uničujemo,
živalski svet plašimo,
skratka vse si pokorimo.*

...

*Vse čaka nas poslednja sodba,
ni važno, kdo ali kaj smo mi,
za vse nas na temu svetu,
enaka ljubezen Božja nam gori.*

...

*Z dobroto blagoslov nosimo,
trpečim, ki okrog nas žive,
s sprejemanjem in pomočjo stopimo k tistim,
ki v življenju si svoj križev pot na rame nalože.*

...

In na koncu sem se odločil, da pasijon zaključim s šesto sliko '**VSTAJENJE**'. Besedni del slike vsebuje pogovor med rimskimi vojaki, ki stražijo grob, in čisto na koncu simbolični prihod Jezusa iz groba. Vstajenje ni samo zgodovinski dogodek ali eden izmed temeljev naše krščanske vere. Vstajenje lahko doživi vsak izmed nas v svoji notranjosti, kjer lahko obudi in privleče na plan človeške vrednote, ki se skrivajo v nas. In če nam uspe vsakemu posebej oživiti temeljno vrednoto LJUBEZEN, lahko skupaj naredimo svet lepši. Svet poln miru in razumevanja, ne glede na raso, spol ali vero.

Pisalo se je leto 2010, mesec maj, ko sem zaključil pisanje Virskega pasijona in po večkratnem branju v sebi začutil mir, popolnost in zahvalo.

IZVEDBA VIRSKEGA PASIJONA

Po dogovoru, da bomo pasijon uprizorili v l. 2011, v mesecu aprilu, pred veliko nočjo, so se začele intenzivne priprave; lektoriranje besedila sem zaupal profesorici slovenskega jezika, gospe Anici Grilj. Še prej pa sem se odločil, da ga, za prvič, kar uradno poimenujem

»**VIRSKI PASIJON 2011**«, ker bo svoj odrski krst doživel v l. 2011. Ker sem imel že v glavi dodelano, kaj želim ustvariti na odru domače dvorane pod cerkvijo, sem prevzel tudi režisersko odgovornost.

Igralski kader: Prvi korak je bil iskanje igralcev, ki bi bili pripravljeni igrati v pasijonu. Moram priznati, da sem že med samim pisanjem, imel v mislih nekaj ljudi, ki bi ustrezali posamičnim govornim vlogam. V samem pasijonu nastopa skupaj 45 posamičnih vlog, od tegajih je 22 z govornim besedilom. Prvi izmed igralcev, ki so privolili v sodelovanje, je bilo nekaj članov gledališke skupine Face, s katerimi sem že prej govoril. Že v samem začetku sem se odločil, da igralcev ne bomo maskirali z lasuljami ali masko, ampak sem se osredotočil na ljudi, ki so mi nekako po videzi ustrezali za posamične vloge. Želel sem stvar narediti čim bolj naravno in jo tako ljudem še bolj približati. Veliko je bilo klicev po telefonu, ljudi sem opazoval pri maši in na raznih prireditvah. Vedno, ko mi je nekdo ustrezal po videzu, sem pristopil k njemu, mu opisal zadevo in mu dal čas za premislek, da se odloči. Naj za primerjavo povem, da sem velike duhovnike izbiral po kriteriju, da ima brado in nekaj izkušenj z nastopanjem na odru. Moram priznati, da hvala Bogu, da mi skoraj nihče, kogar sem si zamislil, ni odrekel sodelovanja. Sem pa naletel na veliko neznanko, koga naj najdem za glavno vlogo Jezusa. Imel sem pripravljen rezervni scenarij, kjer bi igralca spremenili v podobo Jezusa, vendar sem vztrajal do konca, kolikor se je le dalo, da dobim nekoga, ki mu je podoben po naravni zunanosti in, če bo Bog dal srečo, tudi po notranji podobi.

V veliko pomoč pri iskanju igralcev mi je bila moja soproga Mojca, ki se je v danem trenutku, nekega nedeljskega popoldneva, spomnila: kaj pa če bi poskusil dobiti zaporniškega duhovnika Roberta Friškovca. Misija nemogoče, sem si misli, vendar boljšega ne bi mogel dobiti, tako po zunanosti kot po njegovem poklicu. Domači župnik Jože mi je priskrbel njegovo številko in sem ga poklical. Že po prvem pogovoru z Robijem sem dobil zelo pozitiven občutek o njem kot človeku in seveda, hvala Bogu, je bil pripravljen sprejeti vlogo Jezusa, vendar pod pogojem, če se bova terminsko uskladila glede na njegove obveznosti.

V mesecu decembru l. 2010 sva z Robijem termine uskladila. Tako je v letu 2011, 26. januarja, sledil prvi sestanek vseh nastopajočih. V mesecu februarju in marcu pa so sledile vaje, štirikrat tedensko po slikah in besedah po več ur dnevno. In reči moram, da je Robi Friškovec z vsakim svojim prihodom prinašal toliko pozitivnosti, energije in sproščenosti med vse nastopajoče, da si kaj takega lahko le želi vsak režiser.

Kostumografija: Z vodjo kostumografije Alenko sva se prvič sestala v decembru 2010 in po mnogih pregledanih knjigah in brskanju po internetu določila podobe posameznih oblek (kostumov) ter da bomo gradili vse na naravnih barvah, takšnih, kakršne so bile v tistem času.

Po dogovorjenem je ona prevzela vse vaje, se dobila s šiviljami in tako z vrlemi dekleti v mesecu februarju začela krojiti in šivati kostume. Vse obleke so narejene po merah igralcev z možnostjo zmanjšanja ali povečanja za eno ali dve konfekcijski številki, kar pomeni, da bi tudi v primeru kakšne nenadne odpovedi ali bolezni igralcev ne bilo potrebno šivati nove obleke za nadomestnega igralca. Krojenje so punce lahko opravile pri nekem podjetju na Viru, ki se ukvarja s šivanjem delovnih oblek, tako da so lahko izkoristile njihove velike krojilne mize, kar jim je bilo v veliko pomoč. Poleg rednih obveznosti sta šivilji Nada in Irena šivali kostume na svojem domu, vsak dan pozno v noč, ker jih je sitni režiser priganjal z roki. Bilo je opravljenih veliko pomerjanj oblek med samimi vajami, pa vseeno jim uspelo v dobrem mesecu in pol sešiti 40 kostumov.

Pilatov in Klavdijin kostum smo kupili v tujini, bojno opremo (čelade, sulice, usnjene pasove) smo naredili pri meni doma v garaži, največ dela je postoril sin Dejan. Naprsne oklepe za rimske legionarje skupaj s haljami pa so nam izdelali v župniji Višnja Gora. Skratka, bilo je zelo razgibano dogajanje med izdelavo kostumografije. Da ne omenjam prevoženih kilometrov pri iskanju blaga: od Madžarske do Italije, po Sloveniji, kjer sem iskal predvsem najcenejšo možnost za dobrih 350 metrov blaga različnih barv, ki smo si jih zamislili. In ker je doma najlepše, sem na koncu v domačem kraju, v Domžalah našel distributerja blaga, ki nam je šel izredno na roko, tako da mi je predvideni proračun za nabavo blaga uspelo zmanjšati za polovico. Ja, človek se uči vse življenje, pa vendar je bil na koncu pogled na gotove kostume in igralce v njih fascinanten.

Scenografija: Tudi scensko sem imel že posamične slike v glavi med samim pisanjem. Z vodjo scenografije, mojstrom Bojanom, sva sedla za mizo, dal sem mu skice, na katerih sem prikazal, kako si posamezne slike zamišljam, kje naj bi sedel menih, kako naj zgleda njegov prostor, saj je navzoč med celotno predstavo. Nisem želel bogate scene, ker bi to bil tudi prevelik finančni zalogaj, vendar pa slikovito in izrazito, z redkimi premeti in velikimi slikami v ozadju, ki bi že na

prvi pogled poudarjali posamičen prostor. S pomočjo slikarke Helene in Bojanove ekipe, v kateri so sodelovali še Boštjan, Pavle in Peter, in z nekaterimi predmeti, narejenimi posebej za pasijon (nekaj smo jih dali delat, nekaj pa jih je z svojo izvirnostjo prispeval Bojan) je scenaristom v dobrih dveh mesecih uspelo postaviti, in to v dogovorjenem roku, sceno, ki se je ne bi sramoval noben profesionalni režiser. Samo gledal sem, kaj vse so sposobni moške narediti z voljo in trudom v tako kratkem času. Saj je že sama končana scena dvignila raven in kvaliteto na vajah.

Osvetljava: Lahko rečem, da je bila ta ena izmed mojih šibkih točk. Kako se stvari lotiti? Od prej smo bili vajeni reflektorje postaviti, da so svutili, svetlobne mešalke nismo imeli, pač pa nekaj narejenega doma, le toliko, da si lahko malo preklapljal. Preko poznanstva sem dobil kontakt z g. Dragom, ki se z razsvetljavo profesionalno ukvarja v Prešernovem gledališču v Kranju. Že po prvem kontaktu je bil takoj pripravljen pomagati. Ko sem se prvič dobil z njim v dvorani, skupaj z našim električarjem Dušanom, je Drago nakazal nekaj rešitev, ki nekemu, ki tega ni več, še na kraj pameti ne bi padle. Povedal je, kaj vse bi bilo treba kupiti ali si nekje sposoditi, da bi osvetljavo lahko izvedli profesionalno in kakovostno. Sam sem se bolj nagibal k nakupu, saj bo vsa oprema tako ostala v dvorani, le še dodatne sponzorje je bilo potrebno dobiti, ker tako velikega finančnega zaloga za razsvetljavo nisem predvidel. Ko mi je tudi to uspelo, sta se Drago in Dušan lotila dela in ga dober teden pred generalko končala. O tem, kako je vse skupaj izpadlo, ne bom govoril, saj je bilo o tem veliko napisanega v raznih komentarjih, ki pa so bili vsi pohvalni.

Glasba: Od samega začetka sem želel imeti glasbo in efekte, ki bi napovedovali in ponazarjali samo dogajanje na odru, kar je v končni fazi pomenilo veliko kratkih in različnih glasbenih vložkov. Na koncu je to zneslo 17 glasbenih vložkov in 4 različne efekte. Vedel sem, da bo to težko izvesti z glasbo, ki že obstaja, zato mi ni preostalo drugega, kot da grem v izdelavo avtorske glasbe, narejene posebej za Virski pasijon. Že decembra 2010 sem začel iskati po studijih in pri posameznikih, ki se s tem ukvarjajo. Nikjer ni bila problem izdelava, pač pa cena, ki je pri nekaterih segla tudi do 7000 evr. To pa je bilo absolutno preveč, skratka, tega si nisem mogel privoščiti. Potem pa nekega dne na internetu najdem studio Tomson, g. Tomaža Kolarja, ki izdeluje glasbo po naročilu. Poklical sem ga, mu razložil, za kaj se gre, in bil je pripravljen sodelovati, saj je to tudi zanj pomenilo nek poseben izziv. Po prvem srečanju, ko sem mu vse opisal, kako si vse skupaj zamišljam, si je vzel nekaj časa za premislek. Poklical me je, da se bo lotil zadeve, samo da ga malo skrbi čas, ki mu je na voljo; povedal pa je tudi, kolikšen finančni zaloga to pri naša, ki pa je bil po vsem soliden in sprejemljiv. Po večkratnih srečanjih v studiju je Tomažu po 200 urah dela uspelo sestaviti celoten projekt avtorske glasbe. Na

prvi skupni vaji sva samo še določila dolžine posameznih glasbenih vložkov, ker nisem želel, da bi glasba izstopala s predolgim zaposlovanjem gledalca, ampak naj se zliva z dogajanjem na odru in v dvorani. Uspelo je.

Mediji: Z g. Trstenjakom sem se dogovoril na radiu Ognjišče za oglaševanje po radiu. Tudi odlično izvedeni oglasi so bili njihovo delo, kar je verjetno tudi zasluga našega meniha povezovalca Jaka, ki je bil takrat zaposlen na radiu. Na radiu Ognjišče smo imeli tudi predstavitev pasijona, z menoj še dva igralca. Oglaševali smo tudi v občinskem glasniku. V prvotnem planu je bilo več oglaševanja, vendar je bilo že po prvih predvajanih oglasih na radiu vseh šest predvidenih predstav razprodanih, tako da smo z oglaševanjem prenehali, da ne bi zavajali ljudi. Ko pa nas je povabil k sodelovanju RTV SLO 1, oddaja Obzorje duha, kjer so naredili petminutni prispevek o pasijonu, pa se je usul plaz klicev. In tako je po dogovoru z vsemi sodelujočimi padla odločitev, da izvedemo še dve dodatni predstavi, ki pa sta bili polni v dveh dneh. Moram poudariti, da so bile vse predstave brezplačne, rezervacije sedežev so bile potrebne le zaradi omejenega prostora v dvorani. Brezplačne pa so bile zato, ker pasijona nismo želeli izvajati zaradi zaslužka, pač pa ga približati in omogočiti ogled vsem ljudem, saj je bistvenega pomena bilo sporočilo pasijona, ne pa zaslužek.

Povzetek pasijona: Pasijon si je v šestih načrtovanih in dveh dodatnih predstavah ogledalo 1700 ljudi; zagotovo bi lahko odigrali pred polno dvorano vsaj še pet predstav, če bi nam to dovoljeval čas. Odzivi v medijih so bili pozitivni, pohvale so deževale z vseh koncev Slovenije, saj si je predstavo ogledalo več kot polovica ljudi, ki niso bili iz naše občine, skratka prihajali so domala z vseh koncev naše države. Naj omenim samo komentar neke gospe, ki nam je pisala na mail, ki je bil naveden na spletni strani virskipasijon.si: Da kaj takega še ni doživela, v prvi vrsti pa je pohvalila vse sodelujoče v ozadju, ki so v taki tišini izvajali menjave scen, da bi lahko slišal tudi miško, ki bi tekala po dvorani.

Pasijon je uspel in vsi sodelujoči smo ponosni, da smo lahko sodelovali. Dosegel je namen pri gledalcih, predvsem pa med nami, ki smo sodelovali, saj smo tako spletni nova prijateljstva in se med seboj še bolj povezali kot skupnost.

Pasijon bomo zagotovo ponovili, za zdaj pa so ponovitve predvidene v letu 2016. V teh letih do tedaj pa si bomo lahko ogledali pasijone, ki se odvijajo po Sloveniji, saj zdaj še bolj cenimo delo in priprave za izvedbo pasijona, predvsem pa ga znamo globlje v sebi doživeti.

Matej Metlikovič
ilustracija za knjigo Cirila Berglesa VIA DOLOROSA
risba s čopičem in tušem, 1996

Tomaž Paulus

PASIJONI V EVROPI

	DRŽAVA	MESTO	NASLEDNJIČ	INTERVAL	TRAJANJE	PROSTOR
1	AVSTRIJA	Dorfstetten	2014	6	180 min	ZUNAJ
2	AVSTRIJA	Eibesthal	2015	5	90 min	CERKEV
3	AVSTRIJA	Erl	2013	6	210 min	DVORANA
4	AVSTRIJA	Feldkirchen bei Gradz	2014	3	180 min	DVORANA
5	AVSTRIJA	Kirchschlag	2015	5	210 min	DVORANA
6	AVSTRIJA	Mettmach	2012	5 - 7	180 min	DVORANA
7	AVSTRIJA	St. Georgen ob Murau	2015	5	150 min	ZUNAJ
8	AVSTRIJA	St. Margarethen	2016	5	180 min	ZUNAJ
9	AVSTRIJA	Thiersee	2017	6	180 min	DVORANA
10	BELGIJA	Jemeppe s/Meuse	x	x	x	x
11	BELGIJA	Kelmis	2015	7	210 min	DVORANA
12	BELGIJA	Ligny	2012	1	180 min	DVORANA
13	BELGIJA	Mariekerke	2015	5	120 min	ZUNAJ
14	BELGIJA	Schonberg	2012	5	150 min	DVORANA
15	BELGIJA	Sibret	2012	2	150 min	DVORANA
16	HRVAŠKA	Zagreb	2012	1	x	CERKEV
17	ČEŠKA	Horice na Šumave	2012	1	90 min	ZUNAJ
18	FRANCIJA	Amiens	2012	1	120 min	DVORANA
19	FRANCIJA	Loudeac	2012	1	150 min	DVORANA
20	FRANCIJA	Masevaux	2012	1	300 min	DVORANA
21	FRANCIJA	Menilmontant	2012	1	120 min	DVORANA
22	FRANCIJA	Nancy	2013	4	330 min	DVORANA
23	FRANCIJA	Sainte Pzanne	2012	1	240 min	DVORANA
24	FRANCIJA	Salvagnac	2012	1	110 min	DVORANA
25	FRANCIJA	Toulon	2012	1	180 min	DVORANA
26	FRANCIJA	Tullins	x	x	x	x
27	NEMČIJA	Auersmacher	2015	5	120 min	DVORANA

www.europassion.eu

GLEDALCI	IGRALCI	E-NASLOV	SPLETNA STRAN
450	150	passion@dorfstetten.at	www.passion.dorfstetten.at
312	55	kultur@mistelbach.at	http://passion.eibesthal.at
1500	600	info@passionsspiele.at	www.passionsspiele.at
240	150	linfo@ssgf.at	www.ssgf.at
800	500	passionsspiele@kirchschlag.at	www.passion.at
600	260	office@theater-mettmach.at	www.theater-mettmach.at
350	200	alois.seidl@rb-3238.raiffeisen.at	www.passionsspielestgeorgen.at
4800	650	info@passio.at	www.passio.at
750	250	info@passionsspiele-thiersee.at	www.passionsspiele-thiersee.at
x	x	theatredesmarionnettes demabotte@teledisnet.be	www.theatre-mabotte.be
550	150	passio-christi@skynet.be	www.passio-christi.bplaced.net/passio-christi
350	140	jfhupe@skynet.be	www.passionligny.be
500	100	info@passiespel-mariekerke.be	www.meivisvzw.be/pages/passiespeld1.htm
450	50	info@passio.be	www.passio.be
300	110	chinck@skynet.be	www.passionsibret.be
x	x	jozo.cikes@zg.t-com.hr	www.croatianhistory.net/etf/pasion.html
500	80	pasije@seznam.cz	www.pasije.info
600	60	contact@theatre-allince.fr	www.theatre-alliance.fr
800	250	michel.hinault@wanadoo.fr	www.passionbretagne.com
422	150	info@passion-masevaux.com	www.passion-masevaux.com
350	80	lapassion@free.fr	www.lapassion.fr
1200	350	info@theatredelapassion-nancy.fr	www.theatredelapassion-nancy.fr
450	200	info@lechristroi.org	www.lechristroi.org
x	80	baladis@meshnet.fr	x
800	110	judb@cegetel.net	http://judb1.site.voila.fr
x	x	aep.passion@voila.fr	http://lapassion.detullins.free.fr/
420	130	info@passionsspiele-auersmcher.de	www.passionsspiele-auersmacher.de

	DRŽAVA	MESTO	NASLEDNJIČ	INTERVAL	TRAJANJE	PROSTOR
28	NEMČIJA	Dirgenheim	2013	2	120 min	CERKEV
29	NEMČIJA	Hallenberg	2020	10	150 min	ZUNAJ
30	NEMČIJA	Kemnath	2013	5	x	x
31	NEMČIJA	Neumarkt	2019	10	270 min	DVORANA
32	NEMČIJA	Oberammergau	2020	10	330 min	DVORANA
33	NEMČIJA	Otighem	2014	10	210 min	ZUNAJ
34	NEMČIJA	Rieden	x	x	210 min	CERKEV
35	NEMČIJA	Salmunster	2014	3	180 min	CERKEV
36	NEMČIJA	Sommersdorf	2013	5	210 min	ZUNAJ
37	NEMČIJA	Tirschenreuth	2015	5	120 min	DVORANA
38	NEMČIJA	Waal	2013	4	240 min	DVORANA
39	NEMČIJA	Wintrich	2012	5	300 min	DVORANA
40	NIZOZEMSKA	Tegelen	2015	5	180 min	ZUNAJ
41	MADŽARSKA	Budaors	2012	3	120 min	ZUNAJ
42	MADŽARSKA	Magyarpolany	2012	1	105 min	ZUNAJ
43	ITALIJA	Barile	2012	1	300 min	ZUNAJ
44	ITALIJA	Cantiano	2012	1	180 min	ZUNAJ
45	ITALIJA	Cianciana	2012	1	420 min	ZUNAJ
46	ITALIJA	Ciconicco	2012	1	60 min	ZUNAJ
47	ITALIJA	Erto	2012	1	120 min	ZUNAJ
48	ITALIJA	Ginosa	x	x	x	x
49	ITALIJA	Grassina	2012	1	120 min	ZUNAJ
50	ITALIJA	Jerago con Orago	2012	1	150 min	ZUNAJ
51	ITALIJA	Laino Borgo	x	x	360 min	ZUNAJ
52	ITALIJA	Lizzano	2012	1	240 min	ZUNAJ
53	ITALIJA	Maenza	2012	1	210 min	ZUNAJ
54	ITALIJA	Montefoscoli	2012	1	150 min	ZUNAJ
55	ITALIJA	Oppido Lucano	2012	3	150 min	ZUNAJ
56	ITALIJA	Oria	2012	1	180 min	ZUNAJ
57	ITALIJA	Pove del Grappa	x	x	x	ZUNAJ
58	ITALIJA	Romagnano Sesia	2012	2	180 min	ZUNAJ
59	ITALIJA	Sezze	2012	1	180 min	ZUNAJ

GLEDALCI	IGRALCI	E-NASLOV	SPLETNA STRAN
300	30	vorstand@passion-dirgenheim.de	www.passion-dirgenheim.de
1400	150	info@freilichtbuehne-hallenberg.de	www.freilichtbuehne-hallenberg.de
x	x	x	www.hakkem.de/Passion.HTM
924	550	info@passionsspiele-neumarkt.de	www.passionsspiele-neumarkt.de
4720	2500	info@passionsspiele2010.de	www.passionsspiele2010.de
3627	600	info@volksschauspiele.de	www.volksschauspiele.de
450	220	info@passionsspiele-rieden.de	www.passionsspiele-rieden.de
300	130	mail@passionsspiele-salmuenster.de	www.passionsspiele-salmuenster.de
1942	400	info@passionsspiele-soemmersdorf.de	www.passionsspiele-soemmersdorf.de
450	80	x	www.tirschenreuther-passion.de
600	150	info@passion2009.de	www.passion2009.de
x	x	x	http://www.passionsspiele-wintrich.de
2500	500	info@passiespelen.nl	www.passiespelen.nl
700	200	info@budaorsipassio.hu	www.budaorsipassio.hu
400	150	igazgato@magyarpolany.hu	www.passio.hu
x	120	viacrucisbarile@libero.it	www.prolocobarile.it
2000	250	laturba@comune.cantiano.pu.it	www.laturba.it
x	150	g.dangelo1@virgilio.it	www.settimanasantacianciana.it
3000	150	ungrupdiamis@ciconicco.it	www.ciconicco.it
7000	95	x	x
x	x	x	x
1500	600	catgrassina@virgilio.it	www.rievstoricagrassina.it
2000	400	marpanfi@tin.it	www.passionejerago.com
x	100	x	x
3000	210	info@pietrevive.eu	www.pietrevive.eu/passione.htm
3000	350	associazione@passionedicristo.eu	www.passionedicristo.eu
x	115	lapiione.monte@tiscali.it	x
2000	200	domenicopio@tiscali.it	x
1500	250	pinto.emilio@libero.it	www.gpu-passioneoria.it
x	x	x	x
3000	320	angelo.moia@tin.it	www.venerdisanto.org
x	750	passionedisezze@alice.it	x

	DRŽAVA	MESTO	NASLEDNJIČ	INTERVAL	TRAJANJE	PROSTOR
60	ITALIJA	Sordevolo	2015	5	150 min	DVORANA
61	ITALIJA	Torre Santa Susanna	x	x	x	x
62	POLJSKA	Cieszyn	2012	1	210 min	DVORANA
63	POLJSKA	Kalwaria	x	x	x	x
64	POLJSKA	Lobzenica	2012	1	210 min	ZUNAJ
65	POLJSKA	Poznan	2012	1	90 min	ZUNAJ
66	PORTUGALSKA	Ferreira do Zezere	2014 - 2015	4 - 5	150 min	ZUNAJ
67	ROMUNIJA	Miercurea Ciuc	x	x	60 min	ZUNAJ
68	SLOVENIJA	Razbor	x	x	x	DVORANA
69	SLOVENIJA	Ribnica	2012	1	x	ZUNAJ
70	SLOVENIJA	Škofja Loka	2015	6	120 min	ZUNAJ
71	SLOVENIJA	Vipavski križ	2012	1	60 min	ZUNAJ
72	SLOVENIJA	Vir pri Domžalah	2016	5	x	DVORANA
73	SLOVENIJA	Višnja gora	2012	1	x	ZUNAJ
74	ŠPANIJA	Alfondeguilla	2012	1	x	ZUNAJ
75	ŠPANIJA	Altea	2012	1	120 min	DVORANA
76	ŠPANIJA	Cervera	2012	1	240 min	DVORANA
77	ŠPANIJA	Esparreguera	2012	1	240 min	DVORANA
78	ŠPANIJA	Granollers	2012	1	150 min	ZUNAJ
79	ŠPANIJA	Huesca	2012	1	150 min	DVORANA
80	ŠPANIJA	Llinars del Valles	2012	1	160 min	DVORANA
81	ŠPANIJA	Molins de Rei	2012	1	135 min	DVORANA
82	ŠPANIJA	Olesa de Montserrat	2012	1	240 min	DVORANA
83	ŠPANIJA	Olot	2012	1	90 min	DVORANA
84	ŠPANIJA	Reus	x	x	x	DVORANA
85	ŠPANIJA	Torre Blanca	x	x	x	x
86	ŠPANIJA	Ulledacona	x	x	x	DVORANA
87	ŠPANIJA	Verges	x	x	x	ZUNAJ
88	ŠPANIJA	Vilalba	2012	1	x	ZUNAJ
89	ŠVICA	Mendrisio	2012	1	120 min	ZUNAJ

GLEDALCI	IGRALCI	E-NASLOV	SPLETNA STRAN
2400	450	passione@passionedicristo.org	www.passionedicristo.org
x	x	x	x
600	150	j.wyrozumska@02.pl	x
x	x	x	http://old.kalwaria.eu/index.php?action=language,ENG,117
2000	100	gk@msf.opoka.org.pl	www.gorkaklasztorna.msf.opoka.org.pl/misterium/angielski.htm
110000	600	info@misterium.eu	www.misterium.eu
x	300	cirius2010@gmail.com	x
x	50	antaliringo@yahoo.com	x
x	x	matej.imperl@kstm.si	www.razborskipasijon.si/
x	150	info@ribniskipasijon.si	www.ribniskipasijon.si
4000	800	info@pasijon.si	http://pasijon.skofjaloka.si
x	100	irma.krecic-slejko@guest.arnes.si	x
x	35	virskipasijon@gmail.com	www.virskipasijon.si/main.html#
600	50	aneta.miha@gmail.com	x
x	x	x	x
1000	300	lapassioaltea@hotmail.com	lapassioaltea.wordpress.com
1800	320	info@lapassiodecervera.com	www.lapassiodecervera.com
1747	400	info@lapassio.net	www.lapassio.net
1000	50	info@pasosviviendes.com	www.pasosviviendes.com
569	200	lapasionhuesca@ono.com	www.lapasionhuesca.com
401	50	tilltall@llinars.cat	www.tilltall-teatre.com
500	125	impuls@miguelolive.jazztel.es	www.lapassiodemolinsderei.cat
1499	850	info@lapassio.cat	www.lapassio.cat
150	150	info@orfeoloti.net	www.orfeoloti.net
x	x	x	x
x	x	x	x
x	x	x	x
x	x	x	x
x	175	x	www.lapassiodevilalba.com
500	700	info@processionimendrisio.ch	www.processionimendrisio.ch

Alojzij Pavel Florjančič

EUROPASSION 2011, »LA TURBA V CANTIANU IN PASIJONSKA RENESANSA V SLOVENIJI

Letošnji kongres Evropasijona je bil v italijanskem mestu Cantiano. Udeležilo se ga je devetdeset delegatov iz 31 pasijonskih krajev. Posvetovanje je bilo v italijanskem, nemškem in francoskem jeziku s simultanim prevajanjem. S participacijo je bilo delegatom zagotovljeno prenočišče (trikrat), prehrana, bife, delovno in reklamno gradivo, izlet v Assisi (za spremljevalce tudi izlet v bližnje škofijsko mesto Gubbio).

Razdalja Škofja Loka–Cantiano 650 km. Lokalno 3-krat do Caglija (prenočišče) 55 km. Skupaj prevoženih 1355 km.

Program

- Četrtek, 28. aprila 2011, prihod, registracija, ureditev prenočišča.
- Petek, 29. aprila 2011, avtobusni prevoz v Assisi, ogled romarskega frančiškanskega mesta, predvsem bazilike sv. Frančiška, ogled Porcijunkule v cerkvi sv. Marije Angelske. Zvečer (20.30) uprizoritev procesijske pasijonske igre »La Turba« v Cantianu. Zahvala in blagoslov domačim pasijoncem v župnijski (kapiteljski) cerkvi sv. Janeza Krstnika.
- Sobota, 30. aprila 2011, ob 9. uri začetek kongresa v dvorani lokalnega muzeja. Nagovor generalnega sekretarja, g. Josefa Langa, pozdravni nagovori organizatorja, župnika, župana in drugih predstavnikov javnega življenja. Kongresu je predsedovala »velika trojka«: g. Josef Lang, g. Andre Pesleut, g. Lex Houba.

J. Lang je v letnem poročilu posebno pozornost namenil težavam komuniciranja med osemdesetimi evropskimi pasijonskimi skupinami. Svetuje nacionalne evropasijonske koordinatorje in imenovanje predstavnikov posameznih pasijonskih skupin, včlanjenih v Europassion, da se okrepi medsebojna informiranost in da se sprotno posodablja internetna stran EP, posebej zaradi terminov uprizoritev, novosti in poročil: Naslov: andre.pesleut@skynet.be Sekretar Lang je v svojem poročilu omenil pomembno posvetovanje v Škofji Loki in povzel nekatere poudarke iz našega prispevka.

Prvo predavanje prof. Claudia Bernardija iz Katoliške univerze v Milanu na temo: Estetika in etika pasijonov in verskih predstav s provokativnim naslovom: «Lex, Rex, Sex», v katerem se je posvetil pravu, oblasti, (ne)odgovornosti, etiki in morali, je bilo atraktivno in dobro sprejeto.

«Križ – naš mir» referat o žrtvovanju, trpljenju, odrešenju in ljubezni, tudi o dobrovoljstvu, solidarnosti (leto 2011, leto solidarnosti) in o verski, civilizacijski in kulturni identiteti v Evropi, prof. g. Franco Appi iz škofije Forli-Bertinoro.

Podpis dogovora o sodelovanju med Papeškim svetom za kulturo (msgr. Pasquale Iacobone za kardinala Gianfranca Ravasija) in združenjem Europassion (g. Josef Lang).

Koncert sakralne glasbe (TE DEUM - A. Charpentier, GLORIA - A. Vivaldi) v kolegiatni cerkvi.

- Nedelja, 1. maja 2011, dopoldanska slovesna evropasijonska sveta maša (latinska in v italijanščini., berili v nemščini in francoščini), ki jo je vodil lokalni škof iz Gubbia. Na koncu je župan Cantiana predal evropasijonski kipec naslednjemu gostitelju EP, županu mesta Schönberg iz Belgije, kjer bo srečanje naslednje leto.

Stiki

J. Lang z ženo, zakladnik Lex Houba, župan Oberamergaua Arno Nunn z ženo in Franz Miehle s pasijonsko skupino iz St. Marharethena so se še enkrat zahvalili za uspelo posvetovanje in gostoljubje v Škofji Loki in posebej pozdravili župana mag. Miha Ješeta, mag. Andrejo Megušar in mag. Aleksandra Igličarja. F. Miehle nas pričakuje letos (12. junija do 15. avgusta) na njihovem pasijonu. Zelo so pohvalili našo organizacijo in gostoljubnost.

Posebej naj omenim Bernarda Riethmüllerja, enega od pionirjev Evropasijona, iz Nancyja, ki vodi tamkajšnje pasijonsko gledališče (naslov 26 Rue Emile Galle, 54000 Nancy, France). Je tudi podpredsednik mednarodnega bienalnega festivala koralne glasbe v Nancyju. Izrazil je zanimanje za koralno glasbo Škofjeloškega pasijona. Obljubil sem mu povezavo s patrom Gaudenciom (prof. Tone Potočnik), z dr. Andrejem Missonom in dr. Francetom Križnarjem.

Pogovor z Imrejem Ritterjem iz madžarskega Budaörsa, kjer imajo drugo leto pasijon (28. 5. 2012 do 10. 6. 2012). V tem času bodo tam imeli srečanje mladih evropskih pasijoncev, kar bi bilo zanimivo tudi za skupini iz Ribnice in Vipavskega križa. Informacije: info@bnno.hu, info@treier-ritter.hu

Z Lexom Houbo lex.houba@kpnplanet.ni sva se ponovno dotaknila Ribniškega pasijona.

LA TURBA

Kot začetek te pasijonske igre, dramska zvrst »sacre rappresentazioni« (nabožne predstave) navajajo procesijsko samobičanje siromakov iz 12. stoletja za zadoščenje in opozorilo na njihovo trpljenje ob krutih spopadih domačih pripadnikov Gibelinov in Gvelfov. Dejansko gre za oživitev preproste spokorne procesije, ki je šla od župne cerkve sredi trga do cerkve sv. Križa na pobočju mestnega griča. Danes je

postavitev zelo dodelana, bogata, blesteča in poteka vse do vrha obzidja nekdanje trdnjave, kjer postavijo tri velike križe. V glasbeni predigrri kostumirani pevci pojejo na določenih mestih (župna cerkev, nekdanji benediktinski samostan in drugje). Pevci pojejo tudi na mestnem trgu med posameznimi prizori. Igra se začne v mestnem parku z »Zadnjo večerjo« in v nadaljevanju z »Oljsko goro«. Igralci in publika se nato po mestnih ulicah premaknejo na glavni trg, ki je pregrajen z mogočno in veličastno kuliso (Kajfova hiša, sinedrij, Pilatova sodna palača, Herodova palača). Izpostavljeni so nekateri slikovito kostumirani statisti: dvorjani, judovski tempeljski stražarji, rimski suličarji in njihova konjenica. Bičanje je prikazano posredno kot senčna slika skozi okno. Krvave srage po bičanju simbolizira Kristusov dolgi rdeči šal na snežno beli tuniki. Po obsodbi in trnjevi kroni naložijo Kristusu križ. Po veličastnem mimohodu več kot stočlanskega gledališkega korpusa, ki se z baklami začne premikati proti griču nad mestom, gre publika na veliki mestni parkirni prostor v neposrednem vznožju griča in od daleč opazuje simbolično križanje in vstajenje (lajtšou). Opazna je vizualna marginalizacija trpljenja.

Čeprav imata La Turba in Romualdov ŠP kar nekaj skupnega (kombinacija procesije in statičnega odra – ni pa premičnih odrov!, rimska konjenica, ki so jo v zadnjem času v La Turbi vnesli kot element atrakcije, pri ŠP pa so konjenice sočasnega baročnega časa; slednje je seveda bolj izvirno), je naš pasijon vse kaj drugega, in sicer po zaslugi ohranjenega teksta in režijske knjige, česar La Turba nima in drugi tudi ne (z izjemo Amiensa, katerega pasijon ima preko 50.000 verzov! Zato so ga v začetku v izvirni verziji igrali več deset dni zapored – kot na primer v Bourgesu – kar 40 dni). Zato lahko svoje vsakokratne postavitve bolj ali manj poljubno spreminjajo. Koliko srednjeveških elementov (misterij, mirakel, triumfalije, alegorija - moraliteta ...) ima naš ŠP, sem se prepričal tudi v primeru »še ene La Turbe« letos v srednji Dalmaciji. Tam, na drugi strani Jadrana – Cantiano je v provinci Pesaro – Urbino, ki leži med morjem in Apenini, – imajo vsako leto tudi nekaj podobnega. Ta dalmatinska prireditev je prav tako pobožnost velikega tedna (nošenje križa, »žudije«, ki bi jih lahko primerjali z našimi cehi), vendar s poudarkom na folklori. Vsako leto je to lokalno zelo obiskana prireditev, vsakič v drugem kraju. Ker je krajev pet, ima vsak kraj tako slovesnost vsako peto leto.

Skratka, pri vsakem ogledu nekega pasijona se vedno bolj zavedam izjemnosti Romualdovega (Škofjeloškega) pasijona. Morda manjka le dvojje. še vedno je naš Pasijon premalo pravi pasijon in zunaj Slovenije še vedno premalo navzoč.

Glede prve ugotovitve:

Povsod, kjer sem do sedaj gledal pasijone, se vse začne v cerkvi in se tam tudi konča. S pobožnostjo, zahvalo in z zaključno zahvalno pasijonsko mašo. Povsod so navzoči predstavniki oblasti in javnega življenja. Tudi v Cantianu je bila izrazito prisotna duhovščina, tako pri pripravi, organizaciji in izvedbi. Za našo eklesiastič-

no pasijonsko okrnjenost je verjetno krivo polstoletno izrivanje cerkve iz javnega življenja v primerjavi z drugimi kraji demokratične Evrope. Pri nas pa je eden od županskih kandidatov govoril o preveliki povezavi cerkve pri Škofjeloškem pasijon, čeprav tega pri nas dejansko sploh ni bilo. Pozdravnega govora recimo ni začel škof, dekan ali domači župnik, še kaplan ne, prav tako ni bilo zaključne pasijonske maše. Le sramežljiv koncert pasijonske glasbe smo lahko poslušali. Eden od občinskih svetnikov je govoril celo o nujnosti »desakralizacije« ŠP. Tako neka-ko, kakor: poroka že, vendar brez matičarja ali duhovnika (no, ja, pri ciganih in še pri kom gre tudi tako). Pri zadnjem pasijonu v Škofji Loki je bil na pasijonskem pikniku celo zavrnen pripravljeni kratek zahvalni nagovor gvardijana škofjeloških kapucinov, čeprav je ŠP nastal prav pri njih in se tam rokopis tudi hrani. Vsekakor se da pri ŠP še marsikaj postoriti. V smislu poudarjanja izvirnosti pasijona in njegovega avtentičnega izvajanja, kakor tudi v turistično-komercialnem smislu. Recimo: prava pasijonska procesija bi šla vsako leto le enkrat, na veliki petek, skozi loško mesto tako kot v izvirnem Romualdovem zapisu. Za širšo zainteresirano domačo in tujo publiko pa bi bil Škofjeloški pasijon lahko izveden na vsakih nekaj let na primernem prostoru, kot je na primer stadion v nekdanji vojašnici pod starološkim Kamnitnikom. Podobne rešitve poznajo marsikje, v Oberammergauu na Bavarskem, St. Margarethnu in drugje.

Priloga:

Referat za kongres v Cantianu (za tam ga je v nemščino prevedel Matej Polajnar):

PASIJONSKA RENESANSA V SLOVENIJI

V Škofji Loki, mestu v Sloveniji, v bližini glavnega mesta Ljubljane, je bil med 17. in 20. marcem 2011 mednarodni znanstveni simpozij *Pasijoni v Evropi – Bogata dediščina za prihodnost*. Glavni namen posvetovanja je bil ohranjanje evropske kulturne dediščine in njene krščanske identitete. Navzoči so bili pasijonski kraji iz Auer-smachena, Freisinga, Oberammergaua, St. Margarethna, nekatera partnerska mesta in nekateri vodilni člani Evropasijona, med njimi generalni sekretar, g. Josef Lang. Med delavnicami so bile izmenjane izkušnje pri organizaciji in izvedbi pasijonskih iger. Pri okrogli mizi domače sekcije so manjkali nekateri kraji, ker so se v tem času intenzivno pripravljali na svoje pasijonske prireditve. Navzoče je presenetilo veliko število pasijonskih krajev v Sloveniji. Zato smo za letni kongres Evropasijona 2011 v italijanskem Cantianu pripravili kratek pregled pasijonskih razmer pri nas.

Slovenija ima bogato dediščino pasijonskih iger, ki so bile v dolgih stoletjih narodne nesamostojnosti ena najpomembnejših oblikovalk in ohranjevalk narodove identitete in bile zaslužne za njegovo umeščanje v evropski kulturni, krščanski prostor. Za srednjeveškimi verskimi igrami je ostalo bolj malo pisnih sledi.

V knjižni obliki imamo celovito ohranjen le *Passion* avtorja Jurija Dalmatina iz leta 1576. To je bil sicer čas renesanse in protestantizma, ki sicer ni bil naklonjen uprizarjanju pasijonskih iger, ki so izhajale še iz srednjega veka. V času katoliške obnove, v baroku, pa se v slovenskem prostoru z jezuiti in kapucini zopet močno uveljavijo pasijonske igre. Od tedanjih številnih pasijonskih iger pri nas se je ohranila le ena zadnjih, to je škofjeloška spokorna procesija, *Processio in die Parasceues 1721*, patra kapucina Romualda, Lovrenca Marušiča, popularno imenovana *Škofjeloški pasijon*, ki je nastal med leti 1715 in 1727. Je pa ta toliko bolj imeniten, saj je to prvo v celoti ohranjeno slovensko dramsko besedilo in edina ohranjena režijska knjiga tega časa v Evropi. Besedilo pasijonske igre v slovenskem jeziku ima 863 verzov. Uvod, priloge in napotki so v latinskem, opombe in didaskalije (režijske pripombe) pa v nemškem jeziku.

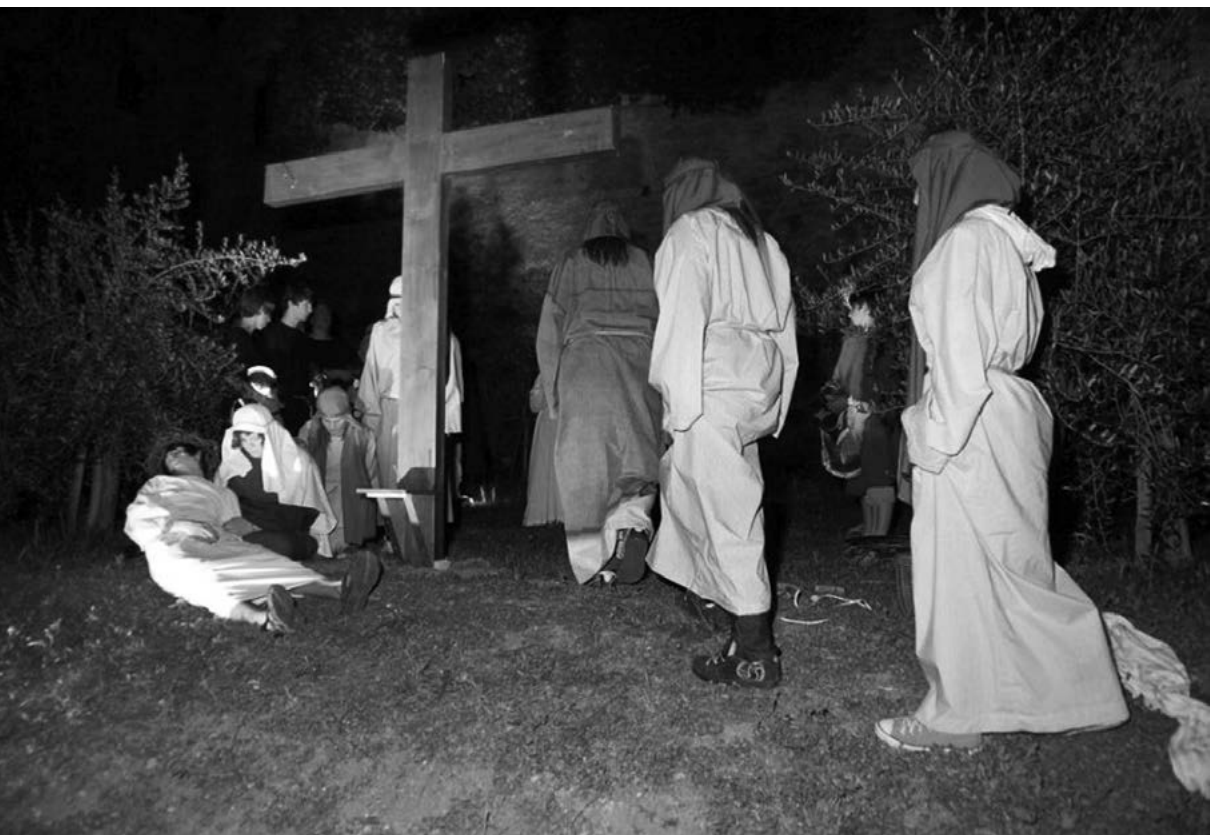
Škofjeloški pasijon je spokorna procesija in pasijonska igra obenem, s srednjeveškimi gledališkimi oblikami, misterija, mirakla, moralitete, in renesančnega triumfa. Obenem je slikovit in imeniten baročni gledališki spektakel, ki se odvija po ulicah srednjeveškega mesta peš, na konjih, na vozovih, prenosnih odrih in na štirih fiksnih prizoriščih. Sodeluje osemsto nastopajočih, med njimi osemdeset na konjih.

Škofjeloški pasijon, kakor še osem drugih, ki so jih v drugi polovici 18. stol. igrali na Slovenskem, sta zatrla cesarica Marija Terezija in cesar Jožef II. Pasijonske igre zopet množično igrajo med prvo in drugo svetovno vojno. Po drugi svetovni vojni v Sloveniji ni bilo mogoče uprizarjati pasijonskih iger. Nekaj skromnih poskusov je bilo v dveh samostanskih cerkvah (Novo mesto 1969 in Škofja Loka 1981) in v dveh svetnih cerkvah (leta 1982 v Mengšu in leta 1987 v Ljubljani). Javne pasijonske igre v slovenskem jeziku so v tem času imeli slovenska narodna skupnost na avstrijskem Koroškem (1958–1990), v Trstu (1965, 1981), Benečiji (1968) in slovenski izseljenci v Združenih državah Amerike – Cleveland (1950, 1951) in kot dramatisiran križev pot v Argentini (1977).

Po padcu železne zaves in komunizma ter obnovitvi demokratičnega sistema smo v samostojni državi Sloveniji lahko zopet začeli uprizarjati javne pasijonske igre:

- 1992 Mengeš, *Proces*, »Mrakov pasijon« v cerkvi, leta 1993 pet gostovanj po Sloveniji.
- 1998 Razborje, *Gržanov pasijon*, v cerkvi, uprizarjanje vsaki dve leti. Sodeluje 150 domačinov, ogleda si ga od 2000 do 3000 ljudi v velikonočnem času.
- 1999 in 2000, integralni *Škofjeloški pasijon 1721*, na ulicah Škofje Loke. Režija Marjan Kokalj, 570 nastopajočih, skupaj 16 predstav, obiskovalcev 53.000. Leta 2009 je Romualdov (Kokaljev) pasijon režiral Borut Gartner, 890 nastopajočih, osem predstav, 24.000 obiskovalcev.

- 2007 *Ribniški pasijon* mladih, vsako leto, po dve uprizoritvi v letnem gledališču, 75 igralcev, 30-članska vokalno-instrumentalna (rock) mladinska skupina, lastne skladbe. Vsako leto več obiskovalcev. Letos jih je bilo več kot petsto, tudi iz oddaljenejših krajev. Občutena, dinamična, sodobna in odmevna uprizoritev.
- 2009 *Pasijon v Vipavskem križu* (birmanci, pod vodstvom p. kapucina Joška) uprizarjajo vsako leto. Začetek v farni cerkvi z *Zadnjo večerjo* in z lomljenjem kruha tudi za obiskovalce, procesija po slikovitem primorskem mestecu, *Getsemani* pred kapucinsko cerkvijo, proces na dvorišču nekdanjega renesančnega gradu, procesija s križevim potom skozi oljčni nasad med kresovi pod *Golgoto* v vnožju grajskih razvalin. Uprizoritev je spremljana z glasbenimi instrumentalisti – solisti na posameznih točkah, s pevskim korpusom v veliki loži in malim godalnim orkestrom glasbene šole v mali loži. Pasijon deluje zelo prepričljivo, jeruzalemsko, avtentično. Do sto sodelujočih pri uprizoritvi in 600 gledalcev pri eni uprizoritvi.
- V letu 2011 sta se pojavili še dve zelo ambiciozni pasijonski igri: *Virski pasijon* (Vir pri Domžalah) igrajo na odru kripte nove cerkve, dvorana z 200 sedeži. Sodobno, avtorsko aktualno verzificirano besedilo v šestih slikah, z izpostavljeno moraliteto (sodobne prisposode). Predstavo oblikuje petdeset ljudi, domišljena scena, imenitni kostumi, off. (judovska sakralna) glasba. Sedem predstav v aprilu ni moglo zadostiti zanimanju. Naslednje uprizoritve načrtujejo leta 2016.
Pasijon v Višnji gori (po Hünermannu). Predstava na prostem, naravni, dodelan amfiteater, spominja na St. Margarethen, lahko sprejme več kot tisoč ljudi. Impozantna, profesionalna scena, dodelani kostumi malce spominjajo na oberammergauske. Tri predstave v aprilu so bile dobro obiskane, približno 400 do 500 gledalcev vsakič. Uprizoritve načrtujejo vsako leto.
- Vseh pasijonov, posebej pri samostanskih redovih, niti nimamo registriranih, nekateri pa so se pojavili le enkrat, oziroma se pojavijo in tudi kmalu ugasnejo, zlasti, ko je duhovni vodja premeščen.
- Slovenija doživlja v zadnjih letih pravo pasijonsko renesanso. Pojavljajo se nove, vitalne, motivirane skupine z dobrim duhovnim vodenjem domačih duhovnikov. Sodelujejo vse starostne skupine, ki krepijo župnijska občestva, ki se jim pridružujejo posamezniki in skupine tudi od drugod. Vloge jemljejo resno, odgovorno, podajajo jih doživeto in publika jih dobro sprejema.
- Od naštetih pasijonskih iger, ki se oblikujejo v duhovnih občestvih, v »civilni sferi« izstopa Škofjeloški pasijon, katerega skrbnik je občina Škofja Loka. Škofjeloški pasijon je namreč vpisan v nacionalni register nematerialne kulturne dediščine državnega pomena. Prej ali slej pa se bo verjetno »osamosvojil«, saj bo tako postal še bolj pristen pasijon, tak, kot je bil tudi ob svojem nastanku.

Pasijon v Vipavskem križu je leta 2011 potekal po ulicah srednjeveškega mesteca in se končal z Golgoto v oljčnem gaju zunaj obzidja

Aleksander Igličar

PASIJON V KRAJU ST. MARGARETHEN V AVSTRIJI

Nekateri člani skupine za pasijon smo si v soboto, 18. junija 2011, ogledali pasijon v kraju St. Margarethen ob Nežiderskem jezeru na Gradiščanskem (50 km jugovzhodno od Dunaja). Pasijon smo si ogledali na povabilo gospoda **Franza Miehla**, dolgoletnega organizacijskega vodje pasijona, ki je bil večkrat naš gost tudi v Škofji Loki, srečujemo pa se tudi na skupščinah združenja Europassion.

V St. Margarethnu pasijon **pripravljajo od leta 1926**, zadnja leta na vsakih pet let. Od leta 1961 pasijon pripravijo v starem rimskem kamnolomu v bližini mesta, ki je izjemna naravna kulisa za pasijonsko zgodbo. Na istem prizorišču v zadnjih letih uprizarjajo tudi znane operne predstave. V času od binkošti do velikega šmarna pripravijo okrog 20 ponovitev pasijona, vsako pa si lahko ogleda okoli 4200 gledalcev. Leta 2006 si je pasijon ogledalo več kot 70.000 ljudi. Poletni čas za uprizarjanje pasijona so izbrali zato, ker je v tem času v teh krajih obilo turistov. Glavni organizator pasijona je župnija St. Margarethen.

Vsebinsko je pasijon razdeljen na dva dela. Prične se z Marijinim oznanjenjem, nato pa sledijo posamezni prizori iz Jezusovega javnega delovanja (zbiranje apostolov, skušnjava s hudičem, ozdravljenje hromega, blagoslov otrok idr.). Drugi del se prične z Jezusovim slovesnim vhomom v Jeruzalem, ki mu sledi zadnja večerja, Jezusova obsodba, trpljenje in križanje. Pasijon se zaključi z Jezusovim vstajenjem, ko sreča Marijo Magdaleno, in veličastnim prizorom vstalega Jezusa na vrhu pečine, oblečenega v bela oblačila.

V pasijonu nastopa **več kot 300 igralcev**, za glavnih 70 vlog sta pripravljena po dva igralca. Vsi igralci nastopajo prostovoljno, zbrana finančna sredstva pa namenijo za razvoj domačega kraja (npr. izgradnja vrtca, doma za starostnike) in za dobrodelne namene (v Romuniji, Afriki idr.). Zanimivo je, da se med potekom pasijona igralci zadržujejo po celotnem prizorišču, ko pa imajo aktivno vlogo, se premaknejo v središče dogajanja. Prijazni gostitelj Franz Miehl nas je po končanem pasijonu popeljal za prizorišče, kjer je skrita namenska zgradba za garderobe, ki igralcem nudi vse potrebno udobje.

Loški pasijonci smo bili najbolj navdušeni nad samim naravnim okoljem kamnoloma, ki pasijonu daje izjemno dimenzijo in gledalca takoj prestavi v naravno okolje svete dežele. Prizorišče nudi tudi odlične tehnične možnosti in rešuje mnoge logistične vidike. Strinjali smo se, da prvi del pasijona nima prave dinamike, res pa je, da je nekaterim jezikovna ovira še dodatno otežila njegovo spremljanje. V

primerjavi z loškim pasijonom vsebina oziroma zgodba neposredno ne nagovarja gledalcev (v loškem pasijonu imajo to vlogo angeli), saj gre zgolj za prikaz Jezusovega javnega delovanja in njegovega trpljenja, križanja in vstajenja.

V druženju z igralci in domačini smo začutili njihovo izjemno povezanost in pripadnost pasijonu. Sodelovanje pri pasijonu je družinska tradicija, ki se vleče iz roda v rod, kjer posamezniki svoje vloge odigrajo glede na njihovo življenjsko obdobje. Kot zanimivost so omenili, da bo v naslednjih predstavah nastopal tudi nekaj mesecev star dojenček, saj v pasijonu nastopa njegova mamica.

Loški pasijonci smo bili enotni, da ogledi pasijonov v drugih krajih bistrijo naš pogled na Škofjeloški pasijon, ki je z mnogih vidikov edinstven in ga moramo kot takega uprizarjati tudi v prihodnje.

Mag. Aleksander Igličar

OGLEDALI SMO SI RIBNIŠKI PASIJON

Na cvetno nedeljo, 17. aprila 2011, se je večja skupina Ločanov, ki sta jih organizirala Tončka in Matevž Trilar, ogledala Ribniški pasijon, ki ga že peto leto zapored, ob sodelovanju več kot 150 prostovoljcev, pripravlja Društvo katoliške mladine Ribnica. Ribniški pasijon igrajo v letnem gledališču Ribniškega gradu, kjer postavitev spretno uporabi dane prostorske možnosti.

Vsebina pasijona združuje opise Jezusovega trpljenja vseh štirih evangelistov in se z leti nadgrajuje, saj se dodajajo novi prizori. Pri uprizoritvi ima pomembno vlogo sodobna glasba, ki dopolnjuje igro ali samostojno uglasbi posamezne prizore Kristusovega trpljenja. Vsako leto nastajajo nove avtorske pesmi, ki jih v živo odigra priložnostni ansambel, ki ga je prvič dopolnjeval priložnostni pevski zbor. Ribniški pasijon je v evropskem merilu edini pasijon, v katerem se izvaja rock glasba.

Snovalci Ribniškemu pasijonu vsako leto dajo poseben poudarek, s katerim želijo potrkati na gledalčevo srce, da bi se za hip ustavil in se tudi sam zamislil. Zadnjega so naslovili Zgled sem vam dal, saj menijo, da ni nikoli prepozno, da svoje življenje obrnemo v smeri Jezusove ljubezni, hkrati pa se trudimo, da bo sled naših dejanj zgled drugim. Več informacij o Ribniškem pasijonu lahko dobite na njihovi spletni strani www.ribniskipasijon.si.

Ribniški pasijon v Rudeževem gradu

POZABLJENA IN VNOVIČ ODKRITA »PRVA« OMEMBA EVROPASIJONA

V zapisniku 1. konstitutivne seje organov Muzejskega društva Škofja Loka je 29. marca 2004 pod točko 4. Raznoterosti, zapisano:

- Peter Pokorn je poročal o gostovanju Foto kluba Anton Ažbe v Feldkirchnu pri Gradcu (Avstrija); razstavljene so bile fotografije na temo pasijona. Tudi sami ga igrajo in se zanimajo za škofjeloškega; obstaja tudi združenje evropskih mest, ki poznajo pasijonske igre; povezava s takimi mesti bi bila dobrodošla za razvijanje verskega turizma.

Res, da ni eksplicitno omenjen Europassion, je pa iz zapisanega razvidno, da gre za to vseevropsko združenje, ki se je rodilo leta 1982 v katalonskem mestu Esparreguera in leta 1996 v St. Margarethen prevzelo to ime. Če bi temu poročilu prisluhnili, bi se lahko že preje pridružili tej evropski pasijonski asociaciji.

apf

OD PASIJONA V LEDINICAH DO KONCERTA V SOKOLSKEM DOMU

Manjša skupina Ločanov se je marca 2010 udeležila pasijona »Moj konec je tvoj začetek« v Ledinicah na avstrijskem Koroškem (glej prispevek o tem v naši lanski številki). Po koncertu smo v pogovoru z nastopajočimi povabili tamkajšnjo gostjo, pevko Bernardo Fink Inzko, da bi morda imela v bližnji prihodnosti koncert v Škofji Loki. Povabila je bila vesela, saj si je že dolgo časa želela priti v Škofjo Loko. O tem smo obvestili gospoda Petra Kopača, direktorja Glasbene šole Škofja Loka.

Mezzosopranistka Bernarda Fink z avstrijske Koroške je skupaj z bas baritonistom Markosom, rojenim v Argentini, enako kot sestra Bernarda, in pianistom Anthonyjem Spirijem, rojenim v ZDA, imela 7. februarja 2012 v Škofji Loki koncert slovenskih samospevov. Svetovno uveljavljeni trio je nastopil v Kristalni dvorani Sokolskega doma pred nabito dvorano navdušenih obiskovalcev. Pasijon res združuje ljudi z vsega sveta!

apf

Miha Ješe, Andreja Megušar

MEDPASIJONSKI ČAS NA LOŠKEM

Začetek prireditve pasijonskega cikla nam že po tradiciji napoveduje vstop v spomladanski del leta in (p)oživitev mesta po dolgi zimi. Škofjeloški pasijon je ena največjih dragocenosti škofjeloškega prostora. Predstavlja edinstven del kulturne zgodovine slovenskega naroda in evropske kulturne dediščine, hkrati pa predstavlja edinstven in enega izmed prepoznavnejših dogodkov v Sloveniji. S svojim sporočilom vedno znova navdušuje, povezuje in združuje ljudi dobre volje. Lani je Škofja Loka gostila prijatelje iz tistih krajev po Evropi, ki jih družijo sorodna tradicija uprizarjanja pasijonov. Letos pa v Loko pripravljamo srečanje slovenskih in zamejskih pasijonskih krajev, kar predstavlja za Loko posebno priznanje.

Da bi ohranjali tradicijo te izjemne in veličastne kulturne dediščine, njeno uprizoritev že težko pričakujemo leta 2015. Občina Škofja Loka z raznimi dogodki ter aktivnostmi spodbuja in ohranja pasijonski duh ter tradicijo tudi v vmesnem času. Letos tako pripravljamo pester program od 9. marca do 11. aprila z velikim koncertom kot vrhuncem pasijonskega dogajanja. Prisluhnil bomo veličastnemu delu priznanega skladatelja Damijana Močnika Pasijon po Janezu – kantate za orkester, zbor in soliste v izvedbi vrhunskih izvajalcev, med njimi tudi domačega Pevskega zbora Lubnik.

Drži, v deželo, v Loko je nepreklicno vstopila pomlad ... Pristrčno vabljeni na prireditve Medpasijonskega časa.

Mag. Miha Ješe, župan

9. marec–26. marec

Sokolski dom

PASSIO AMORIS, avtor: **Matej Metlikovič**

Odpri razstave 9. marca ob 19. uri

Kulturni program: vokalna skupina HIS MASTER'S VOICE BAND iz pobratene občine Tabor

V Sokolskem domu bo na ogled razstava akademskega slikarja Mateja Metlikoviča pod skupnim imenom Passio Amoris, na kateri bo predstavljen pregled umetnikovih del zadnjih devetih let. Razstavljal bo cikel ilustracij Križevega pota, ki se bodo navezovali na pasijon v ožjem smislu. Preostala razstavljenega dela se bodo navezovala na pasijon v širšem, prenesenem, simboličnem pomenu – kot passio (lat. strast,

trpljenje, bolečina) oz. passio amoris. Tema ljubezni – čutne in duhovne – se kot rdeča nit vije skozi vse umetnikovo delo. Pregledno predstavitev slikarjevega raznolikoga opusa v eno povezuje navdihujoča moč ustvarjalne ljubezni in umetnikov osebno zaznamovani, likovno simbolno poetični svet.

26. marec 2012 ob 19. uri

Sokolski dom

Ob izteku razstave bo ZAKLJUČNA SLOVESNOST S PREDAVANJEM AVTORJA MATEJA METLIKOVIČA.

9. marec 2012

Sokolski dom

ob 17. uri, srečanje slovenskih pasijonskih mest »KOMU IN ZAKAJ PASIJONI DANES?«
ob 19.30 uri, PREDSTAVITEV PASIJONSKIH DONESKOV 2012/7

Udeleženci srečanja bodo premišljali, kateri vzgibi, motivi jih vodijo pri uprizarjanju pasijonov v današnjem času, kaj želijo s pasijonom sporočiti tako posamezniku kot širši družbi na lokalni in globalni ravni. Sporočilo pasijona je tradicija, pa vendar predaja tudi sporočilo o krščanskih temeljih Evrope, sodelovanju, solidarnosti, dobroti in ljubezni, ki se rojeva ter krepi prek passia. Srečanja se bodo udeležili pasijonci iz Kostanjevici in Ledinice v Avstriji, iz Postojne, Razborja, Ribnice, Trsta, Vipavskega križa, Vira pri Domžalah in Višnje Gore. Pobudnik in vodja srečanja Alojzij Pavel Florjančič pa vabi tudi vse loške pasijonce, ki so sodelovali pri dosedanjih uprizoritvah, in vse, ki se kakor koli ukvarjajo s pasijoni in jih ti vznemirjajo ali zanimajo.

V Pasijonskih doneskih 2012/7, slednji tudi tokrat ponujajo zanimivo branje, bo premierno izšla pesniška noviteta Pasijon ubogih Andreja Capudra in dolgo iskano ter do zdaj še neobjavljeno besedilo pasijona I.N.R.I. Edvarda Gregorina in p. Romana Tominca iz leta 1928. Predstavljeni bosta dve novi pasijonski igri, ki so ju pripravili v Viru pri Domžalah in Višnji Gori. Pasijonski doneski tokrat poročajo o veličastni uprizoritvi pasijona v mogočnem antičnem kamnolomu pri avstrijskem mestu St. Margarethen. V njih bomo brali o pasijonski »La Turbi« in lanskoletni skupščini Europassiona v apeninskem Cantianu. Slikarski cikel Passio Amoris akademskega slikarja Mateja Metlikoviča pa daje letošnji številki slovenske pasijonske revije tudi močan likovni poudarek.

V hodniku Sokolskega doma bo do 11. aprila na ogled razstava ilustracij pesnitve Pasijon ubogih akademske kiparke Neve Grce.

28. marec – 11. april 2012**Odprtje razstave****28. marec 2012, ob 19. uri****Sokolski dom**

ZAKULISJE ŠKOFJELOŠKEGA PASIJONA 2009, avtor: **Tomaž Paulus**

Kulturni program: Otroci ritmov, Mestni pihalni orkester

V Sokolskem domu bo zaživel zakulisje Škofjeloškega pasijona, kakršnemu smo bili priča pri zadnji uprizoritvi leta 2009. Na svojevrsten način bo predstavljen obseg projekta, ki gledalcem in domačinom ni bil viden. Pri razstavi sodeluje več kot 25 fotografov, prvič bo javno predvajano "zakulisje Pasijona 2009". V Mali dvorani Sokolskega doma bo predstavljena glasba Škofjeloškega pasijona, izvajalci in glasbila. Obiskovalci bodo lahko pokukali v maskirnico, garderobo, hlev, spoznali namen pasijonskih romanj ter si ob preostalih temah iz zakulisja ogledali še kratko fotografsko trodimenzionalno predstavitev Škofjeloškega pasijona. Obeta se razstava vredna ogleda, na otvoritvi pa obilo pasijonskega duha. Želja in vodilo razstave sta ohranitev in krepitev vezi s prostovoljci, ki so sodelovali pri uprizoritvah Škofjeloškega pasijona leta 2009.

30. marec 2012 ob 19. uri**Večnamenska dvorana Trata**

Damijan Močnik

PASIJON PO JANEZU za soliste, zbor in orkester

Vstopnina: 10 €, za sodelujoče pri uprizoritvi Škofjeloškega pasijona 2009 je cena dveh vstopnic 12 €.

Vstopnice so naprodaj v Turistično informacijskem centru Škofja Loka in Turističnem društvu Škofja Loka.

To veličastno skladbo je napisal Damijan Močnik, čedalje bolj uveljavljen slovenski skladatelj, čigar zborovske skladbe se prepevajo po vsem svetu. Njegovo skladbo *Christus est natus* je izvedel tudi Svetovni mladinski zbor. Močnik je glasbeni pedagog in zborovodja na Škofjijski klasični gimnaziji v Ljubljani, ob tem pa veliko komponira.

Izvajalci: Simfonični orkester RTV Slovenija, Mladinski mešani zbor sv. Stanislava, Komorni zbor Megaron, Pevski zbor Lubnik.

Solisti: Marta Močnik Pirc (sopran), Marcos Fink (bariton), Theresa Plut (sopran), Matej Vovk (tenor).

Pred poslušalci se bosta v petih dejanjih odvila drama in hvalospev Jezusovega poslanstva, trpljenja in odrešenja. Besedilo je sestavljeno iz odlomkov predvsem iz Janezovega evangelijskega poročila o Jezusovem poslanstvu, največ pa o njegovem trpljenju.

31. marec od 9.00 do 12. ure **Mestni trg**

Prosvetno društvo Sotočje in Turistično društvo Škofja Loka bosta poskrbela za pestro dopoldansko dogajanje v starem mestnem jedru, ki ga bo v celoto zakrožil slovesen pogled na prihod Pasijonske konjenice. Pridružite se delavnicam izdelovanja butaric, oblikovanja gline za odrasle in otroke ter izdelave rož iz krep papirja. Preizkusite se v pripravi postnih jedi kot so aleluja, loške smojke, loška medla, pridite na njihovo pokušino in se sprehodite mimo stojnic izdelkov s pasijonskimi motivi.

Razstava PROCESSIO LOCOPOLITANA-KAJ PRAVIJO PISMA? avtorice Marte Gartner bo v Ribnici od 15. marca do 15. aprila.

Generalni pokrovitelj:
Občina Škofja Loka,

Sodelujoči:
Muzejsko društvo Škofja Loka, Skupina za pasijon, Prosvetno društvo Sotočje,
Turistično društvo Škofja Loka, Turizem Škofja Loka

Sokolski dom je odprt od torka do petka od 10. do 12. ure in od 17. do 19. ure, v soboto od 10. do 12. ure ter uro pred vsako prireditvijo.
Stik: 04 5112 300 in 040 551 213

Turistično informacijski center Škofja Loka je odprt od ponedeljka do sobote od 8. do 16. ure.
Stik: 04 5170 600 in 051 427 827

Turistično društvo Škofja Loka je odprto od ponedeljka do petka od 8.30 do 19. ure, v soboto od 8.30 do 12.30.
Stik: 04 5120 268

M A T E J
M E T L I K O V I Č

P A S S I O
A M O R I S

Slikarstvo v razponu med intimnim in monumentalnim

Umetniško ustvarjanje akademskega slikarja Mateja Metlikoviča iz zadnjih deset let predstavlja pomemben del slikarjevega likovnega opusa; lahko ga vidimo kot sintezo dosedanjega dela v širokem spektru slogovnih, ikonografskih, simbolnih in funkcionalnih likovnih rešitev. Slikar pravi, da jih vidi v *razponu med intimnim in monumentalnim*, pri čemer se na obeh poljih loteva tako intimnega kot monumentalnega – epske in monumentalne biblijske teme slika tudi na manjših formatih, na monumentalnih delih pa upodablja intimne teme iz človekovega življenja.

Metlikovičevo delo odseva tako likovno kot pomensko večplastnost in vedno temelji na dialoškem odnosu – odnosu do drugih zvrsti umetnosti, do naročnika, do likovnih soustvarjalcev, odnosu med ilustracijo in tekstom pri knjižni ilustraciji ali odnosu ilustracij med seboj v zaokroženih ciklih, odnosu do trenutka v spontanosti dela, do prostora, v katerem ustvarja in materialnosti slikarskega medija. Umetnik namreč ustvarja v različnih tehnikah: riše s tušem in čopičem na papir, slika z akrili tako na papir kot na platno in les, išče pa tudi tehnologije, ki mu omogočajo še drugačen likovni učinek in izraz – to je predvsem ustvarjanje vitrajev in vezanih paramentov. O svojem delu pa rad tudi razpravlja in o njem piše, saj je razmišljujoč, komunikativen in široko razgledan, dober poznavalec družbe, kulture in umetnosti. Slikarsko ustvarjanje je zanj vselej iskanje, ki se ga loteva z navdušenjem in strastjo (*passio*), saj pravi, da je osnovna tema in vzgib njegovega ustvarjanja prav *ljubezen kot eros/amor, passio in compassio: radovedna odprtost življenju, potreba po komunikaciji in ustvarjalni napor v razponu med bolečino in bivanjskim zanosom, pri čemer tudi stiska in občutja nemoči v procesih raziskovanj novih, še neznanih umetniških pokrajin delujejo kot očiščujoč ogenj, ki vodi do višje zrelosti in kvalitetnejšega umetniškega izraza ...*

Slikar išče navdih pri velikih mojstrih (Kandinski, Chagall, Matisse, Kregar ...), vendar mu njihova dela ne predstavljajo direktnega likovnega vzorca, ampak bolj izhodišče za razmislek o lastni ustvarjalnosti. Občuduje tudi način, kako sta svoje arhitekturne mojstrovine s slikarskimi in kiparskimi elementi krasila Plečnik in Le Corbusier. Ideje in razpoloženja črpa tudi iz plesa, literature in glasbe. Pri plesu naj omenim nekajletno ustvarjalno sodelovanje s plesalkami sodobnega plesa, navdihoval pa ga je tudi umetniški opus plesnega para Pie in Pina Mlakarja, s katerim se je slikar večkrat tudi osebno srečal. Glasbeni navdih sega vse od srednjeveške mistične koralne glasbe, ljubezenskega zanosa trubadurjev, preko Monteverdija in Bacha do Messiaena, Piazzolle, Arva Pärta, Philipa Glassa in pa glasbe, ki ga spremlja vse od gimnazijskih let (Pink Floyd, Bob Dylan in Leonard Cohen).

»All is Love«*, iz cikla *Invokacije/Reminiscence*, 2011. Akril in tuš na papir, 40,8 x 31,8 cm

*začetni verz pesmi *Embryo* (1968) skupine Pink Floyd

»All is Love«, from the cycle *Invocations/Reminiscences*. Acrylic and China ink on paper

Prav tako ga je zaznamovala tudi literatura: Biblija, Edvard Kocbek, France Balantič, Boris Pahor, T. S. Eliot, Octavio Paz, Leonard Cohen in drugi. Vse te zvrsti umetnosti ga inspirirajo tako v ikonografskem smislu kot pri likovno-formalni gradnji umetniških del. V njih lahko zaznamo preplet plesnega giba, ritma pesniških verzov in muzikalnosti glasbenih melodij. Umetnik dodaja, da je za vsak projekt v času snovanja in realizacije našel ustvarjalni navdih v glasbi, v kateri so se mu razkrili *sveži pogledi in pristopi ter posebno notranje duhovno razpoloženje*.

Svoje podobe virtuosno zarisuje s črno linijo na belo površino papirja ali barvna ozadja, ki so lahko slikovito abstrahirana ali pa jih komponira s konstrukcijo črt, barvnih polj in valovnic. Slogovno pri njem ločimo več pristopov in dvojnost likovnega izraza: na eni strani so zanj značilna slikarska dela, ki nastajajo s spontanim nanašanjem barv, polivanjem, celo z udarci s čopičem po slikarski ploskvi (naj omenim, da so bila njegova zgodnja dela pretežno nefigurativna, abstraktna), na drugi strani pa gre za konstruiranje kompozicij z barvnimi ploskvami različnih oblik, zlasti vertikalno podolgovatih valovnic, v obeh primerih pa barvne podlage dopolnjuje s spontano črtno risbo. Z barvnimi ozadji, pa naj bodo to dela na papirju, lesu in platnu ali vitrajih in vezeninah, ustvari osnovno emotivno vzdušje, pripoved pa doda s črto, s katero zarisuje figuralne simbolne like. Na svoja dela občasno zapisuje tudi verze pesmi, ki ga navdihujejo in jih nosi v sebi kot spomin na prebrano, ali pa jih zapiše v trenutku, ko jih zasliši ob poslušanju glasbe v ateljeju.

Osrednji veliki Metlikovičevi projekti so namenjeni sakralnim prostorom. V dobrih dvajsetih letih je s svojimi deli obogatil številne cerkve v domovini pa tudi na Hrvaškem, v Avstriji in Nemčiji. Je eden osrednjih predstavnikov sodobne slovenske sakralne umetnosti, in sicer generacije, ki se je s cerkveno umetnostjo začela ukvarjati v poznih osemdesetih letih. Ta čas, v katerem so ustvarjali Veselka Šorli Puc, Mira Ličen Krmpotić, Marta Jakopič Kunaver, Lojze Čemažar, Marko Ivan Rupnik pa tudi Janez Bernik, predstavlja v sodobni slovenski cerkveni umetnosti po velikem, tehtnem in zaokroženem opusu slikarja duhovnika Staneta Kregarja nov začetek in zagon. Čeprav Metlikovič opremlja cerkvene prostore, se ne zapira v ozek žanr cerkvene umetnosti, njegovo slikarstvo zaradi večplastnosti sega namreč prek teh okvirov. Njegova dela lahko gledamo in razbiramo na različne načine, ki niso nujno strogo religiozni, kajti prinašajo širše duhovno sporočilo. Metlikovičeva sakralna dela so hkrati tradicionalna in sodobna, slikar gradi na temeljitem poznavanju krščanske umetnosti in se zaveda loka, ki ga je ta umetnost ustvarila v dolgih stoletjih. Iz tega izhaja, a ga hkrati izvirno in svobodno preobraža in s tem doseže sodoben izraz svoje umetnosti.

Slikarjev likovno simbolni jezik je prepoznaven, zanj so značilni motivi angelov, ptic, src, poljubov, posebej ljube pa so mu podobe obrazov. Nekatera dela zadnjih let je poimenoval *Invokacije/Reminiscence*, gre za *simbolne upodobitve klicanj, petja, molitve in spominjanja*. Na teh delih se zvok klica oziroma pesmi kaže kot hieroglif srca pa tudi ptice-duha, včasih tudi v medsebojnem prepletu.

Visoka pesem, iz cikla *Invokacije/Reminiscence*, 2012. Akril in tuš na papir, 38 x 54 cm
Song of Songs, from the cycle Invocations/Reminiscences. Acrylic and China ink on paper

Druga značilna tema je **Visoka pesem**, ki najbolje izraža večpomenskost branja slikarjevih podob, gledamo jih lahko s krščanskega vidika presežnega ali pa tuzemske realnosti. Sam pravi, da je Visoka pesem *literarni arhetip, ki ga najdemo tudi v drugih literaturah, denimo v indijski ali arabski, vse do današnjih dni, saj je ljubezensko hrepenenje in dogajanje osnovna tema vse umetnosti-v glasbi se pne takšen lok od trubadurjev do Beatlov, Dylana, Cohena in še naprej*. Metlikovič ni narativen pripovedovalec zgodb, temveč sporočila upodobi s simboli. Te lahko beremo večplastno, saj so hkrati sakralni, dotikajo pa se tudi življenja posameznika – srce je hkrati simbol božje ljubezni in človeškega hrepenenja, par iz Visoke pesmi je lahko simbol duhovne povezanosti Kristusa in Cerkve, a hkrati podoba elementarnega človeškega stika, ptica je podoba Svetega Duha, a tudi človekove ljubezni, ustvarjalnega poleta in osvobojenosti od težnosti.

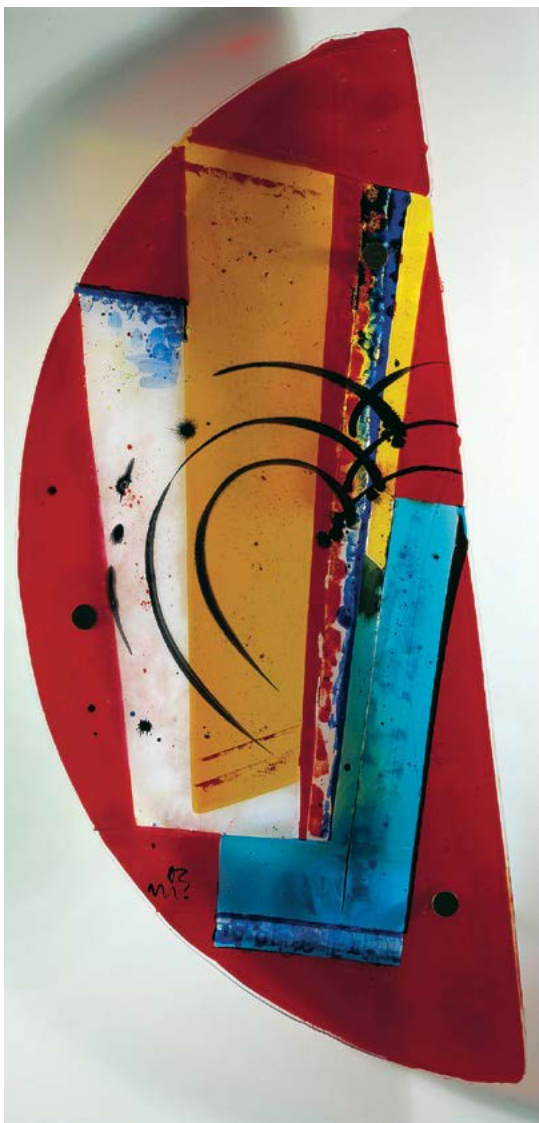
Tudi v podobah s klasično krščansko ikonografijo je svojski, saj pravi, da Kristusa ne vidi kot *pobožno vzvišenega moralista, ampak kot živega in čutečega, milega, a tudi strastnega človeka komunikacije s stvarstvom, ljudmi in presežnim Bogom. Bistvo njegovega delovanja je v prepletu gorečega in hkrati sočutnega oznanjanja resnice in ljubezni, kar ga vodi v trpljenje, v pasijon/passio... Vse to pa ne zaznamuje le Kristusa, ampak tudi življenja preroških osebnosti, mnogih umetnikov ter nenazadnje vseh pristno živih in ljubečih ljudi.*

Veliki projekti zadnjih let imajo svojo predzgodovino, saj se je Metlikovič s sorodnimi temami ukvarjal že v osemdesetih letih, ob tem pa se je postopoma izoblikoval tudi njegov formalni slikarski jezik in duhovni izraz. Prvo večje sakralno naročilo je bil **križev pot za cerkev v Luki na Dugem otoku** v Dalmaciji (1988). Križev pot, ki je nastal kot knjižna ilustracija za knjigo Cirila Berglesa **Via dolorosa** leta 1996, pa je samostojen cikel risb s čopičem in tušem na papir. Pot naprej je s sintezo slikarskega in risarskega principa predstavil v (biblijskem) ciklu ilustracij, naslikanih z akrilom na karton, za knjigo Stanka Janežiča **Klicanje – Sveto pismo v pesmih**. Cikel je nastal v letih 2003 – 2004, bil v izboru sedemnajstih motivov objavljen v knjigi, leta 2009 pa še kot izbor štirinajstih slik izdan v večjem formatu v grafični mapi z naslovom **Izbrane biblijske ilustracije**. Slikar je ta dela poimenoval tudi **Iluminacije**, pri čemer gre za *namig na srednjeveške miniature kot barvito sijoče ilustracije svetih knjig*, ki so v primerjavi z njegovimi monumentalnimi deli res kot miniature, saj jih lahko zaobseže z enim pogledom in eno potezo roke – čopiča. V tem ciklu je upodobil cel repertoar starozaveznih in novozaveznih zgodb ter oseb, celota pa predstavlja uvod v nadaljnje monumentalnejše projekte.

V devetdesetih letih je realiziral večje sakralne projekte v evangeličanskih cerkvah v župnijah **Biberach an der Riss, Meckenbeuren in Gerstetten** v Nemčiji, v zadnjem desetletju pa v **župnijski cerkvi v Litiji** (2003), **kapeli Doma dr. Janka Benedika v Radovljici** (2007, arhitekt Matija Marinko), v prostoru **zunanjega oltarja na Brezjah** (2009, arhitektki Maruša Zorec in Martina Tepina) in v **kapeli Zavoda Antona Martina Slomška v Mariboru** (2008-2011). Zlasti zadnje tri realizacije predstavljajo sintezo in vrh dosedanjega Metlikovičevega dela na tem področju. To so monumentalni projekti, ki jih avtor sam poimenuje *arhitekturno slikarstvo ali slikarstvo v dialogu z arhitekturo*.

V Litiji je prostor pod korom župnijske cerkve okrasil z dvema polkrožnima vertikalnima podobama (lunetama) iz barvnega stekla, ki tvorita diptih (kot dve polovici razlomljene hostije). Slikar pravi, da se je prav ob delu na tem projektu začel bolj resno ukvarjati z diptihi kot enovitimi kompozicijami dveh podob, platen oziroma stekel, kar je kasneje razvijal še naprej v *nizanje podob kot triptihov oziroma »trilogij«*.

V radovljiški kapeli je ustvaril dvojni triptih slik iz barvnega stekla, v mariborski kapeli pa je v apsidi za oltarjem razvrstil celo trojni triptih vitrajev. V tem vidi *ne le dialoge, temveč prave likovno- duhovne poliloge*.

Dvojni utrip / Luneta v rdečem, Luneta v modrem (diptih), 2003
Taljeno steklo s poslikavo, vsaka 160 x 70 cm. Župnijska cerkev sv. Nikolaja, Litija
Fotografija Boris Gaberščik

Double Pulse / Lunette in red, Lunette in Blue (diptych)
Fused glass and painting. Parish Church of St. Nicholas, Litija

Diptih dveh barvno komplementarnih, sodobno abstrahiranih simbolnih kompozicij je nastal tudi z mislijo na klasični motiv Jezusovega in Marijinega srca. Kot osrednji lik se na obeh lunetah pojavlja risba srca, zarisana s stopnjevanimi ponovitvami krožnih potez s čopičem - sugestija ljubezenskega srčnega utripa in duhovnega poleta ...

Mariborski cikel vitrajev nosi naslov *Drevo življenja – drevo ljubezni* ter v prizorih ljubečih parov iz Visoke pesmi, psalmista kralja Davida, in v prizorih Kristusa ter Marije z detetom povezuje božjo in človeško ljubezen. Celoto sestavljajo trikrat po tri barvna okna, razen srednjega okroglega vsa segmentna, perutim podobna in vertikalno razvrščena, ki celotno sooblikujejo in umetnostno definirajo prostor kapele, simbolno ikonografsko pa po umetnikovih besedah ponazarjajo *različne vidike ene božje in hkrati povsem človeške ljubezni*.

K medsebojnemu dopolnjevanju posamičnih podob pa tudi k prehajanju ene podobe v drugo pripomore seveda tudi svetloba, ki preseva tako posamične vitraje kot tudi celoto in tako napolnjuje ambient na način polifonega mnogobarvnega žarenja...

Vitraje v kapeli Zavoda Antona Martina Slomška, 2009 – 2011. Taljeno steklo s poslikavo, format posameznih oken: ~260 cm, širina ~72 cm; premer okroglega vitraja: 54 cm. Fotografija: Miran Morano
Tree of Life – Tree of Love. Fused glass and painting. Chapel at the A. M. Slomšek Institute in Maribor

Simbol Evharistije / Meditacija o skrivnosti Sv. Trojice, 2007/08

Vitraj - vrata tabernaklja, taljeno steklo s poslikavo, premer 69 cm.

Kapela Božje ljubezni. Dom dr. Janka Benedika, Radovljica. Fotografija: Miran Morano

Symbol of Eucharist / Meditation on Mystery of the Holy Trinity

Tabernacle door, fused glass and painting

Chapel of God's Love, Dr Janko Benedik Old People's Home, Radovljica

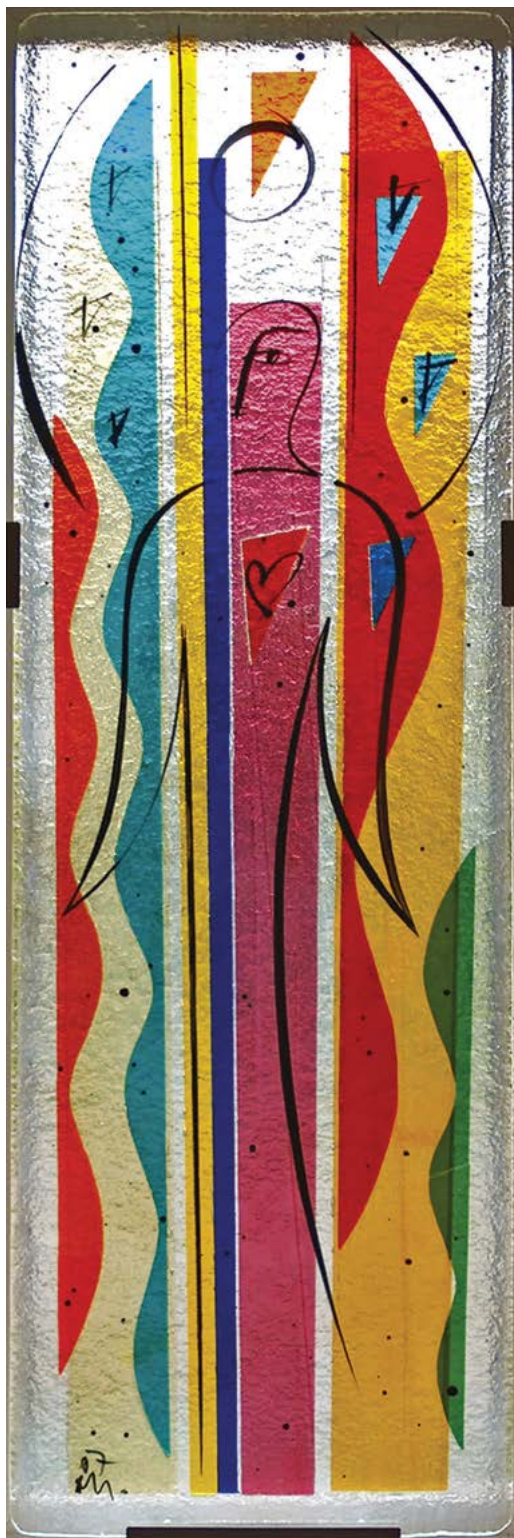
V Radovljici je na vsaki strani kapele nanizal tri pokončne vitraje - na levi z motivi iz Kristusovega življenja od rojstva preko trpljenja do vstajenja, njim nasproti pa so trije vitraji z upodobitvami treh angelov. Po slikarjevih besedah ta barvna okna, imenovana *Angelska trilogija*, ponazarjajo duhovne vidike božiča, pasijona in vstajenja z binkoštni. Iz teh vsebin izhajajo tudi kompozicije raznobarnih ploskev na prevladujočih prosojno belih osnovah, ki so bolj ali manj kontrastne, srednja pasijonska pa je najbolj dramatična. Pokončne slike na vsaki strani so kot stebri, angeli pa kot kariatide, ki nosijo stavbo in vodijo k oltarju ter okroglemu tabernaklju, katerega vrata s simbolično upodobljenim motivom Svete Trojice so prav tako izdelana kot vitraj.

Našteti vitraji so izdelani v tehniki taljenega večbarvnega stekla s poslikavo. Metlikovič namreč sodeluje s steklarskim mojstrom *Stojanom Višnarjem*, ki je v dobrih dvajsetih letih ustvarjalnega sodelovanja po njegovih načrtih realiziral vse vitraje: prve v tehnikah tiffany in klasični vitraj, nato pa sta svoja prizadevanja usmerila v razvijanje posebne tehnike taljenega stekla. Pri tej tehniki za povezovanje posameznih kosov stekla v večje celote niso več potrebni svinčeni profili, kot se je to delalo vsa stoletja nazaj v tehniki klasičnega vitraja. Njuni vitraji so narejeni iz petih slojev stekla, ki se v peči v procesu taljenja pri visokih temperaturah med seboj spojijo v enovite plošče, ki učinkujejo kot nekakšni plitvi večbarvni reliefi. Slikar nato na ta stekla s črnimi linijami naslika figuralno simbolične prizore, kar zahteva ponovno žganje, da se risba iz kovinskih oksidov zatali na površino. Metlikovič pravi, da je bila zanj zelo inspirativna sugestija steklarskega mojstra, naj postopno dojame *posebni karakter stekla, njegovo prosojnost in globino* ter tako iz ploskovitega slikanja preide v *nekakšno tridimenzionalno prostorsko slikarsko oblikovanje, ki zaradi prozornosti/prosojnosti samega stekla ponuja povsem drugačne izrazne možnosti kot klasično slikanje na platno.*

Angel Vstajenja, 2007

levo krilo triptiha *Angelska trilogija*
Taljeno steklo s poslikavo, 176 x 56 cm
Kapela Božje ljubezni
Dom dr. Janka Benedika, Radovljica

Angel of Resurrection
Stained glass window, fused glass and painting

Marija z Detetom, 2009. Antependij, vezenje z aplikacijo, 100 X 144 cm
Zunanji oltar pred baziliko Marije Pomagaj na Brezjah. Izvedba *Vezenje Ercigoj*, Ljubljana
Virgin with Child. Embroidered Antependium on the new open altar at Brezje Basilica

Metlikovič oblikuje tudi kompozicije za *vezene paramente* (mašna oblačila: plašče in štole ter antependije), pri čemer že skoraj dvajset let sodeluje z ljubljansko delavnico *Vezenje Ercigoj*. Njegovo zadnje takšno delo je bilo ustvarjeno za prostor zunanjega oltarja na Brezjah, za katerega je zasnoval antependije za oltar, ambon in tabernakelj z motivi ptice – Svetega Duha, Božjega srca in Matere božje z detetom. Slikar pravi, da je z vezanimi podobami, njihovo oblikovnostjo in barvitostjo želel *ne samo likovno dopolniti sodobno minimalistično oblikovano arhitekturo, ampak celoten ambient povezati tudi z mozaiki arhitekta Vurnika na bližnjem pročelju brezjanske bazilike in tako ustvariti dialog med novim in starim.*

Ob načrtovanju večjih projektov slikar ustvari vrsto študij, osnutkov in predlog, ki predstavljajo improvizacije in variacije na teme, o katerih razmišlja in se vanje pogloblja ter deluje pravzaprav kot samostojne stvaritve. Naj gre za risbe in akrile na papirju ali večje slike na leseni podlagi, na vseh slikar uporablja črno linijo, ki jo s čopičem nanaša na belo osnovo papirja ali na podlage večbarvnih kompozicij. Ob ustvarjanju predlog za sakralne prostore je razvil poseben in izviren pristop s tehniko uporabe krep papirnih trakov, ki jih lepi na lesene slikarske nosilce, jih potem reže oziroma oblikuje z *olfa* nožem in tako ustvarja nekakšne šablone, preko katerih potem nanaša barve. Ko trakove nato odstrani, dobi natančno in jasno definirane barvne like z vsemi krožnimi in valovitimi obrisi. Pravi, da gre *pri tem postopku za nekakšno risanje z nožem, kar ustvarja občutek ostrine, celo bolečine. To likovno ustvarjanje je trdo in mehko hkrati, ostro po tehniki oblikovanja in mehko po oblikah in pestrem barvnem žarenju ...*

Po zaključenih projektih se slikar ne ustavlja, ampak s temami nadaljuje in jih razvija naprej. Njegovo zadnje delo so trije diptihi na lesu, ki jih je naslovil s *Passio Amoris* in predstavljajo vizijo ljubezni, ki jo je navdihovala Visoka pesem in glasba skupine Pink Floyd, predvsem Echoes / Odmevi iz leta 1971. Prva diptiha – *Visoka pesem* in *Poljub/Odmevi* – je začel slikati na likovni koloniji *Tinsko – Zibika* leta 2011, sledil pa je še diptih *Oznanjenje/Ave, gratia plena*. Umetnik pravi, *da so te slike nastajale kot nadaljevanje izkušenj in dognanj pri ustvarjanju mariborske kompozicije vitrajev, za slikarski nosilec pa si je izbral plošče iz vezanega lesa. Nenazadnje takšne slike na lesenih ploščah ne asociirajo le na umetnost vitraja, ampak tudi na klasično slikarstvo ikon kot svetih podob na lesu. Tako slike dobijo še nek dodatni pomen in konotacijo. To niso modernizirane ikone ali vitraji, slike želijo biti predvsem sodoben izraz osebnega občutenja, hkrati pa želijo ohranjati tudi vez s tradicijo duhovne in obenem pristno človeške umetnosti.*

Umetnost Mateja Metlikoviča kaže veliko različnih obrazov, vsa dela, ne glede na motive, tehniko in prostore, v katerih ustvarja, pa imajo veliko sorodnih potez in začrtano ikonografsko, slogovno in simbolno linijo. Večno aktualne teme ljubezni, trpljenja in strasti - *passio amoris*, ki jih zasledujemo v celotnem slikarjevem opusu, zlasti v realizacijah zadnjih desetih let, pa ostajajo nosilne pobude avtorjevega umetniškega instinkta in vodilne teme likovnih realizacij, ki jih zaznamuje posebna poetičnost, tehtnost izraza in izvirna simbioza tradicionalne in sodobne likovne govornice.

Mag. Andrej Doblehar

Visoka pesem II (diptih) / Poljub, Ptica Ljubezni, 2011
Akril na les, 111 x 49 cm. Fotografija: Branko Babič
Song of Songs II (Diptych) / The Kiss, Bird of Love. Acrylic on wood

Artistic work, ranging from intimate to monumental

The works of art by **Matej Metlikovič** shown at the **PASSIO AMORIS** exhibition present an important segment of the artist's production spanning a period of the last ten years. They synthesise his work in a wide range of stylistic, iconographic, symbolic and functional artistic expressions. His work reflects an interpretational and artistic complexity, as Metlikovič uses both classic techniques of ink drawing on paper, acrylic painting on paper, canvas and wood, as well as technologies that allow him a fresh visual impact and artistic expression, primarily those of stained glass and ecclesiastical embroidery. Metlikovič considers his art as a quest, which he undertakes with zeal and passion (*passio*), the basic topic and impulse to his art being *love as eros/amor, passio and compassio*.

Over the period of more than twenty years, Metlikovič's major projects have been devoted to sacred spaces, adorning numerous churches in Slovenia, Croatia, Austria and Germany with his works of art. Bringing together tradition and modern expression, Metlikovič builds his works of art on a thorough knowledge of Christian art and a keen awareness of its developments throughout the centuries. On the other hand, Metlikovič's artistic basis undergoes a free and original transformation, attaining a modern expression.

The 90's of the 20th century marked several major projects in *evangelical parish churches of Biberach an der Riss, Meckenbeuren and Gerstetten* in Germany, whereas over the last ten years Metlikovič has contributed his art to several places in Slovenia, such as *the parish church in Litija, the chapel at the Dr Janko Benedik Old People's Home in Radovljica, the open-air altar at Brezje and the chapel at the Anton Martin Slomšek Institute in Maribor*. The last three projects, realised in cooperation with *Stojan Višnar* (stained glass) and *Ercigoj Embroidery* may be regarded as a synthesis and peak in this field of the artist's production.

Irrespective of the motifs, techniques and spaces which Metlikovič adorns with his art, all his works share a number of traits and a distinct outline of iconography, styles and symbols. Always relevant topics of love, suffering and passion – *passio amoris*, which can be traced throughout Metlikovič's production, remain powerful incentives to the author's sense of art and the leading topics in his artistic work, marked by a special poetic line, cogency of expression, power of message and an original symbiosis of traditional and modern language of art.

Andrej Doblehar, M. A., translated by Silvana Orel Kos

Matej Metlikovič je bil rojen leta 1956 v Kranju. Po maturi na kranjski gimnaziji je vpisal študij slikarstva na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani in diplomiral leta 1978 pri profesorjih Štefanu Planincu (slikarstvo) in Milanu Butini (likovna teorija). Na isti Akademiji je do leta 1981 absolvirал še štiri semestre podiplomskega študija na slikarski specialki pri profesorjih Kiaru Mešku in Janezu Berniku. V letih 1981 do 1992 je poučeval predmet umetnostna vzgoja na Srednji kemijski šoli v Ljubljani in nekaj let tudi predmet likovna vzgoja na ljubljanski Srednji glasbeni in baletni šoli. Leta 1982 je postal član Društva slovenskih likovnih umetnikov DSLU (danes DLUL - ZDSLJU). Leta 1992 se je povezal z mednarodnim društvom krščanskih umetnikov SIAC in leta 2001 s KUD-om Logos. Od leta 1992 deluje kot samostojni ustvarjalec na področju kulture s statusom umetnika.

Vsa leta po končanem študiju neprekinjeno ustvarja in razstavlja v Sloveniji in tujini. Udeležuje se domačih in mednarodnih likovnih kolonij oz. simpozijev. Njegova dela se nahajajo v Sloveniji, na Hrvaškem, v Avstriji, Nemčiji, Švici in Španiji. Poleg slikanja na platno, les in papir načrtuje in poslikava barvna okna oz. vitraje ter oblikuje vezena liturgična oblačila in antependije. S svojimi deli je opremil več sakralnih in zasebnih prostorov v Sloveniji, Avstriji, na Hrvaškem in v Nemčiji. Posveča se še risbi s tušem, ilustrira pesniška besedila, likovno opremlja knjige ter oblikuje vizualne razpoznavne znake. Občasno objavlja refleksije o umetnosti, predava in vodi delavnice. Živi in ustvarja v Ljubljani.

Matej Metlikovič was born in Kranj in 1956. After completing grammar school, he began his studies at the Ljubljana Academy of Fine Arts, where he took his BA in 1978 and completed his master class in painting under Profs Kiar Meško and Janez Bernik in 1981.

From 1981 to 1992 he taught art at the Secondary School of Chemistry and Secondary Music and Ballet School in Ljubljana. He has been member of the Association of Slovenian Artists (ZDSLJU) since 1982, maintained contact with the International Society of Christian Artists (SIAC) since 1992 and KUD Logos in 2001. He has been a freelance artist since 1992.

Since he completed his studies, Matej Metlikovič has continually worked, exhibited and participated in national and international art workshops and symposia in Slovenia and abroad. His art works are kept in Slovenia, Croatia, Austria, Germany, Switzerland and Spain. He works mostly in acrylic on canvas, wood and paper and do ink drawings. In addition, he designs and paints stained glass windows and other works in glass and designs liturgical embroidery (paraments and vestments). He has created several art works for churches and other interiors around Slovenia, Croatia and in Germany.

He also creates design and illustrations for poetry books and visually distinctive signs.

He publishes texts on art occasionally, give lectures and hold workshops. Since he is interested in the synergy of different forms of art, presentations of his art works are often accompanied by performances involving music, contemporary dance and recitals.

He lives and works in Ljubljana, Slovenia.